

Rzeczpospolita
Polska

**DOLNY
ŚLĄSK**

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

Badanie współfinansowane ze środków Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu Społecznego oraz ze środków Samorządu Województwa Dolnośląskiego w ramach Pomocy Technicznej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

Ewaluacja efektów wsparcia przedsiębiorstw (w tym MŚP) oraz ich innowacyjności i internacjonalizacji w województwie dolnośląskim w perspektywie 2014-2020

Warszawa, 15 czerwca 2020 r.

Autorzy:

Maciej Gajewski (kierownik badania),
Jan Szczucki, Robert Kubajek, Bogdan Pietrzak, Justyna Witkowska

Wykonawca:

Policy & Action Group Uniconsult Sp. z o. o.

00-728 Warszawa, ul. Kierbedzia 4
tel. 22 256 39 00, fax. 22 256 39 10

biuro@pag-uniconsult.pl | www.pag-uniconsult.pl

SPIS TREŚCI

Zestawienie skrótów	5
Streszczenie	6
Executive Summary	11
1 Wprowadzenie.....	16
1.1 Cele i przedmiot badania	16
1.2 Metodyka badawcza	23
1.3 Uwagi na temat przebiegu ewaluacji	25
2 Analiza logiki interwencji w zakresie analizowanych instrumentów wsparcia RPO WD 2014-2020	26
2.1 Cele i instrumenty interwencji RPO WD 2014-2020	26
2.2 Logika interwencji Programu w ramach analizowanych działań	30
2.2.1 Przedsiębiorstwa i innowacje – OP1.	31
2.2.2 Gospodarka niskoemisyjna – OP3.....	34
2.2.3 Rynek pracy – OP8.....	36
2.3 Ogólny obraz interwencji Programu.....	39
2.3.1 Realizacja analizowanych instrumentów wsparcia	39
2.3.2 Postęp finansowy analizowanych instrumentów wsparcia	44
3 Analiza i ocena interwencji w kontekście realizacji strategii Dolnośląskiej Inteligentnej Specjalizacji	47
3.1 Koncepcja inteligentnych specjalizacji województwa dolnośląskiego.....	47
3.2 Identyfikacja DIS w projektach OP1. dla celów badania	50
3.3 Ukierunkowanie interwencji OP1. na inteligentne specjalizacje województwa dolnośląskiego	53
3.3.1 Rozkład ogólny	53
3.3.2 Rozkład terytorialny DIS (wskazania na specjalizacje i odpowiadająca im wartość projektów)	61
3.3.3 Inne rozkłady DIS.....	65
3.4 Projekty wspomagające interwencję w kontekście inteligentnych specjalizacji	69
4 Analiza i ocena efektów interwencji RPO WD 2014-2020 w przekroju tematycznym – adekwatność wsparcia i wywoływane zmiany	74
4.1 Interwencja w sferze w sferze innowacyjności, konkurencyjności i internacjonalizacji	74
4.1.1 Dostosowanie wsparcia do specyfiki / potrzeb realizowanych projektów	74
4.1.2 Ocena rezultatów wsparcia	79
4.1.3 Poziom innowacyjności rezultatów dofinansowanych projektów	85
4.1.4 Trwałość i kontynuacja dofinansowanych projektów	86

4.1.5	Efekt jałowej straty.....	86
4.1.6	Formy wsparcia projektów	91
4.1.7	Usługi doradcze	94
4.1.8	Projekty badawczo-rozwojowe.....	95
4.1.9	Inne kwestie	96
4.1.10	Postęp rzeczowy	97
4.2	Interwencja w sferze gospodarki niskoemisyjnej.....	101
4.2.1	Dostosowanie wsparcia do specyfiki / potrzeb realizowanych projektów	102
4.2.2	Ocena rezultatów wsparcia	104
4.2.3	Trwałość i kontynuacja dofinansowanych projektów	106
4.2.4	Efekt jałowej straty.....	107
4.2.5	Formy wsparcia projektów	108
4.2.6	Postęp rzeczowy	110
4.3	Interwencja w sferze rynku pracy	111
4.3.1	Przystosowanie do zmian zachodzących w otoczeniu gospodarczym.....	111
4.3.2	Podnoszenie konkurencyjności.....	119
5	System wdrażania interwencji RPO WD 2014-2020 – mocne i słabe strony.....	129
5.1	Ocena funkcjonowanie systemu instytucjonalnego wdrażania interwencji	129
5.2	Ocena funkcjonowania systemu wyboru projektów	133
5.3	Instytucje otoczenia biznesu jako element systemu wdrażania.....	137
6	Podsumowanie – zestawienie rekomendacji.....	139
7	Załączniki (zestawienie).....	147
7.1	Studia przypadku	148
7.2	Spis literatury	162
7.3	Spis tabel, wykresów, schematów	164
7.4	Lista respondentów wywiadów jakościowych	169
7.5	Sprawozdanie z badań ilościowych	172

Zestawienie skrótów

Skrót	Znaczenie
BGK	Bank Gospodarstwa Krajowego
BUR	Baza Usług Rozwojowych
CAWI	Wywiad realizowany przy pomocy internetu / strony WWW (ang. Computer-Assisted Web Interview)
CATI	Wywiad telefoniczny wspomagany komputerowo (ang. Computer- Assisted Telephone Interview)
CAWI/CATI	Wywiad realizowanym przy wykorzystaniu techniki CAWI, następnie (uzupełniająco) także techniki CATI (ang. CAWI / CATI – mixed mode)
DIS	Dolnośląska Inteligentna Specjalizacja (zob. także skrót RIS)
DWUP	Dolnośląski Wojewódzki Urząd Pracy
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
FGI	Zogniskowany wywiad grupowy (ang. Focus Group Interview)
IDI	Indywidualny wywiad pogłębiony (ang. In-depth Interview)
IOB	Instytucja (Instytucje) otoczenia biznesu
IP RPO WD	Instytucja Pośrednicząca (w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Dolnośląskiego 2014-2020)
IZ RPO WD	Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Dolnośląskiego 2014-2020
MŚP / MMŚP	Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa
OP	Oś priorytetowa w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Dolnośląskiego 2014-2020
OZE	Odnawialne źródła energii
PUP	Powiatowy Urząd Pracy
RIS	Regionalna Inteligentna Specjalizacja (w rozumieniu strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji w województwie, z uwzględnieniem wytycznych unijnych RIS3)
RSI WD	Regionalna Strategia Innowacji Województwa Dolnośląskiego (2011-2020)
RPO WD	Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020 (w dokumencie cytowany także jako „Program”)
SNOW	System Naboru i Oceny Wniosków w ramach RPO WD 2014-2020 (SNOW)
SOPU	Szczegółowy Opis Przedmiotu Umowy
SP	Studium przypadku
ZIT	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

Streszczenie

Badanie efektów wsparcia przedsiębiorstw (w tym MŚP), objęło kilka kluczowych komponentów. W szczególności były to: identyfikacja logiki interwencji publicznej w zakresie wsparcia ukierunkowanego na sprawy badań i rozwoju, innowacyjności i konkurencyjności przedsiębiorstw, interwencji w zakresie problematyki gospodarki niskoemisyjnej, jak i wybranych instrumentów wspierania MŚP i osób fizycznych, w związku z procesami restrukturyzacyjnymi wpływającymi na rynek pracy.

Odrębny komponent badawczy stanowiło badanie funkcjonowania Dolnośląskiej Inteligentnej Specjalizacji. W efekcie tej części analizy można mówić o prawidłowym funkcjonowaniu koncepcji inteligentnych specjalizacji Dolnego Śląska, wskazując jednocześnie pewne propozycje, zmierzające do udoskonalenia jej funkcjonowania, jako operacyjnego narzędzia w szerszym stopniu ukierunkowującego dystrybucję wsparcia ze środków publicznych (RPO WD, szczególnie nowa perspektywa).

Jeżeli chodzi o działania wspierające pierwszej osi priorytetowej (OP1.) RPO WD, to można potwierdzić zgodność ich funkcjonowania z założoną logiką interwencji. W rezultacie zmiany wywoływane działaniami wspierającymi zaprogramowanymi w tej osi istotnie przyczyniają się do realizacji jej celów (w konsekwencji realizowania celów szczegółowych poszczególnych działań) i ostatecznie celu głównego Programu. Podobne konkluzje sformułować można w odniesieniu do analizowanych działań OP3. i OP8.

Ponadto, zdaniem aż 76% beneficjentów, wsparcie w ramach działań OP1. RPO WD było dostosowane do ich potrzeb w stopniu dużym lub bardzo dużym. Analogiczne są wyniki badania, jeżeli chodzi o analizowane działania OP3. Mianowicie, suma opinii podkreślających bardzo wysokie lub wysokie dostosowanie interwencji do potrzeb finansowanych projektów, w przypadku Działania 3.1 osiąga poziom 86%, a w Działaniu 3.2 wartość około 78%.

Z punktu widzenia celów interwencji w tematyce wspierania aktywności B+R+I, kluczowe znaczenie odegrały dwa działania (Działanie 1.2 i 1.5) – w przypadku ich obu można mówić o wysokim stopniu efektywności. Oba te instrumenty stanowiły impuls rozwojowy, aktywizujący działalność badawczo-rozwojową prowadzoną w przedsiębiorstwach (szczególnie MŚP), jak również wspomagający wdrożenia innowacyjnych rozwiązań (produktów i metod wytwarzania) w dolnośląskim sektorze MŚP. Ponadto, w przeważającej mierze interwencje te skupiały się na przedsięwzięciach wpisujących się w dolnośląskie inteligentne specjalizacje, stanowiąc skuteczne narzędzie realizacji dolnośląskiej strategii na rzecz inteligentnych specjalizacji regionu.

Zdecydowanie bardziej dyskusyjne, z uwagi na pewne ułomności, okazało się Działanie 1.4, dotyczące wspierania internacjonalizacji przedsiębiorstw wraz z tworzeniem nowych modeli biznesowych. W szczególności, dość powszechnie krytykowano wsparcie przeznaczone na przygotowywanie strategii wejścia na nowe rynki zagraniczne – użyteczność tego typu opracowań była większości bardzo ograniczona.

Natomiast, w przypadku wsparcia w formie bonów na innowacje (oceniań generalnie pozytywnie) wskazywano z kolei, że warto by rozważyć poszerzenie kwalifikowalnych wykonawców usług (co do zasady były to tylko jednostki naukowe) na przykład o usługi świadczone przez laboratoria badawcze, czy podmioty posiadające status centrum badawczo-rozwojowego. Generalnie, programy bonowe cieszyły się uznaniem, jako bardzo skutecznie aktywizujące zainteresowanie współpracą badawczo-rozwojową przedsiębiorstw sektora MŚP ze sferą nauki. Podkreślana była konieczność ich kontynuacji, przy czym wskazywano, iż zasadne byłoby ich dalsze uatrakcyjnienie (wspomniane wcześniej rozszerzenie katalogu usługodawców w ramach bonu oraz poniesienie jego wartości). W pewnej opozycji do wysokiej oceny programów bonowych stały oceny dotyczące programów grantowych, w których dofinansowywano usługi doradcze dla MŚP. Realizatorzy projektów podkreślali stosunkowo ograniczone zainteresowanie tego rodzaju wsparciem, jak i trudności w ocenie jego przydatności z punktu widzenia interesów odbiorców ostatecznych, a także adekwatności i skuteczności, biorąc pod uwagę cele interwencji regionalnej.

Najwyższe wsparcie w ramach OP1., w przeliczeniu na jeden podmiot gospodarczy, odnotowano w powiatach oławskim, dzierzoniowskim i świdnickim, najniższe zaś w powiatach zachodniej i północnej części regionu (powiaty zgorzelecki i lubiński, a także powiaty grodzkie Legnica, Jelenia Góra).

Jeżeli chodzi o badane działania z obszaru rynku pracy, to na generalną skuteczność wsparcia i dobre przygotowanie wszystkich realizowanych w ramach tych działań projektów, wskazują zarówno wyniki badań jakościowych, jak i ilościowych. W sferze związanej ze wspieraniem działań outplacementowych, zdaniem przedstawicieli wykonawców, projekty były realizowane bez większych problemów (tylko w przypadku pierwszego projektu nie udało się osiągnąć wszystkich zakładanych celów, co było związane z ograniczonym poziomem bezrobocia i niewielką liczbą likwidowanych firm/zwolnień pracowników w trakcie realizacji projektu, a także konkurencją wsparcia z Działania 8.3 <„Samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy”>). Także oceny ostatecznych odbiorców są bardzo pozytywne – 71% badanych wskazało, że dzięki uczestnictwu w projekcie ich sytuacja zawodowa uległa poprawie.

Podobnie korzystnie było także oceniane wsparcie dotyczące zwiększenia konkurencyjności przedsiębiorstw i przedsiębiorców z sektora MMŚP za pomocą dofinansowywanych tzw. usług rozwojowych (przede wszystkim szkoleń). 82% badanych przedsiębiorców jest zdania, że usługi rozwojowe dobrze odpowiadały na potrzeby szkoleniowe poszczególnych firm. Z kolei 73% badanych ostatecznych odbiorców zdecydowanie lub raczej uważa, że dzięki usługom rozwojowym zwiększyło, w razie zmiany pracy, swoje szanse na rynku pracy, a 86%, że zwiększyło swoje kompetencje. Na przyszłość warto tylko zastanowić się, w jaki sposób rozwiązać problem silnej dysproporcji między podażą środków i popytem na nie, szczególnie na terenie Wrocławia i okolicznych gmin, co skutkowało zamykaniem naborów wniosków o wsparcie niekiedy po kilkunastu minutach.

Jeżeli chodzi o zarządzanie RPO WD, to sprawdziła się idea projektów grantowych, realizowanych przede wszystkim przez ulokowane w regionie instytucje otoczenia biznesu. W ramach tych projektów występowały jedynie pewne problemy z przepływami finansowymi, wskutek długiego czasu analizowania wniosków o płatność, które były rozpatrywane w tej samej procedurze, co wnioski indywidualnych przedsiębiorców, realizujących projekty finansowane dotacyjnie. Do dalszej dyskusji pozostawiamy natomiast zasadność wdrażania wsparcia w sferze przedsiębiorczości z wykorzystaniem mechanizmu ZIT; takie rozwiązanie ma zarówno swoje zalety, jak i ograniczenia.

Jeżeli chodzi o stosowane kryteria oceny wniosków projektowych, to znaczna część badanych beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców (w zależności od działania od 76% do 90%) uważa, że zastosowane kryteria oceny są raczej lub zdecydowanie zrozumiałe. Także inne cechy przyjętego systemu oceny były odbierane pozytywnie. Natomiast, najwięcej głosów krytycznych (choć nadal była to mniejszość) dotyczyło terminowego przebiegu procesu oceny (ok. 32% badanych miało w tej sferze pewne zastrzeżenia).

Jeżeli chodzi o wynikające z badania wnioski i rekomendacje, to dotyczą one następujących niżej opisanych kwestii.

- Udoskonalenie koncepcji dolnośląskich inteligentnych specjalizacji, przewidujące przegląd (z wykorzystaniem formuły przedsiębiorczego odkrywania) wraz z ewentualnymi modyfikacjami katalogu dziedzin specjalizacji, jak również udoskonalenia mechanizmu monitorowania kształtowania się specjalizacji pod wpływem ukierunkowywania wsparcia publicznego.
- Wskazane jest również wzmocnienie znaczenia inteligentnych specjalizacji regionalnych Dolnego Śląska w procesach dystrybucji wsparcia, poprzez bardziej powszechne ich wykorzystywanie jako mechanizmu selekcji projektów współfinansowanych ze środków publicznych, służących wspomaganie działalności B+R+I (poprzez utrzymanie obligatoryjności wpisywania się projektu w dziedzinie specjalizacji w przedsięwzięciach badawczo-rozwojowych, ewentualnie także innowacyjnych, lub też przynajmniej wzmocnienie znaczenia specjalizacji jako mechanizmu preferującego wybór projektów).
- W przyszłej perspektywie finansowej RPO WD zasadne jest utrzymanie interwencji w postaci tematycznej odpowiadającej zakresowi wsparcia oferowanego w Działaniu 1.2 (wspieranie działalności badawczo-rozwojowej) i 1.5 (wspieranie innowacyjności i konkurencyjności), z położeniem dużego nacisku na kontynuację wsparcia w postaci programów typu „Bon na innowacje”, wraz z udoskonaleniem ich obecnej oferty (w szczególności w zakresie zwiększenia dostępnego wsparcia jednostkowego, zapewnienie szerokiej i ciągłej dostępności tego rodzaju wsparcia oraz rozszerzenia katalogu kwalifikowanych usługodawców). Zasadność kontynuacji tego rodzaju wsparcia

wynika z nadal aktualnej konieczności wspierania rozwoju współpracy na linii MŚP – instytucje naukowo-badawcze.

- Wdrażanie niektórych schematów wsparcia za pośrednictwem operatorów programów grantowych (głównie instytucji otoczenia biznesu) okazało się być trafnym rozwiązaniem. Jedynym ograniczeniem i kwestią wymagającą korekty w kolejnym okresie programowania wydaje się być rozliczanie wydatków i przekazywanie środków finansowych, w których to sferach niezbędne jest wprowadzenie pewnych korekt. Należy zatem, w ramach RPO WD 2021-2027, o ile będzie to możliwe ze względów formalnych, utrzymać możliwość zarządzania programami grantowymi dla firm przez zewnętrznych operatorów, jednocześnie jednak upraszczając rozliczanie kosztów zarządzania (idealnie powinno ono być realizowane w formie ryczałtowej) oraz projektując oddzielną, szybką ścieżkę rozliczania wydatków grantowych.
- Rola mechanizmu ZIT i instytucji pośredniczących w ramach poszczególnych obszarów ZIT w sferze przedsiębiorczości (a właściwie tylko w sferze projektów dotacyjnych dla firm, bowiem w sferze projektów dotyczących infrastruktury wspierania przedsiębiorczości użyteczność podejścia opartego na ZIT jest oczywista) powinna zostać przeanalizowana i przedyskutowana. O ile bowiem przeznaczanie określonych alokacji na wsparcie przedsiębiorców w ramach poszczególnych subregionów wydaje się trafnym rozwiązaniem, to korzyści wynikające z zastosowania mechanizmu ZIT wymagają głębszej analizy, chociaż z całą pewnością przyjęty mechanizm ma szereg zalet. Dlatego też należy głęboko rozważyć wady i zalety wdrażania wsparcia dla indywidualnych przedsiębiorców z zastosowaniem mechanizmu ZIT.
- Oceną merytoryczną projektów dla przedsiębiorców zajmowali się w większości przypadków¹ pracownicy odpowiednich instytucji pośredniczących, nie zaś zewnętrzni eksperci. W rezultacie, szczególnie w przypadku przedsięwzięć dotyczących sfery badawczo-rozwojowej, projekty były niekiedy oceniane przez osoby nie dysponujące wystarczającą wiedzą merytoryczną. Dodatkowo, w zasadzie nie wykorzystywano formuły panelu ekspertów, spotykającego się z wnioskodawcą, która jest bardzo użyteczna, szczególnie do oceny najbardziej złożonych, innowacyjnych projektów. Stąd też, w ramach RPO WD 2021-2027 rekomendujemy większe wykorzystanie zewnętrznych ekspertów, przede wszystkim do oceny najbardziej złożonych i wymagających największej wiedzy wysoce innowacyjnych projektów oraz projektów badawczo-rozwojowych. W obu sferach bardzo użyteczne mogą być doświadczenia z oceną projektów badawczo-rozwojowych oraz projektów dotyczących wdrażania wyników prac

¹ Na przykład jednak Instytucja Pośrednicząca Aglomeracji Wałbrzyskiej do oceny merytorycznej wszystkich projektów przedsiębiorców angażowała zewnętrznych ekspertów

B+R, którymi dysponują PARP i NCBR (w tym doświadczenia związane z organizacją i zarządzaniem pracą paneli eksperckich).

- Wsparcie, skierowane do przedsiębiorców w ramach działań, finansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (Działania 8.5 i 8.6) jest oceniane bardzo korzystnie i odpowiada na potrzeby przedsiębiorców i ich pracowników. Dlatego, w kolejnym okresie programowania warto rozważyć kontynuację wsparcia w formie zbliżonej do tej realizowanej w ramach obu opisywanych działań. W projektowaniu zasad wsparcia warto tylko wziąć pod uwagę poważne zmiany na rynku pracy (dla kontynuacji Działania 8.5) oraz zaprojektowanie rozwiązań, przeciwdziałających, szczególnie w subregionie wrocławskim, znaczącej dysproporcji między popytem na wsparcie a możliwościami jego sfinansowania (dla kontynuacji Działania 8.6).

Executive Summary

The study of the effects of supporting enterprises (including SMEs) addressed several vital components. In particular, it discussed the identification of the logic of public intervention as regards support oriented on research and development (R&D), innovativeness and competitiveness of enterprises, intervention in the area of low-emission economy and also chosen instruments of support for SMEs and individuals in relation to restructuring processes influencing the labour market.

The study of the functioning of the Lower Silesian Smart Specialisation (DIS) comprised a separate research component. Following that part of the analysis, the concept of smart specialisations of Lower Silesia can be considered as functioning correctly. At the same time, specific proposals can be put forward to enhance the functioning of that concept to become an operating tool to a greater extent orientating the distribution of support from public funds (Regional Operational Programme 'Lower Silesia' <ROP LS> in particular, the new perspective).

As regards measures supporting the first priority axis (PA1) under ROP LS, their functioning can be confirmed consistent with the assumed logic of the intervention. As a result, the changes produced by the supporting measures programmed in this axis significantly help achieve its goals (in consequence of achieving specific goals of respective measures) and ultimately the principal objective of the Programme. Similar conclusions can be formulated about the analysed measures under PA3 and PA8.

Moreover, according to 76% of the beneficiaries, support under PA1 measures within the framework of ROP LS, matched their needs to a great or very high extent. Similar are the results of the study as regards the analysed measures of PA3, i.e. the sum of opinions underlining very high or high adaptation of the intervention to the needs of the financed projects is 86% in Measure 3.1 and approx. 78% in Measure 3.2.

From the point of view of the goals of intervention in the area of supporting R+D+I activities, of crucial importance were two measures (Measure 1.2 and 1.5) – which proved highly effective in both cases. Both instruments provided a development stimulus encouraging research and development activities in enterprises (in particular SMEs) and also supporting the implementation of innovative solutions (products and methods of manufacturing) in the SME sector in Lower Silesia. Also, preponderantly those interventions focused on projects matching the Lower Silesian smart specialisations, providing an effective tool for implementing the strategy of Lower Silesia in favour of smart specialisations across the region.

More arguable – because of certain shortcomings – turned out to be Measure 1.4 regarding support for internationalisation of enterprises together with the creation of new business models. In particular, support for preparing strategies for entering new foreign markets sparked rather widespread criticism – the use of that type of documents was minimal in most cases.

However, as regards support in the form of innovation vouchers (generally considered positively), it was highlighted that the list of eligible service providers should be extended (until now only research units were eligible – as a rule) for example with services provided by research laboratories or entities with the status of an R&D centre. In general, voucher programmes were seen as initiatives successfully stirring interest among enterprises in the SME sector in research and development cooperation with the scientific milieu. Underlined was the necessity of their continuation, and also that it would be reasonable to make them more attractive (by expanding – as mentioned earlier – the catalogue of service providers in the voucher programme or increasing the value of vouchers). Somewhat in opposition to the high opinion about the voucher programmes were views about the grant programmes where advisory services for SMEs were co-funded in form of grants. Project promoters accentuated the relatively limited interest in such support and difficulties in assessing its usefulness from the point of view of the final beneficiaries' interests as well its adequacy and effectiveness, considering the goals of the regional intervention.

The greatest support under PA1 as per one economic entity was recorded in Oławski, Dzierżoniowski and Świdnicki powiats, whereas the lowest in the western and northern parts of the region (Zgorzelecki and Lubiński powiats and also Legnica and Jelenia Góra city powiats).

As regards the studied measures concerning the labour market, the general effectiveness of the support and proper preparation of all projects implemented under those measures is confirmed by the results of both qualitative and quantitative studies. In the area relating to the support for outplacement activities, according to the contractors' representatives, projects were implemented without more significant problems (only in the case of the first project not all assumed goals could be achieved, which was due to limited unemployment level and a small number of liquidated companies/redundancies of the employees during the project's implementation and also competition for the support under Measure 8.3 <" Self-employment, entrepreneurship and creating new job places">). Also, the opinions of the final beneficiaries are very positive – 71% of the respondents highlighted that owing to their participation in the project, their occupational situation improved.

Support for increasing the competitiveness of enterprises and entrepreneurs from the SME sector by co-funding development services (in particular training) was regarded equally positively. 82% of the entrepreneurs expressed an opinion that development services matched well the training needs of respective businesses. 73% of the studied final beneficiaries think definitely or rather that owing to development services they have increased their chances on the labour market should they need to change their job and 86% that they enhanced their competencies. In the future, it is worth considering how to solve the problem of substantial disproportion between the supply of means and the demand for them, in particular in Wrocław and neighbouring communities, as a result of which the application processes were sometimes closed within several minutes, within given grant competition.

As regards the management of ROP LS, the idea of grant projects proved successful, in particular those implemented through the business milieu institutions located in the region. Within the framework of those projects, certain problems emerged with cash flows because of the lengthy analysis of payment applications, which were examined throughout the same procedure as the payment applications of individual entrepreneurs implementing projects financed with a grant. To be discussed in the future, however, is the reasonableness of implementing support in the area of entrepreneurship with the use of the Integrated Territorial Investments mechanism; such solution has both advantages and restrictions.

In terms of the applied criteria of evaluation of grant applications, a significant part of the studied beneficiaries and unsuccessful applicants (depending on the measure - from 76% to 90%) consider the applied grant evaluation criteria as fairly or definitely understandable. Also, other features of the adopted grading system were viewed rather positively. However, most critical opinions (though still a minority) pertained to the timeliness of the evaluation process (approx. 32% of the respondents had some reservations in this regard).

The conclusions and recommendations, which the study brings, concern the following issues:

- Perfecting the concept of Lower Silesian smart specialisations, with a review (using the entrepreneurial discovery mechanism) together with possible modifications of the catalogue of the specialisation areas and also refining the tool for monitoring how the direction of the public support shapes smart specialisations.
- The importance of the Lower Silesian smart specialisations in the support distribution processes ought to be strengthened by the more widespread use of those smart specialisations as a mechanism for selecting projects co-financed from public funds, helping support R&D&I activities (by requiring projects to be consistent with the specialisation areas in research & development undertakings, innovative, or at least by strengthening the importance of the specialisation as a mechanism preferring the selection of projects).
- In the future financial perspective of ROP LS, intervention ought to be maintained in the thematic form that matches the scope of support offered under Measure 1.2 (supporting R&D activities) and Measure 1.5 (supporting innovativeness and competitiveness), while accentuating continuation of support in the form of “innovation voucher” programmes, and improving their present offer (especially in terms of increasing the available individual support, ensuring broad and continual availability of support and expanding the catalogue of eligible service providers). The rationality of continuing such support arises from the need to support the development of collaboration between SMEs and scientific & research institutions.
- Implementing specific support schemes through the operators of grant programmes (mainly business milieu institutions) proved to be a very successful solution. The only drawbacks that need to be revised in the subsequent

programming period relate to the settlement of expenses and transfer of funds, as those areas require specific adjustments. Therefore, within the framework of ROP LS 2021-2027, if feasible for formal reasons, the possibility of managing grant programmes by external operators should be maintained, while at the same time the settlement of management costs ought to be simplified (ideally if those costs could be settled in a lump-based form) and a separate, quick path for grant accounting should be developed.

- The role of the Integrated Territorial Investments (ITI) mechanism and intermediate bodies in respective areas of ITI as regards entrepreneurship (and in fact only grant projects for businesses because in projects concerning infrastructure supporting entrepreneurship the usefulness of the ITI approach is obvious) ought to be analysed and discussed. While providing separate financial allocations for respective sub-regions seems reasonable, the benefits resulting from the ITI mechanism should be thoroughly analysed, although for sure ITI mechanism has several advantages. For that pros' and cons' of using ITI mechanism for individual entrepreneurs support should be carefully analysed.
- The technical evaluation of the projects for entrepreneurs was performed in most cases² by the staff of intermediate bodies rather than external experts. As a result, especially in the case of R&D undertakings, the projects were evaluated by individuals without sufficient technical knowledge. Moreover, the formula of an expert panel with the applicant was seldom used, which is valuable, especially in assessing complex, innovative projects. Hence, we recommend that within the framework of ROP LS 2021-2027 external experts should be engaged more often, mainly to evaluate the most complex, highly innovative projects and R&D projects necessitating extensive knowledge. In both areas, the experience of the Polish Agency for Enterprise Development and the National Centre for Research and Development in evaluating R&D projects and projects implementing the results of R&D works (including also experience in organising and managing the expert panels) can prove very useful.
- Support targeted at entrepreneurs under the measures financed from the funds of the European Social Fund (Measure 8.5 and 8.6) is regarded very positively and matches the needs of entrepreneurs and their staff. For this reason, in the next programming period support in the form similar to that implemented under the measures mentioned above should be continued. However, when working on the rules of support, consideration ought to be given to serious changes in the labour market (for the continuation of Measure

² For example, the Intermediate Body for Walbrzych Agglomeration engaged external experts to perform a technical evaluation of all projects of the entrepreneurs.

8.5). Solutions need to be also devised that will counteract – especially in Wrocław sub-region - the significant disproportion between the demand for support and the possibilities of financing it (for the continuation of Measure 8.6).

1 Wprowadzenie

1.1 Cele i przedmiot badania

Prezentowane opracowanie przedstawia wyniki badania pn. „Ewaluacja efektów wsparcia przedsiębiorstw (w tym MŚP) oraz ich innowacyjności i internacjonalizacji w województwie dolnośląskim w perspektywie 2014-2020”, przeprowadzonego w I poł. 2020 r. Badanie objęło wybrane instrumenty interwencji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020 (dalej: RPO WD lub Program)³, wdrażane w ramach obecnej perspektywy finansowej.

Celem głównym ewaluacji była weryfikacja realizacji założeń wsparcia kierowanego w ramach Programu do regionalnego sektora przedsiębiorstw, w tym przede wszystkim do mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, oparta na analizie doświadczeń z dotychczasowego wdrażania RPO WD, z koncentracją na ocenie wpływu interwencji na poziom innowacyjności, konkurencyjności i internacjonalizacji dolnośląskich MŚP. Uzupełniająco, realizacja celu głównego ewaluacji zapewnia wypracowanie zasobu wiedzy, użytecznego w związku programowaniem wsparcia w ramach kolejnej perspektywy finansowej dolnośląskiego RPO (2021+). Uwzględniając cel ogólny RPO WD („Wzrost konkurencyjności Dolnego Śląska zapewniający poprawę poziomu życia jego mieszkańców przy zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju”⁴) należy zauważyć, iż Program stanowi instrument wsparcia wobec celów interwencji sformułowanych w kluczowych dokumentach strategicznych województwa dolnośląskiego, tj.: Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego⁵ (SRWD) oraz Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Dolnośląskiego⁶ (RSI WD).

Cel główny ewaluacji dekomponuje się do wiązki celów szczegółowych. Cele te obejmują:

- 1) ocenę trafności, użyteczności i aktualności logiki interwencji Programu, realizowanych celów i form wsparcia w stosunku do aktualnych potrzeb beneficjentów, jak również ocenę skuteczności i efektywności wsparcia kierowanego do sektora MŚP i zarządzania tymi procesami,
- 2) identyfikację czynników oddziałujących negatywnie na zakładane cele oraz prawidłową realizację założeń RPO WD oraz

³ Zob. Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020, wersja obowiązująca od 19 listopada 2019 r.,

<http://rpo.dolnyslask.pl/regionalny-program-operacyjny-województwa-dolnoslaskiego-2014-2020/>

⁴ Op. cit., s. 70-71.

⁵ <http://www.umwd.dolnyslask.pl/rozwoj/aktualnosci-rozwoj-regionalny/>; chodzi tu zarówno o Strategię Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 (stanowiącą podstawę programowania RPO WD 2014-2020), jak i (nową) Strategię Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030, przyjętą w październiku 2018 r.

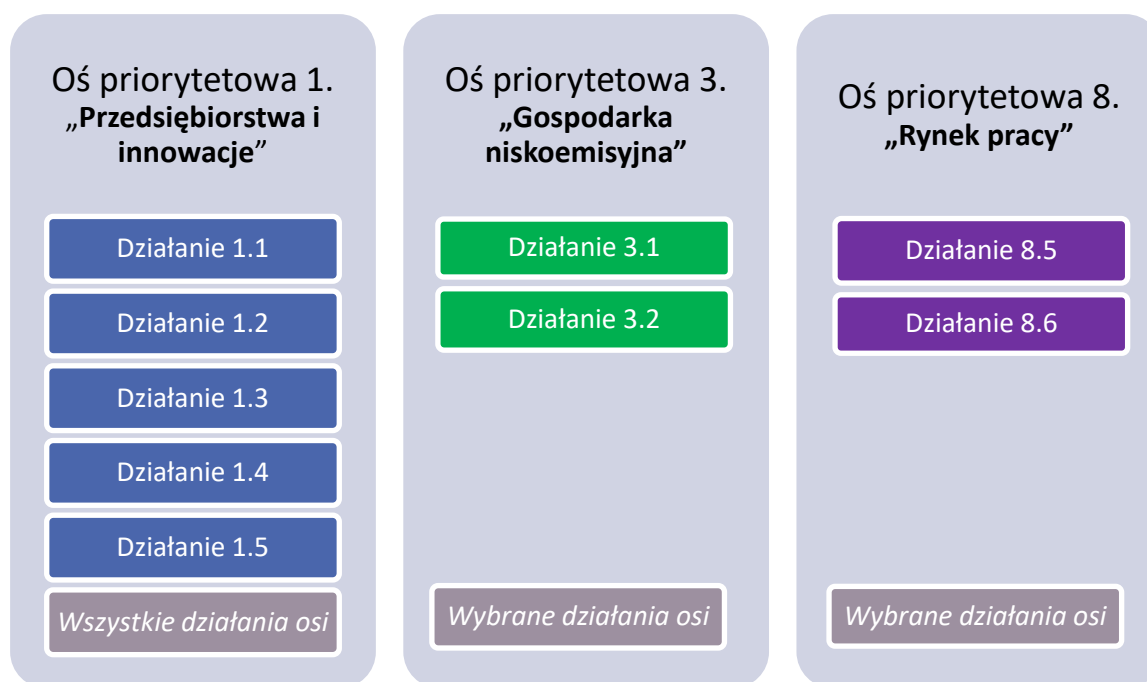
⁶ Regionalna Strategia Innowacji WD 2011-2020 i Plan Wykonawczy dla Dolnego Śląska, <http://www.umwd.dolnyslask.pl/gospodarka/innowacje/regionalna-strategia-innowacji-wd-2011-2020-i-plan-wykonawczy-dla-dolnego-slaska/>

- 3) wypracowanie rekomendacji, wskazujących na działania wzmacniające osiągnięcie celów RPO WD w dziedzinie wspierania sektora MŚP.

Określone w ten sposób cele szczegółowe obejmują kilka kluczowych obszarów badawczych o charakterze horyzontalnym. Wskazać należy tu przede wszystkim na: ocenę dostępności wsparcia w kontekście zamierzeń RPO WD, ocenę skuteczności działania systemu wyboru projektów (np. pod kątem wspierania innowacyjności i internacjonalizacji dolnośląskiego sektora MŚP), ocenę oczekiwanych zmian na poziomie beneficjentów i odbiorców ostatecznych wsparcia, znaczenia kontekstu realizacji Programu, stosowanych rozwiązań w zakresie monitoringu oraz propozycje działań rekomendowanych w związku z podnoszeniem konkurencyjności i innowacyjności regionalnej gospodarki Dolnego Śląska w przyszłości.

Realizacja ww. celów ewaluacji oparta została na analizie (badaniu) określonego zestawu instrumentów interwencji wdrażanych w ramach Programu. W przypadku niniejszej ewaluacji są to:

Schemat 1. Przedmiot ewaluacji – wybrane instrumenty interwencji RPO WD

Źródło: opracowanie własne.

- **1 oś priorytetowa (OP1.) „Przedsiębiorstwa i innowacje”.** Interwencja tej osi ukierunkowana została na dwa cele tematyczne: (CT1) „Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji” oraz (CT 3) „Wzmacnianie konkurencyjności MŚP /.../”. W przypadku interwencji w ramach CT1 (wskazane poniżej działania 1.1 i 1.2 – według nomenklatury SzOOP⁷ RPO WD),

⁷ W opracowaniu pod pojęciem „Działanie” (np. "Działanie 1.2 RPO WD") rozumiane są działania opisane w "Szczegółowym opisie osi priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa

przewidziano wsparcie wyłącznie dla przedsięwzięć mieszczących się w dziedzinach określonych w regionalnej strategii inteligentnych specjalizacji województwa dolnośląskiego (Działanie 1.1 i 1.2), a w przypadku jednego z działań CT3 (Działanie 1.5; w zakresie wspierania innowacyjności produktowej i procesowej) przewidziano preferencje dla projektów wpisujących się w inteligentne specjalizacje województwa. Odpowiednio do zakresu celów tematycznych oraz towarzyszących im priorytetów inwestycyjnych, interwencja w tej osi priorytetowej skoncentrowana została w ramach pięciu działań, które stanowią (niniejsze badanie obejmuje wszystkie z nich):

- **Działanie 1.1** „Wzmacnianie potencjału B+R i wdrożeniowego uczelni i jednostek naukowych”; kierunkujące wsparcie na podniesienie potencjału badawczego, jakości i stopnia wykorzystania badań naukowych w skali regionu,
- **Działanie 1.2** „Innowacyjne przedsiębiorstwa”, dotyczące wzrostu skali działalności B+R przedsiębiorstw, zwiększania nakładów na tego typu działalność, a także obejmujące finansowanie profesjonalnych usług proinnowacyjnych,
- **Działanie 1.3** „Rozwój przedsiębiorczości”, osiągnąć poprzez wzrost poziomu inwestycji w sektorze MŚP oraz w wyniku poprawy warunków dla rozwoju przedsiębiorstw (w tym podmiotów znajdujących się w początkowej fazie rozwoju) – przygotowanie terenów inwestycyjnych, infrastruktura dla rozwoju przedsiębiorstw oraz usługi doradcze,
- **Działanie 1.4** „Internacjonalizacja przedsiębiorstw”, skoncentrowane na finansowaniu tworzenia nowych modeli biznesowych w celu umiędzynarodowienia działalności dolnośląskich MŚP, wdrażaniu tych modeli, a także obejmujące promocję oferty gospodarczej regionu,
- **Działanie 1.5** „Rozwój produktów i usług w MŚP”⁸, realizowane w celu podniesienia konkurencyjności i zaawansowania technologiczno-organizacyjnego przedsiębiorstw, poprzez wspieranie innowacyjności produktowej i procesowej w sektorze MŚP, a także inwestycji mających na celu wdrożenia wyników działalności B+R wypracowanych w ramach Działania 1.2.

Dolnośląskiego 2014-2020" (SzOOP RPO WD). „Działania” rozumiane są jako instrumenty interwencji według nomenklatury SzOOP. Ponadto, odwołania do SzOOP dotyczą wersji 54 z kwietnia 2020 r. tego dokumentu: <http://rpo.dolnyslask.pl/szczegolowy-opis-osi-priorytetowych-regionalnego-programu-operacyjnego-województwa-dolnoslaskiego-2014-2020-2/>.

⁸ Działanie to w określonym zakresie obejmuje także wspieranie projektów (chodzi tu o przedsięwzięcia rozwojowe i inwestycyjne MŚP, przyczyniające się do zwiększenia ich konkurencyjności) przy zastosowaniu instrumentów finansowych, wdrażanych w formule funduszu funduszy z wykorzystaniem mechanizmu opartego na wyborze pośredników finansowych, dystrybuujących instrumenty finansowe na rzecz ostatecznych odbiorców (MŚP). Ten element architektury wsparcia ewaluacja uwzględniła posiłkowo.

- **3 oś priorytetowa (OP3.)** „Gospodarka niskoemisyjna”⁹. Wsparcie w ramach tej osi priorytetowej odnosi się do celu tematycznego „Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach” (CT4). Obejmuje interwencję w zakresie: (1) produkcji energii ze źródeł odnawialnych, (2) efektywności energetycznej w MŚP, (3) efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych budynków mieszkalnych, (4) produkcji energii w wysokosprawnych instalacjach, a także (5) ograniczenia niskiej emisji transportowej / kominowej w ramach kompleksowych strategii niskoemisyjnych. Niniejsza ewaluacja dwóch spośród ww. instrumentów, tj.:
 - **Działanie 3.1** „Produkcja i dystrybucja energii ze źródeł odnawialnych”, zapewniające rozwój nowych, ingerujących w mniejszym stopniu w środowisko, prooszczędnościowych i proefektywnościowych technologii pozyskiwania energii z OZE oraz zapewniające wkład do budowy bezpieczeństwa energetycznego regionu.
 - **Działanie 3.2** „Efektywność energetyczna w MŚP”, ukierunkowane na przedsięwzięcia zapewniające spadek zapotrzebowania na energię konwencjonalną w sektorze MŚP oraz redukcję zużycia energii elektrycznej w procesach produkcyjnych.
- **8 oś priorytetowa (OP8)** „Rynek pracy”. Interwencja tej osi priorytetowej obejmuje cel tematyczny, dotyczący „Promowania trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz mobilności pracowników” (CT8). Oś ta obejmuje interwencje w ramach kilku dziedzin, a spośród nich dwie, które uwzględniła niniejsza ewaluacja¹⁰. Są to:
 - **Działanie 8.5** „Przystosowanie do zmian zachodzących w gospodarce w ramach działań outplacementowych”, zapewniające wsparcie dla osób zwolnionych, przewidzianych do zwolnienia lub zagrożonych zwolnieniem z pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy oraz dla osób odchodzących z rolnictwa, ukierunkowane na podjęcie zatrudnienia poza rolnictwem, realizowane w formie programów outplacementowych (kompleksowy

⁹ W obu analizowanych w ewaluacji działaniach OP3. (3.1 i 3.2), przewidziano stosowanie instrumentów finansowych. Są one wdrażane w formule funduszu funduszy (analogicznie jak w Działaniu 1.5) – w ewaluacji ten mechanizm wsparcia uwzględniany jest posiłkowo.

¹⁰ W OP8. również przewidziano stosowanie instrumentów finansowych, przy czym instrumenty finansowe wdrażano w innym działaniu niż instrumenty tu analizowane (tj. w Działaniu 8.3 „Samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy”). Podobnie jak w OP1. (Działanie 1.5 Schemat C) i OP3. (Działanie 3.1 Schemat D i 3.2 Schemat D) zastosowano mechanizm wdrażania oparty na formule funduszu funduszy, a w jej ramach na wyborze pośredników finansowych dystrybuujących wsparcie na poziom odbiorców ostatecznych. Pomimo, iż instrument ten dotyczy innych typów projektów niż analizowane w ewaluacji w działaniach tej osi, to jednak uzupełniająco warto zaznaczyć jego obecność, szczególnie, iż w pewnych obszarach jego zastosowanie (teoretycznie) pokrywa się z interwencjami wspieranymi w jednym z analizowanych tu działań (np. Działanie 8.5, gdy mowa o podejmowaniu działalności gospodarczej w ramach działań outplacementowych).

zestaw działań dostosowanych do indywidualnych potrzeb odbiorców wsparcia).

- **Działanie 8.6** „Zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstw i przedsiębiorców z sektora MMŚP” (mikro, małych i średnich przedsiębiorstw), skierowane do MŚP i ich pracowników, dotyczące rozwoju kompetencji (pracowników) i kompleksowych usług rozwojowych zgodnie z potrzebami przedsiębiorstw. Wsparcie dystrybuowane z wykorzystaniem popytowego mechanizmu finansowania usług rozwojowych za pośrednictwem Bazy Usług Rozwojowych.

Na kolejnych stronach (Tabela 1) przedstawiamy uzupełniającą charakterystykę instrumentów interwencji stanowiących przedmiot niniejszej ewaluacji.

Tabela 1. Instrumenty interwencji RPO WD uwzględnione w ewaluacji

PI	Działanie SzOOP RPO WD	Typy projektów / schematy wsparcia	Typ beneficjenta
PI 1.1 (PI 1.a)	Działanie 1.1 (PI 1a) Wzmacnianie potencjału B+R i wdrożeniowego uczelni i jednostek naukowych	Wsparcie rozwoju infrastruktury badawczo-rozwojowej: <ul style="list-style-type: none"> zakup środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych niezbędnych do prowadzenia działalności B+R na rzecz przedsiębiorstw, elementem wsparcia mogą być inwestycje budowlane w zakresie budowy, przebudowy, rozbudowy infrastruktury B+R. 	<ul style="list-style-type: none"> publiczne jednostki naukowe i ich konsorcja publiczne uczelnie/szkoły wyższe i ich konsorcja konsorcja publicznych jednostek naukowych/uczelni/ szkół wyższych (występujących jako liderzy konsorcjum) z przedsiębiorcami
PI 1.2 (PI 1.b)	Działanie 1.2 (PI 1b) Innowacyjne przedsiębiorstwa	<p>1.2.A. Wsparcie dla przedsiębiorstw chcących rozpocząć lub rozwinąć działalność B+R:</p> <ul style="list-style-type: none"> finansowanie procesu powstania innowacji, zakup i dostosowanie do wdrożenia wyników prac B+R oraz praw własności intelektualnej. <p>1.2.B. Tworzenie i rozwój infrastruktury B+R przedsiębiorstw:</p> <ul style="list-style-type: none"> tworzenie i rozwój zaplecza B+R w zakresie dotyczącym: laboratoriów specjalistycznych, działów B+R, centrów badawczo-rozwojowych. <p>1.2.C. Usługi dla przedsiębiorstw:</p> <ol style="list-style-type: none"> profesjonalne usługi proinnowacyjne świadczone przez IOB. bezwrotne wsparcie w formie bonu – dofinansowania usługi na rzecz MŚP. <p>1.2.D. Rozwój i profesjonalizacja oferty wsparcia proinnowacyjnego otoczenia biznesu. Projekty w zakresie uzupełnienia infrastruktury B+R – instytucje otoczenia biznesu (IOB).</p>	<ul style="list-style-type: none"> dla typów projektów 1.2.A., 1.2.B., 1.2.C.a.: przedsiębiorstwa i konsorcja z ich udziałem dla typu projektów 1.2.C.b.: JST i IOB dla typu projektów 1.2.D: IOB
PI 1.3 (PI 3.1)	Działanie 1.3 (PI 3a) Rozwój przedsiębiorczości	<p>1.3.A. Przygotowanie terenów inwestycyjnych.</p> <p>1.3.B. Wsparcie infrastruktury przeznaczonej dla przedsiębiorców.</p> <p>1.3.C. Doradztwo dla MŚP (z wyłączeniem doradztwa przewidzianego w działaniu 1.2 oraz w działaniu 1.4).</p>	<ul style="list-style-type: none"> dla typu projektów 1.3.A.: JST, SSE, IOB dla typu projektów 1.3.B.: jw. + LGD i uczelnie dla typu projektów 1.3.C.: IOB, LGD, MŚP
PI 1.4 (PI 3.b)	Działanie 1.4 (PI 3b) Internacjonalizacja przedsiębiorstw	<p>1.4.A. Tworzenie nowych modeli biznesowych MŚP.</p> <p>1.4.B. Zwiększenie międzynarodowej ekspansji MŚP poprzez wdrożenie nowych modeli biznesowych oraz zwiększenia ekspansji na rynki zewnętrzne.</p> <ol style="list-style-type: none"> Długoterminowe strategie biznesowe, Nowoczesne metody zarządzania. <p>1.4.B.c. Kontakty gospodarcze oraz promocja na rynkach krajowych i międzynarodowych.</p> <p>1.4.C. Promocja oferty gospodarczej regionu na rynkach krajowych i międzynarodowych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> dla typów projektów: 1.4.A., 1.4.B.a. i 1.4.B.b.: MŚP, LGD dla typu projektów 1.4.B.c.: MŚP, LGD, JST dla typu projektów 1.4.C.: JST, IOB
PI 1.5 (PI 3.c)	Działanie 1.5 (PI 3c)	1.5.A. Wsparcie innowacyjności produktowej i procesowej MŚP.	<ul style="list-style-type: none"> dla typów projektów: 1.5.A. i 1.5.B.: MŚP

PI	Działanie SzOOP RPO WD	Typy projektów / schematy wsparcia	Typ beneficjenta
3.c)	Rozwój produktów i usług w MŚP	1.5.B. Wsparcie na inwestycje w zakresie wdrożenia wyników prac B+R wynikających z działania 1.2. 1.5.C. Wsparcie za pomocą instrumentów finansowych	<ul style="list-style-type: none"> dla typu projektów 1.5.C.: podmiot wdrażający instrument finansowy w formule funduszu funduszy
PI 3.1 (PI 4.a)	Działanie 3.1 (PI 4a) Produkcja i dystrybucja energii ze źródeł odnawialnych	3.1.A. Przedsięwzięcia, mające na celu produkcję energii elektrycznej i/lub ciepłej, polegające na budowie oraz modernizacji infrastruktury służącej wytwarzaniu energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych. 3.1.B. Budowa, modernizacja sieci elektroenergetycznej umożliwiająca przyłączenie jednostek wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych do Krajowego Systemu Elektroenergetycznego przez operatorów systemu dystrybucyjnego. 3.1.C. Projekty grantowe - budowa mikroinstalacji służących wytwarzaniu energii z OZE. 3.1.D. Wsparcie za pomocą instrumentów finansowych Przedsięwzięcia mające na celu produkcję energii elektrycznej i/lub ciepłej, polegające na budowie oraz modernizacji infrastruktury służącej wytwarzaniu energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych.	<p>M.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> JST przedsiębiorstwa energetyczne MŚP przedsiębiorstwa społeczne spółdzielnie mieszkaniowe i wspólnoty mieszkaniowe
PI 3.2 (PI 4.b)	Działanie 3.2 (PI 4b) Efektywność energetyczna w MŚP	3.2.A. Głęboka modernizacja energetyczna obiektów, w tym wymiana lub modernizacja źródła energii, mająca na celu zwiększenie efektywności energetycznej. 3.2.B. Wsparcie instalacji odzyskujących ciepło odpadowe. 3.2.C. Zastosowanie technologii efektywnych energetycznie w przedsiębiorstwie. 3.2.D. Wsparcie za pomocą instrumentów finansowych (zakres wsparcia tożsamy z zakresem dla schematów 3.2.A-C)	<ul style="list-style-type: none"> MŚP, grupy producentów rolnych, podmiot wdrażający instrument finansowy w formule funduszu funduszy (3.2.D), przedsiębiorstwa, których większość udziałów lub akcji należy do JST
PI 8.4 (PI 8.v)	Działanie 8.5 Przystosowanie do zmian zachodzących w gospodarce w ramach działań outplacementowych (PI 8v)	Wsparcie procesów adaptacyjnych i modernizacyjnych typu outplacement (kompleksowy zestaw działań dostosowanych do indywidualnych potrzeb uczestników projektu)	<ul style="list-style-type: none"> Bardzo szerokie grono beneficjentów
	Działanie 8.6 Zwiększenie konkurencyjności Przedsiębiorstw i przedsiębiorców z sektora MMŚP (PI8v)	Wzrost konkurencyjności dolnośląskich MŚP poprzez usługi realizowane w ramach Bazy Usług Rozwojowych (pozwalające na rozwój przedsiębiorstwa i/lub jego pracowników, w szczególności nabycie lub potwierdzenie kwalifikacji, usprawnienie procesów lub obszaru działania przedsiębiorstwa, częściową lub całkowitą zmianę profilu działalności gospodarczej)	<ul style="list-style-type: none"> Bardzo szerokie grono beneficjentów

Źródło: SzOOP RPO WD 2014-2020.

1.2 Metodyka badawcza

Zastosowana w ewaluacji metodyka badawcza warunkowana była dwoma czynnikami:

- celami i przedmiotem badania oraz
- określonym na wstępie katalogiem wymaganych (jako minimum metodologiczne) technik badawczych.

Specjalistyczny przedmiot ewaluacji wymagał zastosowania metodyki badawczej, obejmującej wiele zróżnicowanych technik, mieszczących się zarówno w spektrum metody jakościowej, jak i ilościowej, które umożliwiłyby zgromadzenie danych empirycznych stosownie do celów i szerokiego zakresu badania. Ważnym elementem instrumentarium badawczego była także analiza źródeł zastanych, obejmująca dokumenty, ekspertyzy i publikacje pozostające w związku z przedmiotem i celami badania¹¹. Technika ta miała szczególne znaczenie w realizacji wydzielonego komponentu badawczego, który w niniejszej ewaluacji stanowiła identyfikacja rozkładu projektów dofinansowanych z RPO WD w przekroju regionalnych (dolnośląskich) inteligentnych specjalizacji. Analiza ta dotyczyła projektów dofinansowanych w działaniach OP1. Była ona oparta głównie na analizie wniosków projektowych zaczerpniętych z Systemu Naboru i Oceny Wniosków w ramach RPO WD 2014-2020 (SNOW) oraz (uzupełniająco) opierała się na kwerendzie informacji ze stron internetowych beneficjentów wsparcia.

Tabela 2. Zestawienie technik badawczych

Lp.	Technika i grupa respondencka	Perspektywa badawcza	Próba	Metoda
1	Analiza dokumentów (źródła) zastanych – <i>desk research</i>	W tym, wnioskodawcy w projektach OP1.	Wszyscy wnioskodawcy	Jakościowa
2	Indywidualne wywiady pogłębione	Przedstawiciele instytucji / gremiów zaangażowanych w realizację RPO WD (perspektywa systemowa i wdrożeniowa)	19 IDI	Jakościowa
3	Indywidualne wywiady pogłębione	Beneficjenci RPO WD	16 IDI	Jakościowa

¹¹ Szczegóły dotyczące koncepcji i podejścia badawczego, jak również projekty narzędzi badawczych (scenariuszy wywiadów jakościowych, kwestionariuszy do badań ilościowych CAWI/CATI oraz wytyczne dotyczące stosowania innych technik) zawarto w uzgodnionym z Zamawiającym Raporcie metodologicznym z 14 lutego 2020 r.

Lp.	Technika i grupa respondencka	Perspektywa badawcza	Próba	Metoda
4	Studia przypadków – beneficjenci RPO WD ¹²	Beneficjenci RPO WD	3 SP	Jakościowa
5	Badanie CAWI / CATI (mixed mode)	Beneficjenci RPO WD (OP1. + OP3.)	r/r = 354 ankiet CAWI / CATI	Ilościowa
6	Badanie CAWI / CATI (mixed mode)	Wnioskodawcy realizujący projekty i wnioskodawcy nieskuteczni (OP1. + OP3.)	r/r = 352 ankiet CAWI / CATI	Ilościowa
7	Badanie CAWI / CATI (mixed mode)	Beneficjenci (przedsiębiorcy) i uczestnicy (osoby fizyczne) projektów (Działanie 8.5 i 8.6)	r/r = 1 212 ankiet CAWI / CATI	Ilościowa
8	Zogniskowany wywiad grupowy (FGI) ¹³	Przedstawiciele instytucji otoczenia biznesu zaangażowanych w realizację RPO WD (np. przedstawiciele instytucji realizujących projekty grantowe)	2 FGI, zrealizowane w formie wywiadów telefonicznych (12 x ITI)	Jakościowa
9	Panel ekspercki	Instytucje / gremia zaangażowane w realizację RPO WD (np. przedstawiciele Instytucji Zarządzającej, Instytucji Pośredniczących, Komitetu Monitorującego)	1 PE	Jakościowa

Źródło: zestawienie opracowane na podstawie Raportu metodologicznego i realizacji technik badawczych.

¹² Dodatkowa technika badawcza – ponad minimum metodologiczne.

¹³ Jw. W toku realizacji badania, w związku z rozprzestrzenianiem się pandemii COVID-19, w uzgodnieniu z Zamawiającym, zaplanowane pierwotnie zogniskowane wywiady grupowe (FGI) przekształcono w indywidualne wywiady telefoniczne. Podobna sytuacja wystąpiła w przypadku części indywidualnych wywiadów pogłębionych (IDI).

1.3 Uwagi na temat przebieg ewaluacji

Materiał badawczy wykorzystany jako źródło informacji do sporządzania niniejszego opracowania, gromadzony był (po uzgodnieniu Raportu metodologicznego) w okresie od połowy lutego do około połowy maja 2020 r. Pierwotnie zakładano jednak zakończenie badań terenowych na początku kwietnia.

Niestety, rozprzestrzeniająca się w Polsce pandemia koronawirusa okazała się stanowić poważną barierę w realizacji wszystkich technik terenowych (zarówno jakościowych, jak i ilościowych) zgodnie z ustaleniami powziętymi na etapie Raportu metodologicznego. Praktycznie od połowy marca, realizowane w tym czasie badania ilościowe, jak i próby aranżacji wywiadów bezpośrednich nie dawały satysfakcjonujących rezultatów (w przeciwieństwie do badań uruchomionych w II poł. lutego i realizowanych do początków marca). Zostało to spowodowane unieruchomieniem wielu przedsiębiorstw, a także przechodzeniem na pracę zdalną (w rezultacie wystąpiła duża skala niekompatybilności baz danych, wykorzystywanych do kontaktów z potencjalnymi respondentami). Wkrótce, kontakty bezpośrednie okazały się wręcz niemożliwe z uwagi na wprowadzenie ograniczeń administracyjnoprawnych narzucających stosowanie zasad dystansu społecznego.

Opisana powyżej sytuacja spowodowała konieczność restrukturyzacji sposobu stosowania technik badawczych (tj. np. przekształcenia wywiadów zaplanowanych w formule bezpośredniej na wywiady realizowane w formule zdalnej – za pośrednictwem telefonu lub internetowych platform komunikacyjnych), jak również wydłużenia okresu realizacji badania. Ten drugi czynnik związany był z koniecznością ponawiania tur badawczych w technikach ilościowych. Stosowne uzgodnienia na ten temat, powzięte zostały przez Zamawiającego i Wykonawcę w połowie kwietnia 2020 r.¹⁴ Wdrożone wówczas zmiany częściowo poprawiły efektywność badań. W przypadku badań ilościowych, osiągnięty dzięki wydłużeniu procesu badawczego poziom realizacji prób nie był co prawda pełny, ale okazał się wystarczający (satysfakcjonujący) z punktu widzenia potrzeb wnioskowania, stosownie do celów badania.

Ponieważ większość badań ilościowych i jakościowych¹⁵ zostało zrealizowanych w trakcie rozprzestrzeniania się pandemii COVID-19, zebrane obserwacje empiryczne muszą mieć w pewnym zakresie charakter warunkowy, bowiem zostały one obarczone wpływem kontekstu pandemii. Jeżeli sytuacja kryzysowa zakończy się w niezbyt odległej perspektywie, to – zdaniem autorów – w znacznej części (choć zapewne nie w pełni) formułowane w opracowaniu wnioski pozostaną aktualne. W innym razie, np. nadal pogłębiającego się kryzysu gospodarczego, niestety pewna ich część może okazać się przynajmniej częściowo nieaktualna.

¹⁴ Po wcześniejszych konsultacjach, 15 kwietnia 2020 r. Wykonawca skierował wnioski o wprowadzenie zmian w zakresie form stosowania technik badawczych oraz przesunięcie terminu zakończenia badania, tj. ustalenie nowej daty opracowania wersji wstępnej Raportu końcowego (data ta ustalona została na 25 maja 2020 r.).

¹⁵ Nie dotyczy to badań ilościowych CAWI / CATI z beneficjentami i uczestnikami projektów w Działaniu 8.5 i 8.6 oraz części wywiadów indywidualnych (były to komponenty badawcze, które udało się zrealizować w II połowie lutego i w początkach marca 2020 r., a więc przed rozprzestrzenieniem się pandemii).

2 Analiza logiki interwencji w zakresie analizowanych instrumentów wsparcia RPO WD 2014-2020

2.1 Cele i instrumenty interwencji RPO WD 2014-2020

Analizowane w niniejszej ewaluacji instrumenty stanowią rozwiązania, w ramach których realizowane jest wsparcie publiczne. Instrumenty te mieszczą się w trzech osiach priorytetowych Programu (OP1, OP3 i OP8). Wszystkie one stanowią mechanizmy interwencji służące osiągnięciu celu głównego RPO WD, sformułowanego jako „Wzrost konkurencyjności Dolnego Śląska zapewniający poprawę poziomu życia jego mieszkańców przy zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju”, z uwzględnieniem logiki charakterystycznej (specyficznej) dla poszczególnych osi priorytetowych.

Analizując logikę wsparcia oferowanego w ramach RPO WD należy zwrócić uwagę, że sam Program stanowi instrument realizacji szerszych celów strategicznych rozwoju województwa. Ma on charakter operacyjno-wdrożeniowy. W związku z tym ustanowiony on został jako instrument służący wdrożeniu postanowień strategii rozwoju województwa dolnośląskiego, określając wiązki działań wspierających przewidziane do realizacji zgodnie z ustalonym systemem finansowania i wdrażania, które stanowią jego elementy składowe.

Analiza logiki interwencji uwidacznia spójność Programu z założeniami strategii województwa, zarówno na poziomie celów, jak i działań. Dotyczy to zarówno strategii, która tworzyła podwaliny interwencji i ramy teoretyczne Programu w momencie jego tworzenia (SRWD 2020¹⁶), jak również nowej jej wersji, obejmującej okres do roku 2030 (SRWD 2030¹⁷).

Jeśli chodzi o pierwszy z tych dokumentów, to cele¹⁸ i działania poszczególnych osi priorytetowych Programu wpisują się w określone w strategii „Makrosfery” interwencji (w różne z nich w zależności od specyfiki obszaru problemowego, objętego daną Makrosferą), jak również w cele szczegółowe strategii¹⁹:

- pierwszy cel szczegółowy – „Rozwój gospodarki oparty na wiedzy”,
- drugi cel szczegółowy – „Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, zwłaszcza MŚP” (w przypadku obu tych celów, w Programie odpowiadają im działania realizowane w OP1.),
- trzeci cel szczegółowy – „Ochrona środowiska naturalnego, efektywne wykorzystanie zasobów oraz dostosowanie do zmian klimatu i poprawa poziomu bezpieczeństwa” (w Programie OP3.) oraz

¹⁶ Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020”,

http://www.umwd.dolnyslask.pl/fileadmin/user_upload/Rozwoj_regionalny/SRWD/SRWD_2020-final.pdf

¹⁷ Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030”, Wrocław 2018,

http://www.umwd.dolnyslask.pl/fileadmin/user_upload/Rozwoj_regionalny/SRWD/STRATEGIE%20-%20ZESTAWIENIE/1.DOLNY%20SLASK/SRWD_2030_calosc_druk.pdf

¹⁸ Cel główny SRWD 2020 sformułowano jako „Nowoczesna gospodarka i wysoka jakość życia w atrakcyjnym środowisku”, op. cit., s. 24.

¹⁹ SRWD 2020, op. cit., s. 41 i n. (Makrosfery), s. 24 (Cele szczegółowe).

- szósty cel szczegółowy – „Wzrost zatrudnienia i mobilności pracowników” (w Programie chodzi o działania zaprogramowane w OP8.).

Układ interwencji wynikający z RPO WD w dużej mierze odpowiada również drugiej (aktualnej) strategii województwa²⁰, która to (obecnie) stanowi podstawę merytoryczną do projektowania działań wspierających w nowym dolnośląskim Regionalnym Programie Operacyjnym (RPO WD 2021-2027).

Pozostając przy obecnym Programie (2014-2020), zgodność interwencji przewidzianych w analizowanych tu osiach priorytetowych i działaniach widoczna jest w szczególności na poziomie celów strategicznych SRWD 2030, jak również odpowiadających im celom operacyjnym oraz towarzyszących celom operacyjnym tzw. przedsięwzięciom strategicznym / grupom zadań strategicznych, tj.²¹:

- w odniesieniu do pierwszego celu strategicznego („Efektywne wykorzystanie gospodarczego potencjału regionu”) – cele operacyjne 1.2 i 1.3, zakładające (odpowiednio) wzmocnienie konkurencyjności regionu w skali krajowej i europejskiej oraz rozwój innowacyjności, w tym ekoinnowacyjności regionu; w tym przypadku, adekwatna jest większość przedsięwzięć strategicznych / grup zadań strategicznych (np. wspieranie przedsiębiorczości, rozwój usług instytucji otoczenia biznesu, internacjonalizacja, promocja regionu / marek regionalnych, rozwój specjalizacji regionalnych, rozwój usług proinnowacyjnych czy wreszcie stymulowanie współpracy sfer biznesu i nauki),
- w przypadku trzeciego celu strategicznego („Wzmocnienie regionalnego kapitału ludzkiego i społecznego”) – cel operacyjny 3.3, przewidujący doskonalenie regionalnego i lokalnych rynków pracy; jeśli chodzi o przedsięwzięcia / grupy zadań strategicznych, to wskazać tu można na zgodność z dziedziną „Wspierania i pobudzania aktywności zawodowej mieszkańców regionu”, oraz
- w zakresie czwartego celu strategicznego („Odpowiedzialne wykorzystanie zasobów i ochrona walorów środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego”) – cel operacyjny 4.4., dotyczący wspierania produkcji energii ze źródeł odnawialnych oraz wspierania bezpieczeństwa energetycznego; w szczególności przedsięwzięcia strategiczne, obejmujące stymulowanie badań i wdrożeń związanych z produkcją energii ze źródeł odnawialnych oraz działania na rzecz oszczędności energii oraz poprawy efektów jej wykorzystania.

Podsumowując, cele i działania trzech analizowanych osi priorytetowych nadal doskonale wpisują się w zweryfikowane ustalenia strategiczne. Oznacza to również, iż przewidziane instrumenty interwencji dotyczą względnie trwałych obszarów problemowych rozwoju

²⁰ Cel główny SRWD 2030 to: „Harmonijny rozwój regionu i wysoka jakość życia dolnośląskiej społeczności”, op. cit., s. 49

²¹ Na podstawie SRWD 2030, op. cit., s. 50-53.

województwa dolnośląskiego, w rzeczywistości dobrze zidentyfikowanych w kontekście najważniejszych wyzwań społeczno-gospodarczych, przed którymi stoi województwo dolnośląskie (zresztą, nie są to wyzwania specyficzne dla województwa, ale mają one charakter uniwersalny, dotyczący również całego kraju).

Ważnym uzupełnieniem, dotyczącym strategicznej adekwatności wsparcia pochodzącego z RPO WD 2014-2020 jest jego dostosowanie do celów innego dokumentu strategicznego tj. „Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2011-2020” (RSI WD)²², w szczególności w świetle założeń i celów OP1. „Przedsiębiorstwa i innowacje”, najsilniej nawiązujących do treści tej strategii. RSI WD jest narzędziem realizacji polityki innowacyjnej województwa, skoncentrowanym na celach związanych z proinnowacyjnym rozwojem przedsiębiorstw, dyfuzji wiedzy, wspomaganie wprowadzania na rynek nowych produktów, usług i procesów. Strategia ta formułuje cztery cele strategiczne, z których dwa znajdują bezpośrednie odzwierciedlenie w OP3. Programu. Są to²³:

- Cel strategiczny drugi – „Zwiększenie szansy na sukces innowacyjnych projektów biznesowych” i uwzględnione w nim cele szczegółowe, obejmujące dostępność wsparcia w postaci kapitału, wiedzy i infrastruktury, jak również wspieranie działalności B+R w przedsiębiorstwach; w tym obszarze (praktycznie) wchodzi w grę wszystkie działania OP1., a w szczególności Działanie 1.2 i 1.5, w tym (w Działaniu 1.5) schemat instrumentów finansowych,
- Cel strategiczny trzeci – „Wzrost potencjału innowacyjnego dolnośląskich jednostek naukowych”, w którym zawarto dwa cele szczegółowe: pierwszy, zakładający uzyskanie przez województwo dolnośląskie pozycji lidera w zakresie wdrażania strategii regionalnych inteligentnych specjalizacji oraz drugi, dotyczący usprawnienia procesów komercjalizacji wiedzy w jednostkach naukowych – co do zasady, założenia te przynajmniej w części realizowane są poprzez projekty finansowane w Działaniu 1.1 RPO WD oraz (rzadziej) w projektach infrastrukturalnych, finansowanych z kolei z Działania 1.3 RPO WD.

W przypadku pozostałych celów strategicznych RSI WD, to w związku z działaniami analizowanymi w niniejszej ewaluacji, trudno jest wskazać na szersze, bezpośrednie powiązania instrumentów interwencji ze strategią innowacyjności (jednak, biorąc pod uwagę pozostałe działania Programu – tu nie analizowane – zapewne powiązania takie jeszcze występują).

²² „Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2011-2020”, Wrocław, 2011 r. <http://www.umwd.dolnyslask.pl/gospodarka/innowacje/regionalna-strategia-innowacji-wd-2011-2020-i-plan-wykonawczy-dla-dolnego-slaska/>

²³ RSI WD, streszczenie, str. 6-11.

Można w tym miejscu dodatkowo odwołać się do przeprowadzonej ewaluacji RSI WD²⁴. Generalnie, jej wyniki wskazują na konieczność aktualizacji tego dokumentu (strategii innowacyjności) z uwagi na modyfikacje strategicznych kierunków interwencji, które zaszły w ostatnich latach i zostały odzwierciedlone (m.in.) w dokumentach unijnych. W tym obszarze ewaluatorzy wskazali przede wszystkim na sprawy „Gospodarki Obiegu Zamkniętego”, Przemysłu 4.0, dalszego umiędzynarodowienia regionalnego systemu gospodarczego oraz szerszej cyfryzacji (np. koncepcja DIH – Digital Innovation Hubs). Jednocześnie podkreślenia wymaga stanowisko stwierdzające, że założenia i cele RSI WD, zrealizowane tylko częściowo, pozostawały spójne z celami wyznaczonymi przez nadrzędne dokumenty strategiczne na poziomie województwa, Polski i Unii Europejskiej. Natomiast, poziom osiągniętych przez województwo rezultatów w zakresie innowacyjności wskazuje na aktualność zdefiniowanych celów. Zwrócono także uwagę, że RSI WD posiadała pewne niedoskonałości, głównie dotyczące sposobu sformułowania celów strategicznych „które powinny być uproszczone i bardziej czytelne”. Za słabą stroną strategii ewaluatorzy RSI WD uznali także rozproszenie źródeł finansowania.

Biorąc pod uwagę ogólną logikę interwencji OP1. Programu, należy także zwrócić uwagę na zakotwiczenie niektórych jej działań w strategii regionalnej inteligentnej specjalizacji województwa. Mianowicie Działanie 1.1 i 1.2 uwzględniały wymóg formalny wpisywania się finansowanych w ich ramach projektów w regionalne inteligentne specjalizacje. Z kolei w przypadku Działania 1.5, zgodność z inteligentną specjalizacją stanowiła element preferencji na etapie wyboru projektów do współfinansowania z RPO WD.

Wątek dotyczący procesu tworzenia i postaci inteligentnych specjalizacji województwa dolnośląskiego znalazł odzwierciedlenie w przywołanej wcześniej ewaluacji RSI WD. W tym zakresie skonkludowano, że wdrożony proces wyłonienia inteligentnych specjalizacji województwa spełnił wymogi formalne tworzenia tego typu dokumentów. Jednak, zdaniem ewaluatorów, wystąpiły pewne problemy ze spełnieniem warunku „włączenia” społecznego, który uwzględniono dość późno, co w rezultacie przesądziło o niewystarczającym zaangażowaniu interesariuszy regionalnego systemu innowacji w przebieg i ukształtowanie oddolnego procesu definiowania priorytetów. Tym niemniej, udało się ustanowić katalog inteligentnych specjalizacji regionalnych, który ostatecznie wykorzystany został do kierunkowania wsparcia w ramach działań wspierających realizowanych w OP1. Programu.

Ogólna ocena dostosowania analizowanych w niniejszym badaniu instrumentów interwencji RPO WD do głównych dokumentów strategicznych jest całkowicie satysfakcjonująca. Przemawiają za tym wyniki analiz szczegółowych, przeprowadzonych dla poszczególnych osi priorytetowych Programu, w których uwzględnione zostały założenia interwencji wszystkich,

²⁴ „Ewaluacja Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2011-2020”, ECORYS, 2019 (Ewaluacja RSI WD), http://www.umwd.dolnyslask.pl/fileadmin/user_upload/Gospodarka/Aktualnosci/Dzial_Innowacji/Raport_Ewaluacja_RSI_WD_2011-2020.pdf

objętych niniejszym badaniem instrumentów (działań w ramach analizowanych osi priorytetowych). Wszystkie one, w zakresie swoich obszarów tematycznych i wywoływanych przez te interwencje impulsów rozwojowych, uwidaczniają odpowiednie dostosowanie do założeń strategicznych rozwoju województwa. Oznacza to jednocześnie, że w kontekście aktualności wyzwań strategicznych dla regionalnej gospodarki Dolnego Śląska, obrane podejścia w zakresie kierunkowania interwencji publicznej nadają się – co do zasady – do replikacji w przyszłej perspektywie finansowej RPO WD.

2.2 Logika interwencji Programu w ramach analizowanych działań

W kolejnych podrozdziałach przedstawiamy odtworzenie logiki interwencji analizowanych w ewaluacji, wybranych działań wspierających trzech osi priorytetowych (OP1., OP3. i OP8.) RPO WD 2014-2020.

Wyniki analiz prezentują trzy ogólnopoglądowe schematy, po jednym dla każdej z badanych osi priorytetowych (Schemat 2 – wsparcie w ramach OP1. „Przedsiębiorstwa i innowacje”, Schemat 3 – OP3. „Gospodarka niskoemisyjna” i Schemat 4 – OP8. „Rynek pracy”). Przedstawione schematy uwzględniają wszystkie szczegółowe instrumenty interwencji (działania) mieszczące się w analizowanych osiach priorytetowych, objęte ewaluacją.

Opis (schematy) sporządzono w następujący sposób:

- odtworzenie logiki wsparcia opiera się na modelu, w którym punktem wyjścia jest określona sytuacja problemowa, która stanowiła podstawę do zaprogramowania interwencji publicznej w postaci określonych form wsparcia (w analizowanych działaniach mamy do czynienia z dwoma formami tj. dotacjami lub instrumentami finansowymi – w przeważającej mierze mechanizm operacyjny wsparcia opiera się jednak na dotacjach),
- następnie, w modelu identyfikowane są potencjalne efekty wsparcia publicznego w postaci dwóch rodzajów rezultatów:
 - bezpośrednich tj. dotyczących beneficjentów wsparcia (odpowiednio, odbiorców ostatecznych – w przypadku działań, w których realizowane przez beneficjenta projekty polegały na dalszej dystrybucji wsparcia na poziom odbiorcy ostatecznego) oraz
 - pośrednich, dotyczących szerszego otoczenia, w którym funkcjonują beneficjenci / odbiorcy ostateczni interwencji.
- ostatecznie, na schematach wskazano najważniejsze efekty końcowe wsparcia.

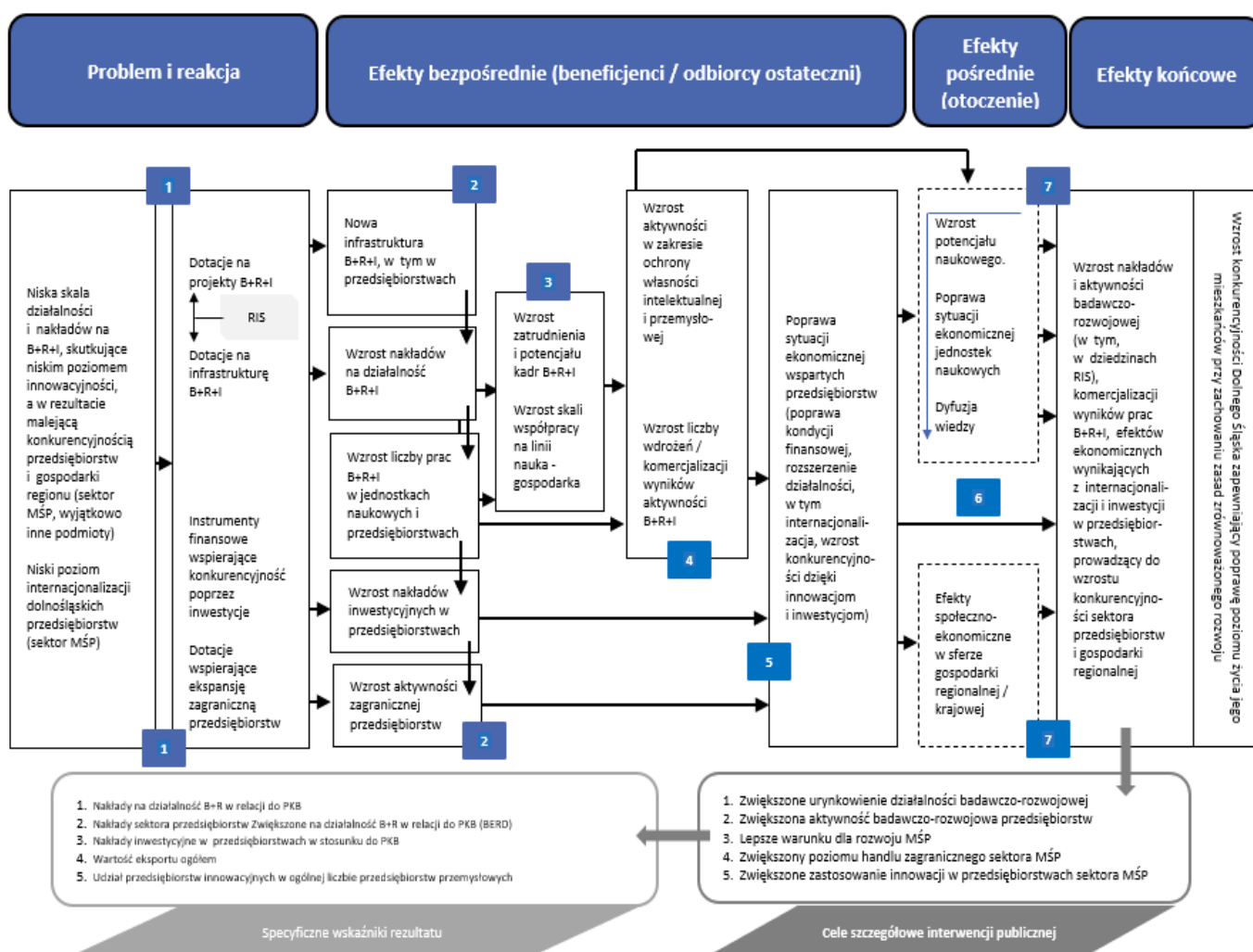
Prezentowane modele stanowią próbę teoretycznego odzwierciedlenia podstawowych założeń interwencji Programu oraz jej przewidywanych rezultatów. Autorzy zwracają tu uwagę na elementy kluczowe, celowo dążąc do pewnych uproszczeń, dla uczynienia modeli bardziej przejrzystymi (modele te nie stanowią zatem pełnego odzwierciedlenia rzeczywistości realizacji tego rodzaju wsparcia, natomiast koncentrują się na kwestiach zasadniczych, odpowiadających celom i przedmiotowi niniejszej ewaluacji). Punktem

odniesienia przedstawionych opisów jest dokumentacja programowa analizowanych działań wspierających.

Przedstawiane na schematach „bloki”, charakteryzujące poszczególne elementy logiki działań wspierających, łączone są za pomocą strzałek. Wskazują one na występujące relacje pomiędzy poszczególnymi elementami logiki. Wybrany zależnościom przyporządkowane zostały numeratory w celu ułatwienia opisu relacji oraz uwarunkowań dla zaistnienia założonych efektów. Charakterystyka głównych relacji i uwarunkowań zamieszczona została w opisach do poszczególnych schematów.

2.2.1 Przedsiębiorstwa i innowacje – OP1.

Schemat 2. Oś priorytetowa 1. – logika interwencji

Źródło: opracowanie własne.

1

Interwencja OP1. „Przedsiębiorstwa i innowacje”, w postaci zaprogramowanych i wdrażanych w jej ramach działań, stanowi reakcję na dwa kluczowe problemy:

- niską skalę i wartość nakładów ponoszonych na działalność B+R (przede wszystkim w regionalnym sektorze MŚP), skutkującą niskim poziomem

innowacyjności, co ostatecznie przekłada się na malejącą konkurencyjność dolnośląskiej sfery gospodarczej, oraz

- niski poziom internacjonalizacji dolnośląskich MŚP, skutkujący ograniczonym poziomem uczestnictwa w wymianie międzynarodowej i w związku z tym ograniczonymi możliwościami czerpania z niej korzyści, wynikających z udziału w takiej wymianie.

Reakcją na ww. problemy, opartą o instrumenty wsparcia publicznego, są dotacje i instrumenty finansowe oferowane w wyodrębnionych w ramach tej osi pięciu działaniach wspierających. Te pierwsze (dotacje) występują we wszystkich analizowanych działaniach: 1.1, 1.2, 1.3, 1.4 i 1.5, natomiast instrumenty finansowe zostały wyodrębnione jako oddzielny schemat w Działaniu 1.5 (schemat C)²⁵.

W części instrumentów (Działanie 1.1 i 1.2) przewidziano obligatoryjne ukierunkowanie projektów na dziedziny dolnośląskich inteligentnych specjalizacji. Natomiast w projektach finansowanych dotacyjnie w ramach Działania 1.5, zgodność ze specjalizacjami regionalnymi stanowiła preferencję przy wyborze projektów do współfinansowania. W ten sposób, niektóre działania wspierające OP1 stanowią szczegółowe instrumenty realizacji / rozwijania dolnośląskich inteligentnych specjalizacji. Tego rodzaju warunki brzegowe wpływają na charakterystyki, dotyczące przedmiotu i tematyki projektów wspieranych w ramach ww. działań.

2

Realizacja poszczególnych typów projektów, objętych działaniami OP1. – odpowiednio do specyfiki poszczególnych działań wspierających – w zakresie efektów bezpośrednich (a więc efektów pojawiających się po stronie beneficjentów dotacji lub odbiorców ostatecznych wsparcia) skutkuje rozwojem nowej infrastruktury badawczo-rozwojowej i wspomagającej innowacyjność (B+R+I) oraz, przede wszystkim, powoduje wzrost nakładów na prace B+R i działania innowacyjne, czemu towarzyszy wzrost liczby projektów B+R i przedsięwzięć innowacyjnych²⁶. Ponoszone wydatki na prace badawczo-rozwojowe powodują wzrost nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach – beneficjentach wsparcia, jak również wśród odbiorców ostatecznych wsparcia (w obu przypadkach chodzi głównie o sektor MŚP) w postaci instrumentów finansowych, ukierunkowanych na finansowanie inwestycji podnoszących konkurencyjność (Działanie 1.5

²⁵ W ewaluacji, interwencja w formie instrumentów finansowych (obecnych we wszystkich przedmiotowych osiach priorytetowych) analizowana jest wyłącznie posiłkowo. W tym zakresie odwołujemy się do ustaleń przeprowadzonej ostatnio „Aktualizacji analizy ex ante w zakresie możliwości zastosowania instrumentów finansowych w województwie dolnośląskim w okresie 2014-2020”, PAG Uniconsult, Imapp Consulting, marzec 2020 (analiza ex-ante objęta instrumenty finansowe w sferze konkurencyjności, energetyki i rynku pracy).

²⁶ W sposób bardziej „masowy”, jeśli chodzi o liczbę projektów badawczych i innowacyjnych, wywołują to programy typu „bon na innowacje”, powodując jednocześnie nawiązywanie współpracy sfery przedsiębiorstw ze sferą naukowo-badawczą). Jeśli chodzi o działania innowacyjne i ogólnorozwojowe (podnoszące konkurencyjność, np. poprzez tworzenie / wdrażanie nowych modeli biznesowych, czy nowych dla przedsiębiorstwa metod zarządzania), to rolę taką pełni również programy grantów doradczych. Oba te instrumenty mieszczą się w architekturze wsparcia Działania 1.2 i 1.3 RPO WD.

schemat C „Wsparcie za pomocą instrumentów finansowych”) lub programów bonowych i grantowych, ukierunkowanych (odpowiednio) na rozwój technologiczny i aktywizację współpracy przedsiębiorstw ze sferą nauki oraz na podnoszenie konkurencyjności przedsiębiorstw (granty na usługi doradcze). Z kolei wsparcie przewidziane w Działaniu 1.4, poprzez finansowanie opracowywania krótko- i długoterminowych strategii internacjonalizacji, planów rozwoju działalności eksportowej oraz wdrażanie nowych modeli biznesowych w przedsiębiorstwach, powinno skutkować wzrostem poziomu internacjonalizacji dolnośląskich MŚP i ich konkurencyjności międzynarodowej (nowe relacje współpracy, uruchamianie / testowanie sprzedaży eksportowej, nowe kontrakty eksportowe, wchodzenie w kanały dystrybucji na rynkach zagranicznych).

3+4

Wzrost nakładów na prace B+R+I oraz większa liczba tego rodzaju przedsięwzięć realizowanych w sektorze przedsiębiorstw powinna skutkować wzrostem zatrudnienia personelu badawczo-rozwojowego w przedsiębiorstwach, a uczestnictwo w realizacji nowych projektów powodować stopniowy wzrost potencjału kadr wdrażających tego rodzaju przedsięwzięcia. Z uwagi na specyfikę projektów B+R, dodatkowa aktywność w tym zakresie przekłada się na wzrost współpracy na linii sektor przedsiębiorstw (przede wszystkim MŚP) – jednostki naukowo-badawcze (np. uczelnie). Rezultaty te, w połączeniu z kluczowym czynnikiem rezultatu bezpośredniego wsparcia tj. wzrostem nakładów inwestycyjnych, prowadzą do pewnej liczby nowych wdrożeń rynkowych lub skutecznej komercjalizacji prac B+R+I. W przypadku części rozwiązań, pochodną tych rezultatów stanowić będzie wzrost aktywności beneficjentów wsparcia w sferze ochrony własności intelektualnej i praw przemysłowych (np. nowe patenty).

5

[kluczowy rezultat bezpośredni interwencji] W rezultacie wszystkich opisanych powyżej cząstkowych efektów bezpośrednich generowany jest efekt w postaci pozytywnej zmiany sytuacji ekonomicznej wspieranych przedsiębiorstw. Zmiana ta odzwierciedla się (m.in.) w postaci rozszerzenia działalności, w tym wynikającej z internacjonalizacji, poprawy kondycji finansowej oraz – najbardziej ogólnie – we wzroście konkurencyjności wynikającej ze skutecznie wdrożonych / urynkowanych innowacji oraz uruchomionych inwestycji podnoszących jakość wytwórczą i zdolności sprzedażowe.

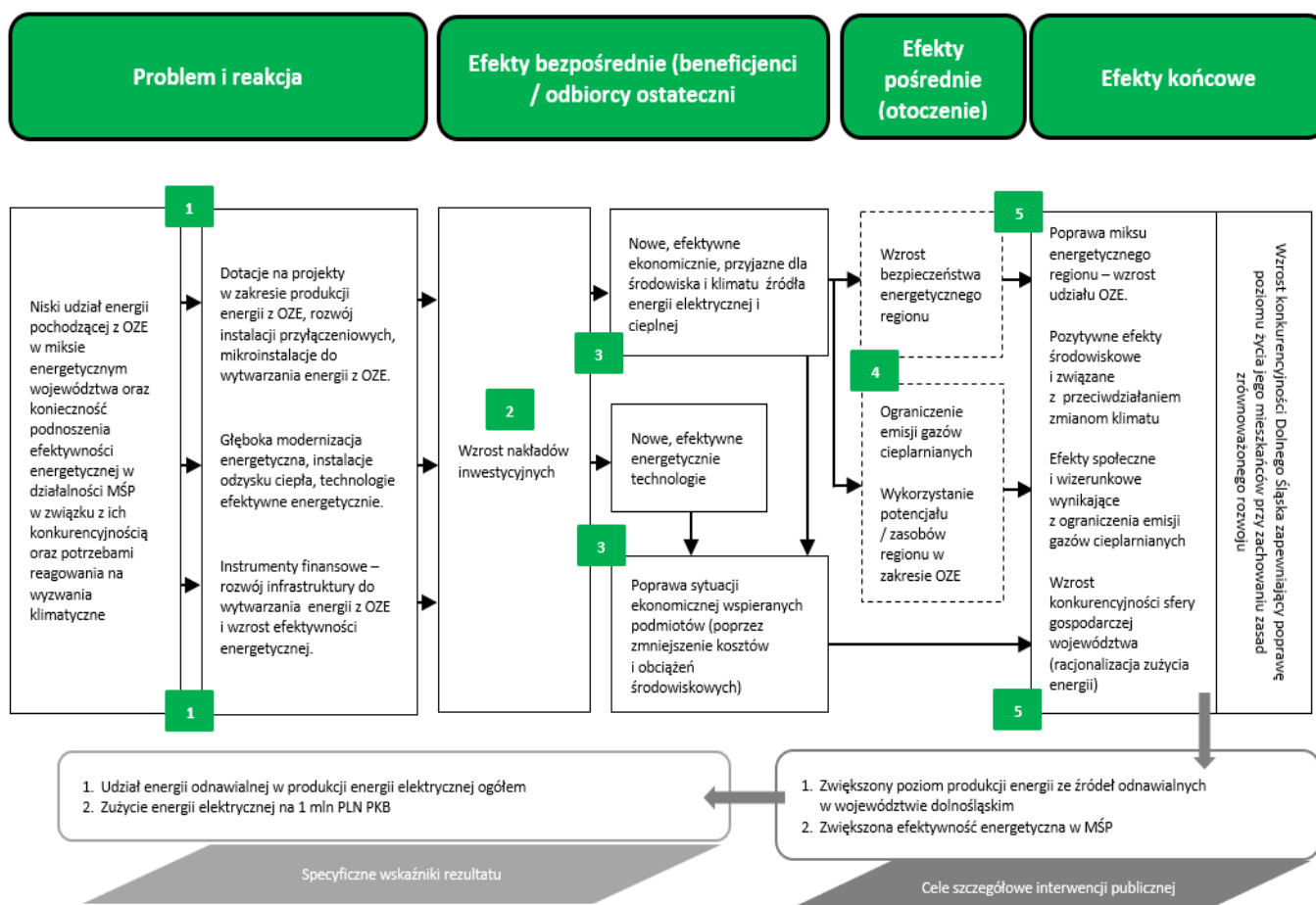
6

Efekty bezpośrednie, a więc dotyczące beneficjentów lub odbiorców ostatecznych wsparcia, skutkują pozytywną zmianą w otoczeniu (generują określone efekty pośrednie). W przypadku instrumentów interwencji OP1., w szczególności zmian takich oczekiwać można w sferze wzrostu potencjału naukowego, poprawy sytuacji ekonomicznej jednostek naukowych, w szerszym zakresie opierających swoje funkcjonowanie na usługach realizowanych na rzecz sfery gospodarczej (szczególny rezultat Działania 1.1 i 1.2, a częściowo także Działania 1.5), jak również w procesach dyfuzji wiedzy, stanowiących najbardziej ogólny efekt bezpośredniego oddziaływania wsparcia. Całością efektów cząstkowych o charakterze bezpośrednim, składających się na poprawę konkurencyjności, a i wynikającą z tego poprawę kondycji ekonomicznej przedsiębiorstw, przekłada się na pozytywne efekty w szeroko rozumianej sferze społeczno-gospodarczej województwa.

7 Efektem końcowym interwencji publicznej, realizowanej w postaci działań wspierających OP1., jest wzrost nakładów i aktywności badawczo-rozwojowej (w tym, w dziedzinach regionalnych inteligentnych specjalizacji), komercjalizacji wyników prac B+R+I, jak również efektów ekonomicznych wynikających z internacjonalizacji i inwestycji w przedsiębiorstwach, prowadzący do wzrostu konkurencyjności sektora przedsiębiorstw (MŚP) i gospodarki regionalnej. Na pewno można uznać, że efekty te odpowiadają celowi głównemu RPO WD, a poprzez jego adekwatność względem celów szczegółowych SRWD 2020 i SRWD 2030, założeniom rozwojowym wynikającym z tych wszystkich strategii. Ostatecznie interwencja tego rodzaju skutkuje poprawą poziomu życia mieszkańców województwa dolnośląskiego.

2.2.2 Gospodarka niskoemisyjna – OP3.

Schemat 3. Działania 3.1 i 3.2 – logika interwencji

Źródło: opracowanie własne.

1 Interwencja OP3. obejmuje dwa działania wspierające. W tym przypadku logika wsparcia związana jest z szeroko rozumianym aspektem środowiskowym (dotyczy środowiska naturalnego), w tym gospodarowaniem jego nieodtwarzalnymi zasobami. W określony sposób interwencja ukierunkowana jest tu również na sprawy konkurencyjności beneficjentów wsparcia (szczególnie w przypadku projektów realizowanych przez MŚP). Problemy, które stanowią podstawę interwencji to:

- niski udział energii produkowanej z OZE w miksie energetycznym województwa oraz
- konieczność podnoszenia efektywności energetycznej w działalności MŚP w związku z ich konkurencyjnością

Oba ww. elementy składające się na sytuację problemową, wywołującą reakcję w postaci wsparcia zaprogramowanego w działaniach 3.1 i 3.2, dotyczącego szerszej grupy współczesnych wyzwań społeczno-gospodarczych, jakie wynikają z ze zmian klimatycznych wywoływanych emisją gazów cieplarnianych.

W związku z powyższym, głównymi formami interwencji są dotacje, stanowiące źródło wsparcia publicznego przeznaczone na realizację projektów prowadzących do produkcji (poprzez budowę nowych lub modernizację istniejących instalacji) energii (elektrycznej i ciepłej) z OZE, rozwój instalacji przyłączeniowych umożliwiające wprowadzenie energii do Krajowego Systemu Energetycznego, uruchamianie mikroinstalacji do wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych (Działanie 3.1) oraz przedsięwzięcia podnoszące efektywność gospodarowania energią (głównie poprzez oszczędności w zużyciu – tzw. głęboka modernizacja energetyczna), umożliwiające odzysk energii odpadowej (instalacje odzysku energii ciepłej), jak również finansujące wdrażanie nowych dla przedsiębiorstwa technologii efektywnych energetycznie (Działanie 3.2). Instrumentarium interwencji OP3. (ww. działań) uzupełniają instrumenty finansowe kierowane do sektora MŚP, przeznaczone na finansowanie zarówno infrastruktury do wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych, jak i finansowanie przedsięwzięć podnoszących efektywność energetyczną działania przedsiębiorstwa (instrumenty finansowe zaprogramowano w wyodrębnionych schematach w ramach obu działań).

2+3

Absorpcja wsparcia z działań 3.1 i 3.2 skutkuje wzrostem nakładów inwestycyjnych po stronie beneficjentów interwencji lub odbiorców ostatecznych. Jest to najbardziej oczywisty efekt bezpośredni wsparcia, wynikający z tworzenia nowych lub modernizacji istniejących źródeł produkcji energii z OZE lub też uruchamiania nowych urządzeń i technologii podnoszących efektywność energetyczną. Realizacja interwencji materializuje się w postaci obecności nowych, efektywnych ekonomicznie i przyjaznych dla środowiska i klimatu źródeł energii elektrycznej i ciepłej, wytwarzanej w oparciu o źródła odnawialne, redukujące emisję gazów cieplarnianych. Z kolei za zasadniczy element interwencji w Działaniu 3.2 w zakresie efektów bezpośrednich uznać można przekształcenia techniczno-technologiczne prowadzące do oszczędności w zużyciu energii w przedsiębiorstwach, co bezpośrednio wpływa na poprawę ekonomiki ich działalności (spadek kosztów, w tym wynikających z obciążeń środowiskowych).

4

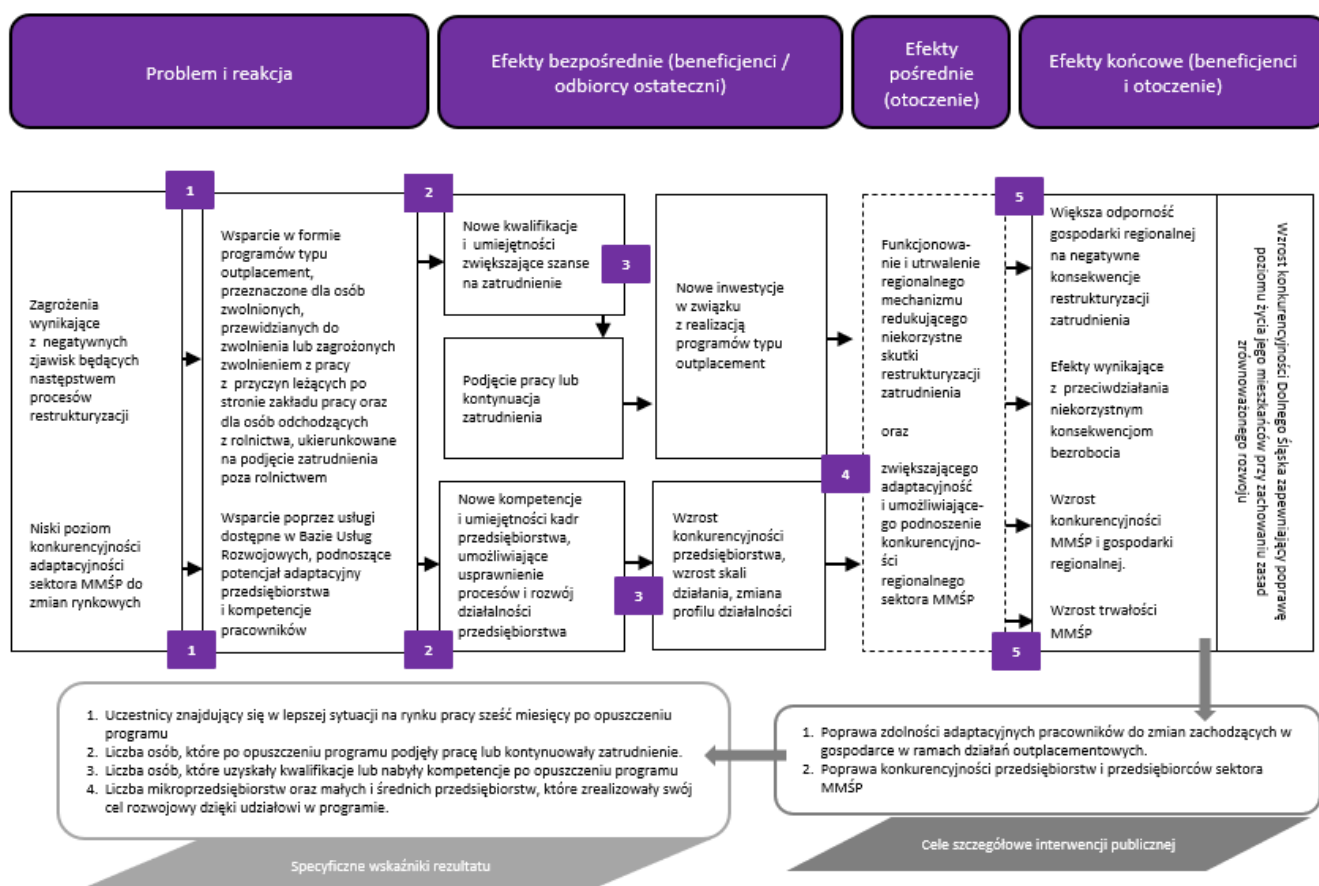
Interwencja generuje również określone skutki pośrednie. Pośród tego rodzaju rezultatów, jako kluczowe uznać należy podniesienie bezpieczeństwa energetycznego regionu, wynikające z rosnącego znaczenia w miksie energetycznym bezpiecznych i permanentnie dostępnych źródeł odnawialnych wytwarzania energii. Jednocześnie, efektem jest ograniczenie emisji gazów cieplarnianych, jak również

wykorzystanie zasobów regionu niezbędnych do produkcji energii z OZE (pośrednim efektem jest tu również rozwój dziedzin / branż działalności gospodarczej związanych z technologiami OZE oraz rozwiązaniami i technologiami umożliwiającymi oszczędności zużycia energii, w szczególności w sferze gospodarczej).

5 Efekty końcowe interwencji publicznej analizowanych działań OP3. koncentrują się na poprawie struktury miksu energetycznego w województwie dolnośląskim, polegającego na zmianie na rzecz wzrostu udziału energii pochodzącej z OZE oraz (będące tego efektem) pozytywne rezultaty środowiskowe, w tym w szczególności związane z przeciwdziałaniem zmianom klimatycznym. Efektem tym towarzyszyć będą pozytywne zmiany wizerunkowe dotyczące województwa, umożliwiające postrzeganie regionu jako jednostki przyjaznej, dążącej do redukcji zagrożeń związanych z emisją gazów cieplarnianych, stanowiących jedno z kluczowych wyzwań współczesności. Wreszcie, interwencja zapewnia wzrost konkurencyjności sfery gospodarczej województwa, w jej części wynikającej z racjonalizacji zużycia energii w działalności gospodarczej. Całokształt wywołanej zmiany przyczynia się do realizacji celu głównego RPO WD (pośrednio celów pozostałych dokumentów strategicznych, dotyczących regionu).

2.2.3 Rynek pracy – OP8.

Schemat 4. Działania 8.5 i 8.6 – logika interwencji

Źródło: opracowanie własne.

1

Interwencja, dotycząca analizowanych działań wspierających w OP8. podyktowana została potrzebą reakcji na dwa główne rodzaje zagrożeń. Oba pozostają związane z zagadnieniami:

- szeroko rozumianego kształtowania regionalnego rynku pracy, w szczególności tworzenia i rozwoju zdolności osób do pozyskiwania zatrudnienia w warunkach permanentnie zmieniającego się rynku pracy, jako następstwa zachodzących procesów restrukturyzacji w sferze gospodarczej (Działanie 8.5) – kwestie te związane są ze wzmocnieniem regionalnego kapitału ludzkiego, w tym odpowiedniego wykorzystania jego zasobów, oraz
- podnoszenia wciąż niewystarczającej konkurencyjności regionalnego sektora MMŚP (w szczególności mniejszych kategorii wielkościowych podmiotów gospodarczych), wpływającej na popyt na pracę i stan zatrudnienia (Działanie 8.6).

W przypadku analizowanych tu działań wspierających, interwencja przyjmuje następującą, dwojaką postać:

- po pierwsze, polega na wsparciu udostępnianym odbiorcom ostatecznym w postaci programów typu *outplacement*, przeznaczonych dla osób zwolnionych, przewidzianych do zwolnienia lub zagrożonych zwolnieniem z pracy z przyczyn leżących po stronie zakładu pracy oraz dla osób odchodzących z rolnictwa, ukierunkowanym na podejmowanie zatrudnienia poza rolnictwem; chodzi tu o projekty, obejmujące kompleksowe zestawy działań dobieranych odpowiednio do indywidualnych potrzeb odbiorców, w szczególności w postaci wsparcia doradczego, szkoleń, staży, jak również wsparcia o charakterze finansowym (subsydiowanie kosztów zatrudnienia; finansowanie kosztów dojazdu, realokacji, czy też wsparcie finansowe udostępniane w związku z podejmowaniem własnej działalności gospodarczej),
- po drugie, interwencja dotyczy działań ukierunkowanych na podnoszenie trwałości funkcjonowania przedsiębiorstw (MMŚP) poprzez podnoszenie ich zdolności adaptacyjnych w związku z zachodzącymi zmianami na rynku oraz poprzez podnoszenie kwalifikacji i umiejętności pracowników (podnoszenie jakości kadr przedsiębiorstw) – realizowanych w ramach oferty Bazy Usług Rozwojowych; cechą charakterystyczną tej interwencji jest jej wysoka elastyczność, bazująca na samodzielnym profilowaniu zakresu usług rozwojowych przez samych przedsiębiorców, a więc odpowiednio do ich potrzeb, specyfiki operacyjnej i charakterystyk obsługiwanych rynków.

2

W przypadku kompleksowych programów *outplacement*owych, najbardziej bezpośrednim i jednocześnie zasadniczym skutkiem interwencji jest zaopatrzenie uczestników realizowanych w ich ramach projektów w nowe kwalifikacje i umiejętności, umożliwiające utrzymanie lub podnoszące szanse na znalezienie zatrudnienia (z uwzględnieniem samozatrudnienia).

Z kolei, w przypadku podnoszenia adaptacyjności MMŚP do warunków rynkowych, wyposażenie w nowe kompetencje i umiejętności kadr przedsiębiorstwa, zapewnia możliwość usprawnienia realizowanych procesów gospodarczych oraz generuje impulsy rozwojowe. Ostatecznie wpływa ona na podnoszenie konkurencyjności przedsiębiorstw.

3 W przypadku programów typu *outplacement*, rezultatem oferowanego w ich ramach wsparcia są również (w różnej skali, aczkolwiek raczej nieznacznej) nowe inwestycje (np. można tu wskazać na nakłady finansowe ponoszone w związku z przechodzeniem na samozatrudnienie / uruchamianiem indywidualnej działalności gospodarczej – nakłady te nie są szczególnie wysokie, ale nie ma wątpliwości co do tego, że występują).

Natomiast działania ukierunkowane na podnoszenie adaptacyjności MMŚP skutkują efektami dostosowawczymi, w rzeczywistości bardzo różnymi, wynikającymi z sytuacji konkretnego przedsiębiorstwa – przykładowo, mogą one prowadzić do stopniowego wzrostu skali działalności (co de facto oznacza wzrost konkurencyjności firmy, a co za tym idzie wzrost jej potencjału rozwojowego), wchodzenia na nowe rynki, zmiany profilu działalności, czy też niekiedy całego modelu biznesowego przedsiębiorstwa.

4 Wśród efektów pośrednich wywoływanych tego rodzaju wsparciem, uwagę należy zwrócić przede wszystkim na ukształtowanie trwałego mechanizmu, oferującego wsparcie podnoszące adaptacyjność osób względem zmieniającego się rynku pracy, jak również przedsiębiorstw (MMŚP) w kontekście zachodzących zmian w sferze gospodarczej, tj. sektora stanowiącego główne źródło generowania miejsc pracy w gospodarce regionalnej.

Obecność takiego instrumentu (podnoszącego adaptacyjność) w architekturze środków wsparcia umożliwia reagowanie na rozmaite szoki społeczno-gospodarcze, zapewniając amortyzowanie ich niekorzystnych konsekwencji.

5 Główne rezultaty, obrazujące efekty końcowe wsparcia w analizowanych działaniach OP8. przejawiają się w postaci:

- zwiększonej odporności gospodarki regionalnej na negatywne konsekwencje restrukturyzacji zatrudnienia, zjawiska, które ma charakter permanentny, z ciągle nasilającym się jego znaczeniem,
- efektów społecznych wynikających z przeciwdziałania niekorzystnym konsekwencjom bezrobocia, oddziałującym zarówno w sferze społecznej (jako konsekwencja braku dochodów), jak i gospodarczej (utrata zasobów lub nieoptymalne ich angażowanie),
- wzrostu konkurencyjności MMŚP i gospodarki regionalnej, wpływającej pozytywnie na całokształt sytuacji społeczno-gospodarczej w regionie,
- wzrostu trwałości sektora MMŚP, przede wszystkim postrzeganego jako główne źródło zatrudnienia.

2.3 Ogólny obraz interwencji Programu

2.3.1 Realizacja analizowanych instrumentów wsparcia

Efektem dotąd ogłoszonych 68 naborów wniosków (dane według stanu na 30 kwietnia 2020 r.) było złożenie przeszło 3 tysięcy wniosków o dofinansowanie. Zdecydowana większość (blisko 90%) wniosków, wśród analizowanych działań, została złożona w ramach OP1.

Tabela 3. Nabory w analizowanych działaniach OP1. – stan na 30.04.2020 r.

Działanie / oś priorytetowa	Liczba naborów	Liczba złożonych wniosków
• Działanie 1.1	3	5
• Działanie 1.2	15	609
• Działanie 1.3	16	110
• Działanie 1.4	10	585
• Działanie 1.5	12	1 401
Ogółem – oś priorytetowa 1.	56	2 710
• Działanie 3.1	4	159
• Działanie 3.2	3	126
Ogółem – Działania 3.1 i 3.2	7	285
• Działanie 8.5	3	16
• Działanie 8.6	2	9
Ogółem – Działania 8.5 i 8.6	5	25
Razem	68	3 020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z wdrażania RPO WD.

Analizując dane dotyczące liczby i wartości zawartych umów o dofinansowanie, uwidacznia się dominujące znaczenie wsparcia, którego źródłem są instrumenty interwencji, wdrażane w ramach OP1. Mianowicie, spośród 973 zawartych do końca kwietnia 2020 r. umów dofinansowania na OP1. przypada aż 873 (prawie 90%). Dla porównania, w Działaniu 3.1 i 3.2 odnotowano 96 umów (około 10% ogółu analizowanych umów), zaś w Działaniach 8.5 i 8.6 – 4 umowy.

Sposób wdrażania Działań 8.5 i 8.6 powoduje, że poniższe zestawienie (Tabela 4) nie zawiera informacji o wspartych w ich ramach przedsiębiorstwach oraz innych kategoriach odbiorców wsparcia.

Tabela 4. Zawarte umowy w analizowanych działaniach RPO WD 2014-2020 – stan na 30.04.2020 r.

Działanie / Oś	Liczba umów	Liczba umów (struktura %)	Wartość ogółem umów (mln zł)	Wartość ogółem umów (struktura %)	Dofinansowanie UE w umowach (mln zł)
• Działanie 1.1	3	0,3%	226	9%	156
• Działanie 1.2	119	12,2%	314	13%	182
• Działanie 1.3	42	4,3%	249	10%	152
• Działanie 1.4	267	27,4%	34	1%	25
• Działanie 1.5	442	45,4%	1 055	44%	566
Ogółem – oś priorytetowa 1.	873	89,7%	1 879	78%	1 081
• Działanie 3.1	47	4,8%	268	11%	189
• Działanie 3.2	49	5,0%	164	7%	111
Ogółem – Działania 3.1 i 3.2	96	9,9%	432	18%	300
• Działanie 8.5	2	0,2%	27	1%	23
• Działanie 8.6	2	0,2%	82	3%	69
Ogółem – Działania 8.5 i 8.6	4	0,4%	109	5%	92
Suma	973	100,0%	2 419	100%	1 473

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z wdrażania RPO WD.

Ponadto, analizie poddano rozkład liczby umów zawartych w OP1., w działaniach obejmujących bezpośrednie wsparcie przedsiębiorstw (a więc w działaniach: 1.2, 1.3, 1.4 i 1.5), pomiędzy powiaty województwa dolnośląskiego (zgodnie z informacją o „lokalizacji” wsparcia w podziale powiatowym). Liczba takich umów wyniosła 811, a więc 93% ogółu wspartych projektów w OP1.

Udział w liczbie projektów poszczególnych powiatów województwa dolnośląskiego jest nierównomierny. Tylko częściowo wynika z różnej liczebności MŚP w poszczególnych powiatach. Decydujące znaczenie dla rozkładu terytorialnego wsparcia ma zróżnicowany potencjał gospodarczy poszczególnych jednostek terytorialnych, w tym przede wszystkim potencjał ulokowanych w nich przedsiębiorstw (natomiast liczebność MŚP w poszczególnych powiatach jest jedną z przesłanek wskazujących na taki potencjał).

Tabela 5. Liczba umów dotyczących bezpośredniego wsparcia przedsiębiorstw, realizowanych w ramach OP1. na terenie powiatów województwa dolnośląskiego – stan na 30.04.2020 r.

Powiat	Dz. 1.2	Dz. 1.4	Dz. 1.5	Suma Dz. 1.2, 1.4, 1.5	Udział %
bolesławiecki	3	3	6	12	1,5%
dzierżoniowski	2	12	23	37	4,6%
głogowski	1		5	6	0,7%
górowski			3	3	0,4%
jaworski		3	8	11	1,4%
Jelenia Góra	3	2	5	10	1,2%
jeleniogórski	2	2	10	14	1,7%
kamiennogórski		1	8	9	1,1%
kłodzki	1	3	12	16	2,0%
Legnica	1	2	5	8	1,0%
legnicki	2		3	5	0,6%
lubański			6	6	0,7%
lubiński		1	3	4	0,5%
lwówecki			4	4	0,5%
milicki			7	7	0,9%
oleśnicki		3	25	28	3,5%
oławski	4	7	17	28	3,5%
polkowicki		1	1	2	0,2%
strzeliński			3	3	0,4%
średzki	3	4	10	17	2,1%
świdnicki	4	12	82	98	12,1%
trzebnicki	3	9	11	23	2,8%
Wałbrzych		2	17	19	2,3%
wałbrzyski		1	7	8	1,0%
wołowski	1		6	7	0,9%
Wrocław	69	153	99	321	39,6%
wrocławski	7	30	36	73	9,0%
ząbkowicki		3	8	11	1,4%
zgorzelecki		2	2	4	0,5%
złotoryjski		3	2	5	0,6%
<i>więcej niż 1 powiat/cały kraj</i>	5		7	12	1,5%
Razem	111	259	441	811	100,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie listy projektów realizowanych z Funduszy Europejskich w Polsce w latach 2014-2020 (dane z systemu SL 2014 wg stanu na 30.04.2020).

Analogicznie jak w przypadku rozkładu liczby umów, wskazać można wartość projektów, przypadającą na poszczególne powiaty w województwie. Wartość ta jest bardzo zróżnicowana – waha się od 2-3 milionów złotych w trzech powiatach do przeszło 100 milionów złotych w dwóch.

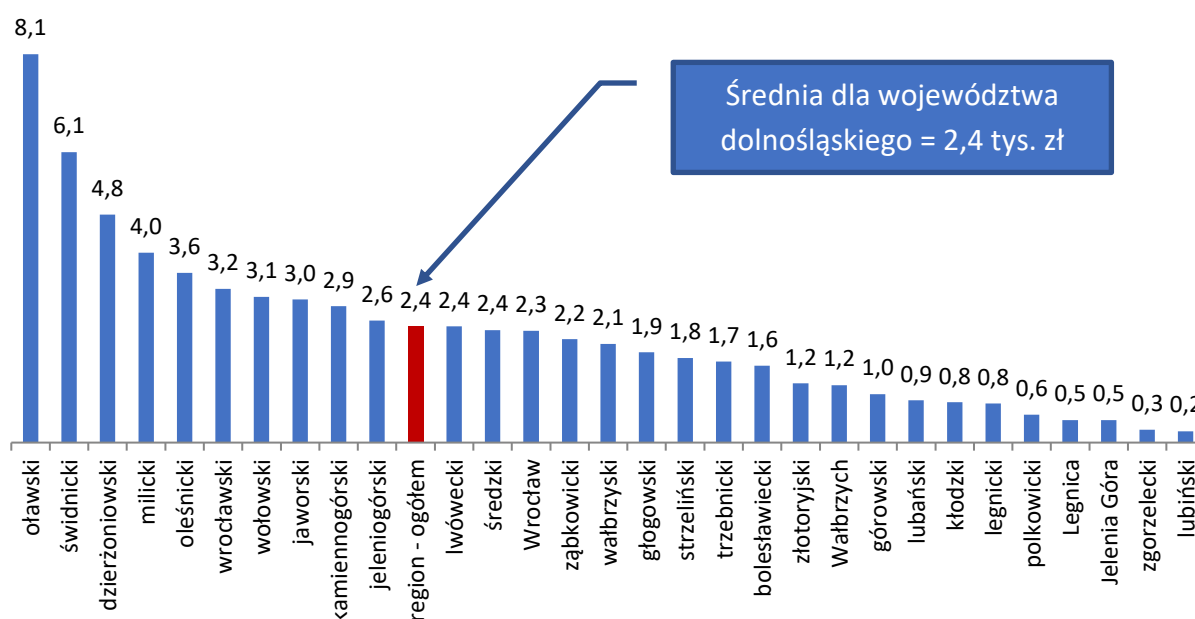
Tabela 6. Wartość umów dotyczących bezpośredniego wsparcia przedsiębiorstw, realizowanych w ramach OP1. – stan na 30.04.2020 r. (dane w mln zł)

Powiat	Dz. 1.2	Dz. 1.4	Dz. 1.5	Suma Dz. 1.2, 1.4, 1.5	Udział %
bolesławiecki	4,1	0,2	10,5	14,7	1,6%
dzierzoniowski	1,2	0,9	50,4	52,5	5,6%
głogowski	0,5	0,0	15,3	15,8	1,7%
górowski	0,0	0,0	3,2	3,2	0,3%
jaworski	0,0	0,3	15,8	16,1	1,7%
Jelenia Góra	3,9	0,2	1,8	6,0	0,6%
jeleniogórski	4,1	0,1	25,4	29,6	3,2%
kamiennogórski	0,0	0,1	12,9	12,9	1,4%
kłodzki	2,7	0,3	12,5	15,4	1,7%
Legnica	3,1	0,1	3,4	6,5	0,7%
legnicki	3,4	0,0	1,2	4,5	0,5%
lubański	0,0	0,0	5,4	5,4	0,6%
lubiński	0,0	0,1	2,4	2,4	0,3%
lwówecki	0,0	0,0	11,4	11,4	1,2%
milicki	0,0	0,0	15,3	15,3	1,6%
oleśnicki	0,0	0,2	39,1	39,4	4,2%
oławski	28,4	0,5	38,4	67,3	7,2%
polkowicki	0,0	0,0	2,8	2,9	0,3%
strzeliński	0,0	0,0	7,2	7,2	0,8%
średzki	1,9	0,4	11,8	14,1	1,5%
świdnicki	8,4	1,1	106,4	115,9	12,4%
trzebnicki	1,6	1,0	14,6	17,3	1,9%
Wałbrzych	0,0	0,1	16,4	16,5	1,8%
wałbrzyski	0,0	0,0	13,4	13,5	1,4%
wołowski	0,2	0,0	12,9	13,1	1,4%
Wrocław	160,6	12,9	113,6	287,1	30,8%
wrocławski	17,7	2,6	53,1	73,4	7,9%
ząbkowicki	0,0	0,3	15,0	15,3	1,6%
zgorzelecki	0,0	0,2	2,1	2,3	0,3%
złotoryjski	0,0	0,4	5,7	6,2	0,7%
<i>cały region/ cały kraj</i>	12,3	0,0	16,2	28,6	3,1%
Razem	254,1	22,2	655,6	931,8	100,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie listy projektów realizowanych z Funduszy Europejskich w Polsce w latach 2014-2020 (dane z systemu SL 2014 wg stanu na 30.04.2020).

Niewielka część wsparcia udzielonego przedsiębiorstwom jest przypisana/ realizowana na terenie więcej niż jednego powiatu – jest to 12 projektów o łącznej wartości blisko 29 mln zł. Analizując wnioski o dofinansowanie, w których określenie miejsca realizacji projektu było możliwe na podstawie danych szczegółowych dostępnych na etapie aplikowania o wsparcie, widoczne jest skoncentrowanie wsparcia we Wrocławiu i w powiatach go otaczających. W przeliczeniu na jeden zarejestrowany w bazie REGON podmiot, z zatrudnieniem poniżej 250 osób, wysokość wsparcia w tych powiatach wyraźnie przekracza średnią dla województwa, która wynosi 2,4 tys. zł. Najniższe wsparcie, w przeliczeniu na jeden podmiot, odnotowano przede wszystkim w powiatach zachodniej i północnej części regionu (są to powiaty: zgorzelecki, legnicki, polkowicki, lubiński, lubański górski, Legnica, Jelenia Góra). Obserwowane tu dość znaczne dysproporcje mogą wynikać ze zróżnicowania potencjału i specyfiki branżowej firm w poszczególnych częściach Dolnego Śląska. Szczegółowe dane na ten temat przedstawia Wykres 1.

Wykres 1. Wartość zawartych umów (działania: 1.2, 1.4 i 1.5) w przeliczeniu na jeden podmiot gospodarki narodowej w rejestrze REGON, w podziale na założone miejsce realizacji (powiat) projektu (dane w tys. zł)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie listy projektów realizowanych z Funduszy Europejskich w Polsce w latach 2014-2020 (dane z systemu SL 2014 wg stanu na 30.04.2020) oraz danych o liczbie podmiotów w systemie REGON w 2019 r. (podmioty o wielkości zatrudnienia poniżej 250 osób), BDL GUS.

Część wsparcia udzielonego przedsiębiorstwom w ramach interwencji OP1. jest realizowana na terenie całego województwa lub całego kraju (m.in.) w postaci projektów, w ramach których wsparcie transferowane jest do przedsiębiorców przez beneficjenta interwencji (występuje on tu jako pośrednik w dystrybucji wsparcia), bez sprecyzowanej (na etapie przygotowania wniosku o dofinansowanie) dokładnej lokalizacji. Ma to miejsce w przypadku 17 projektów (o wartości łącznie 475 mln zł):

- 3 projekty dotyczące udzielania przedsiębiorcom „Bonu na innowacje” w Poddziałaniu 1.2.1 – o wartości 22,9 mln zł, realizowane przez Województwo Dolnośląskie, Wrocławską Agencję Rozwoju Regionalnego S.A. oraz Stowarzyszenie Dolnośląscy Pracodawcy,
- 2 projekty dotyczące bezpośredniego wsparcia przedsiębiorstw (zaplanowane do realizacji na terenie całego kraju) w Działaniu 1.2 – o wartości 3,1 mln zł,
- 2 projekty dotyczące udzielania grantów na usługi doradcze dla MŚP w Poddziałaniu 1.3.1 – o wartości 3,2 mln zł, realizowane przez Fundusz Regionu Wałbrzyskiego i Wrocławską Agencję Rozwoju Regionalnego S.A.,
- 4 projekty dotyczące wsparcia internacjonalizacji w Poddziałaniu 1.4.1 – wartości 7,9 mln zł, realizowane przez Województwo Dolnośląskie, Wrocławski Park Technologiczny S.A. i Dolnośląską Agencję Współpracy Gospodarczej Sp. z o.o.,
- 5 projektów dotyczących bezpośredniego wsparcia przedsiębiorstw, zaplanowanych do realizacji na terenie całego kraju (wdrożenia nowych produktów i usług) w Poddziałaniu 1.5.1 – o wartości 7,6 mln zł,
- bardzo znaczny (wartości 431 mln zł) projekt, dotyczący wdrażania w województwie dolnośląskim instrumentów finansowych w ramach Działania 1.5²⁷ – Banku Gospodarstwa Krajowego (pełniącego rolę menedżera funduszu funduszy).

Wśród 96 projektów wspartych w Działaniach 3.1 i 3.2 można wyróżnić trzy grupy:

- najliczniejsze projekty (78), dotyczące bezpośredniego wsparcia przedsiębiorstw – w zakresie produkcji i dystrybucji energii ze źródeł odnawialnych (Działanie 3.1 – 30 projektów) oraz efektywności energetycznej (Działanie 3.2 – 48 projektów),
- dwa projekty BGK, dotyczące obydwu analizowanych działań w OP3., o łącznej wartości 164 mln zł, służące wdrażaniu instrumentów finansowych,
- 16 projektów dotyczących produkcji i dystrybucji energii ze źródeł odnawialnych (Działanie 3.1) – w 15 przypadkach są to projekty grantowe realizowane głównie przez jednostki samorządu terytorialnego, zaś w jednym przypadku instalacja OZE będzie służyła potrzebom własnym beneficjenta – Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu.

2.3.2 Postęp finansowy analizowanych instrumentów wsparcia

Postęp finansowy (mierzony relacją wkładu Unii Europejskiej w zawartych umowach dofinansowania do przyjętej alokacji) ewaluowanych działań jest bardzo zróżnicowany. Na koniec kwietnia 2020 r. wykorzystanie alokacji wahało się od 62% w OP1. (tu z kolei od 40% w Działaniu 1.2 do 78% w Działaniach 1.1 i 1.5) do 83% w OP3. i 87% w OP8.

²⁷ BGK zarządza wsparciem w formie instrumentów finansowych także w oparciu o środki działań 3.1, 3.2, 3.3 i 8.3 RPO WD 2014-2020.

Tabela 7. Postęp finansowy w analizowanych działaniach RPO WD 2014-2020 – stan na 30.04.2020 r.

Działanie / Oś	Alokacja (bez Rezerwy wykonania) (mln zł)*	Wkład UE w zawartych umowach dofinansowania (mln zł)	Wykorzystanie alokacji – wartość zawartych umów	Wkład UE w złożonych wnioskach o płatność (mln zł)	Wykorzystanie alokacji – wartość złożonych wniosków o płatność
• Działanie 1.1	201	156	78%	78	39%
• Działanie 1.2	459	182	40%	69	15%
• Działanie 1.3	312	152	49%	71	23%
• Działanie 1.4	43	25	58%	17	40%
• Działanie 1.5	722	566	78%	339	47%
Ogółem – oś priorytetowa 1.	1 737	1 081	62%	574	33%
• Działanie 3.1	247	189	76%	107	43%
• Działanie 3.2	115	111	97%	66	58%
Ogółem – Działania 3.1 i 3.2	362	300	83%	173	48%
• Działanie 8.5	36	23	65%	17	49%
• Działanie 8.6	71	69	97%	41	58%
Ogółem – Działania 8.5 i 8.6	107	92	87%	58	55%
Suma	2 206	1 473	67%	806	37%

* Przyjęto kurs 1 euro = 4,4447

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z wdrażania RPO WD.

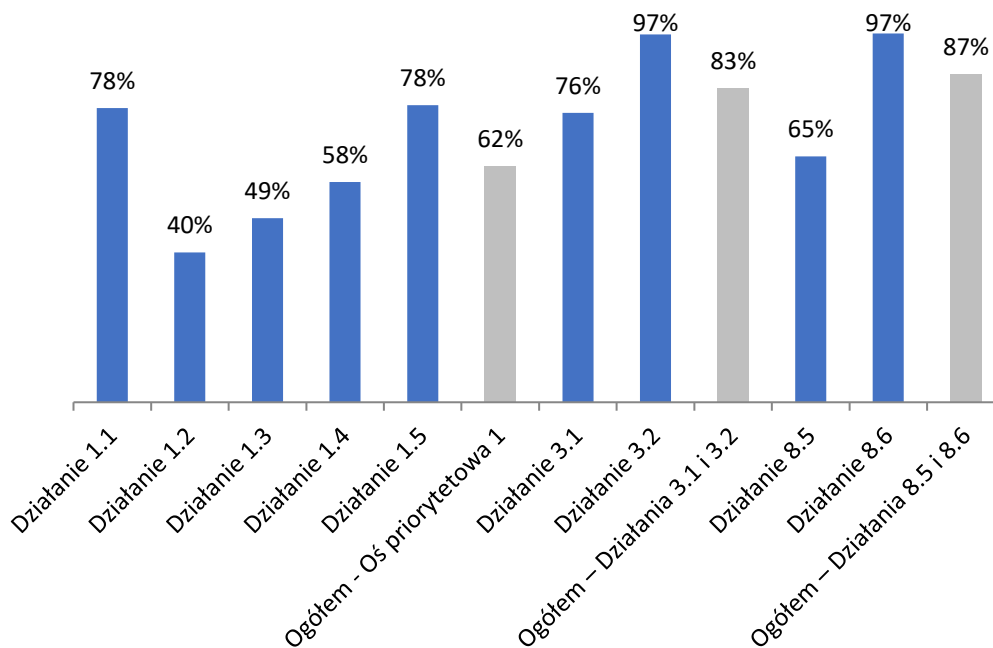
Szczególnie niska kontraktacja (poniżej 50%) występuje w działaniach 1.2 i 1.3. Z kolei bardzo wysoka (przekraczająca 90%) – w Działaniach 3.2 i 8.6.

Instytucja Zarządzająca RPO dostrzegła problemy, przede wszystkim występujące we wdrażaniu OP1., związane z brakiem doświadczenia MŚP w prowadzeniu działalności B+R oraz brakiem zainteresowania usługami proinnowacyjnymi²⁸. W odpowiedzi na nie w 2019 r. podniesiono limit wydatków kwalifikowalnych w projekcie (z 1 mln do 4,7 mln euro), co docelowo (w 2020 roku) powinno kontraktację poprawić (zakłada się zatem, że

²⁸ Projekt „Sprawozdania rocznego z realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020 za rok 2019”, Wrocław, kwiecień 2020 r., str. 8.

w kolejnych naborach pojawią się projekty o większej wartości ogółem, w tym większej wartości kosztów kwalifikowanych; to z kolei najprawdopodobniej oznaczać będzie, przewagę - w gronie nowych wnioskodawców - przedsiębiorstw z większych kategorii wielkościowych w ramach sektora MŚP).

Wykres 2. Kontraktacja (relacja wkładu UE w umowach dofinansowania do alokacji) w analizowanych działaniach RPO WD 2014-2020 – stan na 30.04.2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego.

Postęp finansowy mierzony udziałem wartości wniosków o płatność złożonych przez beneficjentów (w wartości alokacji) był niższy i wahał się od mniej niż 50% w OP1. i OP3. (odpowiednio: 33% i 48%) do 55% w OP8. Dane te wskazują na bardzo umiarkowany, przeciętny poziom zaawansowania wspieranych projektów. Sytuacja ta rodzi określone konsekwencje, jeśli chodzi o szacowanie efektów wsparcia w kontekście założeń wynikających z logiki interwencji poszczególnych działań, jak i osi priorytetowych Programu. Wszelkie obecnie obserwowane efekty trzeba analizować z uwzględnieniem takiego stanu rzeczy w sferze realizacyjnej.

3 Analiza i ocena interwencji w kontekście realizacji strategii Dolnośląskiej Inteligentnej Specjalizacji

3.1 Koncepcja inteligentnych specjalizacji województwa dolnośląskiego

W praktyce unijnej, dotyczącej obecnej perspektywy finansowej (2014-2020), inteligentne specjalizacje (krajowe / regionalne) stanowią jeden z instrumentów koncentracji wsparcia z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR). Odzwierciedlają nowe, odmienne podejście do kształtowania priorytetów rozwojowych, w celu późniejszego kierunkowania na nie strumieni wsparcia publicznego.²⁹

Obecne umocowanie sposobu kierunkowania rozwoju (angażowania środków publicznych) „poprzez specjalizacje”, po stronie formalnoprawnej zakotwiczone jest w oparciu o rozstrzygnięcia zawarte w tzw. Rozporządzeniu Ogólnym Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z grudnia 2013 r.³⁰, w którym sformułowano koncepcję strategii

²⁹ Jak wskazują M. Gajewski, J. Szczucki et. al. [w:] „Diagnoza ośrodków innowacji w Polsce”, PAG Uniconsult, Taylor Economics, Warszawa 2020 (s. 9-10), powstanie koncepcji inteligentnej specjalizacji stanowiło reakcję na niedoskonałości mechanizmów dystrybucji wsparcia ze środków unijnych, przede wszystkim zaś rozpraszanie ograniczonych zasobów publicznych UE pomiędzy szereg zaawansowanych technologicznie dziedzin i obszarów badań, a w konsekwencji osiąganie bardzo słabego postępu. Obecnie, inteligentne specjalizacje stanowią formę unijnej polityki przemysłowej, która polega na koncentracji interwencji publicznej na wybranych lokalnych, regionalnych, krajowych priorytetach. W przeciwieństwie do tradycyjnej polityki przemysłowej, priorytety te nie są tożsame z branżą (sektorem), ale oznaczają wybór dziedzin, podsystemów w ramach sektorów lub wiązek aktywności międzysektorowych korespondujących z określonymi niszami rynkowymi, klastrami, technologiami lub obszarami zastosowań danej technologii w nawiązaniu do istniejących wyzwań społecznych, zdrowotnych, dotyczących środowiska, czy też bezpieczeństwa obywateli (szerzej na temat definicji inteligentnych specjalizacji zob. ‘Frequently Asked Questions on RIS3’, <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/faqs-on-ris3>, także M. Piątkowski i in. *W kierunku innowacyjnej Polski: proces przedsiębiorczego odkrywania i analiza potrzeb przedsiębiorstw w Polsce*, World Bank Group, Warszawa 2015, s. 10). Koncepcja inteligentnych specjalizacji bazuje więc na dwóch założeniach: (1) punktem odniesienia do kształtowania priorytetów rozwojowych stają się nie branże, ale znajdujące się w ich wnętrzu dziedziny, obszary pomiędzy branżami, czy też przekrojowe obszary zastosowań technologii (w wielu branżach), jak również obszary aktywności w ramach łańcuchów wartości, w których lokalizacja (region, kraj) posiada realne przewagi. To odmienne rozumienie przedmiotu interwencji („nie branże”) podkreśla skomplikowanie współczesnych struktur gospodarczych, powodujące nieprzystawanie wielu obszarów aktywności do tradycyjnego układu branżowego; ponadto, rozumienie inteligentnych specjalizacji wskazuje także na to, że nie muszą to być wyłącznie obszary wysokich technologii, (2) jeśli chodzi o proces identyfikacji specjalizacji, to przyjęto, iż wybór priorytetów powinien opierać się o proces przedsiębiorczego odkrywania, czyli przeprowadzaną systematycznie identyfikację, wybór i weryfikację, łączący różne podejścia analityczne i przede wszystkim różnych interesariuszy – przedsiębiorców, naukowców, organizacje społeczno-gospodarcze i administrację publiczną. Warto dodać, że obecnie inteligentne specjalizacje stały się nie tylko zalecaną alternatywą wobec tradycyjnej sektorowej polityki przemysłowej, ale także elementem europejskiej legislacji, warunkującym dostęp do funduszy strukturalnych. Koncepcja zyskała także szersze zainteresowanie. Zwróciły na nią uwagę kraje spoza Unii Europejskiej, por. ‘Innovation driven growth in regions. The role of smart specialisation’, OECD 2013.

³⁰ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego

inteligentnej specjalizacji, rozumianej jako „krajowe lub regionalne strategie innowacyjne ustanawiające priorytety w celu uzyskania przewagi konkurencyjnej poprzez rozwijanie i łączenie swoich mocnych stron w zakresie badań naukowych i innowacji z potrzebami biznesowymi w celu wykorzystywania pojawiających się możliwości i rozwoju rynku w sposób spójny, przy jednoczesnym unikaniu dublowania i fragmentacji wysiłków; strategia inteligentnej specjalizacji może funkcjonować jako krajowe lub regionalne ramy strategiczne polityki w dziedzinie badań naukowych i innowacji lub być w nich zawarta”³¹.

W Rozporządzeniu ogólnym (Załącznik XI) ustalono warunek wstępny, dotyczący wspierania ze środków EFRR przedsięwzięć współfinansowanych w ramach wszystkich priorytetów inwestycyjnych celu tematycznego 1. (Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji – cel dotyczący badań i rozwoju), obligujący do przygotowania strategii na rzecz krajowej / inteligentnej specjalizacji³².

W związku z ww. wymogami, w sierpniu 2015 r. strategia taka została przyjęta w województwie dolnośląskim, w postaci załącznika do RSI WD pt. „Ramy strategiczne na rzecz inteligentnych specjalizacji Dolnego Śląska”³³. Dokument ten (wraz z późniejszymi uzupełnieniami) opracowany został zgodnie z regułami sztuki³⁴, stając się narzędziem kierunkowania wsparcia publicznego w ramach RPO WD (Działanie 1.2 i 1.5).

Schemat 5. Inteligentne specjalizacje Dolnego Śląska

Źródło: opracowanie własne.

Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006, Dz. Urz. UE, L347/320, 20.12.2013 r.

³¹ Rozporządzenie ogólne, art. 2 pkt 3.

³² Załącznik XI, Część I; tematyczne warunki wstępne, Rozporządzenie ogólne, s. 438.

³³ <http://www.umwd.dolnyslask.pl/gospodarka/dolnoslaskie-inteligentne-specjalizacje/ramy-strategiczne-na-rzecz-inteligentnych-specjalizacji-dolnego-slaska/>

³⁴ Odpowiednio do wskazań opracowanego przez Komisję Europejską i jej Agendę – Platformę Inteligentnej Specjalizacji Wspólnego Centrum Badawczego (JRC) – „Przewodnika Strategii Badań i Innowacji na Rzecz Inteligentnej Specjalizacji” [Przewodnik RIS3], <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/s3-guide>.

Ramy strategiczne DIS obejmują sześć dziedzin głównych inteligentnych specjalizacji oraz, wyróżnione w ich ramach, podobszary – dziedziny szczegółowe, precyzujące zakres danej specjalizacji (w całym zestawie występuje ponad pięćdziesiąt takich podobszarów).

Inteligentne specjalizacje Dolnego Śląska opisane zostały jako stosunkowo pojemne kategorie. Ich identyfikacja przeprowadzona została w oparciu o proces analityczny (prowadzony w formule przedsiębiorczego odkrywania), w którym zdiagnozowano:

- układ wiodących branż gospodarczych, w tym branż wyróżniających się innowacyjnością i branż charakteryzujących się wysoką dynamiką rozwoju oraz
- wiodące obszary naukowe i technologiczne (na podstawie aktywności publikacyjnej, patentowej oraz aktywności w międzynarodowych zespołach badawczych i konsorcjach naukowo-przemysłowych),
- popyt na innowacje w sektorze przedsiębiorstw (na podstawie najczęściej występujących o wsparcie w ramach interwencji dotyczących wspomagania innowacyjnych rozwiązań w skali przedsiębiorstw i regionu (biorąc za podstawę wyniki dystrybucji wsparcia w ramach RPO WD 2007-2013))

Następnie, ustalenia diagnostyczne stały się podstawą do przeprowadzenia analizy krzyżowej obszarów technologicznych w wiodących branżach gospodarki regionalnej. Ostatecznie ustalenie prowadzące do wyłonienia katalogu Dolnośląskich inteligentnych specjalizacji skonsultowano ze sferą gospodarczą i naukową.

W ewaluacji RSI WD (obejmującej także kwestie związane z wyłanianiem i funkcjonowaniem DIS) skonkludowano, że cele i kierunki RSI WD, jak również ustalony układ specjalizacji regionalnych, w przeważającym stopniu odpowiadają aktualnym potrzebom aktorów systemu innowacji, jak również priorytetom polityki innowacyjnej³⁵. Sformułowano również opinię, że pożądanym byłoby doprecyzowanie obecnych kategorii DIS, co pozwoliłoby na bardziej precyzyjną dystrybucję wsparcia, wobec sytuacji „obecnej” cyt. „/.../” co czasami prowadzić może do niewłaściwego ukierunkowania wsparcia /.../”.³⁶ Bardziej jednoznaczne i zdecydowane konkluzje na ten temat nie pojawiły się jednak w rekomendacjach ewaluacyjnych. Warto w tym miejscu dodać, że postulaty wskazujące na potrzebę bliższego scharakteryzowania DIS (w tym w szczególności ich podobszarów) pojawiły się również w badaniach jakościowych niniejszej ewaluacji. Wskazywali na nie m.in. eksperci oceniający wnioski o wsparcie w ramach OP1., których zdaniem DIS powinny (i mogłyby) stanowić silniejszy instrument kierunkowania wsparcia w programie regionalnym. W takiej jednak sytuacji, powinny one zostać bliżej opisane. Opis tego rodzaju w jakiś sposób

³⁵ „Ewaluacja Regionalnej Strategii Innowacji /.../”, op. cit. 74. Wskazano jednocześnie na pewne dziedziny wymagające uzupełnienia w dokumentach strategicznych, takie jak: koncepcja Przemysłu 4.0, gospodarka obiegu zamkniętego i reindustrializacji gospodarki. Kwestie te powinny być wzięte pod uwagę przy najbliższym przeglądzie katalogu inteligentnych specjalizacji, aczkolwiek obecny układ DIS nie wydaje się stanowić szczególnej przeszkody do kierunkowania wsparcia na te obszary tematyczne (a więc, w ramach istniejących DIS), co wynika – co do zasady – z cross-sektorowego układu dziedzin specjalizacji Dolnego Śląska.

³⁶ „Ewaluacja Regionalnej Strategii Innowacji /.../”, op. cit. 112.

zoperacjonalizowałyby katalog DIS, co w konsekwencji ułatwiłoby ocenę wniosków o wsparcie pod kątem wpisywania się przedmiotu projektu w inteligentne specjalizacje Dolnego Śląska i ich podobszary.

3.2 Identyfikacja DIS w projektach OP1. dla celów badania

W niniejszym badaniu przeprowadzono analizę ukierunkowania projektów wspieranych w ramach OP1. RPO WD na dziedziny dolnośląskich inteligentnych specjalizacji. Punktem odniesienia były projekty w ramach wszystkich działań OP1. Programu. Ukierunkowanie dofinansowanych projektów badane było w oparciu o ich opisy zawarte we wnioskach projektowych oraz posiłkowo, na podstawie opisów przedmiotu działania podmiotów korzystających ze środków wsparcia. W tym przypadku źródłem danych badawczych była kwerenda informacji udostępnianych na stronach internetowych beneficjentów). W toku badania, proces przyporządkowania projektów do specjalizacji regionalnych przebiegał w następujący sposób:

- dokonując analizy ukierunkowania, tam gdzie było to możliwe, oparto się na informacjach zawartych we wnioskach o dofinansowanie, które wprost zawierały wskazania na konkretne specjalizacje i ich dziedziny szczegółowe (sytuacja taka występowała w projektach współfinansowanych w ramach Działania 1.1 i 1.2 oraz częściowo w Działaniu 1.5); w tych przypadkach, pomimo tego rodzaju „formalnego” zakotwiczenia wskazań co do specjalizacji, dokonano przeglądu wniosku, a na tej podstawie analizy prawidłowości przyporządkowania do danej dziedziny specjalizacji, w znakomitej większości przypadków uznając prawidłowość przyporządkowania; natomiast, bardzo nieliczne zmiany dotyczyły wskazywanych dziedzin szczegółowych poszczególnych specjalizacji; polegały one zarówno na eliminacji niektórych wskazań, jak i ich uzupełnieniu,
- przyporządkowanie do dziedzin DIS dotyczyło również projektów, w których w ramach wniosków projektowych nie wskazywano specjalizacji regionalnej – sytuacja taka występowała w Działaniu 1.3, 1.4 oraz w części projektów Działania 1.5; w tych przypadkach, opierając się na informacjach zawartych we wniosku o dofinansowanie oraz wykorzystując inne dane źródłowe (kwerenda stron internetowych), rozstrzygano o możliwości uznania przedmiotu projektu za wpisujący się w dziedzinę lub dziedziny inteligentnych specjalizacji, a także określenia dziedziny szczegółowej w ramach danej specjalizacji,
- dodatkowo, w trakcie identyfikacji ukierunkowania projektów na inteligentne specjalizacje, analizowano charakter wspieranych projektów biorąc pod uwagę występowanie oraz rodzaj prac badawczo-rozwojowych (w podziale na: badania przemysłowe albo badania/prace rozwojowe albo badania przemysłowe i prace / badania rozwojowe).

Na etapie prac analitycznych, dotyczących obecności DIS w dofinansowanych projektach, a więc już po sklasyfikowaniu ich do dziedzin specjalizacji, analizy dotyczące ukierunkowania

wsparcia na DIS skupiono na projektach, które były (lub są) kontynuowane, tzn. w przypadku których nie doszło do rozwiązania umowy o wsparcie. W ten sposób część analityczna badania daje odpowiedź na rzeczywiste ukierunkowanie przekazanego z RPO WD wsparcia, a więc (na dany moment) przedstawia realny obraz „funkcjonowania” interwencji w kontekście DIS³⁷.

Przeprowadzony zabieg uporządkowania wspieranych z RPO WD projektów zgodnie z dziedzinami DIS, z uwagi na jego kompletność, umożliwia analizy, które służyć mogą do formułowania ocen i wnioskowania na temat funkcjonowania wsparcia z RPO WD w związku ze specjalizacjami. W dalszej części opracowania prezentujemy wyniki takich analiz. Odnoszą się one do pewnych, wybranych wymiarów opisu, które wydają się najbardziej interesujące.

Wśród 992 umów dofinansowania, aż 2/3 (661) to projekty dotyczące dziedzin inteligentnych specjalizacji Dolnego Śląska, zaś 27% (264) projektów, to przedsięwzięcia nie wpisujące się w DIS. Badając koncentrację projektów na specjalizacjach regionu wyróżniliśmy także niewielką grupę projektów (67 tj. blisko 7%), dalej określanych mianem „projektów wspierających” DIS, których przedmiotem nie były bezpośrednio przedsięwzięcia gospodarcze przedsiębiorstw, ale działania wspierające takie przedsięwzięcia pośrednio (np. budowa i uruchomienie ogólnodostępnej infrastruktury badawczej lub inkubatora przedsiębiorczości / technologicznego, udostępnienie terenów inwestycyjnych, dystrybucja bonów na innowacje, itp.). W tej grupie żaden z projektów nie wykluczał udzielenia pośredniego wsparcia przedsiębiorstwom działającym w dziedzinach określonych w DIS, zaś w części „projektów wspierających” można wręcz mówić o interwencji ukierunkowanej wprost na przedsięwzięcia wpisujące się w konkretne dziedziny specjalizacji (niektóre z nich dofinansowane były w ramach Działania 1.2, a więc musiały wpisywać się w inteligentne specjalizacje regionalne). Ponadto, w przypadku pewnych projektów, głównym czynnikiem kierującym mógł być ich specyficzny przedmiot – jako przykład można tu wskazać na konkretne rodzaje laboratoriów badawczych, odnoszące się do określonych specjalizacji, z którymi mamy do czynienia w projektach dotyczących rozwoju infrastruktury badawczo-rozwojowej.

Informacje na temat ogólnej częstości ukierunkowania projektów współfinansowanych w ramach instrumentów interwencji OP1. przedstawia poniższe zestawienie (Tabela 8). Natomiast kolejne zestawienie obrazuje liczebność umów wsparcia, które pozostając aktualne, stanowią kryterium selekcyjne do dalszych analiz (Tabela 9).

³⁷ Oczywiście, posiadane dane umożliwiają również analizę ukierunkowania projektów bez uwzględnienia statusu umowy wsparcia. Analiza tego rodzaju odzwierciedlałaby raczej siłę koncentracji na DIS, abstrahując od realnego oddziaływania wsparcia z RPO WD z punktu widzenia katalogu specjalizacji regionalnej. W dalszej części raportu przedstawiamy porównanie ukierunkowania projektów na DIS w obu kategoriach (statusach) umów, tzn. uwzględniając także umowy rozwiązane.

Tabela 8. Umowy RPO WD analizowane pod kątem zgodności z DIS

Instrument interwencji RPO WD	Umowy (projekty) ogółem	Projekty bezpośrednio dotyczące DIS	Projekty nie dotyczące DIS	Projekty „wspierające” DIS
Działanie 1.1	4			100,0%
Działanie 1.2	136	93,4%		6,6%
• Poddziałanie 1.2.1	116	95,7%		4,3%
• Poddziałanie 1.2.2	20	80,0%		20,0%
Działanie 1.3	46			100,0%
• Poddziałanie 1.3.1	21			100,0%
• Poddziałanie 1.3.2	12			100,0%
• Poddziałanie 1.3.3	6			100,0%
• Poddziałanie 1.3.4	7			100,0%
Działanie 1.4	285	56,1%	41,4%	2,5%
• Poddziałanie 1.4.1	248	54,8%	42,7%	2,4%
• Poddziałanie 1.4.2	37	64,9%	32,4%	2,7%
Działanie 1.5	521	71,8%	28,0%	0,2%
• Poddziałanie 1.5.1	436	72,0%	27,8%	0,2%
• Poddziałanie 1.5.2	85	70,6%	29,4%	
Ogółem	992	66,6%	26,6%	6,8%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych RPO WD oraz analizy ukierunkowania wspieranych projektów na DIS.

Tabela 9. Analizowane umowy RPO WD według statusu (rozwiązane vs. nierozwiązane)

Instrument interwencji RPO WD	Umowy nierozwiązane	Umowy rozwiązane	łącznie umowy	Odsetek umów rozwiązanych
Działanie 1.1	3	1	4	25%
Działanie 1.2	110	26	136	19%
• Poddziałanie 1.2.1	94	22	116	19%
• Poddziałanie 1.2.2	16	4	20	20%
Działanie 1.3	42	4	46	9%
• Poddziałanie 1.3.1	18	3	21	14%
• Poddziałanie 1.3.2	12	0	12	0%
• Poddziałanie 1.3.3	6	0	6	0%

Instrument interwencji RPO WD	Umowy nierozwiązane	Umowy rozwiązane	łącznie umowy	Odsetek umów rozwiązanych
• Poddziałanie 1.3.4	6	1	7	14%
Działanie 1.4	269	16	285	6%
• Poddziałanie 1.4.1	235	13	248	5%
• Poddziałanie 1.4.2	34	3	37	8%
Działanie 1.5	445	76	521	15%
• Poddziałanie 1.5.1	368	68	436	16%
• Poddziałanie 1.5.2	77	8	85	9%
Ogółem	869	123	992	12%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych RPO WD.

3.3 Ukierunkowanie interwencji OP1. na inteligentne specjalizacje województwa dolnośląskiego

3.3.1 Rozkład ogólny

Spośród ogółem 925 projektów (dotyczących bezpośredniego wsparcia dla przedsiębiorstw – a więc z wyłączeniem projektów „wspierających” DIS) analizie poddano 808 nierozwiązanych umów. Tematyka 569 spośród nich wpisuje się w dziedziny DIS.

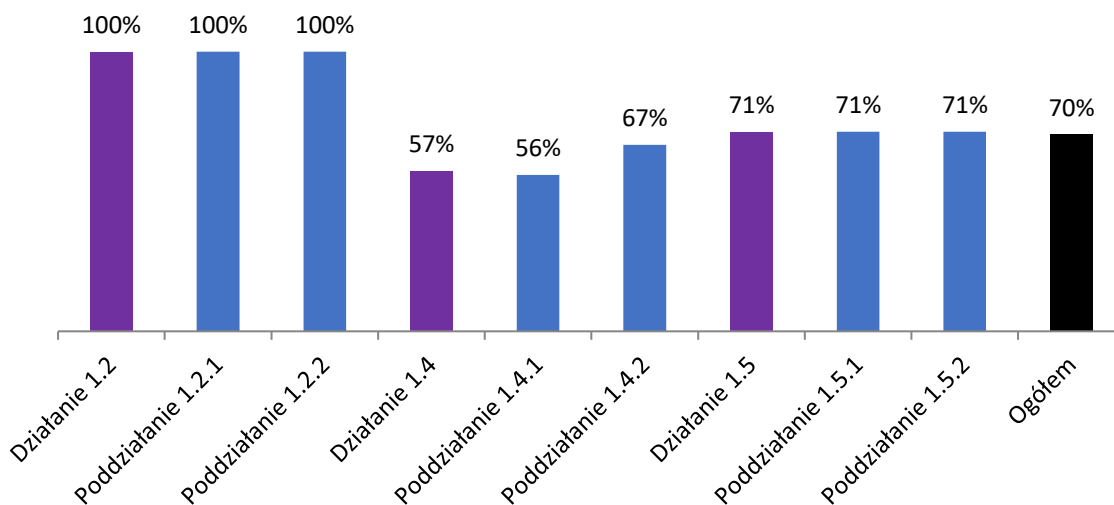
Tabela 10. Umowy RPO WD (nierozwiązane) wpisujące oraz nie wpisujące się w DIS

Instrument interwencji RPO WD	Projekty w ramach DIS	Projekty poza DIS	Projekty łącznie	Odsetek umów dotyczących DIS
Działanie 1.2	102	0	102	100%
• Poddziałanie 1.2.1	89	0	89	100%
• Poddziałanie 1.2.2	13	0	13	100%
Działanie 1.4	150	112	262	57%
• Poddziałanie 1.4.1	128	101	229	56%
• Poddziałanie 1.4.2	22	11	33	67%
Działanie 1.5	317	127	444	71%
• Poddziałanie 1.5.1	262	105	367	71%
• Poddziałanie 1.5.2	55	22	77	71%
Ogółem	569	239	808	70%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych RPO WD oraz analizy ukierunkowania na DIS wspieranych projektów.

Przedstawione powyżej wyniki klasyfikacji projektów według wpisywania się (lub nie) w DIS uznać można za wysoce precyzyjne. Twierdzenie to znajduje potwierdzenie w badaniach ilościowych, w których zadano pytanie kontrolne, dotyczące zgodności / niezgodności projektu z DIS. Odsetek odpowiedzi beneficjentów wsparcia wskazujących na brak zgodności z DIS wyniósł 20% (dla n= 405), ponadto, wystąpiło ok. 10% odpowiedzi „nie wiem” – przynajmniej część z tych stanowisk mogła wynikać z trudności w sklasyfikowaniu projektu według DIS. W sumie, taki udział stanowisk respondentów badania ilościowego, jest bardzo zbliżony do rozkładu ustalonego na podstawie badania wniosków projektowych oraz kwerendy źródeł internetowych. Można też uzupełnić, że badanie ilościowo potwierdziło również dominujące koncentracje na poszczególnych DIS (informacje na ten temat, wynikające z badania wniosków i kwerendy internetowej przedstawiamy dalej), a więc skupienie na dwóch inteligentnych specjalizacjach, tj. DIS5 „Produkcja maszyn i urządzeń, obróbka materiałów” (w pierwszej kolejności), DIS6 „Technologie informacyjno-komunikacyjne” (w drugiej kolejności) oraz na trzecim miejscu DIS1 „Branża chemiczna i farmaceutyczna”. Ponadto, w przypadku wnioskodawców nieskutecznych (n=239), odnotowano podobną udziałowo koncentrację tematyczną projektów, z wyraźnie dominującym udziałem DIS 5 (ok. 28% projektów wnioskowanych nieskutecznie dotyczyło tej właśnie specjalizacji).

Wykres 3. Odsetek umów wsparcia wpisujących się w DIS³⁸

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych RPO WD oraz analizy ukierunkowania na DIS wspieranych projektów.

Odnotowany udział projektów wpisujących się w DIS uznać należy za pierwszy sygnał, wskazujący na prawidłowe funkcjonowanie katalogu inteligentnych specjalizacji regionu.

³⁸ W projektach dofinansowanych w Działaniu 1.2 występuje pełne dopasowanie względem DIS – jest to naturalne, bowiem pozyskanie wsparcia w tym instrumencie warunkowane było wpisywaniem się projektu w inteligentną specjalizację Dolnego Śląska.

Decydujące znaczenie ma tutaj wysoki udział projektów, które można zaklasyfikować do DIS, w przypadku których, zgodność ze specjalizacją regionalną nie była warunkiem selekcyjnym o charakterze dostępowym / obligatoryjnym dla uzyskania wsparcia z RPO WD (a co najwyżej zgodność taka stanowiła preferencję w selekcji projektów) – udział ten wynosi 66%, co uznajemy za poziom wysoki, przyjmując, iż instrumenty wsparcia (w przypadku działań niezwiązanych z działalnością B+R) przyciągają wszelkie kategorie projektów – a więc zróżnicowane tematycznie i branżowo. Jednak (mimo wszystko) w tej części wsparcia mamy do czynienia z wysokim udziałem projektów zgodnych z DIS. Przemawia to za dobrym dopasowaniem katalogu do realiów gospodarczych regionu.

Zasadniczo, sformułowana powyżej teza potwierdza się, gdy weźmie się pod uwagę rozkład projektów według DIS, w przypadku których umowy zostały rozwiązane. Mianowicie, w Działaniu 1.4 i 1.5 (łącznie) prawie 73% umów rozwiązanych również wpisywało się w katalog specjalizacji. Innymi słowy, w sytuacji, gdyby umowy te były kontynuowane, dopasowanie ogólne byłoby jeszcze nieco wyższe.

Tabela 11. Umowy RPO WD (rozwiązane) wpisujące oraz nie wpisujące się w DIS

Instrument interwencji RPO WD	Projekty w ramach DIS	Projekty poza DIS	Projekty łącznie	Odsetek umów w ramach DIS
Działanie 1.2	25		25	100%
• Poddziałanie 1.2.1	22		22	100%
• Poddziałanie 1.2.2	3		3	100%
Działanie 1.4	10	6	16	63%
• Poddziałanie 1.4.1	8	5	13	62%
• Poddziałanie 1.4.2	2	1	3	67%
Działanie 1.5	57	19	76	75%
• Poddziałanie 1.5.1	52	16	68	76%
• Poddziałanie 1.5.2	5	3	8	63%
Ogółem	92	25	117	79%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych RPO WD oraz analizy ukierunkowania na DIS wspieranych projektów.

Poza przedstawionym powyżej rozkładem projektów pod kątem zgodności z DIS, kluczowe znaczenie dla realizacji strategii specjalizacyjnej mają zidentyfikowane rozkłady projektów w podziale na poszczególne (główne) dziedziny DIS w przekroju analizowanych instrumentów interwencji RPO WD. Wyniki badania przeprowadzonego pod tym kątem prezentuje kolejne zestawienie (Tabela 12, poniżej).

Prezentowane dane pozwalają zidentyfikować dominującą koncentrację projektów w przekroju poszczególnych DIS – dane „ogółem” w poniższej tabeli. Jak wynika z prezentowanego poniżej zestawienia, największe znaczenie (pośród wszystkich projektów,

w przypadku których nie doszło do rozwiązania umowy) ma inteligentna specjalizacja „Produkcja maszyn i urządzeń, obróbka materiałów” (DIS5), a w drugiej kolejności „Technologie informacyjno-komunikacyjne (ICT)” (DIS6). Dwie następne kategorie rejestrują zbliżony udział, wynoszący 12,3% i 10,4%, odpowiednio, dla: „Surowce naturalne i wtórne” (DIS4) oraz „Branża chemiczna i farmaceutyczna” (DIS1).

Tabela 12. Umowy RPO WD (nierozwiązane) pod kątem wpisywania się w zakres tematyczny poszczególnych dziedzin DIS*

Instrument interwencji RPO WD	Liczba projektów	DIS1	DIS2	DIS3	DIS4	DIS5	DIS6	Poza DIS
Działanie 1.2	102	16,7%	7,8%	7,8%	8,8%	32,4%	36,3%	0,0%
• Poddziałanie 1.2.1	89	16,9%	7,9%	5,6%	9,0%	31,5%	37,1%	0,0%
• Poddziałanie 1.2.2	13	15,4%	7,7%	23,1%	7,7%	38,5%	30,8%	0,0%
Działanie 1.4	262	8,4%	2,7%	7,3%	6,1%	16,0%	19,5%	42,7%
• Poddziałanie 1.4.1	229	8,3%	2,6%	7,9%	6,6%	15,3%	17,9%	44,1%
• Poddziałanie 1.4.2	33	9,1%	3,0%	3,0%	3,0%	21,2%	30,3%	33,3%
Działanie 1.5	444	10,1%	5,6%	4,3%	16,7%	30,6%	8,8%	28,6%
• Poddziałanie 1.5.1	367	10,9%	5,2%	4,6%	15,5%	30,8%	10,1%	28,6%
• Poddziałanie 1.5.2	77	6,5%	7,8%	2,6%	22,1%	29,9%	2,6%	28,6%
Ogółem	808	10,4%	5,0%	5,7%	12,3%	26,1%	15,7%	29,6%

* Oznaczenia DIS: 1 - Branża chemiczna i farmaceutyczna, 2 – Mobilność przestrzenna, 3 – Żywność wysokiej jakości, 4 – Surowce naturalne i wtórne, 5 – Produkcja maszyn i urządzeń, obróbka materiałów, 6 – Technologie ICT.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych RPO WD oraz analizy ukierunkowania na DIS wspieranych projektów.

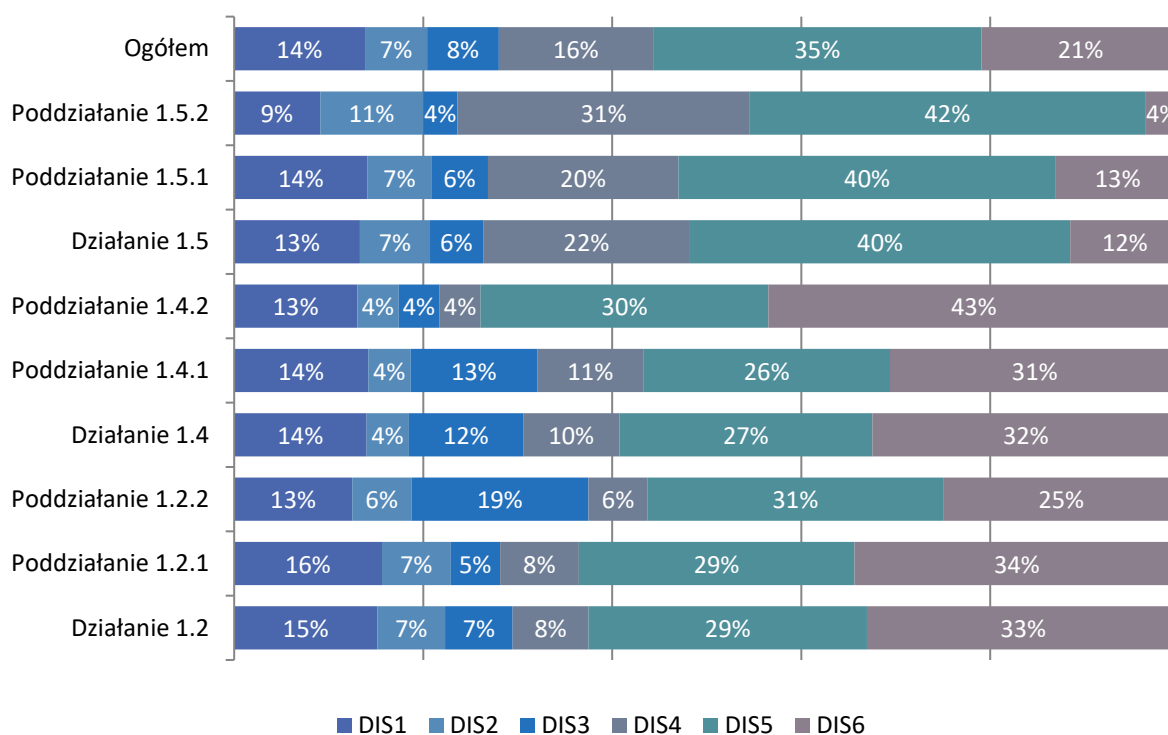
Wyraźnie mniejsze udziały dotyczą: „Żywności wysokiej jakości” (DIS3) oraz „Mobilności przestrzennej” (DIS2). Choć te dwie najslabiej reprezentowane dziedziny DIS wskazane zostały w „Ramach strategicznych na rzecz inteligentnych specjalizacji Dolnego Śląska”, to prezentowane wyniki wskazywałyby na potrzebę ponownego rozważenia, czy dziedziny te rzeczywiście kwalifikują się jako specjalizacje regionalne (bazując na historycznym ukierunkowaniu wsparcia). Naturalnie, może tak być (pomimo niskiego udziału w rozkładzie), z uwagi na dokonany wybór publiczny, polegający na tym, iż z jakiś powodów uznano, że w tych obszarach województwo powinno się specjalizować (rozumiejąc, że specjalizacje „wywoływane” muszą kształtować się w dłuższej perspektywie czasu). Jeśli tak, to kierunkowanie wsparcia pod ich kątem powinno z czasem wzmacniać te specjalizacje (co ostatecznie, najprawdopodobniej będzie odzwierciedlać się rosnącym udziałem projektów skoncentrowanych w tych dziedzinach).

Na marginesie warto tu dodać, iż analiza rozkładu według dziedzin DIS w przypadku projektów, dla których umowy dofinansowania zostały rozwiązane, nie przedstawia szczególnych różnic w porównaniu do rozkładu prezentowanego w tabeli powyżej.

Powracając do projektów, w przypadku których umowy nie zostały rozwiązane oraz jednocześnie wpisujących się w dziedziny DIS, przedstawić można dane dodatkowe, obrazujące natężenie dziedzin specjalizacji. Mianowicie chodzi tu o sytuacje uwzględniające fakt, iż dany projekt może wpisywać się w więcej niż jedną dziedzinę specjalizacji.

W ogółem 569 projektach wpisujących się w tematykę DIS zidentyfikowaliśmy ogółem 607 przypadków wpisywania się projektu w poszczególne dziedziny DIS (w pewnych zatem przypadkach tematyka projektu dotyczyła więcej niż jednej kategorii specjalizacyjnej; sytuacje takie nie były jednak szczególnie częste – relacja liczby przypadków wpisywania się w DIS do liczby projektów wynosi 1,06-krotność).

Wykres 4. Rozkład DIS w umowach RPO WD (nierozwiązanych)*³⁹

* Oznaczenia DIS: 1 - Branża chemiczna i farmaceutyczna, 2 – Mobilność przestrzenna, 3 – Żywność wysokiej jakości, 4 – Surowce naturalne i wtórne, 5 – Produkcja maszyn i urządzeń, obróbka materiałów, 6 – Technologie ICT.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych RPO WD oraz analizy ukierunkowania na DIS wspieranych projektów.

³⁹ Niektóre wartości poszczególnych elementów wykresu mogą nie sumować się do 100% - różnice te są niewielkie i wynikają z zaokrągleń – dzięki temu wykres oferuje większą przejrzystość. Podobne sytuacje (choć rzadko) mogą występować również na innych wykresach.

Analiza natężenia występowania DIS w dofinansowanych projektach nadal wskazuje na dominujące znacznie DIS5 („Produkcja maszyn i urządzeń, obróbka materiałów”) i podobny rozkład pozostałych specjalizacji. Jednak widać także, że w stosunku do pozostałych dziedzin DIS5 zyskuje jeszcze bardziej na znaczeniu – rośnie znaczenie udziałowe tej specjalizacji w całym rozkładzie: w zestawieniu prezentowanym powyżej różnica w p.proc w stosunku do DIS6 („Technologie informacyjno-komunikacyjne”) wynosi w przybliżeniu 14 p.proc, gdy wcześniej wynosiła nieco ponad 10 p.proc (por. Tabela 12, wyżej). Podobnie jest, jeśli chodzi o pozostałe specjalizacje (znaczenie DIS5 wzmacnia się; z niewielkim wzmocnieniem wobec pozostałych specjalizacji mamy również do czynienia w przypadku DIS6). Jednocześnie, najmniej zyskuje obie specjalizacje o najniższym udziale, czyli DIS 3 i DIS2 („Żywność wysokiej jakości” i „Mobilność przestrzenna”). Sformułowane wcześniej wnioski, dotyczące tych dwóch specjalizacji znajdują kolejne potwierdzenie.

Przedstawione ustalenia, związane z natężeniem występowania DIS w projektach RPO WD, uzupełnić można spojrzeniem, biorącym pod uwagę wartość dofinansowanych projektów. W tym przypadku można również wskazać na teoretyczną miarę odnoszącą wartość dofinansowanych projektów do występujących w ich ramach wskazań na poszczególne specjalizacje. Dane na ten temat przedstawia kolejna tabela.

Tabela 13. Wartość umów RPO WD według zakresu tematycznego DIS projektach

DIS*	Liczba wskazań DIS	Wartość projektów ogółem (mln zł)	Udział DIS w wartości projektów ogółem	Średnia wartość projektu przypadająca na DIS (mln zł)	Wkład UE (mln zł)	Średni wkład UE (tys. zł)
DIS1	84	98,7	11,6%	1,2	35,9	427
DIS2	40	53,4	6,2%	1,3	21,5	538
DIS3	46	52,1	6,1%	1,1	22,5	490
DIS4	99	143,8	16,8%	1,5	51,8	524
DIS5	211	354,5	41,5%	1,7	124,0	588
DIS6	127	151,8	17,8%	1,2	77,2	608
Ogółem	607	854,2	100,0%	1,4	332,9	549

* Oznaczenia DIS: 1 - Branża chemiczna i farmaceutyczna, 2 – Mobilność przestrzenna, 3 – Żywność wysokiej jakości, 4 – Surowce naturalne i wtórne, 5 – Produkcja maszyn i urządzeń, obróbka materiałów, 6 – Technologie ICT

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych RPO WD oraz analizy ukierunkowania na DIS wspieranych projektów.

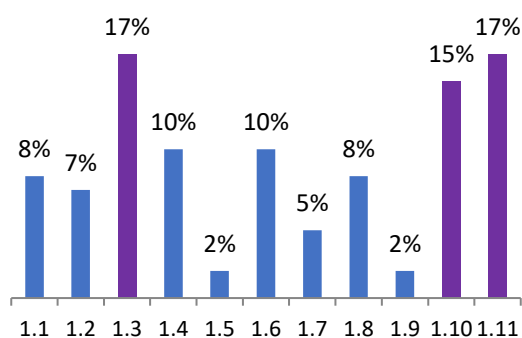
Ponownie, potwierdza się wiodący charakter specjalizacji „Produkcja maszyn i urządzeń, obróbka materiałów” – wartościowo rzecz biorąc na DIS5 przypada nieco ponad 2/5 wartości wspieranych w ramach OP1 RPO WD projektów. Mierzona w ten sposób siła tej specjalizacji jest jeszcze większa, niż miało to miejsce w przypadku wcześniejszych kryteriów. Widać jednocześnie, że relatywnie maleje znaczenie DIS6 („Technologie Informacyjno-Komunikacyjne”) względem pozostałych specjalizacji.

Jak zaznaczyliśmy na wstępie, „Ramy strategiczne na rzecz inteligentnych specjalizacji Dolnego Śląska”, wyróżniają dziedziny szczegółowe poszczególnych specjalizacji (nazywane podobszarami). Biorąc pod uwagę natężenie występowania danej specjalizacji (w tym przypadku jej podobszarów) w ujęciu liczby i wartości dofinansowanych projektów, można poczynić dodatkowe uwagi na temat znaczenia poszczególnych podobszarów w ramach DIS (Wykres 5, następna strona). Mianowicie:

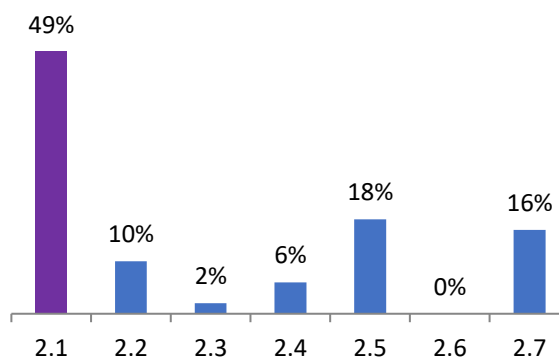
- DIS1 „Branża chemiczna i farmaceutyczna” – w przypadku tej specjalizacji kluczowe znaczenie mają podobszary „Opracowanie, rozwijanie i wdrażanie innowacyjnych produktów leczniczych, wyrobów medycznych, kosmetyków, chemii gospodarczej i chemii profesjonalnej”, który skupia 17% projektów, na które przypada również około 17% wartości ogółem projektów oraz podobszar „Rozwijanie i wdrażanie zaawansowanych technologii medycznych, w tym terapii komórkowych, na potrzeby rozwoju medycyny spersonalizowanej (17% projektów, ale tylko 8% wartości). Na równi, bardzo ważnym podobszarem jest również „Projektowanie i rozwój nowych technik analitycznych i diagnostycznych”, na który przypada nieco mniej projektów (15%), ale z kolei na projekty te koncentrują największą wartość w tym DIS (19%).
- DIS2 „Mobilność przestrzenna” – w tej specjalizacji główne znaczenie ma podobszar „Urządzenia i podzespoły dla środków transportu”, obejmujący 49% projektów i 44% ich łącznej wartości.
- DIS3 „Żywność wysokiej jakości” – w tym przypadku dominuje podobszar „Żywność ekologiczna, tradycyjna, regionalna i lokalna”, skupiający 43% projektów i 40% ich łącznej wartości; występują tu jeszcze jeden podobszar („Żywność funkcjonalna i nutraceutyki”), co prawda o znacznie niższej liczbie projektów (16%), ale obejmujący wysoki udział wartościowy (21%).
- DIS4 „Surowce naturalne i wtórne” – w tej specjalizacji dominuje podobszar „Surowce naturalne – pozyskiwanie i zaawansowane przetwarzanie oraz wykorzystanie”, na który przypada 63% projektów, obejmujących 62% ich łącznej wartości. Warto dodać, że podobszar ten jest dość kompleksowy, bowiem obejmuje technologie pozyskiwania rozmaitych surowców naturalnych, kwestie monitorowania zagrożeń w otoczeniu zakładów górniczych, a także nowe usługi leczniczo-uzdrowiskowe świadczone na bazie surowców naturalnych.
- DIS5 „Produkcja maszyn i urządzeń, obróbka materiałów” – w tej dziedzinie zdecydowanie dominujące znaczenie posiada podobszar „[maszyny i urządzenia] Ogólnego i specjalnego przeznaczenia”, obejmujący 52% projektów i 55% ich wartości.
- DIS6 „Technologie informacyjno-komunikacyjne” – dominujące (podobne) znaczenie mają tu dwa podobszary:
 - „Systemy wspomaganie decyzji menadżerskich - Business Process Management” (15% projektów, 19% ich łącznej wartości) oraz

- „Przetwarzanie, modelowanie i analiza danych obrazowych i multimedialnych” (15% projektów i 17% ich łącznej wartości).

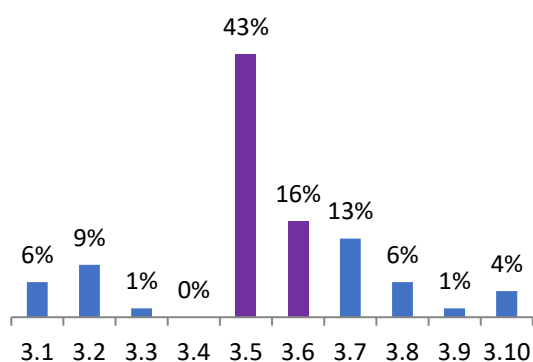
Wykres 5. Natężenie występowania wskazań na podobszary DIS w dofinansowanych projektach RPO WD (według liczby wskazań)*

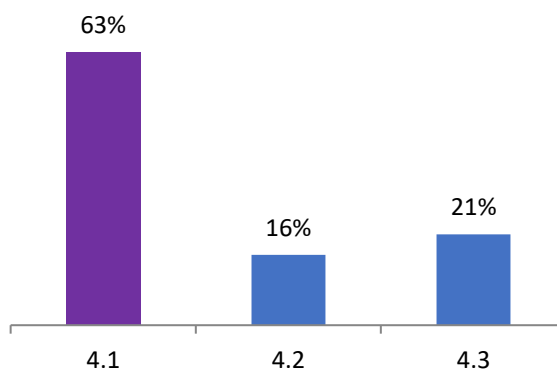
DIS1 – Branża chemiczna i farmaceutyczna

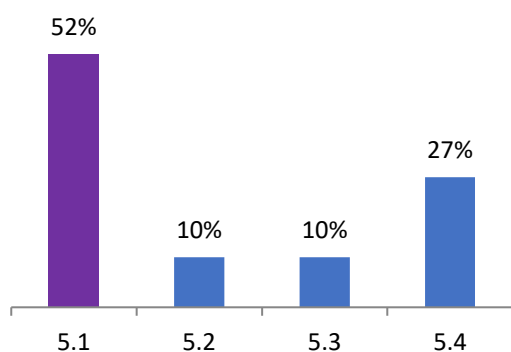
DIS2 – Mobilność przestrzenna

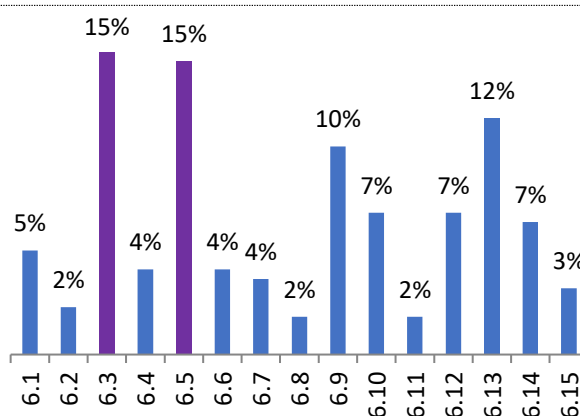
DIS3 – Żywność wysokiej jakości

DIS4 – Surowce naturalne i wtórne

DIS5 – Produkcja maszyn i urządzeń, obróbka materiałów

DIS6 – Technologie informacyjno-komunikacyjne (ICT)

* Numeratory podobszarów według „Ramy strategiczne na rzecz inteligentnych specjalizacji Dolnego Śląska”.
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych RPO WD oraz analizy ukierunkowania na DIS wspieranych projektów.

3.3.2 Rozkład terytorialny DIS (wskazania na specjalizacje i odpowiadająca im wartość projektów)

Rozkład terytorialny projektów dofinansowanych z RPO WD z uwzględnieniem ich ukierunkowania na inteligentne specjalizacje Dolnego Śląska przedstawiają prezentowane dalej tabele. Rozkład ten dotyczy wszystkich DIS wskazywanych w projektach. Został on zaprezentowany w przekroju powiatów województwa dolnośląskiego. Przedstawione wyniki obrazują:

- liczbę (1) i wartość (2) projektów, przypadających na daną jednostkę terytorialną, odpowiednio: Tabela 14, str. 62, Tabela 15, str. 63,
- uzupełniająco, podawane są również średnie wartości projektu przypadające na daną inteligentną specjalizację, Tabela 16, str. 64.

Jak wynika z przeprowadzonych analiz blisko 73% wskazań na DIS oraz nieco ponad 72% ich wartości przypada na projekty zlokalizowane w sześciu powiatach województwa dolnośląskiego. Najwyższa koncentracja dotyczy m. Wrocław (występuje tu prawie 38% wskazań na DIS i blisko 31% wartości). Kolejne obszary skupienia stanowią powiaty:

- powiat świdnicki,
- wrocławski (ziemski),
- oławski,
- dzierzoniowski i
- oleśnicki.

Tabela 14. Umowy RPO WD według miejsca realizacji projektu oraz zakresu tematycznego DIS (liczba wskazań na DIS)

Powiat	DIS1-L	Udział w DIS1-L	DIS2-L	Udział w DIS1-L	DIS3-L	Udział w DIS1-L	DIS4-L	Udział w DIS1-L	DIS5-L	Udział w DIS1-L	DIS6-L	Udział w DIS1-L	RAZEM	Udział w DIS1-L
bolesławiecki	2	2,4%	0	0,0%	2	4,3%	2	2,0%	4	1,9%	2	1,6%	12	2,0%
dzierzoniowski	6	7,1%	2	5,0%	2	4,3%	3	3,0%	15	7,1%	1	0,8%	29	4,8%
głogowski	2	2,4%	0	0,0%	0	0,0%	1	1,0%	4	1,9%	0	0,0%	7	1,2%
górowski		0,0%	0	0,0%	0	0,0%	1	1,0%	2	0,9%	0	0,0%	3	0,5%
jaworski	1	1,2%	0	0,0%	0	0,0%	1	1,0%	4	1,9%	0	0,0%	6	1,0%
Jelenia Góra	1	1,2%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	2	0,9%	2	1,6%	5	0,8%
jeleniogórski		0,0%	0	0,0%	1	2,2%	2	2,0%	4	1,9%	1	0,8%	8	1,3%
kamienno-górski		0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	4	1,9%	1	0,8%	5	0,8%
kłodzki		0,0%	0	0,0%	2	4,3%	1	1,0%	2	0,9%	1	0,8%	6	1,0%
Legnica	1	1,2%	0	0,0%	0	0,0%	2	2,0%	3	1,4%	1	0,8%	7	1,2%
legnicki		0,0%	0	0,0%	0	0,0%	3	3,0%	2	0,9%	0	0,0%	5	0,8%
lubański	1	1,2%	0	0,0%	0	0,0%	1	1,0%	4	1,9%	0	0,0%	6	1,0%
lubiński	1	1,2%	0	0,0%	1	2,2%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	2	0,3%
lwówecki		0,0%	0	0,0%	0	0,0%	2	2,0%	0	0,0%	1	0,8%	3	0,5%
milicki		0,0%	0	0,0%	1	2,2%	2	2,0%	1	0,5%	0	0,0%	4	0,7%
oleśnicki	2	2,4%	5	12,5%	0	0,0%	7	7,1%	8	3,8%	4	3,1%	26	4,3%
oławski	1	1,2%	3	7,5%	2	4,3%	3	3,0%	13	6,2%	1	0,8%	23	3,8%
polkowicki		0,0%	0	0,0%	1	2,2%	1	1,0%	0	0,0%	1	0,8%	3	0,5%
strzeliński		0,0%	0	0,0%	0	0,0%	1	1,0%	2	0,9%	0	0,0%	3	0,5%
Średzki	2	2,4%	0	0,0%	1	2,2%	2	2,0%	6	2,8%	0	0,0%	11	1,8%
świdnicki	9	10,7%	7	17,5%	3	6,5%	22	22,2%	36	17,1%	2	1,6%	79	13,0%
trzebnicki	7	8,3%	2	5,0%	0	0,0%	2	2,0%	6	2,8%	1	0,8%	18	3,0%
Wałbrzych	2	2,4%	0	0,0%	0	0,0%	3	3,0%	3	1,4%	1	0,8%	9	1,5%
wałbrzyski	1	1,2%	1	2,5%	1	2,2%	2	2,0%	0	0,0%	0	0,0%	5	0,8%
wołowski	1	1,2%	0	0,0%	0	0,0%	1	1,0%	3	1,4%	0	0,0%	5	0,8%
Wrocław	31	36,9%	14	35,0%	20	43,5%	15	15,2%	51	24,2%	96	75,6%	227	37,4%
wrocławski	7	8,3%	6	15,0%	8	17,4%	8	8,1%	22	10,4%	7	5,5%	58	9,6%
ząbkowicki	3	3,6%	0	0,0%	0	0,0%	4	4,0%	3	1,4%	0	0,0%	10	1,6%
zgorzelecki		0,0%	0	0,0%	0	0,0%	1	1,0%	2	0,9%	0	0,0%	3	0,5%
złotoryjski		0,0%	0	0,0%	0	0,0%	3	3,0%	0	0,0%	0	0,0%	3	0,5%
teren więcej niż 1 powiatu	3	3,6%	0	0,0%	1	2,2%	3	3,0%	5	2,4%	4	3,1%	16	2,6%
Ogółem	84	100,0%	40	100,0%	46	100,0%	99	100,0%	211	100,0%	127	100,0%	607	100,0%

* Oznaczenia: L – liczba wskazań na DIS, w których wskazywane są DIS (mln zł)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych RPO WD oraz analizy ukierunkowania na DIS wspieranych projektów.

Tabela 15. Umowy RPO WD według miejsca realizacji projektu oraz zakresu tematycznego DIS (wartość umów, w których wskazano DIS, w mln zł)

Powiat	DIS1-L	Udział w DS11-L	DIS2-L	Udział w DS11-L	DIS3-L	Udział w DS11-L	DIS4-L	Udział w DS11-L	DIS5-L	Udział w DS11-L	DIS6-L	Udział w DS11-L	RAZEM	Udział w DS11-L
bolesławiecki	2,4	2,4%	0,0	0,0%	5,0	9,6%	1,1	0,8%	11,1	3,1%	0,6	0,4%	20,1	2,4%
dzierzoniowski	4,9	5,0%	1,9	3,6%	8,1	15,5%	12,8	8,9%	24,1	6,8%	0,4	0,3%	52,3	6,1%
głogowski	9,6	9,8%	0,0	0,0%	0,0	0,0%	0,5	0,4%	16,7	4,7%	0,0	0,0%	26,9	3,1%
górowski	0,0	0,0%	0,0	0,0%	0,0	0,0%	1,2	0,9%	1,9	0,5%	0,0	0,0%	3,2	0,4%
jaworski	0,5	0,5%	0,0	0,0%	0,0	0,0%	1,0	0,7%	8,8	2,5%	0,0	0,0%	10,3	1,2%
Jelenia Góra	2,1	2,1%	0,0	0,0%	0,0	0,0%	0,0	0,0%	1,0	0,3%	1,2	0,8%	4,3	0,5%
jeleniogórski	0,0	0,0%	0,0	0,0%	0,7	1,4%	9,8	6,8%	7,0	2,0%	4,9	3,3%	22,5	2,6%
kamienno-górski	0,0	0,0%	0,0	0,0%	0,0	0,0%	0,0	0,0%	6,7	1,9%	0,6	0,4%	7,3	0,9%
kłodzki	0,0	0,0%	0,0	0,0%	7,5	14,5%	0,6	0,4%	3,7	1,0%	0,3	0,2%	12,2	1,4%
Legnica	0,5	0,5%	0,0	0,0%	0,0	0,0%	1,8	1,2%	1,4	0,4%	0,7	0,5%	4,4	0,5%
legnicki	0,0	0,0%	0,0	0,0%	0,0	0,0%	4,0	2,8%	0,5	0,1%	0,0	0,0%	4,5	0,5%
lubański	0,5	0,5%	0,0	0,0%	0,0	0,0%	1,5	1,0%	4,4	1,2%	0,0	0,0%	6,4	0,8%
lubiński	1,2	1,2%	0,0	0,0%	0,4	0,8%	0,0	0,0%	0,0	0,0%	0,0	0,0%	1,6	0,2%
lwówecki	0,0	0,0%	0,0	0,0%	0,0	0,0%	6,5	4,5%	0,0	0,0%	4,9	3,2%	11,4	1,3%
milicki	0,0	0,0%	0,0	0,0%	0,0	0,1%	3,0	2,1%	11,0	3,1%	0,0	0,0%	14,1	1,7%
oleśnicki	0,8	0,8%	6,0	11,3%	0,0	0,0%	13,9	9,7%	16,4	4,6%	2,1	1,4%	39,2	4,6%
oławski	0,0	0,0%	8,6	16,1%	5,3	10,2%	5,1	3,5%	27,0	7,6%	14,7	9,7%	60,6	7,1%
polkowicki	0,0	0,0%	0,0	0,0%	0,0	0,1%	3,1	2,1%	0,0	0,0%	0,9	0,6%	4,1	0,5%
strzeliński	0,0	0,0%	0,0	0,0%	0,0	0,0%	4,2	2,9%	3,6	1,0%	0,0	0,0%	7,8	0,9%
Średzki	0,5	0,5%	0,0	0,0%	0,0	0,1%	5,2	3,6%	8,2	2,3%	0,0	0,0%	13,9	1,6%
świdnicki	8,7	8,9%	7,2	13,5%	1,3	2,5%	24,0	16,7%	67,9	19,2%	0,9	0,6%	110,0	12,9%
trzebnicki	3,3	3,3%	1,8	3,4%	0,0	0,0%	1,5	1,0%	5,2	1,5%	1,3	0,9%	13,0	1,5%
Wałbrzych	1,2	1,2%	0,0	0,0%	0,0	0,0%	3,0	2,1%	5,2	1,5%	0,6	0,4%	10,0	1,2%
wałbrzyski	0,0	0,1%	5,3	10,0%	0,2	0,5%	1,7	1,2%	0,0	0,0%	0,0	0,0%	7,3	0,9%
wołowski	0,3	0,3%	0,0	0,0%	0,0	0,0%	2,0	1,4%	9,3	2,6%	0,0	0,0%	11,6	1,4%
Wrocław	48,7	49,3%	9,6	17,9%	19,1	36,7%	12,2	8,5%	75,1	21,2%	102,6	67,6%	267,2	31,3%
wrocławski	8,1	8,2%	12,9	24,2%	2,9	5,6%	9,7	6,7%	28,6	8,1%	8,4	5,6%	70,7	8,3%
ząbkowicki	0,8	0,8%	0,0	0,0%	0,0	0,0%	5,2	3,6%	1,0	0,3%	0,0	0,0%	6,9	0,8%
zgorzelecki	0,0	0,0%	0,0	0,0%	0,0	0,0%	0,2	0,1%	2,1	0,6%	0,0	0,0%	2,3	0,3%
złotoryjski	0,0	0,0%	0,0	0,0%	0,0	0,0%	5,8	4,0%	0,0	0,0%	0,0	0,0%	5,8	0,7%
teren więcej niż 1 powiatu	4,7	4,8%	0,0	0,0%	1,3	2,5%	3,2	2,2%	6,4	1,8%	6,6	4,4%	22,3	2,6%
Ogółem	98,7	100,0%	53,4	100,0%	52,1	100,0%	143,8	100,0%	354,5	100,0%	151,8	100,0%	854,2	100,0%

* Oznaczenia: W – wartość umów, w których wskazywane są DIS (mln zł)

Źródło Opracowanie własne na podstawie danych RPO WD oraz analizy ukierunkowania na DIS wspieranych projektów.

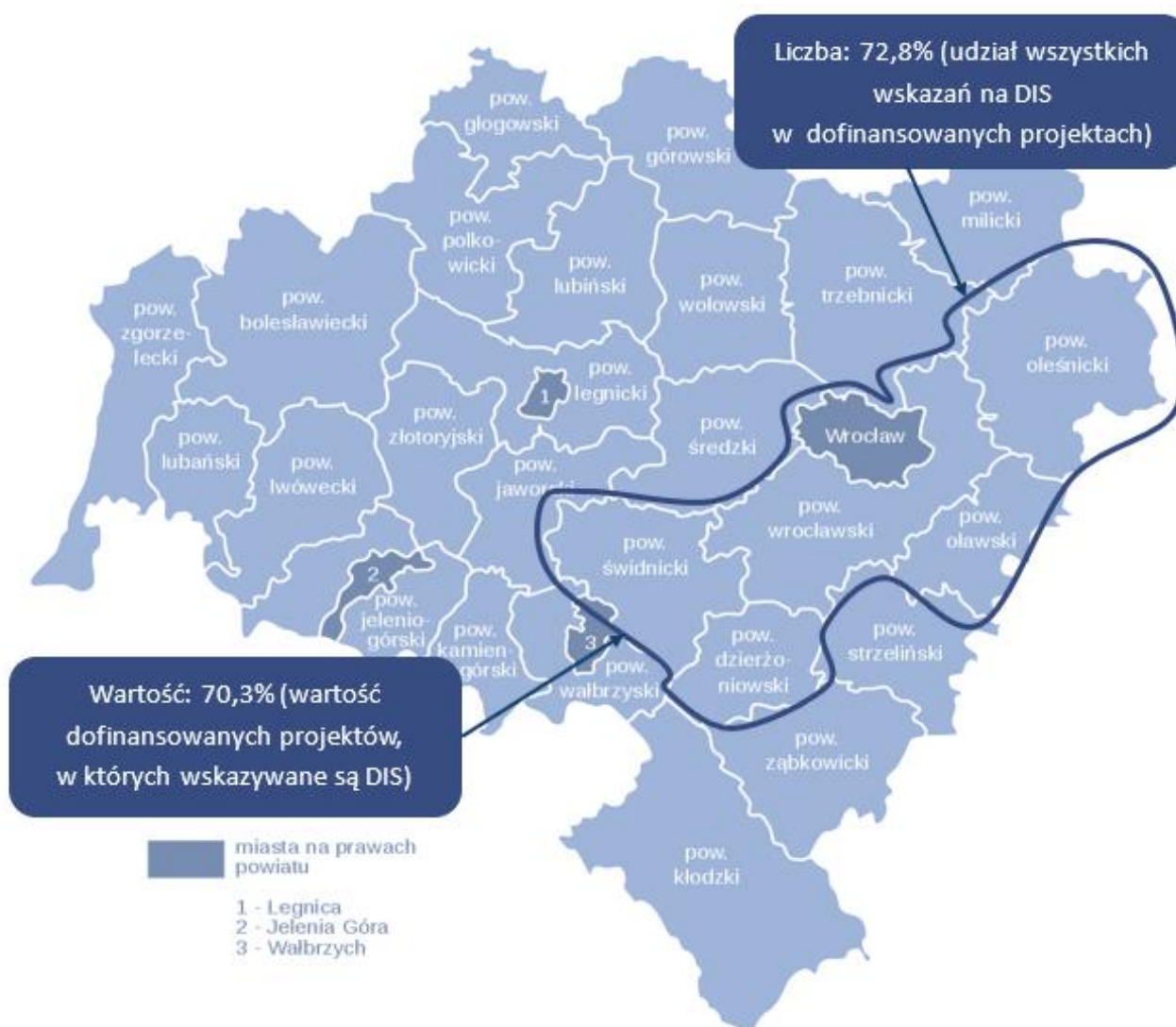
Tabela 16. Umowy RPO WD według miejsca realizacji projektu oraz zakresu tematycznego DIS (średnia wartość przypadająca na wskazanie DIS, w mln zł)

Powiat	DIS1-Ś	Do śred. ogółem	DIS2-Ś	Do śred. ogółem	DIS3-Ś	Do śred. ogółem	DIS4-Ś	Do śred. ogółem	DIS5-Ś	Do śred. ogółem	DIS6-Ś	Do śred. ogółem	RAZEM	Do śred. ogółem
bolesławiecki	1,2	102%			2,5	220%	0,6	38%	2,8	165%	0,3	25%	1,7	119%
dzierżoniowski	0,8	69%	0,9	71%	4,0	357%	4,3	295%	1,6	96%	0,4	37%	1,8	128%
głogowski	4,8	410%					0,5	35%	4,2	249%			3,8	273%
górowski							1,2	85%	1,0	57%			1,1	75%
jaworski	0,5	40%					1,0	69%	2,2	132%			1,7	122%
Jelenia Góra	2,1	178%							0,5	30%	0,6	51%	0,9	61%
jeleniogórski					0,7	64%	4,9	339%	1,7	104%	4,9	413%	2,8	200%
kamienno-górski									1,7	100%	0,6	51%	1,5	104%
kłodzki					3,8	333%	0,6	43%	1,9	110%	0,3	26%	2,0	144%
Legnica	0,5	38%					0,9	61%	0,5	28%	0,7	61%	0,6	44%
legnicki							1,3	92%	0,2	15%			0,9	64%
lubański	0,5	46%					1,5	102%	1,1	65%			1,1	76%
lubiński	1,2	99%			0,4	38%							0,8	56%
lwówecki							3,3	224%			4,9	409%	3,8	270%
milicki					0,0	4%	1,5	105%	11,0	655%			3,5	251%
oleśnicki	0,4	33%	1,2	91%			2,0	137%	2,1	122%	0,5	43%	1,5	107%
oławski	0,0	4%	2,9	214%	2,7	235%	1,7	116%	2,1	123%	14,7	1228%	2,6	187%
polkowicki					0,0	4%	3,1	211%			0,9	78%	1,4	96%
strzeliński							4,2	292%	1,8	107%			2,6	186%
Średzki	0,2	20%			0,0	4%	2,6	179%	1,4	81%			1,3	90%
świdnicki	1,0	83%	1,0	77%	0,4	38%	1,1	75%	1,9	112%	0,5	39%	1,4	99%
trzebnicki	0,5	40%	0,9	69%			0,7	50%	0,9	51%	1,3	108%	0,7	51%
Wałbrzych	0,6	49%					1,0	69%	1,7	104%	0,6	47%	1,1	79%
wałbrzyski	0,0	4%	5,3	399%	0,2	22%	0,8	57%					1,5	103%
wołowski	0,3	22%					2,0	138%	3,1	185%			2,3	165%
Wrocław	1,6	134%	0,7	51%	1,0	84%	0,8	56%	1,5	88%	1,1	89%	1,2	84%
wrocławski	1,2	99%	2,2	162%	0,4	32%	1,2	83%	1,3	77%	1,2	101%	1,2	87%
ząbkowicki	0,3	21%					1,3	89%	0,3	19%			0,7	49%
zgorzelecki							0,2	13%	1,1	63%			0,8	54%
złotoryjski							1,9	133%					1,9	137%
teren więcej niż 1 powiatu	1,6	134%			1,3	114%	1,1	74%	1,3	76%	1,7	138%	1,4	99%
Ogółem	1,2	100%	1,3	100%	1,1	100%	1,5	100%	1,7	100%	1,2	100%	1,4	100%

* Oznaczenia: Ś – średnia wartość przypadająca na wskazanie DIS (mln zł)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych RPO WD oraz analizy ukierunkowania na DIS wspieranych projektów.

Mapa 1. Projekty RPO WD według miejsca realizacji projektu oraz zakresu tematycznego

Mapa: <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=9558067>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych RPO WD oraz analizy ukierunkowania na DIS wspieranych projektów.

3.3.3 Inne rozkłady DIS

W tej grupie rozkładów prezentujemy dane na temat koncentracji DIS w podziale na wielkość beneficjentów wsparcia (mikro, małe, średnie przedsiębiorstwo), występowanie konsorcyjnego modelu realizacji projektu oraz rodzajów prac badawczo-rozwojowych realizowanych w projektach wpisujących się w dziedziny inteligentnych specjalizacji województwa dolnośląskiego.

Przeprowadzona analiza rozkładu DIS w przekroju wielkości beneficjenta, objęła projekty, w ramach których wystąpiły 602 wskazania na inteligentne specjalizacje (w analizie uwzględniono przedsiębiorstwa zorganizowane w najczęściej występujących formach prawnych tj. spółki kapitałowe i osobowe oraz w formie działalności gospodarczej

prowadzonej przez osobę fizyczną (nie analizowano projektów 5 podmiotów: 3 działających w formie spółdzielni, 1 w formie fundacji i 1 z nieokreśloną formą prawną).

Zobrazowanie rozkładu DIS w przekroju wielkości beneficjentów przedstawia poniższa tabela. Z prezentowanych danych wynika równomierny rozkład wskazań w projektach realizowanych przez mikro i małe kategorie wielkościowe przedsiębiorstw. Znaczący jest także udział przedsiębiorstw średniej wielkości i bardzo niewielki przedsiębiorstw dużych (niewielki udział tej ostatniej kategorii jest zrozumiały, z uwagi na ograniczenia pozyskiwania wsparcia z RPO WD odnoszące się do podmiotów innych niż MŚP; podmioty takie mogły być beneficjentami wsparcia wyłącznie w ramach Działaniami 1.2 RPO WD, a dodatkowo także pod pewnymi innymi warunkami). W sumie, prezentowany rozkład wskazuje na prawidłową dystrybucję wsparcia pomiędzy poszczególne kategorie przedsiębiorstw, w dużej mierze uwzględniającą również przedsiębiorców mikro, a więc takich, w przypadku których obciążenia formalne związane z wnioskowaniem o wsparcie stanowią istotne obciążenie (i podobnie, jeśli chodzi o etap realizacji projektów). Widać zatem, że ta kategoria wielkościowa jest w stanie realizować projekty wpisujące się w dziedziny DIS.

Tabela 17. Liczba i wartość wsparcia przypadającego na poszczególne DIS wg wielkości przedsiębiorstwa (beneficjenta)

DIS*	Liczba wskazań na DIS				Wartość projektów (mln zł)				Średnia wartość projektu przypadająca na wskazanie DIS (mln zł)			
	mikro	małe	średnie	duże	mikro	małe	średnie	duże	mikro	małe	średnie	duże
DIS1	39	33	8	4	32,5	32,6	17,6	16,0	0,8	1,0	2,2	4,0
DIS2	22	10	7	1	18,3	21,2	11,4	2,5	0,8	2,1	1,6	2,5
DIS3	24	14	8		13,7	24,4	14,0		0,6	1,7	1,8	
DIS4	27	56	15	1	29,1	88,2	24,0	2,5	1,1	1,6	1,6	2,5
DIS5	70	85	51	2	77,0	157,1	114,5	4,8	1,1	1,8	2,2	2,4
DIS6	64	47	14		37,2	99,6	14,8		0,6	2,1	1,1	
Ogółem	246	245	103	8	207,7	423,0	196,3	25,8	0,8	1,7	1,9	3,2

* Oznaczenia DIS: 1 - Branża chemiczna i farmaceutyczna, 2 – Mobilność przestrzenna, 3 – Żywność wysokiej jakości, 4 – Surowce naturalne i wtórne, 5 – Produkcja maszyn i urządzeń, obróbka materiałów, 6 – Technologie ICT

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych RPO WD oraz analizy ukierunkowania na DIS wspieranych projektów.

Inną, specyficzną miarą rozkładu DIS w projektach, był fakt realizowania projektu w modelu konsorcyjnym, w którym projekt wdrażany jest przez dwóch lub większą liczbę partnerów, pośród których przynajmniej jeden jest przedsiębiorcą. W analizowanej populacji dofinansowanych z RPO WD przedsięwzięć, projekty realizowane w tej formule występowały

nielicznie⁴⁰. W gronie przedsięwzięć wpisujących się w DIS, projektów takich było 23 (4%); (pozostałe 546 projektów to projekty realizowane jako przedsięwzięcia indywidualne – jeden beneficjent).

Rozkład DIS w projektach konsorcyjnych przedstawia poniższa tabela. Projekty te koncentrowały się na czterech DIS, wśród których najczęstszą stanowił DIS6 „Technologie informacyjno-komunikacyjne” (połowa wskazań na tę kategorię wśród wszystkich projektów konsorcyjnych). Przeciętnie, były to projekty dużej wartości, znacznie powyżej średniej przypadającej na wskazanie DIS w całej populacji beneficjentów (1,48 mln zł), których projekty wpisywały się w DIS.

Tabela 18. Liczba i wartość umów partnerskich wg zakresu tematycznego DIS*

DIS**	Liczba	Wartość projektów (mln zł)	Średnia wartość projektu przypadająca na wskazanie DIS (mln zł)
DIS1	1	4,8	4,8
DIS4	3	6,2	2,1
DIS5	6	13,6	2,3
DIS6	14	36,2	2,6
Ogółem	24*	60,7	2,5

* Jeden z projektów wpisuje się w dwie dziedziny DIS, stąd też liczba ogółem przewyższa liczbę realizowanych w konsorcjach.

** Oznaczenia DIS: 1 - Branża chemiczna i farmaceutyczna, 4 – Surowce naturalne i wtórne, 6 – Technologie ICT
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych RPO WD oraz analizy ukierunkowania na DIS wspieranych projektów.

Klasyfikacja projektów według ukierunkowania na DIS, objęła również identyfikację tych z nich, w których przewidziano prowadzenie prac badawczo rozwojowych (były to wszystkie projekty dofinansowane w Działaniu 1.2 oraz część spośród finansowanych w Działaniu 1.5 RPO WD). Jeśli chodzi o liczbę projektów, to w badanej populacji wystąpiły 158 projektów zakładających realizację prac B+R (28% wszystkich projektów wpisujących się w DIS).

Dokonując klasyfikacji projektów w oparciu o występowanie pierwiastka B+R, rodzaje badań określono jako: prace rozwojowe lub proces obejmujący prace przemysłowe i rozwojowe.⁴¹

⁴⁰ Jest to w dużej mierze oczywisty efekt braku instrumentów wspierających, w których obligatoryjnie byłaby wymagana realizacja projektu w układzie konsorcjum.

⁴¹ Jeśli chodzi o definiowanie rodzajów badań, to dla celów klasyfikacji projektów przyjęto, że badania przemysłowe to etap służący zdobyciu nowej wiedzy. Badania tego rodzaju obejmują tworzenie różnych elementów składowych złożonych systemów (w istocie jest to etap budowania hipotez, szukania metod ich weryfikacji, konstruowania koncepcji i sprawdzania, czy określony pomysł jest w ogóle wykonalny). Natomiast etap prac rozwojowych polega na wykorzystaniu już zdobytej wiedzy i na jej podstawie tworzeniu nowych lub ulepszonych wyrobów, usług lub procesów. Za: <https://innpoland.pl/blogi/beatatyman/117781,badania-przemyslowe-a-prace-rozwojowe-praktyczny-przewodnik-o-tym-jak-je-rozroznic> oraz „Poradnik kwalifikowania zadań w projektach B+R o charakterze społeczno-ekonomicznym (do definicji ustawy o zasadach finansowania nauki”, NCBR, Warszawa 2018 r.,

Zidentyfikowany rozkład DIS w projektach badawczo-rozwojowych dofinansowanych w ramach RPO WD przedstawia Tabela 19. Jak wynika z prezentowanych danych, prace B+R obejmowały etap badań przemysłowych i rozwojowych lub wyłącznie etap prac rozwojowych. Najczęściej pełen proces, obejmujący prace przemysłowe i rozwojowe dotyczył DIS6 („Technologie informacyjno-komunikacyjne”), DIS5 („Produkcja maszyn i urządzeń, obróbka materiałów”) oraz DIS1 („Branża medyczna i farmaceutyczna”). Z tego punktu widzenia dziedziny te uznać można za „badawczo” (wysokie) intensywne, a więc – co do zasady – mogące wymagać wsparcia publicznego (etap prac przemysłowych dotyczyć będzie zazwyczaj przedsięwzięć znajdujących się na niższych poziomach gotowości technologicznej).

Tabela 19. Liczba i wartość projektów według rodzaju prac B+R i zakresu tematycznego DIS*

DIS**	Liczba projektów		Wartość projektów (mln zł)		Średnia wartość projektów (mln zł)	
	P/R	R	P/R	R	P/R	R
RIS1	16	7	41,6	22,7	2,6	3,2
RIS2	6	6	14,4	12,0	2,4	2,0
RIS3	6	5	15,3	4,9	2,6	1,0
RIS4	5	11	10,5	19,8	2,1	1,8
RIS5	24	34	44,4	83,8	1,9	2,5
RIS6	26	12	65,5	34,2	2,5	2,9
Ogółem	83	75	191,8	177,4	2,3	2,4

** R - badania rozwojowe, P/R - badania przemysłowe i rozwojowe

* Oznaczenia DIS: 1 - Branża chemiczna i farmaceutyczna, 2 - Mobilność przestrzenna, 3 - Żywność wysokiej jakości, 4 - Surowce naturalne i wtórne, 5 - Produkcja maszyn i urządzeń, obróbka materiałów, 6 - Technologie ICT

Źródło Opracowanie własne na podstawie danych RPO WD oraz analizy ukierunkowania na DIS wspieranych projektów.

Z kolei na etapie badań rozwojowych dominują projekty realizowane w ramach DIS5.

W przypadku analizowanych tu projektów, obejmujących różne rodzaje prac B+R, zauważyć można ich wysoką kapitałochłonność. Prezentowane w tabeli średnie (poza RIS3 w sferze prac rozwojowych) przewyższają średnie wartości projektów przypadające na DIS w całej populacji projektów wpisujących się w dziedziny inteligentnych specjalizacji Dolnego Śląska (jak wspomnieliśmy wcześniej średnia ta wynosi ok. 1,4 mln zł). Podkreślenia wymaga także i to, że wartość projektów obejmujących pierwiastek B+R wynosi ok. 370 mln zł, co oznacza ok. 43% całkowitej wartości projektów wpisujących się w DIS. Pozwala to na sformułowanie

wniosku o pewnej koncentracji wsparcia na projektach, które scharakteryzować można jako „badawczo” intensywne.

3.4 Projekty wspomagające interwencję w kontekście inteligentnych specjalizacji

W RPO WD część wsparcia zaprogramowanego w OP1. realizowana była w postaci projektów, które z punktu widzenia strategii inteligentnych specjalizacji Dolnego Śląska uznać można za wspomagające rozwój wszystkich specjalizacji. Chodzi tu o projekty, w których beneficjent pozyskiwał środki w celu ich wykorzystania na przedsięwzięcia służące innym przedsiębiorcom (odbiorcom ostatecznym). Występował on zatem w roli „pośrednika” w procesie dystrybucji wsparcia. Rolę tego typu pośredników pełnili beneficjenci będący najczęściej instytucjami otoczenia biznesu (IOB), ewentualnie były to jednostki samorządu terytorialnego (gminy) w przypadku projektów polegających na przygotowaniu terenów inwestycyjnych, jak również różne rodzaje podmiotów „pośredniczących” w dystrybucji instrumentów finansowych.

Jeśli chodzi o te projekty, to ich charakter wspomagający (strategię DIS) polega na tym, że dany projekt, nie wyklucza transferu wsparcia na rzecz podmiotów, których działalność mieści się w dziedzinach inteligentnych specjalizacji (w tym sensie ma on charakter „otwarty” – można zatem powiedzieć, iż wspomaga realizację co najmniej jednej dziedziny DIS; oczywiście, zależnie od specyfiki jego odbiorców ostatecznych mogą być to również dobrze wszystkie dziedziny) lub też (w niektórych przypadkach) wymagał wpisywania się odbiorcy ostatecznego w DIS (sytuacja taka występowała w projektach typu bon na innowacje realizowanych w ramach Działania 1.2 RPO WD; projekty takie musiały wpisywać się w DIS, a więc również warunek ten musiały spełniać finansowane w ich ramach projekty odbiorców ostatecznych). Wreszcie, rozwijana w projektach Działania 1.1 infrastruktura B+R ukierunkowana była zawsze na określone inteligentne specjalizacje regionu, o czym decydował rodzaj tej infrastruktury, jak również specjalizacja jednostki – beneficjenta wsparcia).

Występowanie tego rodzaju projektów w architekturze wsparcia RPO WD uznać można za jej mocny punkt. Wynika to ze znaczenia tego typu rozwiązań dla mechanizmu wdrożeniowego, bowiem mająca tu miejsce decentralizacja funkcji wdrożeniowej (co do zasady) skutkuje podniesieniem sprawności transferu wsparcia (np. sprawność ta jest najczęściej skutkiem pozytywnych efektów wynikających z umiejscowienia ośrodka decyzyjnego „bliżej” odbiorcy ostatecznego; jednocześnie ograniczone zostają rozmaite obciążenia związane z dystrybucją wsparcia, które musiałyby ponosić Instytucja Zarządzająca lub Pośrednicząca⁴², a ponadto istnieje możliwość wykorzystania wiedzy i umiejętności podmiotu realizującego projekt – w tym przypadku pozytywne efekty wynikać będą ze specjalizacji „pośrednika”, w tym jego

⁴² Jest to szczególnie ważne, zważywszy na fakt, iż projekty tego rodzaju mają często „masowy” charakter, tzn. wsparcie w ich ramach transferowane jest na rzecz licznego grona odbiorców ostatecznych, a jednostkowe wartości przekazywanego wsparcia są niewielkie (przykładowa wartość udzielonego bonu, czy też grantu doradczego).

znajomości rynku). Z drugiej strony, fakt powierzenia realizacji tego typu projektów różnym instytucjom (przede wszystkim ma tu znaczenie zaangażowanie w ich realizację podmiotów pełniących funkcję IOB) wzmacnia je, a w rezultacie pozwala im nabyć kolejne doświadczenia. Ponadto, część tych projektów realizowana była w modelu konsorcyjnym (13 projektów, tj. około $\frac{1}{5}$). Oznacza to, że w tych przypadkach dochodziło również do rozwijania współpracy pomiędzy różnymi instytucjami, co rodzi oczywistą, kolejną pozytywną konsekwencję. W regionie kształtuje się (wzmacnia) sieć instytucji otoczenia biznesu, co daje możliwość pojawienia się efektów synergii opartych na specjalizacji współpracujących jednostek, wymianie informacji oraz pełniejszym pokryciu terytorialnym województwa ich ofertą. Warto również dodać, że projekty realizowane w konsorcjach były „otwarte” na cały katalog DIS. Dalsze informacje na ten temat prezentuje Tabela 22, s. 72.

W ten sposób, poprzez zaangażowanie w dystrybucję wsparcia różnych instytucji „otoczenia” przedsiębiorstw, tworzących szczebel pośredniczący w transferze wsparcia, w regionie może kształtować się i wzmacniać sfera instytucji okołobiznesowych, działających na rzecz rozwoju przedsiębiorstw i przedsiębiorczości.

Informacje na temat projektów wspomagających DIS przedstawia kolejne zestawienie.

Tabela 20. Liczba i wartość projektów

Instrument interwencji RPO WD	Liczba projektów	Wartość (mln zł)	Średnia wartość projektu (mln zł)	Liczba umów (%)
Działanie 1.1	3	176,0	58,7	5%
Działanie 1.2	8	63,1	7,9	13%
• Poddziałanie 1.2.1	5	53,4	10,7	8%
• Poddziałanie 1.2.2	3	9,8	3,3	5%
Działanie 1.3	42	202,4	4,8	69%
• Poddziałanie 1.3.1	18	40,5	2,2	30%
• Poddziałanie 1.3.2	12	104,6	8,7	20%
• Poddziałanie 1.3.3	6	21,7	3,6	10%
• Poddziałanie 1.3.4	6	35,7	5,9	10%
Działanie 1.4	7	17,6	2,5	11%
• Poddziałanie 1.4.1	6	13,9	2,3	10%
• Poddziałanie 1.4.2	1	3,8	3,8	2%
Działanie 1.5	1	431,1	431,1	2%
• Poddziałanie 1.5.1	1	431,1	431,1	2%
Ogółem	61	890,3	14,6	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych RPO WD oraz analizy ukierunkowania na DIS wspieranych projektów.

Prezentowana dalej Tabela 21 (kolejna strona) przedstawia projekty wspomagające DIS w przekroju ich zakresu tematycznego oraz wartości. Na uwagę zasługuje stosunkowo

wysoka liczba projektów bonowych i doradczych, bowiem to one, mając charakter masowy, prowadzić będą do aktywizacji współpracy odbiorców ostatecznych z dostawcami różnego rodzaju usług (B+R+I), tj. (m.in.) jednostkami naukowymi, czy też doradcami, których usługi wpłyną na innowacyjność odbiorców ostatecznych (przynajmniej rozwijanej na poziomie przedsiębiorstwa – odbiorcy ostatecznego). Specyficzne są także projekty infrastrukturalne, a także projekt dotyczący instrumentów finansowych – z uwagi na ich charakter są to projekty o wysokich wartościach jednostkowych.

Tabela 21. Liczba i wartość projektów według typów (umowy nierozwiązane)

Typ projektu	Liczba umów	Wartość umów (mln zł)	Średnia wartość umów (mln zł)
Bony na innowacje	6	35,2	5,9
Granty doradcze	18	14,0	0,8
Instrumenty finansowe ⁴³	1	431,1	431,1
Infrastruktura B+R	5	203,9	40,8
Infrastruktura przedsiębiorczości	12	132,8	11,1
Promocja	7	17,6	2,5
Rozwój terenów inwestycyjnych	12	55,5	4,6
Ogółem	61	890,3	14,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych RPO WD oraz analizy ukierunkowania na DIS wspieranych projektów.

Jak zaznaczyliśmy wcześniej, wspomagający DIS charakter projektów sprowadza się do tego, że projekty te nie zawierają ograniczeń, które eliminowałyby z ich spektrum podmioty działające w dziedzinach inteligentnej specjalizacji. Uwidacznia to przeprowadzona w niniejszym badaniu klasyfikacja projektów wspomagających z punktu widzenia DIS. Mianowicie, wszystkie te projekty wpisują się we wszystkie dziedziny DIS, przy czym wyjątki występują w przypadku projektów, dotyczących infrastruktury B+R, infrastruktury na rzecz przedsiębiorczości i promocji (zróżnicowanie to wynika z ich szczegółowego ukierunkowania tematycznego – np. rodzaju rozwijanej infrastruktury badawczej – ukierunkowanej na określone rodzaje badań, np. specyficzne dla określonej specjalizacji).

⁴³ Umowa zawarta z Menadżerem Funduszy Funduszy w województwie dolnośląski tj. Bankiem Gospodarstwa Krajowego, odpowiedzialny za dalszy transfer środków na poziom pośredników finansowych.

Tabela 22. Liczba i wartość projektów według typu projektu i dziedziny DIS

Typ projektu	Liczba projektów	Liczba wskazań na:					
		DIS1	DIS2	DIS3	DIS4	DIS5	DIS6
Bony na innowacje	6	6	6	6	6	6	6
Granty doradcze	18	18	18	18	18	18	18
Instrumenty finansowe	1	1	1	1	1	1	1
Infrastruktura B+R	5	4	2	4	2	2	1
Infrastruktura przedsiębiorczości	12	9	9	10	9	9	11
Promocja	7	5	5	5	4	5	6
Rozwój terenów inwestycyjnych	12	12	12	12	12	12	12
Ogółem	61	55	53	56	52	53	55

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych RPO WD oraz analizy ukierunkowania na DIS wspieranych projektów.

Kolejna tabela przedstawia informacje o projektach wspomagających, dotyczące miejsc ich realizacji oraz przypadających na nie wartości.

Tabela 23. Liczba i wartość projektów wspomagających DIS według miejsca realizacji (w układzie powiatów)

Powiat	Liczba umów	Wartość umów	Wartość wkładu UE	Liczba umów (%)
bolesławiecki	2	2,7	2,0	3,3%
dzierżoniowski	3	0,9	0,7	4,9%
głogowski	2	2,0	1,7	3,3%
górowski	1	0,7	0,6	1,6%
jaworski	1	0,4	0,3	1,6%
Jelenia Góra	4	6,9	5,1	6,6%
kamiennogórski	3	1,9	1,4	4,9%
kłodzki	3	15,5	10,6	4,9%
lubiński	1	8,5	5,0	1,6%
Iwówcecki	2	7,0	5,5	3,3%
oleśnicki	4	3,0	2,5	6,6%
oławski	2	1,8	1,5	3,3%
strzeliński	1	3,2	1,7	1,6%
średzki	1	8,6	5,3	1,6%

Powiat	Liczba umów	Wartość umów	Wartość wkładu UE	Liczba umów (%)
świdnicki	2	27,5	17,3	3,3%
trzebnicki	1	51,1	35,0	1,6%
Wałbrzych	1	6,2	3,5	1,6%
Wrocław	11	242,6	161,8	18,0%
wrocławski	2	12,1	7,9	3,3%
ząbkowicki	1	2,7	2,3	1,6%
złotoryjski	1	8,0	4,8	1,6%
teren więcej niż 1 powiatu	12	477,1	404,2	19,7%
Ogółem	61	890,3	680,8	100,0%

Źródło: : Opracowanie własne na podstawie danych RPO WD oraz analizy ukierunkowania na DIS wspieranych projektów.

*
* *

Przedstawione w podrozdziałach 3.2 – 3.4 informacje, obrazujące dofinansowane w ramach RPO WD projekty w kontekście „Strategii na rzecz inteligentnego rozwoju województwa dolnośląskiego”, stanowiły wybór dokonany dla celów niniejszego opracowania. Baza danych projektów, zakodowanych pod kątem DIS dla celów niniejszej ewaluacji, będąca w dyspozycji Zamawiającego, umożliwia prezentację danych w rozmaitych innych przekrojach.

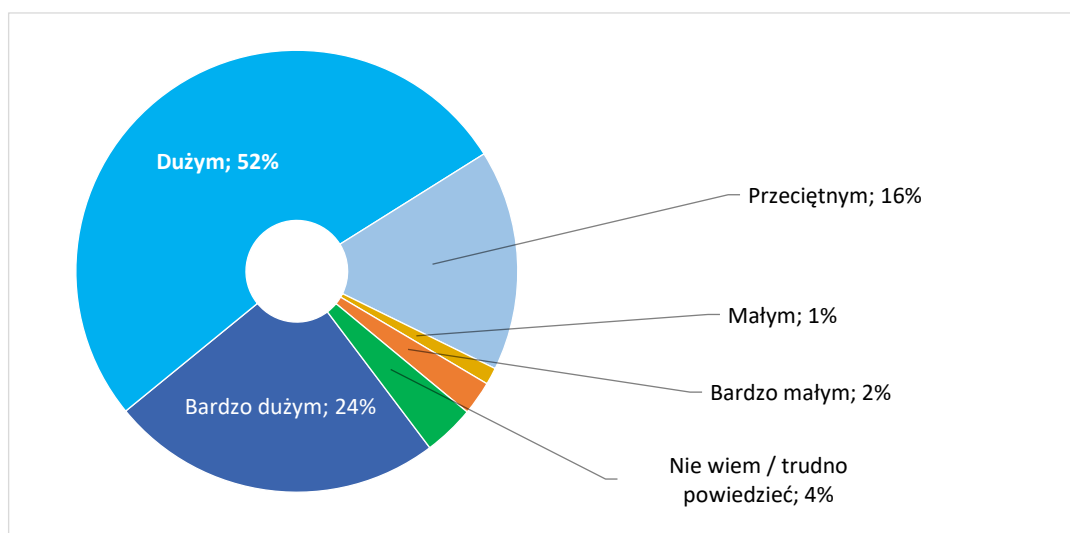
4 Analiza i ocena efektów interwencji RPO WD 2014-2020 w przekroju tematycznym – adekwatność wsparcia i wywoływane zmiany

4.1 Interwencja w sferze w sferze innowacyjności, konkurencyjności i internacjonalizacji

4.1.1 Dostosowanie wsparcia do specyfiki / potrzeb realizowanych projektów

Niezwykle istotną kwestią adekwatności dystrybuowanego wsparcia jest dostosowanie interwencji do potrzeb beneficjentów. W przypadku projektów OP1. realizowanych w działaniach 1.2, 1.3, 1.4 i 1.5, opierając się na wynikach badania ilościowego, można sformułować wniosek wskazujący na wysoką trafność wsparcia (odpowiednie wyniki badania przedstawiają: Wykres 6 – na poziomie OP1. oraz Wykres 7 – w podziale na instrumenty interwencji).

Wykres 6. Dostosowanie wsparcia do potrzeb związanych z tematyką realizowanego projektu (ocena zbiorcza na poziomie OP1.) (dostosowanie w stopniu)

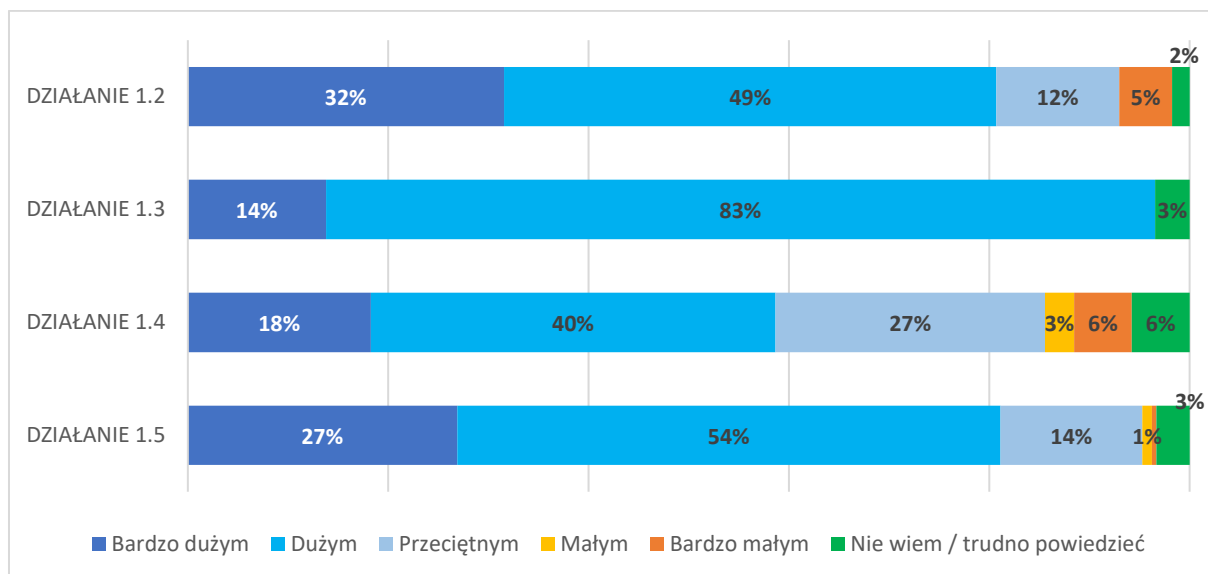
Źródło: CAWI / CATI (mix) z beneficjentami OP1., n=402 (Dz. 1.2, 1.3, 1.4 i 1.5).

Kolejny wykres przedstawia opinie beneficjentów na temat dopasowania interwencji do potrzeb realizowanych projektów, w przekroju poszczególnych instrumentów interwencji OP1.

W przypadku projektów realizowanych w trzech działaniach (1.2, 1.3 i 1.5) artykułowane oceny, dotyczące dopasowania wsparcia do potrzeb projektów są w zdecydowanej mierze pozytywne – wyraźnie dominują oceny wskazujące na „bardzo duży” lub „duży” poziom dopasowania.

Nieco gorzej wyglądają oceny beneficjentów Działania 1.4 (dotyczącego internacjonalizacji), przy czym nada ocena całościowa w tej grupie jest pozytywna. Jednak w przypadku tego Działania liczba ocen najwyższych jest zdecydowanie mniejsza niż w przypadku pozostałych działań oraz udział ocen wskazujących na przeciętne dopasowanie i negatywnych (małe lub bardzo małe dopasowanie) jest wyraźnie większy.

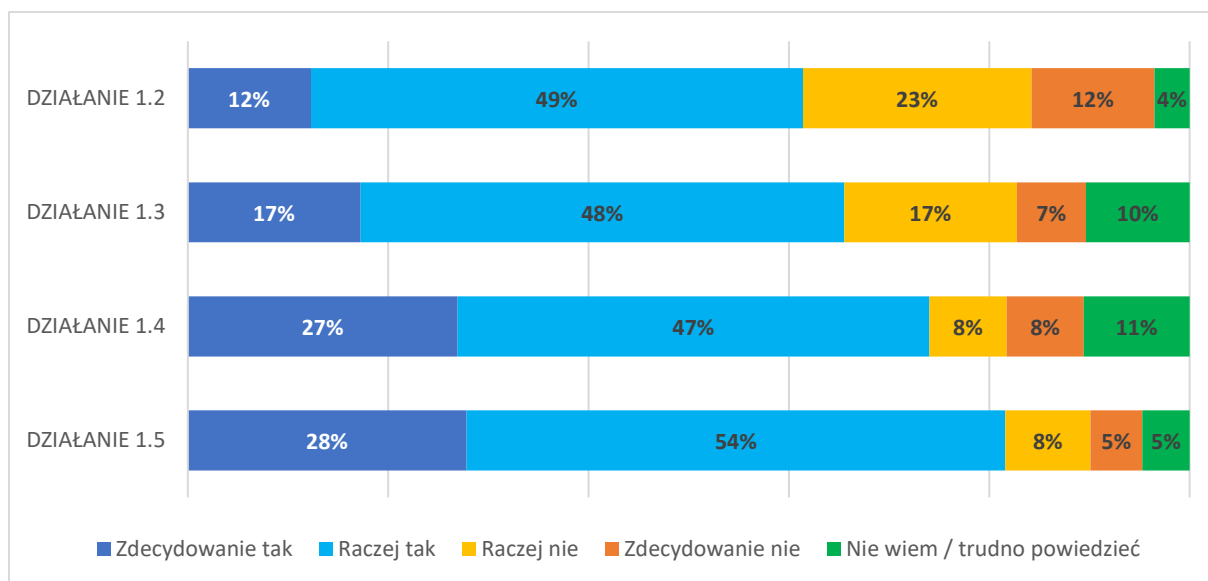
Wykres 7. Dostosowanie wsparcia do potrzeb związanych z tematyką realizowanego projektu (pyt. „W jakim stopniu wsparcie pozyskane z RPO WD odpowiadało na Państwa potrzeby w obszarze związanym z tematyką projektu?”)

Źródło: CAWI / CATI (mix) z beneficjentami OP1.: Dz. 1.2 n=57, Dz. 1.3 n=29, Dz. 1.4 n=104, Dz. 1.5 n=212.

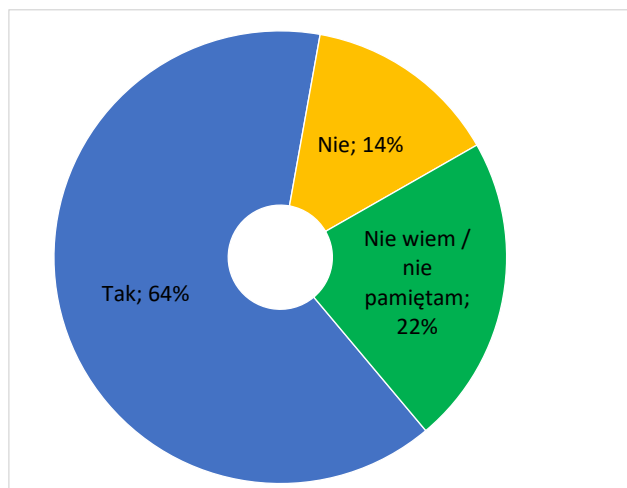
Ocena dopasowania instrumentu interwencji do potrzeb projektodawców zapewne opiera się na rozmaitych czynnikach. Tym niemniej dwa z nich są zawsze kluczowe – okres realizacji projektu oraz możliwość sfinansowania w jego ramach określonych wydatków (ich dopuszczalne spektrum określają katalogi tzw. kosztów kwalifikowanych). W związku z powyższym w niniejszym badaniu uwzględniono także te dwie kwestie – dane badawcze na ten temat przedstawiają kolejne wykresy.

Wykres 8. Okres realizacji projektu (pyt. „Czy maksymalnie dopuszczalny okres realizacji projektu jest / był wystarczający biorąc pod uwagę zakres Państwa projektu?”)

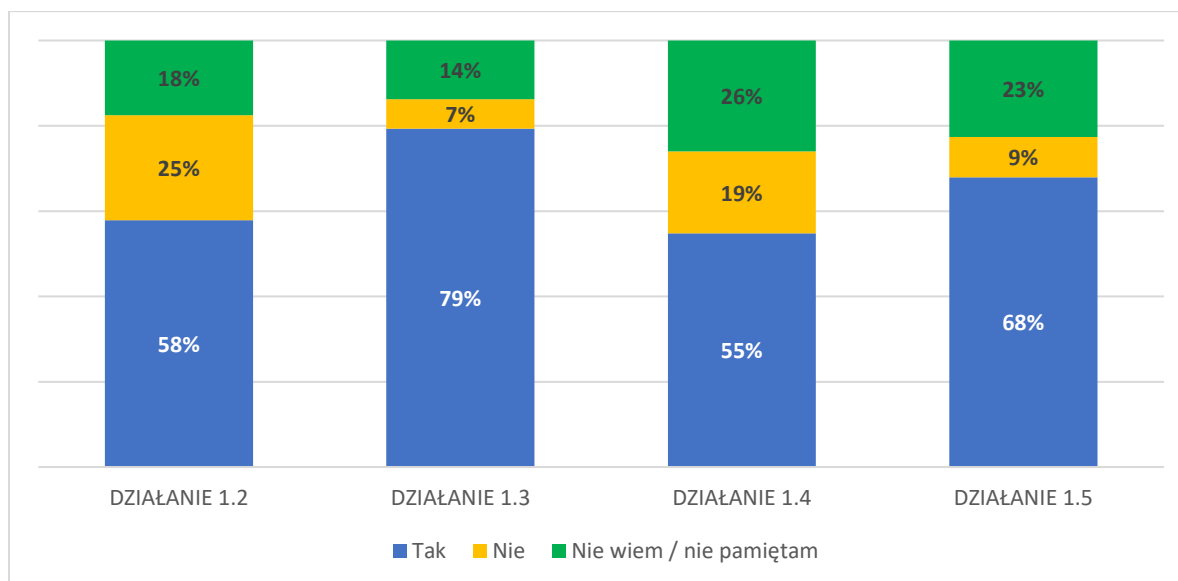
Źródło: CAWI / CATI (mix) z beneficjentami OP1.: Dz. 1.2 n=57, Dz. 1.3 n=29, Dz. 1.4 n=104, Dz. 1.5 n=212.

Wykres 9. (Ocena łączna dla analizowanych działań OP1.) Adekwatność katalogu kosztów kwalifikowanych (pyt. „Czy w przypadku Państwa projektu możliwe jest / było uwzględnienie w ramach dopuszczalnych wydatków kwalifikowalnych wszystkich kluczowych dla powodzenia projektu wydatków?”)

Źródło: CAWI / CATI (mix) z beneficjentami OP1., n=402 (Dz. 1.2, 1.3, 1.4 i 1.5).

Wykres 10. (Ocena w podziale na instrumenty interwencji OP1) Adekwatność katalogu kosztów kwalifikowanych (pyt. j.w.)

Źródło: CAWI / CATI (mix) z beneficjentami OP1.: Dz. 1.2 n=57, Dz. 1.3 n=29, Dz. 1.4 n=104, Dz. 1.5 n=212.

Jeżeli chodzi o pierwszy czynnik – maksymalny okres realizacji projektu – to w przypadku wszystkich instrumentów przeważają oceny pozytywne. Widać jednak pewne wyraźne zróżnicowania w przekroju poszczególnych działań. W przypadku projektów Działania 1.2 pojawia się jednak wiele opinii wskazujących na pewne niedopasowanie tego parametru (częściej niż w innych działaniach). Również, bardzo podobne odsetki wskazań (i ich treść) artykułowane są przez beneficjentów Działania 1.3. Korzystniej natomiast wypadają oceny formułowane przez beneficjentów Działania 1.4 i (najkorzystniej) 1.5. W przypadku

projektów Działania 1.2 stanowiska takie wydają się w dużej mierze zrozumiałe. Zapewne wynikają one z badawczo-rozwojowego charakteru tych przedsięwzięć, które (standardowo) należą do trudnych na etapie wdrażania, głównie z uwagi na ograniczoną przewidywalność wyników procesu B+R (często pojawiająca się tu konieczność powtarzania badań lub też modyfikowania ich zakresu – ma to oczywiście określone konsekwencje, dotyczące czasu realizacji badań). Podobnie jest w przypadku rozmaitych projektów o charakterze infrastrukturalnym (np. częste zakłócenia w toku realizacji inwestycji) lub polegających na dalszej dystrybucji wsparcia na poziom odbiorców ostatecznych (np. wymagające czasu i wielu nakładów na etapie promocji projektu, która jest konieczna w celu dotarcia do odpowiedniej grupy potencjalnych beneficjentów ostatecznych), a to takie właśnie przedsięwzięcia stanowiły przedmiot wsparcia w Działaniu 1.3. Wyniki te wskazują zatem, że wskazane jest różnicowanie wyznaczanych okresów realizacji projektów, a w przypadku niektórych z nich, stosowanie elastycznego podejścia w tym zakresie. Przyjąć można również, że może być to szczególnie istotne w przypadku projektów o wysokim udziale pierwiastka badawczego).

Drugi czynnik – dostosowanie do potrzeb projektu katalogu kosztów kwalifikowanych – jak się wydaje ma większe znaczenie, bowiem to on decyduje o ostatecznej użyteczności wsparcia. Wyniki badania pokazują (Wykres 10, wyżej), że stosunkowo częstsza liczba ocen negatywnych dotyczyła beneficjentów projektów w działaniach 1.2 i 1.4, szczególnie zaś w działaniu 1.4 (choć nadal w obu przypadkach przeważają oceny satysfakcjonujące). Był to zapewne główny element, który zdecydował o (wspominanym wcześniej) wyższym udziale słabszych ocen, dotyczących dopasowania wsparcia do potrzeb projektodawcy (specyfiki jego projektu). Podobny rozkład ocen dotyczy beneficjentów Działania 1.2 i jest w zasadzie uzasadniony. Ponownie, decyduje tu zapewne najbardziej złożony charakter projektów, z którymi mamy do czynienia w Działaniu 1.2. Bezsprzecznie, to właśnie w projektach badawczych elastyczność kosztów kwalifikowanych, jak i możliwości dokonywania szybkich przesunięć pomiędzy kategoriami kosztów, to ważne czynniki wpływające na przebieg całego procesu badawczego⁴⁴.

Beneficjenci wsparcia w ramach OP1. wypowiedzieli się również na temat znaczenia rozmaitych barier utrudniających wdrażanie projektów. Na występowanie barier na etapie realizacji projektu wskazało ok. 16% beneficjentów (suma wskazań: „zdecydowanie tak” – 6% i „raczej tak” – 10%), którzy następnie poproszeni zostali o ocenę ich znaczenia (w oparciu o wskazaną listę barier).

Warto na wstępie podkreślić, że ta wielkość respondentów sygnalizujących występowanie barier na etapie realizacji projektów jest w sumie niewielka, co zapewne również miało

⁴⁴ Pozytywny przykład odpowiedniego zarządzania przebiegiem badania, także kontekście zaplanowania badania, skorzystania z odpowiedniego instrumentu wsparcia oraz odpowiedniego dostosowania kosztów projektu prezentuje jedno ze studiów przypadku opracowane dla celów niniejszej ewaluacji – zob. podrozdział 7.1, s. 178 – studium nr 1 (Podsumowanie studium przypadku).

wpływ na przedstawione wcześniej, przeważające opinie, podkreślające dobre dostosowanie instrumentów interwencji do potrzeb beneficjentów w związku z realizowanymi przez nich projektami. Przebieg procesu wdrażania ma bowiem wpływ na ogólną ocenę jakości wsparcia. Ten (statecznie niewielki) odsetek beneficjentów informujących o barierach, to oczywiście pozytywny sygnał, co do ogólnej oceny całej interwencji.

Rozkład opinii w sprawie barier realizacyjnych na etapie wdrażania projektów przedstawia Wykres 11. Z prezentowanych na nim danych wynika, że tylko pewna (mniejsza) część badanych ocenia znaczenie wskazanych barier jako „duże” lub „bardzo duże” (co więcej część beneficjentów wskazuje wręcz, że dana bariera nie występuje – pamiętając, że respondenci odnosili się do zadanej w badaniu listy).

Wykres 11. Bariery ograniczające użyteczność wsparcia na etapie wdrażania projektów („Proszę ocenić znaczenie poniższych barier, ograniczających użyteczność pozyskanego wsparcia, dotyczących etapu wdrażania Państwa projektu”)

Źródło: CAWI / CATI (mix) z beneficjentami OP1., n=65 (Dz. 1.2, 1.3, 1.4 i 1.5).

Analizując powyższe zestawienie zidentyfikowanych opinii wskazać można na cztery dominujące bariery. Są to:

- trudności dotyczące pozyskania jednoznacznych interpretacji na temat kwalifikowalności wydatków w projektach (suma wskazań „bardzo duże” i „duże” znacznie wynosi dla tej bariery 49%),
- niejasności związane z wytycznymi, dotyczącymi kwalifikowalności wydatków w projektach (suma wskazań – kategorie j.w. = 45%),
- problemy z interpretacją lub sposobem pomiaru wskaźników rezultatu w projekcie (suma wskazań – kategorie j.w. = 40%), oraz
- trudności w zapewnieniu bieżącego finansowania projektu (suma wskazań – kategorie j.w. = 36%).

Jak widać, trzy pierwsze bariery dotyczą kwestii formalnoprawnych regulujących szczegóły dotyczące sposobu realizacji projektów, związane z rozliczaniem ich efektów. Natomiast, ostatnia bariera dotyczy finansowania wydatków w projekcie. Może ona wynikać z napotkanych problemów w terminowym rozliczeniu projektu (a w rezultacie opóźnionym / wydłużonym transferze środków wsparcia), jak również wskazywać na ograniczoną zdolność beneficjentów do finansowania kosztów projektu w trakcie jego realizacji.

4.1.2 Ocena rezultatów wsparcia

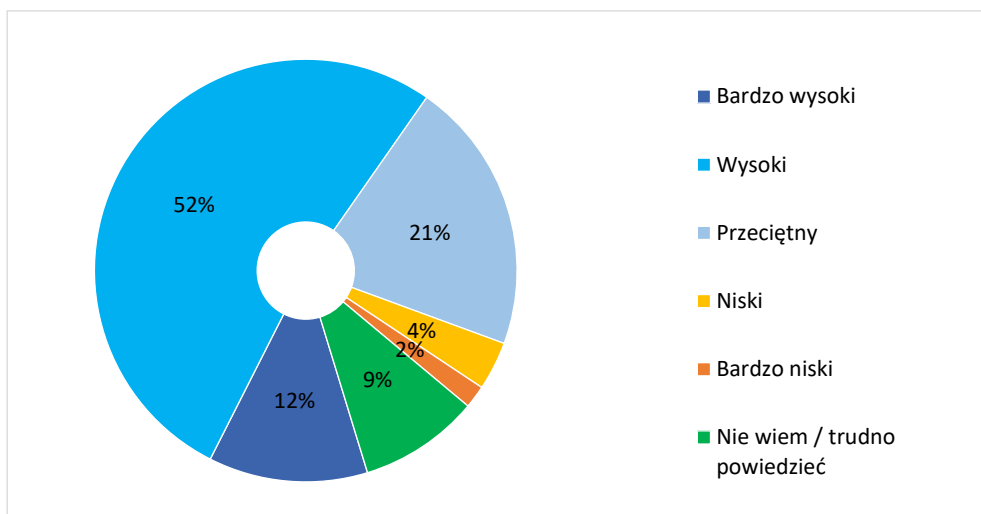
Dostosowanie instrumentów interwencji do potrzeb projektodawców wpływa ostatecznie na efekty wsparcia. Kwestia ta ma oczywiście kluczowe znaczenie, bowiem stanowi trzon logiki interwencji publicznej.

Na obecnym etapie wdrażania projektów w ramach analizowanych tu działań OP1. można oszacować satysfakcjonujący poziom efektów wywołanych dostarczonym wsparciem, umożliwiającym realizację projektów⁴⁵.

Zbiorcze opinie artykułowane przez beneficjentów interwencji OP1. na temat realizacji zakładanych efektów projektów przedstawia kolejna prezentacja. Mianowicie, dane pokazywane na poniższym wykresie wskazują na zdecydowaną przewagę stanowisk informujących o bardzo wysokim i wysokim poziomie efektów już pojawiających się lub wysokim prawdopodobieństwie spodziewanych efektów w przyszłości (w ocenie respondentów) – jak wynika z poniższego wykresu, dla wszystkich analizowanych działań OP1., wskazania informujące o wysokim i zdecydowanie wysokim stopniu realizacji oczekiwanych efektów wsparcia, stanowią blisko $\frac{3}{4}$.

⁴⁵ Jak pamiętamy z informacji podanych w podrozdziale 2.3 „Ogólny obraz interwencji programu” zaawansowanie realizacji projektów w OP1 jest wciąż na umiarkowanym poziomie. Oznacza to, że w miarę realizacji i finalizowania projektów efekty te będą się zmieniać. Zakładamy, że będą one miały wyraz wzrostowy.

Wykres 12. (Ocena łączna dla analizowanych działań OP1) Całościowa ocena osiągnięcia zakładanych efektów projektu (stopień wystąpienia efektu)

Źródło: CAWI / CATI (mix) z beneficjentami OP1., n=402 (Dz. 1.2, 1.3, 1.4 i 1.5).

W kolejnych trzech tabelach przedstawiamy szczegółowe informacje na temat oszacowań co do wystąpienia określonych efektów, jako wyniku realizacji wspartych projektów (odpowiednio w Działaniu 1.2, 1.4 i 1.5).

Tabela 24. Jakie efekty można / będzie można zaobserwować jako rezultat projektu – beneficjenci Działania 1.2

Wyszczególnienie	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
Podniesienie kompetencji kadr w zakresie tworzenia innowacyjnych rozwiązań i prowadzenia działalności badawczo-rozwojowej	91%	9%	4%
Nawiązywanie nowych relacji współpracy przy tworzeniu i wdrażaniu innowacyjnych rozwiązań	82%	8%	2%
Wprowadzenie na rynek nowego wyrobu / usługi	81%	42%	8%
Wdrożenie nowej technologii, tworzącej dobre perspektywy rozwojowe	81%	10%	4%
Zdobycie przewagi konkurencyjnej na rynku krajowym	79%	10%	8%
Pozyskanie nowych rynków / klientów w kraju	77%	12%	8%
Dywersyfikacja oferty w zakresie oferowanych wyrobów / usług	77%	11%	9%
Utrwalenie współpracy z podmiotami zewnętrznymi w zakresie tworzenia i wdrażania innowacyjnych rozwiązań, w tym z jednostkami naukowymi	75%	50%	12%
Wzrost nakładów na prace badawczo-rozwojowe	72%	41%	9%
Pozyskanie własności intelektualnej (np. patentu, licencji, know-how lub innej nieopatentowanej wiedzy technicznej),	70%	18%	8%

Wyszczególnienie	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
stanowiącej istotne aktywo rozwojowe			
Pozyskanie infrastruktury zapewniającej zdolność do prowadzenia prac badawczo-rozwojowych	67%	54%	10%
Wzrost zatrudnienia, podnoszący zdolności operacyjne	63%	53%	10%
Racjonalizacja kosztów wytwarzania wyrobów / świadczenia usług	53%	57%	14%
Zdobycie przewagi konkurencyjnej na rynku zagranicznym / rynkach zagranicznych	43%	66%	12%
Pozyskanie nowych rynków / klientów za granicą	42%	22%	7%
Opatentowanie wypracowanego nowego rozwiązania	30%	29%	8%

Źródło: CAWI / CATI (mix) z beneficjentami OP.1: Dz. 1.2 n=57.

Tabela 25. Jakie efekty można / będzie można zaobserwować jako rezultat projektu – beneficjenci Działania 1.5

Wyszczególnienie	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
Pozyskanie nowych rynków / klientów w kraju	90%	8%	2%
Wprowadzenie na rynek nowego wyrobu / usługi	87%	9%	4%
Wdrożenie nowej technologii, tworzącej dobre perspektywy rozwojowe	86%	10%	4%
Racjonalizacja kosztów wytwarzania wyrobów / świadczenia usług	82%	10%	8%
Dywersyfikacja oferty w zakresie oferowanych wyrobów / usług	80%	12%	8%
Zdobycie przewagi konkurencyjnej na rynku krajowym	80%	11%	9%
Nawiązywanie nowych relacji współpracy przy tworzeniu i wdrażaniu innowacyjnych rozwiązań	73%	18%	9%
Wzrost zatrudnienia, podnoszący zdolności operacyjne	72%	22%	7%
Podniesienie kompetencji kadr w zakresie tworzenia innowacyjnych rozwiązań i prowadzenia działalności badawczo-rozwojowej	62%	29%	8%
Pozyskanie nowych rynków / klientów za granicą	50%	42%	8%
Utrwalenie współpracy z podmiotami zewnętrznymi w zakresie tworzenia i wdrażania innowacyjnych rozwiązań, w tym z jednostkami naukowymi	50%	41%	9%
Zdobycie przewagi konkurencyjnej na rynku zagranicznym / rynkach zagranicznych	38%	50%	12%
Pozyskanie własności intelektualnej (np. patentu, licencji, know-	37%	53%	10%

Wyszczególnienie	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
how lub innej nieopatentowanej wiedzy technicznej), stanowiącej istotne aktywo rozwojowe			
Pozyskanie infrastruktury zapewniającej zdolność do prowadzenia prac badawczo-rozwojowych	36%	54%	10%
Wzrost nakładów na prace badawczo-rozwojowe	29%	57%	14%
Opatentowanie wypracowanego nowego rozwiązania	22%	66%	12%

Źródło: CAWI / CATI (mix) z beneficjentami OP1.: Dz. 1.5 n=212.

Oszacowania efektów projektów realizowanych w działaniach 1.2 i 1.5, wskazują, że w Działaniu 1.5 na czoło wysuwane są rezultaty związane ze sferą konkurencyjności przedsiębiorstwa. Natomiast wypadają one znacznie słabiej, jeśli chodzi o sferę badawczo-rozwojową (w tym instrumencie nie był to jednak kluczowy element logiki interwencji). Z kolei w przypadku Działania 1.2 znacznie silniej podkreśla się efekty związane z przyrostem kompetencji kadr odpowiedzialnych za prowadzenie badań, jak i nawiązywanie relacji z podmiotami zewnętrznymi (np. jednostkami naukowymi) przy tworzeniu i wdrażaniu innowacyjnych rozwiązań.

Co interesujące, w obu przypadkach nie oczekuje się specjalnych efektów wynikających z ewentualnego wprowadzania nowych produktów na rynki zagraniczne, co (w pewien sposób) może stawiać w wątpliwość poziom innowacyjności wypracowywanych rozwiązań. W obu przypadkach nie oczekuje się również specjalnej aktywności w zakresie ochrony własności intelektualnej. Ponadto, beneficjenci Działania 1.2 znacznie częściej jako efekt projektu wskazują na przyrost nakładów na działalność badawczo-rozwojową (co stanowi jeden z kluczowych elementów logiki interwencji w sferze B+R).

Z kolei, efekty szacowane przez beneficjentów Działania 1.4 przedstawiamy poniżej.

Tabela 26. Jakie efekty można / będzie można zaobserwować jako rezultat projektu – beneficjenci Działania 1.4

Wyszczególnienie	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
Nawiązanie kontaktów biznesowych z podmiotami zagranicznymi, tworzących dobre perspektywy rozwojowe	75%	14%	11%
Pozyskanie nowych rynków / klientów za granicą	69%	21%	10%
Zawarcie nowych kontraktów eksportowych	63%	25%	12%
Podniesienie kompetencji kadr w zakresie eksportu towarów / usług i prowadzenia działalności na rynkach zagranicznych	60%	24%	16%
Zwiększenie sprzedaży naszych produktów / usług dla klientów spoza Polski	60%	26%	14%
Wzrost zyskowności naszej działalności	58%	25%	17%

Wyszczególnienie	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
Wprowadzenie na rynek nowego wyrobu / usługi	45%	37%	18%
Zdobycie przewagi konkurencyjnej na rynku zagranicznym / rynkach zagranicznych	44%	36%	20%
Wzrost zatrudnienia w naszej firmie	40%	46%	13%

Źródło: CAWI / CATI (mix) z beneficjentami OP1.: Dz. 1.5 n=212.

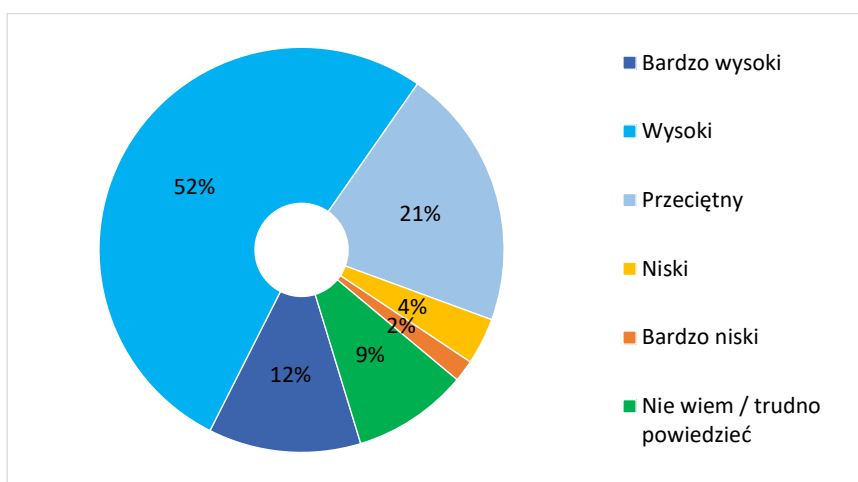
Trzy kluczowe efekty, najczęściej wskazywane przez respondentów – beneficjentów Działania 1.4, wiążą się bezpośrednio z logiką interwencji tego instrumentu. Jako główny efekt postrzegane jest nawiązanie kontaktów biznesowych z podmiotami zagranicznymi, następnie pozyskanie nowych rynków / klientów, tworzących bazę do rozwoju działalności eksportowej, a wreszcie materializacja tych efektów w postaci nowych kontraktów eksportowych. W ocenie respondentów, przedmiotem internacjonalizacji będą rzadziej nowe, innowacyjne rozwiązania, a raczej obecnie oferowane już produkty (dostosowane do wymogów rynków zagranicznych i funkcjonujących tam kanałów dystrybucji). Przedsiębiorcy stosunkowo najrzadziej wskazują na efekty w postaci zdobycia realnej (i trwałej) przewagi konkurencyjnej na rynkach zagranicznych. Realizowane w Działaniu 1.4 projekty wpływać będą raczej umiarkowanie na wzrost zatrudnienia u beneficjentów wsparcia.

Przedstawione oszacowania efektów absorpcji wsparcia zawierają wiele ocen wskazujących na generalnie pozytywne oddziaływanie interwencji. Oceny takie skłaniają zatem także do pozytywnej oceny uogólniającej, przy czym odnoszącej się do stanu na dzień badania („obecnie”). Zatem, odwołując się do innego pytania badawczego, uzyskane na nie odpowiedzi (Wykres 13) wskazują, iż respondenci w zdecydowanej większości postrzegają otrzymane wsparcie, jako wywołujące zakładane efekty już obecnie (całościowo, przez realizowane przez nich projekty). Oceny podkreślające „bardzo wysoki” i „wysoki” stopień realizacji oczekiwanych rezultatów projektów stanowią ok. 73% wskazań.

Natomiast, pewne zróżnicowanie widoczne jest przy analizie poszczególnych instrumentów OP1. z osobna (Wykres 14). Mianowicie, stosunkowo słabiej oceniają obecny stopień realizacji efektów beneficjenci działań 1.3 i 1.4. W przypadku tych instrumentów rzadziej występują oceny wskazujące na „bardzo wysoki” stopień realizacji oraz, z drugiej strony, częściej pojawiają się oceny podkreślające tylko stopień „przeciętny” lub oceny negatywne („niski” i „bardzo niski”; przy czym, podobny udział ocen negatywnych występuje również w Działaniu 1.2). Na tej podstawie można wnioskować, że działania te prawdopodobnie wywołają efekty, jednak w jakiejś (odłożonej) perspektywie czasowej (zatem, są to efekty mniej pewne). Oczywiście, oznacza to większe ryzyko ich nie wystąpienia lub wystąpienia w ograniczonej skali. Sytuacja taka wynika w dużej mierze z natury projektów realizowanych w tych działaniach, bowiem – przykładowo: trudno jest oczekiwać ekspansji eksportowej „z dnia na dzień”, czy też pełnego zaangażowania infrastruktury tworzonej na potrzeby gospodarcze – np. z uwagi na czas niezbędny na znalezienie inwestorów do zasiedlenia

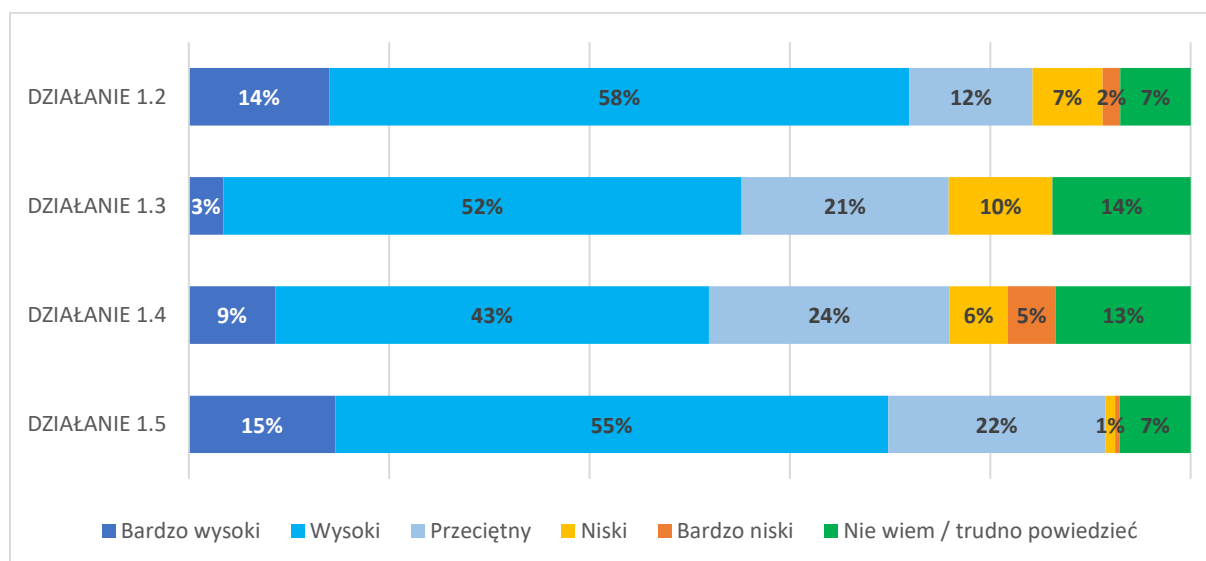
terenów inwestycyjnych; podobne uwagi można by sformułować także w odniesieniu do projektów, w których udzielane były granty na usługi doradcze, czy też – jak w działaniu 1.2 – bony na innowacje. W sumie jednak, jak zaznaczyliśmy wcześniej, przeważają pozytywne oceny, dotyczące występowania oczekiwanych efektów projektów, co generalnie przemawia za pozytywną oceną zaoferowanego i wykorzystanego wsparcia.

Wykres 13. (Ocena łączna dla analizowanych działań OP1.) Całościowa ocena stopnia osiągnięcia zakładanych efektów projektów (pyt. „Jak całościowo oceniacie Państwo obecny stopień realizacji zakładanych efektów projektu, na który pozyskaliście Państwo dofinansowanie z RPO WD 2014-2020? Stopień ten jest:”)

Źródło: CAWI / CATI (mix) z beneficjentami OP1., n=402 (Dz. 1.2, 1.3, 1.4 i 1.5).

Wykres 14. (Ocena w podziale na instrumenty interwencji OP1) Całościowa ocena stopnia osiągnięcia zakładanych efektów projektów (pyt. j.w.)

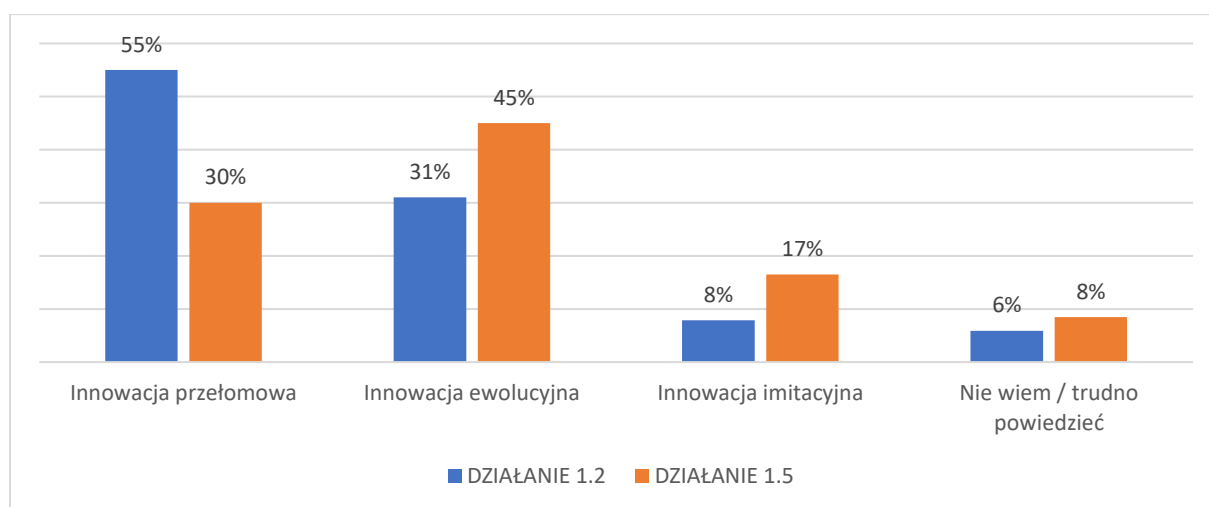

Źródło: CAWI / CATI (mix) z beneficjentami OP1.: Dz. 1.2 n=57, Dz. 1.3 n=29, Dz. 1.4 n=104, Dz. 1.5 n=212.

4.1.3 Poziom innowacyjności rezultatów dofinansowanych projektów

Opinie dotyczące oszacowań efektów realizacji dofinansowanych projektów uzupełnić można ocenami dotyczącymi poziomu ich innowacyjności. Opinie respondentów na temat poziomu innowacyjności badane były w przypadku działań 1.2 i 1.5, bowiem to te instrumenty ukierunkowane były na podnoszenie innowacyjności wypracowywanych i wdrażanych rozwiązań⁴⁶.

Wykres 15. Poziom innowacyjności rezultatów projektów, realizowanych w ramach Działania 1.2 i 1.5 (pyt. „Jak Państwo oceniacie poziom innowacyjności rezultatów wspartego w ramach RPO WD 2014-2020 projektu, biorąc pod uwagę wypracowane w jego ramach nowe / ulepszone wyroby / usługi lub technologie?”)

Źródło: CAWI / CATI (mix) z beneficjentami OP1.: Dz. 1.2 n=51, Dz. 1.5 n=212.

Rozkład poziomów innowacyjności rezultatów projektów odpowiada logice i przedmiotowi wsparcia oferowanego w dwóch analizowanych instrumentach. Finansowanie projektów w Działaniu 1.2 w większej mierze skierowane było na wypracowywanie zupełnie nowych rozwiązań w oparciu o prace B+R. Dlatego to w tym instrumencie należałoby spodziewać się większego udziału rozwiązań „przełomowych” w przyjętym tu rozumieniu innowacyjności. Przeciwnie, jeśli chodzi o wsparcie z Działania 1.5, które nastawione było głównie na wdrażanie nowych rozwiązań, w tym także nowych dla przedsiębiorstwa – w rezultacie, tu można było spodziewać się większego udziału innowacyjności niższego stopnia tj. rozwiązań

⁴⁶ W badaniu zastosowano potrójną skalę poziomu innowacyjności. Poszczególne poziomy zdefiniowano w następujący sposób:

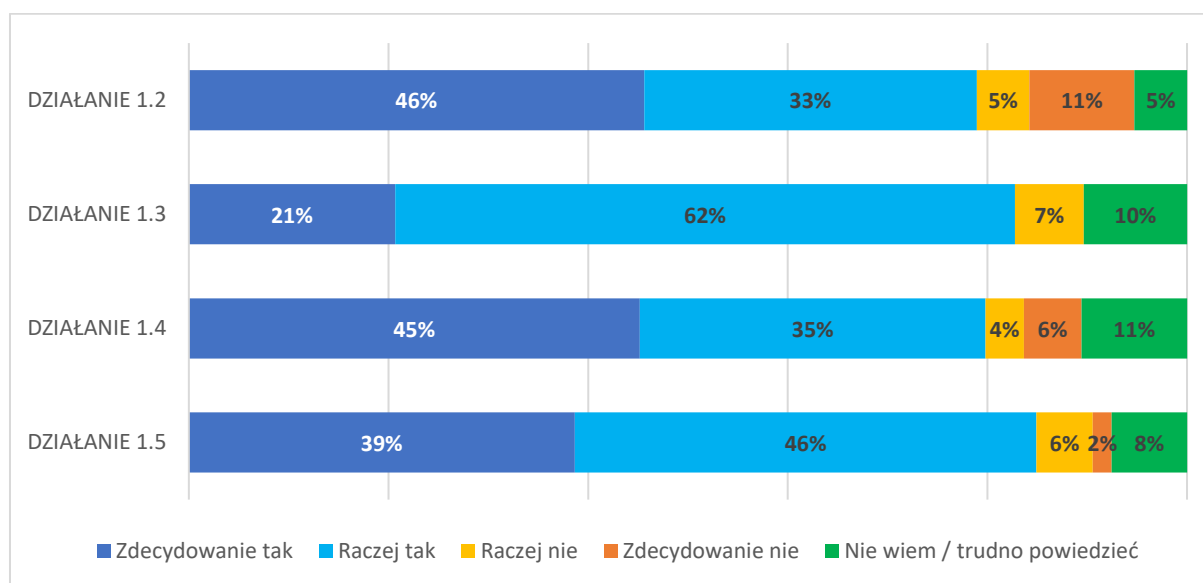
- innowacja przełomowa (tj. innowacje polegające na całkowitej zmianie dotychczas istniejących założeń i rozwiązań, w myśl zasady „zrobmy coś, czego jeszcze nikt nie zrobił”),
- innowacja ewolucyjna (tj. innowacje polegające na dokonaniu ulepszeń w ramach istniejących już rozwiązań, w myśl zasady „zrobmy lepiej to, co już robiliśmy”),
- innowacja imitacyjna (tj. innowacje mające na celu wdrożenie rozwiązań stosowanych przez inne podmioty na rynku, w myśl zasady „zrobmy coś tak dobrego, jak robią inni”).

ewolucyjnych (przyrostowych) lub imitacyjnych. Wyniki badania w pełni potwierdziły te założenia.

4.1.4 Trwałość i kontynuacja dofinansowanych projektów

Pozytywnym opiniom w zakresie występowania oczekiwanych efektów dofinansowanych projektów towarzyszą plany beneficjentów, dotyczące kontynuacji realizowanych projektów. Rozkład opinii na ten temat przedstawia Wykres 16. Tak więc, wyniki badania uwidaczniają powszechne przekonanie o zasadności kontynuacji projektów, a więc dalszego ich rozwijania w celu utrwalenia rezultatów i uzyskanych przewag konkurencyjnych. Stosunkowo mniejsze (zdecydowane) przekonanie co do kontynuacji projektów wyrażają beneficjenci Działania 1.3 (udział odpowiedzi „zdecydowanie tak” jest tu wyraźnie mniejszy niż w przypadku innych działań – dominują wskazania „raczej tak”). Natomiast w przypadku pozostałych instrumentów udział opinii wskazujących na „zdecydowany” zamiar kontynuacji jest bardzo wysoki i podobny co do skali. Opinie te można także interpretować jako potwierdzające trafność pierwotnych decyzji, które doprowadziły do realizacji projektów.

Wykres 16. Plany dotyczące kontynuacji realizowanych projektów (pyt. „Czy w ciągu najbliższych 2-3 lat zamierzacie Państwo nadal rozwijać przedsięwzięcie, na które pozyskaliście Państwo wsparcie /.../?

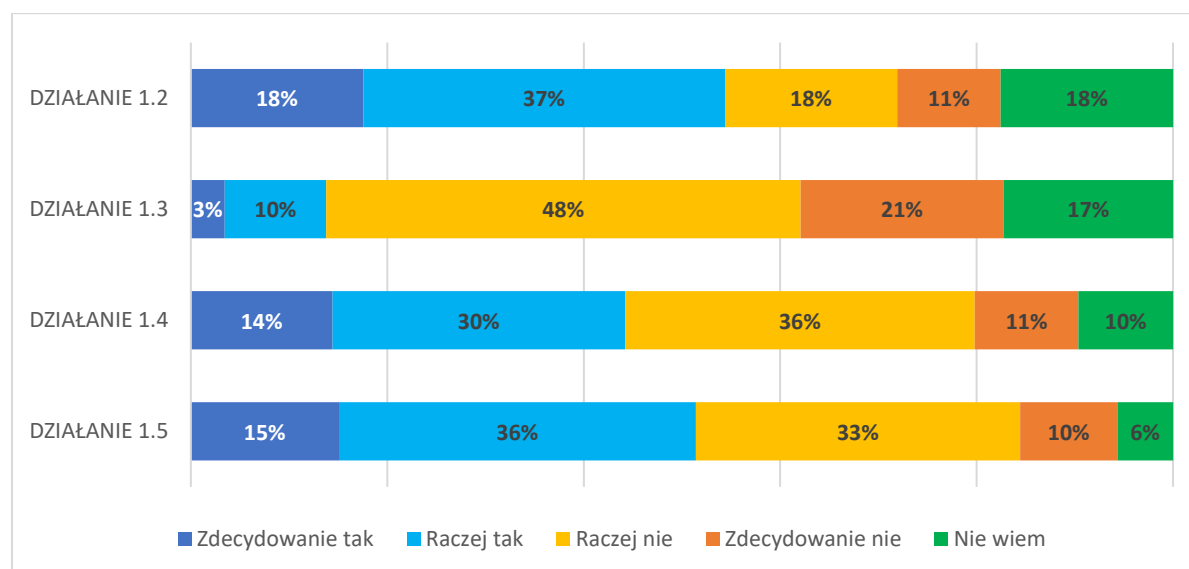
Źródło: CAWI / CATI (mix) z beneficjentami OP1.: Dz. 1.2 n=57, Dz. 1.3 n=29, Dz. 1.4 n=104, Dz. 1.5 n=212.

4.1.5 Efekt jałowej straty

Efekt jałowej straty to niekorzystne zjawisko wskazujące na brak uzasadnienia dla interwencji publicznej, która w takim przypadku sprowadza się do zastępowania środków prywatnych, które byłyby wystarczające do realizacji wspartych projektów oraz pozyskania określonych rezultatów z nich wynikających. Innymi słowy, występowanie takiego zjawiska wskazuje na brak lub niski poziom wartości dodanej generowanej przez interwencję.

Wyniki niniejszego badania nie wskazują na poważne ryzyko występowania takiej sytuacji w badanej grupie beneficjentów. Mianowicie okazuje się, iż w sytuacji braku wsparcia najprawdopodobniej nie podjęto by realizacji znacznej części projektów. Jak wynika to z danych badawczych, udział opinii wskazujących jednoznacznie (odpowiedzi „zdecydowanie tak”) na realizację projektów nawet w sytuacji braku wsparcia publicznego jest niewielki i nie przekracza około $\frac{1}{5}$ (a w przypadku Działania 1.3 jest wręcz minimalny, o czym oczywiście decyduje również jego specyfika, a w związku z tym typy realizowanych projektów). Natomiast, uwzględniając także deklaracje „raczej tak” udział wskazań co do podjęcia realizacji projektów rośnie, ale w maksymalnym wymiarze osiąga 55% (Działanie 1.2). Widać jednocześnie, że w przypadku Działania 1.3 udział tego rodzaju deklaracji pozostaje wciąż zdecydowanie niższy.

Wykres 17. Realizacja projektów w sytuacji braku wsparcia ze środków publicznych (pyt. „W sytuacji braku dofinansowania, czy mimo wszystko zdecydowałibyście się Państwo na realizację projektu?”)

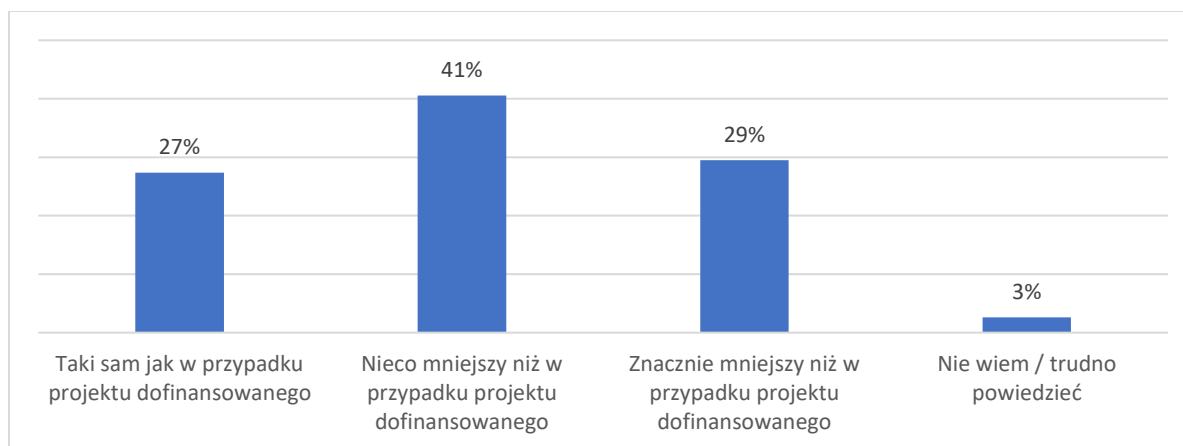

Źródło: CAWI / CATI (mix) z beneficjentami OP1.: Dz. 1.2 n=57, Dz. 1.3 n=29, Dz. 1.4 n=104, Dz. 1.5 n=212.

Ponadto, zdaniem badanych, nawet w sytuacji podjęcia realizacji projektów bez wsparcia publicznego, przedsięwzięcia te zostałyby w dużej części zrealizowane w mniejszej skali oraz z opóźnieniem, mianowicie:

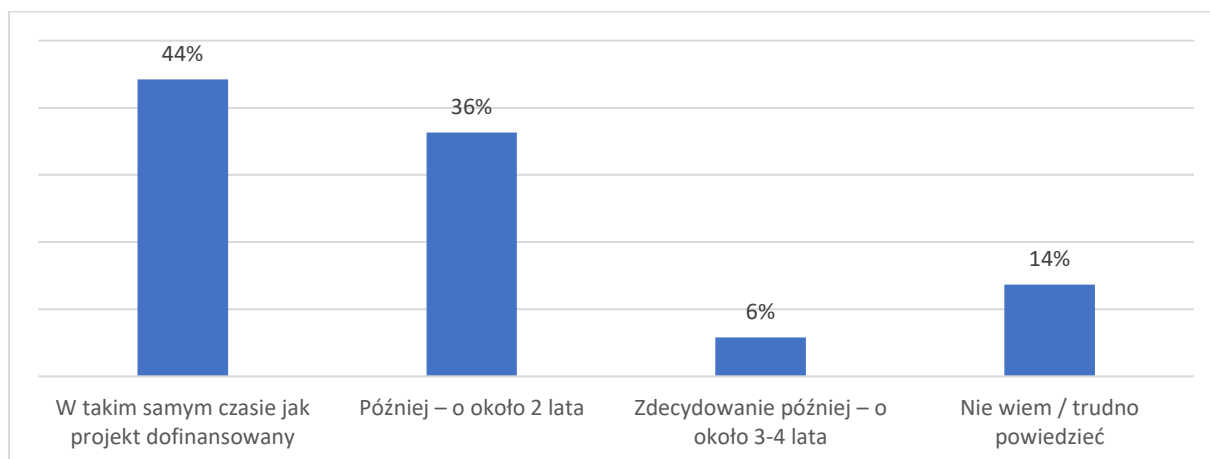
- jeśli chodzi o zakres projektów, to jak wynika z badania w przypadku ok. 70% z nich byłby on mniejszy (a w około $\frac{1}{3}$ projektów byłby „znacznie mniejszy”),
- czas realizacji projektów byłby zdecydowanie dłuższy (w przypadku około 40% projektów).

Wykres 18. Zakres projektów w przypadku braku wsparcia ze środków RPO WD byłby:

Źródło: CAWI / CATI (mix) z beneficjentami OP1., n=190 (Dz. 1.2, 1.3, 1.4 i 1.5).

Wykres 19. Czas realizacji projektów w przypadku braku wsparcia ze środków RPO WD; projekty zostałyby zrealizowane:

Źródło: CAWI / CATI (mix) z beneficjentami OP1, n=190 (Dz. 1.2, 1.3, 1.4 i 1.5).

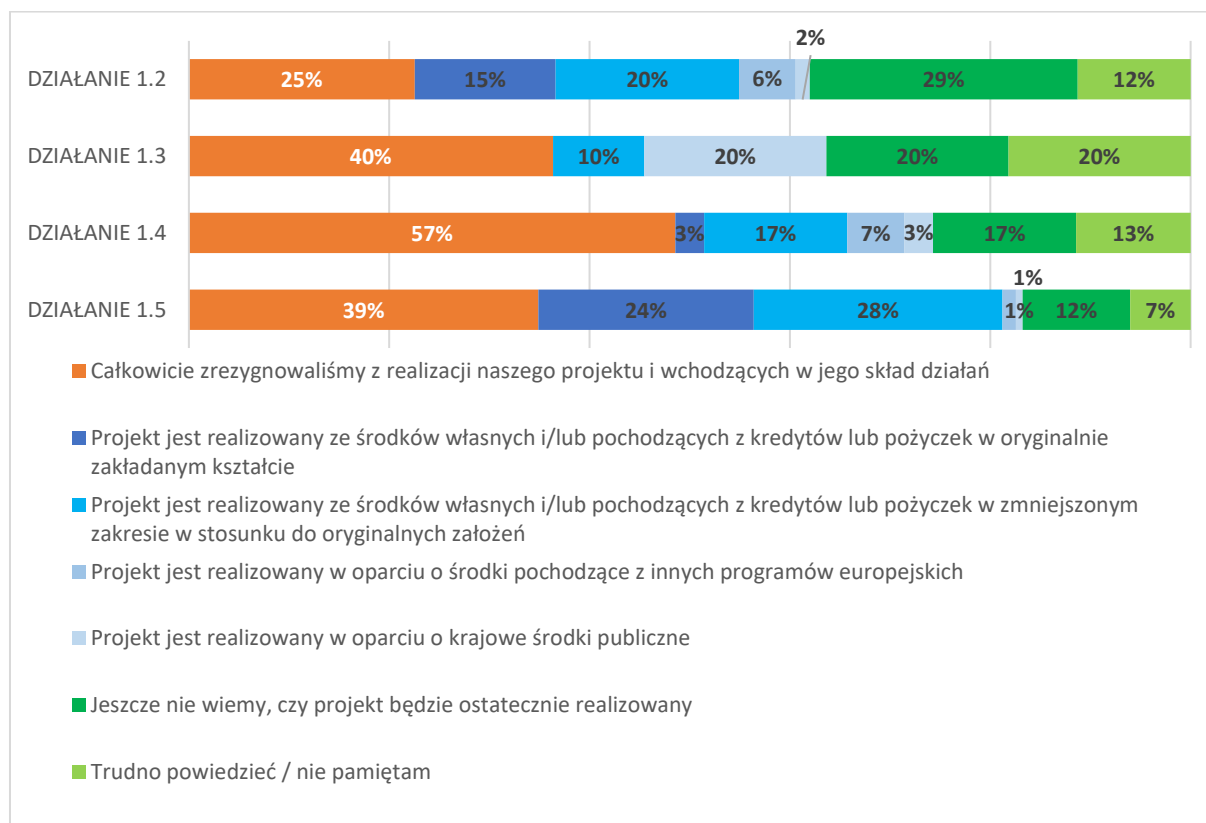
Dwa opisane czynniki wynikające z faktu obecności wsparcia publicznego wskazują oczywiście na generowanie przez instrumenty interwencji określonej wartości dodanej. Ich obecność zapewniła możliwość realizacji projektów w odpowiedniej skali oraz, co jest szczególnie istotne, biorąc pod uwagę wysoką konkurencyjność otoczenia, w którym funkcjonują beneficjenci RPO WD, szybszy czas ich realizacji.

W uzupełnieniu można również odwołać się do informacji o losach projektów, które nie uzyskały wsparcia (nieskuteczni wnioskodawcy).

Mianowicie, z danych badawczych wynika, że jednak znaczna część projektów nie była kontynuowana, a w przypadku części wnioskodawców projekt był kontynuowany jednak w zmniejszonej skali w stosunku do pierwotnych założeń. Udział wskazań o rezygnacji z realizacji projektu wraz ze wskazaniami o braku decyzji w sprawie realizacji projektu (co raczej ma wydźwięk pesymistyczny – opóźnienia tego rodzaju raczej wskazują na rezygnację) oscyluje w granicach od ok. 51% do 74% i jest największy u nieskutecznych

wnioskodawców działań 1.3 i 1.4. Zatem, nie mamy tu do czynienia ze zjawiskiem wysoce elastycznej (łatwej) zastępowalności środków publicznych innym finansowaniem. Zakładając zatem, że projekty, które nie uzyskały finansowania nie były motywowane wyłącznie pozyskaniem finansowania z instrumentu wsparcia, można powiedzieć, że wsparcie publiczne generowało wartość dodaną, polegającą na umożliwieniu realizacji określonych projektów.

Wykres 20. Losy projektów, na które nie pozyskano dofinansowania z RPO WD (pytanie wielokrotnego wyboru)

Źródło: CAWI / CATI (mix) z nieskutecznymi wnioskodawcami OP1: Dz. 1.2 n=65, Dz. 1.3 n=10, Dz. 1.4 n=30, Dz. 1.5 n=134.

Jednocześnie, stwierdzić można, że wyniki obrazujące losy nieskutecznych projektów w Działaniu 1.3 i 1.4 wskazują również i na to, że w tych działaniach znaczenie zgłaszanych projektów było zapewne mniej istotne z punktu widzenia interesów wnioskodawców. Potwierdzają to niskie udziały angażowania środków własnych na realizację projektów w ich wyjściowej skali w sytuacji nie pozyskania wsparcia (i podobnie, jeśli chodzi o realizację projektów w skali ograniczonej, ale z udziałem finansowania zewnętrznego) – innymi słowy, wysiłki czynione w celu realizacji projektu wydają się tu być mniejsze.

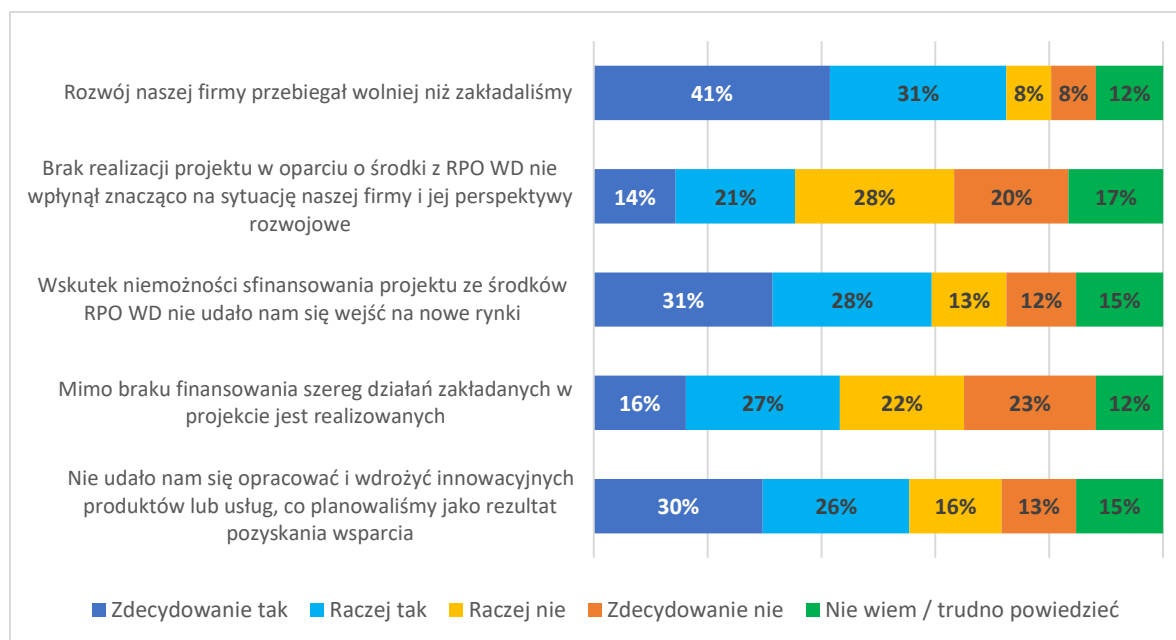
W związku z losami projektów wnioskodawców nieskutecznych, respondenci formułowali opinie o konsekwencjach nie uzyskania dofinansowania na wnioskowany projekt (Wykres 21, poniżej). Pośród różnych rezultatów braku dofinansowania, na czoło wysuwają się trzy z nich,

wszystkie oddziałujące na ekonomikę i konkurencyjność firmy (zbiorczo ujęte w postaci pierwszego czynnika):

- spowolnienie rozwoju przedsiębiorstwa,
- ograniczenie możliwości wejścia na nowe rynki,
- niemożność opracowania i wdrożenia praktyki funkcjonowania innowacyjnych rozwiązań (np. nowych produktów),

Spojrzenie na dane szczegółowe (w przekroju analizowanych działań) wskazuje, że częściej na konsekwencje te zwracają uwagę nieskuteczni wnioskodawcy w działaniach 1.2 i 1.5. Przykładowo, suma wskazań podkreślających kluczowe lub duże znaczenie konsekwencji w postaci spowolnienia rozwoju przedsiębiorstwa – w przypadku nieskutecznych wnioskodawców w obu ww. działaniach wynosi, odpowiednio, 72% i 75%; tymczasem w Działaniu 1.4 poziom analogicznych opinii jest mniejszy – wynosi 60%⁴⁷). De facto oznacza to, że znaczenie zgłaszanych do tych działań projektów było generalnie większe niż w przypadku nieskutecznych wniosków w Działaniu 1.4 – oczywiście jest to uzasadnione, biorąc pod uwagę zarówno skalę, jak i specyfikę projektów badawczo-rozwojowych, czy też przedsięwzięć opartych na wdrażaniu nowych rozwiązań. Ponownie, potwierdza się tu mniejsze znaczenie jakościowe projektów finansowanych w Działaniu 1.4.

Wykres 21. Ocena konsekwencji nie uzyskania dofinansowania ze środków OP1. (pyt. „Jakie były skutki braku realizacji Państwa projektu w oparciu o środki RPO WD 2014-2020? Proszę się odnieść do poniżej zaprezentowanych stwierdzeń:”)

Źródło: CAWI / CATI (mix) z nieskutecznymi wnioskodawcami OP1.: n=229 (Dz. 1.2, 1.4 i 1.5).

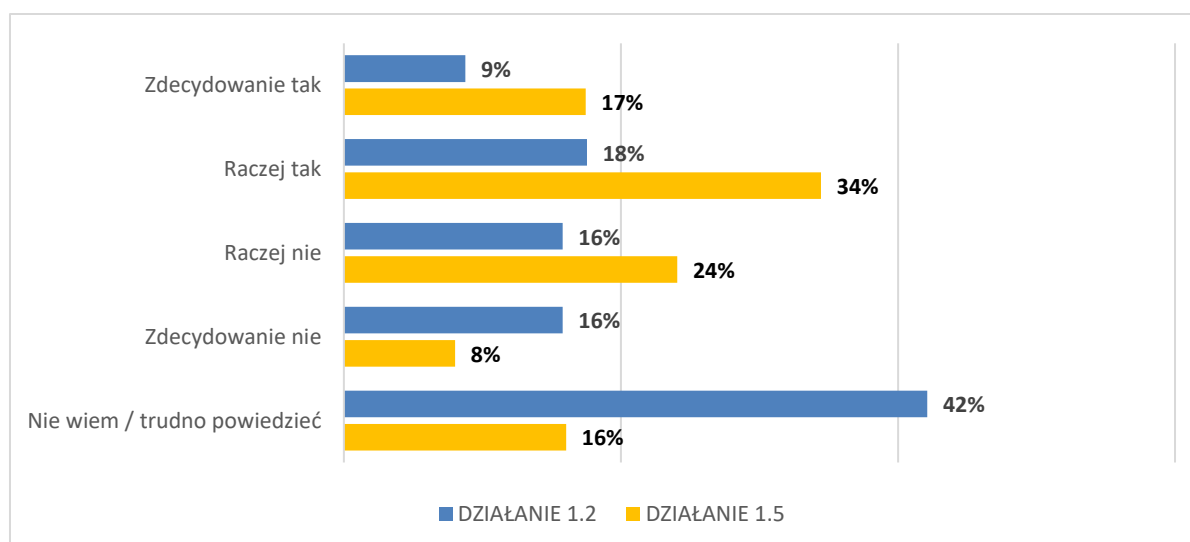
⁴⁷ Podobne uwagi sformułować można do dwóch pozostałych konsekwencji. Poza tym, udziały ocen, dotyczących znaczenia wskazanych konsekwencji, są podobne dla nieskutecznych wnioskodawców, zarówno w Działaniu 1.2, jak i 1.5.

4.1.6 Formy wsparcia projektów

Analizowane tu projekty Działania 1.2 i 1.5 wspierane były w formie dotacyjnej (finansowanie bezzwrotne)⁴⁸. Można jednak założyć stosowanie w przypadku takich projektów form finansowania zwrotnego. W związku z powyższym założeniem w badaniu przetestowano stanowiska beneficjentów w tej sprawie.

Wyniki badania wskazują wyraźnie (Wykres 22), że forma finansowania zwrotnego jako bardziej adekwatna jest częściej wskazywana przez beneficjentów Działania 1.5. Jest tak zapewne dlatego, gdyż wdrażane tu projekty znajdują się na wyższych poziomach przygotowania technologicznego, co oznacza spadek ryzyka efektywnego wdrożenia nowego rozwiązania.

Wykres 22. Preferowane formy finansowania projektów badawczo-rozwojowych i innowacyjnych (pyt. „Czy w przyszłości właściwsze dla podobnego projektu mogłoby być skorzystanie z instrumentu zwrotnego (np. kredytu / pożyczki)?”)

Źródło: CAWI / CATI (mix) z beneficjentami OP1: Dz. 1.2 n=57, Dz. 1.5 n=212.

Oczywiście odwrotnie jest w przypadku przedsięwzięć realizowanych w Działaniu 1.2, które charakteryzują się niższym stopniem gotowości technologicznej, co powoduje wzrost ryzyka wdrożenia, a czasami wręcz czyni niepewnym rezultat projektu. Widać jednocześnie, że w projektach Działania 1.2 występuje wysoki odsetek odpowiedzi „nie wiem / trudno powiedzieć” – to również znamionuje trudność decyzyjną; zapewne z uwagi na specyfikę projektów B+R respondentom byłoby łatwiej wypowiedzieć się, znając konkretne parametry produktu finansowania dłużnego – oczywiście musiałyby być one dostosowane do specyfiki, w tym ryzyk działalności badawczo-rozwojowej (przykład takiego produktu, wdrażanego

⁴⁸ Pamiętając, że w Działaniu 1.5 wyodrębniono oddzielny schemat wsparcia (Działanie 1.5 Schemat C), w którym udostępniane jest wsparcie w formie instrumentów finansowych (instrumentów zwrotnych), jednak nie ukierunkowanych na zagadnienia B+R+I, ale generalnie na inwestycje podnoszące konkurencyjność MŚP. Dalej, komentujemy doświadczenia wdrożeniowe tego schematu.

pilotażowo w ramach obecnej perspektywy finansowej RPO Województwa Pomorskiego przedstawiamy poniżej.

W sumie, zidentyfikowane w badaniu stanowiska respondentów oznaczają zatem, iż nie ma pełnej elastyczności pomiędzy formami wsparcia (zwrotne vs. bezzwrotne). O stopniu występowania takiej elastyczności decyduje specyfika projektu badawczo-rozwojowego, przede wszystkim zaś stopień jego przygotowania technologicznego.

Warto w tym miejscu dodać, że w Polsce doświadczenia dotyczące finansowania projektów zawierających komponent B+R, realizowanego przy wykorzystaniu finansowania zwrotnego o charakterze dłużnym (pożyczek) (wdrażane w obecnym okresie finansowania w niektórych programach regionalnych) nie są specjalnie korzystne. Próby wdrożenia takiego instrumentu (długookresowa „Pożyczka B+R” o wartości do 2 mln zł) podejmowano w 2018 r. w ramach RPO Województwa Kujawsko-Pomorskiego, jednak zakończyły się one fiaskiem⁴⁹ – ostatecznie zrezygnowano z tego instrumentu. Nieco korzystniej wygląda sytuacja w województwie pomorskim, w którym wybrany pośrednik finansowy wdraża „Pożyczkę na innowacje”⁵⁰, a więc produkt, który służy finansowaniu prac badawczo-rozwojowych wraz z wdrożeniami (oferowany na okres do 10 lat, o maksymalnej wartości do 5 mln zł). W tym przypadku, od początku 2018 r. udało się zbudować portfel 7 pożyczek, obejmujący około połowy alokacji na instrument, wynoszącej 60 mln zł – proces wdrażania tego produktu jest jednak bardzo skomplikowany, głównie z uwagi na trudności w identyfikacji pożyczkobiorców i adekwatnych projektów (chodzi tu głównie o takie kwestie jak zdolność kredytowa, czy też dysponowanie odpowiednią zdolnością / aktywami do zabezpieczenia zobowiązania zgodnie z wymogami pośrednika finansowego). W konsekwencji, pośrednik zmuszony jest ponosić poważne nakłady związane z docieraniem z ofertą do adekwatnych podmiotów, a także – wspólnie z nimi – sprecyzować przedsięwzięcie pod kątem pierwiastka badawczo-rozwojowego.

Jeśli chodzi o doświadczenia związane z instrumentami finansowymi w ramach RPO WD (Działanie 1.5 Schemat C), to ich wdrażanie przebiegało dotąd bez większych problemów⁵¹. W ramach tego Schematu oferowany jest instrument pożyczki rozwojowej (w dwóch wariantach, jako mikropożyczka do 100 tysięcy złotych dla mikro i małych przedsiębiorstw i jako pożyczka dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw w wysokości od 100 tysięcy do 1 miliona złotych).

⁴⁹ Doświadczenia związane z wdrażaniem tego instrumentu opisano w „Badaniu ewaluacyjnym pomocy publicznej udzielanej w ramach Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie warunków i trybu udzielania pomocy publicznej i pomocy de minimis za pośrednictwem Narodowego Centrum Badań i Rozwoju”, Fundacja Idea Rozwoju, IMAPP, PAG Uniconsult, Centrum Ewaluacji i Analiz Polityk Publicznych UJ, Raport końcowy z ewaluacji Mid-term, Warszawa 2018, s. 121.

⁵⁰ <https://www.rpo.pomorskie.eu/pozyczka-na-innowacje>

⁵¹ Prezentowane tu dane (także w pozostałych fragmentach dotyczących instrumentów finansowych) opierają w części na wynikach niedawno zakończonego badania, wykonanego na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego: „Aktualizacja analizy ex-ante /.../”, op. cit.

W wyniku pierwszego przetargu na wybór pośredników zawarto pięć umów z pośrednikami finansowymi na udzielanie pożyczek (zarówno pochodzących z regionu, jak i spoza niego), przy czym jedna z tych umów została rozwiązana. Wszystkie umowy (z wyjątkiem rozwiązanej) zostały zrealizowane w terminie, w przypadku większości umów skorzystano jeszcze kolejnych 6 pośredników.

Generalnie rzecz biorąc, wdrażanie instrumentów pożyczkowych w ramach Działania 1.5 przebiega sprawnie, bez większych problemów, zresztą podobnie jak i w innych regionach. Instrumenty te są stosunkowo mało skomplikowane. Dodatkowo, od przedsiębiorcy wymagana jest tylko spłata pożyczki i rozliczenie sfinansowanych za jej pomocą wydatków, nie ma natomiast jakichkolwiek wymogów, dotyczących osiągnięcia określonych rezultatów. Ważną kwestią jest także to, że projekty są realizowane zarówno przez mocnych doświadczonych pośredników finansowych z siedzibą w województwie dolnośląskim (np. AGROREG, czy też Fundusz Regionu Wałbrzyskiego), jak również mocnych pośredników spoza regionu, ale z doświadczeniem w udzielaniu pożyczek na terenie województwa (TISE i Polska Fundacja Przedsiębiorczości).

W ramach Schematu podpisano także jedną umowę z pośrednikiem finansowym (POLFUND) na udzielanie poręczeń, projekt znajduje się w końcowej fazie realizacji.

W województwie dolnośląskim olbrzymia większość pożyczek i poręczeń trafia do mikroprzedsiębiorców, odpowiadają oni za prawie 90% ogólnej liczby umów pożyczek i poręczeń. Dodatkowo, 26% odbiorców ostatecznych pożyczek stanowią firmy o okresie działania poniżej 2 lat. W związku z tym można wyciągnąć wniosek, że instrumenty finansowe zostały zaprojektowane trafnie i docierają do firm o potencjalnie największych problemach w dostępie do finansowania zwrotnego (a więc do firm z sektora mikro oraz młodych przedsiębiorstw).

Także ocena jakości obsługi klientów przez personel pośredników finansowych jest zdecydowanie pozytywna. Aż 50% ogółu badanych ostatecznych odbiorców w ramach Działania 1.5 wskazuje, że głównym powodem skorzystania z oferty funduszu pożyczkowego lub poręczeniowego, a nie z oferty instytucji komercyjnej, było indywidualne podejście do klienta, co stawia ten powód na trzecim miejscu spośród wszystkich wskazywanych (po – dość oczywistych – niskim oprocentowaniu i niskich prowizjach lub ich braku).

*

*

*

W niniejszej części przedstawiamy uzupełniające ustalenia badawcze (główne wnioski) płynące z badań jakościowych, odnoszące się do problematyki wsparcia w ramach OP1. (dotyczące finansowania usług doradczych w projektach OP1., pewnych kwestii związanych ze wspieraniem projektów badawczo-rozwojowych oraz wybranych innych zagadnień, które stosunkowo często pojawiały się w wywiadach jakościowych).

4.1.7 Usługi doradcze

Jeżeli chodzi o dotacje na finansowanie usług doradczych (niektóre projekty – tzw. grantowe – w Działaniu 1.3 oraz projekty dotyczące internacjonalizacji – Działanie 1.4), to opinie osób badanych były stosunkowo zróżnicowane. Przy czym, w dużym stopniu zależały one od tego, o jakim instrumencie wsparcia była mowa. Dość powszechnie krytykowano wsparcie na przygotowywanie strategii wejścia na nowe rynki zagraniczne⁵²; zdaniem badanych w większości były to zmarnowane pieniądze. Większe firmy bowiem znacznie lepiej znają rynek, niż olbrzymia większość konsultantów tworzących te dokumenty, zaś w przypadku mniejszych firm, opracowanie strategii było warunkiem na przykład uczestnictwa w targach, co nie wydaje się najbardziej efektywnym rozwiązaniem. Zdaniem wielu badanych w przypadku udzielania tego typu wsparcia znacznie lepiej sprawdzają się projekty kompleksowe, w ramach których oferowana jest pomoc w różnej formie, dostosowanej do specyfiki danej firmy, a tworzenie strategii nie jest obligatoryjne – przykładem, na który kilkakrotnie się powoływano, jest projekt „Pomorski Broker Eksportowy”⁵³, finansowany ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego. W związku z tymi uwagami zasadna jest rekomendacja zastosowania w przyszłości innego podejścia do wspierania internacjonalizacji przedsiębiorstw.

Z kolei efektywność i skuteczność wsparcia na inne typy doradztwa (nie będące warunkiem pozyskania innej dotacji) jest bardzo trudno ocenić i dlatego nie wiadomo jaka była wartość dodana takiego wsparcia. Z jednej strony wskazywano, że takie finansowanie było pomocne dla wielu przedsiębiorstw (jak się wydaje, wiele firm korzystało ze wsparcia, aby przygotować się odpowiednio do wchodzącego w życie w połowie 2018 roku rozporządzenia RODO⁵⁴), z drugiej bardzo trudno ocenić, czy bez takiego wsparcia efekt nie byłby identyczny (być może większość firm sfinansowałaby odpowiednie usługi doradcze z własnych środków). Poza tym, niektórzy realizatorzy projektów grantowych podkreślali, że zainteresowanie tą formą wsparcia nie było specjalnie duże – napotymano na duże problemy z pozyskaniem odbiorców ostatecznych. Podkreślano, iż w dużej mierze było to powodem konieczności wyasygnowania określonego wkładu własnego przez odbiorcę ostatecznego. Ponadto, nadal

⁵² Jak się zdaje na taki wymóg naciskała Komisja Europejska na etapie negocjacji RPO WD 2014-2020.

⁵³ Jest to projekt wspierający aktywność eksportową pomorskich MŚP. Składa się z kilku komponentów, które razem stanowią „ścieżkę” doradczo-finansową dla potencjalnych eksporterów z województwa pomorskiego (także dla podmiotów mających już doświadczenia eksportowe). Komponenty te obejmują zarówno działania doradcze, eventowe, oparte na udostępnianiu fachowej informacji, jak i obejmujące udzielanie grantów na przedsięwzięcia eksportowe MŚP. Bezpośredniemu wsparciu przedsiębiorstw towarzyszą działania wzmacniające eksport i promujące potencjał gospodarczy całego regionu na wybranych rynkach zagranicznych. Na uwagę zasługuje przemyślany i kompleksowy charakter tego projektu, całościowo koncentrujący zagadnienia promocji eksportu pomorskich MŚP. Jest to projekt partnerski realizowany przez kilka renomowanych instytucji otoczenia biznesu z województwa pomorskiego, zob.

<http://www.brokereksportowy.pl/pl/>

⁵⁴ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych).

sektor polskich MŚP – szczególnie firm najmniejszych rozmiarów – nie jest gotowy na korzystanie z usług doradczych w szerszej skali, poza sprawami księgowymi i czasami prawnymi). Z kolei podczas panelu eksperckiego w niniejszym badaniu pojawiły się głosy, iż być może problem tkwi w słabej ofercie doradczej. W szczególności można by dyskutować, czy instytucje otoczenia biznesu działające na Dolnym Śląsku mają do zaoferowania rzeczywiście przydatne usługi, świadczone z najwyższym stopniem profesjonalizmu.

4.1.8 Projekty badawczo-rozwojowe

Jeżeli chodzi o realizację projektów badawczo-rozwojowych, to respondenci badań jakościowych wskazywali na pewne problemy z nimi związane. Przede wszystkim problematyczne od strony formalnej było (choć oczywiście zrozumiałe od strony merytorycznej) przerywanie realizacji projektów, w związku z brakiem sukcesu na określonym etapie badań i w związku z tym uzasadnioną koniecznością zaprzestania projektu, który nie ma już szans na sukces. Ponieważ zapewne tego typu projektów będzie w kolejnej perspektywie nadal dość dużo, warto byłoby, w uzgodnieniu z bardzo doświadczonym w tej sferze Narodowym Centrum Badań i Rozwoju i ewentualnie instytucjami zarządzającymi innymi regionalnymi programami operacyjnymi, wypracować sposób postępowania z takimi sytuacjami, aby nie wynikały z nich istotne problemy w sferze wskaźników oraz kwalifikowalności wydatków.

Zwracano też uwagę na to, co może być istotne w ramach kolejnej perspektywy finansowej RPO WD, że być może wciąż zbyt mały nacisk kładzie się na przygotowanie kadr po stronie przedsiębiorców do realizacji projektów B+R i nadzór nad nimi ze strony odpowiednich instytucji pośredniczących. W kolejnym Programie warto byłoby zatem rozważyć zaprojektowanie i sfinansowanie odpowiednich projektów szkoleniowych i mentoringowych dla jednej i drugiej grupy.

Badani zwracali też uwagę na to, że potencjał do realizacji projektów badawczo-rozwojowych, a także dostępność wielu instytucji naukowych dotyczy przede wszystkim aglomeracji wrocławskiej, w pozostałych subregionach jest on bardzo ograniczony. Stąd też, w przyszłości tego typu konkursy będą musiały nadal mieć raczej charakter horyzontalny, podział alokacji na poszczególne subregiony byłby bardzo ryzykowny.

W przypadku wsparcia w formie bonów na innowacje (ocenianego pozytywnie) wskazywano, że (przede wszystkim) warto taką formę wsparcia kontynuować, a ponadto warto dążyć do jej uatrakcyjnienia, np. można by rozważyć poszerzenie kwalifikowalnych wykonawców usług (dotąd, co do zasady były to tylko jednostki naukowe w rozumieniu odpowiednich przepisów o szkolnictwie wyższym i nauce, przy czym kwestia ta podlegała pewnym zmianom) o (przykładowo) usługi świadczone przez laboratoria badawcze i podmioty posiadające status centrum badawczo-rozwojowego. Badani zwracali również uwagę na to, że usługi świadczone przez uczelnie i instytuty badawcze są generalnie stosunkowo drogie, także wskutek narzutów na koszty świadczonych usług. W związku z tym w kolejnym okresie

programowania należałoby zwiększyć maksymalne wartości wsparcia w formie bonów na innowacje (uatrakcyjnienie bonów, szczególnie jeśli chodzi o ich wielkość).

W związku z projektami badawczo-rozwojowymi poważnym wyzwaniem, jak wskazywali badani, pozostaje wsparcie w sferze technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT), będącej zresztą jedną z dolnośląskich inteligentnych specjalizacji. Bardzo trudno jest (problem ten ma zresztą charakter systemowy) określić jakie rodzaje projektów realizowanych w tej sferze mają charakter prac badawczo-rozwojowych. Ponieważ liczba firm działających w tej branży na obszarze Dolnego Śląska jest znaczna i ponieważ obszar ten jest jedną z regionalnych specjalizacji, problem ten ma szczególne znaczenie. W kontekście firm działających w sferze ICT w wywiadach pojawiał się jeszcze jeden wątek: mianowicie wskazywano, że znaczna część podmiotów działających w tej branży dysponuje bardzo niewielkim majątkiem, stąd też ma znaczne problemy w zaciąganiu kredytów (na przykład na prefinansowanie projektu lub na sfinansowanie udziału własnego w projekcie) ze względu na brak zabezpieczeń. Być może zatem wśród projektodawców w nowej perspektywie finansowej RPO WD warto promować ofertę działających w regionie funduszy poręczeniowych⁵⁵.

W kontekście wdrażania rezultatów prac B+R (choć wdrożenia można częściowo finansować także w ramach projektów ukierunkowanych na B+R) wskazywano, że nabory w ramach Schematu 1.5.1.B⁵⁶ powinny być, w miarę możliwości, korelowane z finalizowaniem znaczących grup projektów w ramach Działania 1.2, aby możliwe było w miarę płynne przechodzenie z etapu badawczego do wdrożeniowego⁵⁷.

4.1.9 Inne kwestie

Zdaniem niektórych badanych, w ramach Działania 1.5 brakowało niewielkich konkursów dla mikrofirm – pozytywnym przykładem był konkurs dla rzemieślników⁵⁸, wydaje się, że w przyszłości należałoby kontynuować tego typu wsparcie.

W przypadku projektów grantowych badani zwracali uwagę na to, że operatorzy tych projektów nie zawsze wystarczająco szybko dostawali precyzyjne wytyczne, dotyczące tego, jak należy interpretować określone pojęcia i definicje, związane z organizowanymi konkursami lub też interpretacje nie były wystarczająco jednoznaczne. Podkreślano także, że – szczególnie dla najmniejszych firm – zasadne byłoby dopuszczenie zaliczkowego przekazywania środków, część firm bowiem nie była w stanie zapewnić odpowiednich środków obrotowych i rezygnowała z realizacji projektu.

⁵⁵ Tj. przede wszystkim Polfundu i Dolnośląskiego Funduszu Gospodarczego.

⁵⁶ Schemat 1.5.1.B „Wsparcie na inwestycje w zakresie wdrożenia wyników prac B+R w działalności przedsiębiorstw” (np. uruchomienia masowej produkcji w przedsiębiorstwach), wynikających z Działania 1.2.

⁵⁷ W rzeczywistości jest to niestety bardzo trudne i także na szczeblu krajowym pojawiały się z tym problemy – przykładowo w ramach PO IG (Działanie 1.4 -4.1) i w ramach PO IR – Poddziałanie 1.1.1 i instrumenty wspierające procesy wdrożeniowe – poddziałania 3.2.1 i 3.2.2 PO IR.

⁵⁸ <http://www.dip.dolnyślask.pl/skorzystaj/zobacz-ogloszenia-i-wyniki-naborow-wnioskow/745-1-5-1-a-wsparcie-innowacyjnosci-produktowej-i-procesowej-mssp-konkurs-horyzontalny-mssp-rzemieslnicy.html>

Część badanych wskazywała także, że przynajmniej dla największych projektów celowe byłoby długoterminowe monitorowanie ich efektywności, w formie analizy sprawozdań finansowych, a także tzw. formularzy PNT⁵⁹. Pozwalałoby to na bardziej trafne zaprojektowanie kolejnych programów wsparcia.

Jeżeli chodzi o wsparcie na uzbrajanie terenów inwestycyjnych, to badani wskazywali na jeden istotny, niestety trudny do usunięcia problem. Mianowicie, z terenów inwestycyjnych mogły korzystać tylko firmy sektora MŚP. Problem pojawiał się w momencie, gdy danym terenem była zainteresowana firma nie należąca do sektora MŚP – wówczas wsparcie należało zwrócić wraz z odsetkami. W sferze związanej z dolnośląskimi inteligentnymi specjalizacjami, oprócz problemów z oceną stopnia, w jakim wnioski projektowe wpisują się w ich zakres, o czym była mowa wcześniej, kilkoro badanych wskazywało, że lista specjalizacji powinna być stale aktualizowana, biorąc pod uwagę bieżące zmiany w gospodarce regionu, w ramach tzw. procesu przedsiębiorczego odkrywania. Dodatkowo, wskazywano, że przygotowanie i korekta specjalizacji powinny w większym stopniu uwzględniać konsultacje i warsztaty z przedstawicielami poszczególnych branż, a w mniejszym stopniu opierać się tylko na danych statystycznych. Powracała tu zatem sprawa metodyki wyboru specjalizacji, która (zresztą zgodnie z ogólnie przyjętymi regułami) powinna bardzo silnie bazować na podejściu partycypacyjnym, szeroko włączającym w proces rozmaite instytucje przedstawicielskie dolnośląskiej sfery przedsiębiorstw.

4.1.10 Postęp rzeczowy

Konsekwencją zróżnicowanego postępu finansowego w działaniach OP1. (dalekiego od 100% – Tabela 7, str. 45) jest także niepełne osiągnięcie części wskaźników programowych. Szczególnie wartości osiągnięte, na bazie informacji pochodzących z ostatnich wniosków o płatność, w szeregu przypadków pozostają niskie. Jest to jednak zjawisko naturalne w przypadku wskaźników rezultatu, takich, które wymagają uprzedniego zakończenia inwestycji. Przykładem może być tu wskaźnik w Działaniu 1.1, dotyczący liczby naukowców pracujących w ulepszonych obiektach infrastruktury badawczej – dotąd nie utworzono ani jednego z założonych 173 etatów badawczych, jednak beneficjenci do końca 2023 zobowiązali się założony plan przekroczyć.

Z kolei tylko nieliczne są przypadki niskiego prognozowanego stopnia osiągnięcia wskaźników, oparte o założenia beneficjentów przedstawione w umowach o dofinansowanie. O takich można mówić w przypadku wskaźników w następujących działaniach:

- 1.2 – „Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (dotacje)”

⁵⁹ W tym przypadku niezbędne byłoby jednak ich pozyskiwanie z samych firm, bądź też zlecenie odpowiedniego, zbiorczego opracowania Wojewódzkiemu Urzędowi Statystycznemu.

- 1.4 – „Liczba przedsiębiorstw, które wprowadziły zmiany organizacyjno-procesowe”
- 1.5 – „Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (dotacje)”.

Warto jednocześnie zauważyć, że już obecnie zostało przekroczonych wiele zakładanych wskaźników.

Tabela 27. Wskaźniki programowe w OP1. (stan na 30 kwietnia 2020)

Wskaźnik	Jednostka	Wartość prognozowana, zgodnie z umową dofinansowania	Wartość osiągnięta, zgodnie z wnioskami o płatność	Wartość docelowa (2023 r.)	Poziom realizacji – wartość prognozowana	Poziom realizacji – wartość osiągnięta
Działanie 1.1						
Liczba jednostek naukowych ponoszących nakłady inwestycyjne na działalność B+R (produkt)	szt.	2	1	2	100%	50%
Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne w projekty w zakresie innowacji lub badań i rozwoju (CI 27) (produkt)	EUR	7,5 mln	2,3 mln	0,6 mln	1 244%	387%
Liczba naukowców pracujących w ulepszonych obiektach infrastruktury badawczej (CI 25) (rezultat)	EPC	203	0	172	118%	0%
Działanie 1.2						
Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CI 1) (produkt)	Przedsiębiorstwa	617	637	246	251%	259%
Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie niefinansowe (CI 4) (produkt)	Przedsiębiorstwa	508	484	62	819%	781%
Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje	Przedsiębiorstwa	460	244	212	217%	115%

Wskaźnik	Jednostka	Wartość prognozowana, zgodnie z umową dofinansowania	Wartość osiągnięta, zgodnie z wnioskami o płatność	Wartość docelowa (2023 r.)	Poziom realizacji – wartość prognozowana	Poziom realizacji – wartość osiągnięta
(CI 2) (produkt)						
Liczba przedsiębiorstw współpracujących z ośrodkami badawczymi (CI 26) (produkt)	Przedsiębiorstwa	414	152	74	559%	205%
Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (dotacje) (CI 6) (produkt)	EUR	28,9 mln	14,6 mln	159,7 mln	18%	9%
Działanie 1.3						
Liczba wspartych inkubatorów przedsiębiorczości (produkt)	szt.	11	2	9	122%	22%
Powierzchnia wspartych (przygotowanych) terenów inwestycyjnych (produkt)	ha	106	98	107	99%	91%
Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CI 1) (produkt / rezultat)	szt.	1 268	801	179	708%	447%
Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie niefinansowe (CI 4) (produkt / rezultat)	szt.	1 247	679	179	697%	379%
Działanie 1.4						
Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CI 1) (produkt)	szt.	243	230	153	159%	150%
Liczba przedsiębiorstw, które wprowadziły zmiany organizacyjno-	szt.	56	47	115	49%	41%

Wskaźnik	Jednostka	Wartość prognozowana, zgodnie z umową dofinansowania	Wartość osiągnięta, zgodnie z wnioskami o płatność	Wartość docelowa (2023 r.)	Poziom realizacji – wartość prognozowana	Poziom realizacji – wartość osiągnięta
procesowe (produkt)						
Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje (CI 2) (produkt)	Przedsiębiorstwa	229	215	153	150%	141%
Działanie 1.5						
Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CI 1) (produkt)	Przedsiębiorstwa	1 282	1 028	1 054	122%	98%
Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje (CI 2) (produkt)	Przedsiębiorstwa	385	323	274	141%	118%
Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie finansowe inne niż dotacje (CI 3) (produkt)	Przedsiębiorstwa	897	712	897	100%	79%
Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (dotacje) (CI 6) (produkt)	EUR	99,6 mln	73,9 mln	145,6 mln	68%	51%
Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (inne niż dotacje) (CI 7) (produkt)	EUR	31,1 mln	5,3 mln	32,7 mln	95%	16%
Liczba przedsiębiorstw objętych wsparciem w celu wprowadzenia produktów nowych dla rynku (CI 28) (produkt)	Przedsiębiorstwa	275	176	172	160%	102%
Liczba przedsiębiorstw objętych wsparciem w celu wprowadzenia produktów nowych dla firmy (CI 29) (produkt)	Przedsiębiorstwa	368	473	118	312%	401%

Wskaźnik	Jednostka	Wartość prognozowana, zgodnie z umową dofinansowania	Wartość osiągnięta, zgodnie z wnioskami o płatność	Wartość docelowa (2023 r.)	Poziom realizacji – wartość prognozowana	Poziom realizacji – wartość osiągnięta
Wzrost zatrudnienia we wspieranych przedsiębiorstwach (CI 8) (rezultat)	EPC	627	457	119	526%	384%

Źródło: Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, RPO WD 2014-2020 Wskaźniki produktu i rezultatu bezpośredniego.

Podsumowując część o postępie rzeczowym należy dodać, że w przypadku działań 1.2 i 1.5 korzystnie wygląda sytuacja, jeśli chodzi o inne wskaźniki, odnoszące się do logiki interwencji. W Działaniu 1.2 wskazać można na dwa wskaźniki rezultatu: (1) „Liczba projektów B+R realizowanych przy wykorzystaniu wspartej infrastruktury badawczej”, (2) „Liczba dokonanych zgłoszeń patentowych”. Oba te wskaźniki wykazują znaczne poziomy przekroczenia – dla pierwszego wartość już zrealizowana wynosi ok. 493% wartości docelowej, a drugiego ok. 192%. W Działaniu 1.5 wskazać można na grupę wskaźników, obrazujących wprowadzane innowacje (ogólną liczbę i według rodzajów). Zatem, w Działaniu 1.5 bieżąca realizacja wartości docelowej wskaźnika rezultatu „Liczba wprowadzonych innowacji” wynosi ok. 283%. Podobnie, wysokie przekroczenia dotyczą podziału rodzajowego tj. liczby innowacji produktowych (450%) i procesowych (345%). Wciąż natomiast niższa jest bieżąca realizacja wskaźnika docelowej liczby innowacji nietechnologicznych (52%). Generalnie można jednak stwierdzić, że bieżąca realizacja przywołanych tu wskaźników wskazuje na prawidłowe ukierunkowanie projektów, odpowiednio do logiki interwencji OP1. w sferze wspierania B+R+I.

4.2 Interwencja w sferze gospodarki niskoemisyjnej

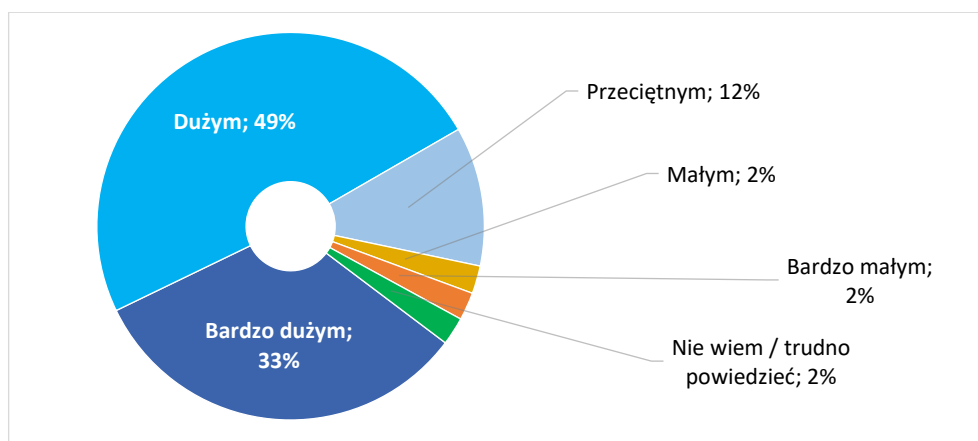
W niniejszej części przedstawiamy konkluzje badawcze, dotyczące objętych ewaluacją dwóch działań OP3. RPO WD, tj. Działania 3.1 „Produkcja i dystrybucja energii ze źródeł odnawialnych”, w którym interwencja Programu skierowana była na wspieranie powstawania nowych, prooszczędnościowych oraz proefektywnościowych technologii pozyskiwania energii z ze źródeł odnawialnych (OZE) i Działania 3.2 „Efektywność energetyczna w MŚP”, wspierającego przedsięwzięcia mikro, małych i średnich firm skutkujące ograniczeniem zapotrzebowania na energię oraz prowadzącym do ograniczenia zużycia energii elektrycznej w procesach produkcyjnych.

Schemat analizy ww. działań jest podobny do zastosowanego w przypadku OP1., co daje możliwość dokonywania ewentualnych porównań pomiędzy instrumentami obu osi.⁶⁰

4.2.1 Dostosowanie wsparcia do specyfiki / potrzeb realizowanych projektów

Odwołując się do wyników badania, można sformułować generalny wniosek, wskazujący na wysokie dostosowanie wsparcia do potrzeb beneficjentów (zgłoszonych przez nich i współfinansowanych ze środków Programu projektów). Dane badawcze na ten temat przedstawia poniższy wykres.

Wykres 23. Dostosowanie wsparcia do potrzeb związanych z tematyką realizowanego projektu (ocena zbiorcza na poziomie OP3.)

Źródło: CAWI / CATI (mix) z beneficjentami OP3., n=43 (Dz. 3.1 i 3.2).

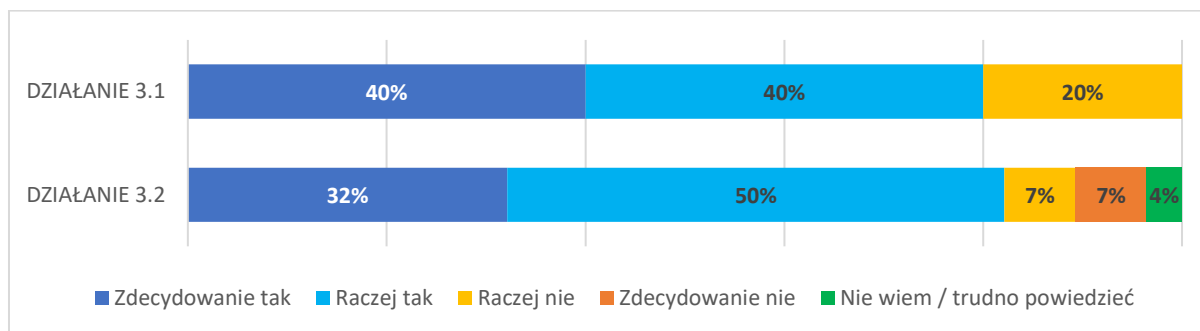
Analizując stanowiska respondentów w podziale na działania, dodać można, iż sformułowany powyżej wniosek pozostaje aktualny w przypadku beneficjentów każdego z tych działań. Udział opinii podkreślających bardzo wysokie lub wysokie dostosowanie interwencji do potrzeb finansowanych projektów, w przypadku Działania 3.1 osiąga poziom 86%, a w Działaniu 3.2 wartość około 78%. Co interesujące, beneficjenci Działania 3.2 w ogóle nie zgłosili ocen skrajnie negatywnych (wsparcie „w bardzo małym” stopniu dostosowane do potrzeb; ponadto udział opinii beneficjentów Działania 3.1, wskazujących na „duży” stopień dostosowania wsparcia był wyższy o 7 p.proc niż artykułowany przez beneficjentów Działania 3.2, którzy to z kolei częściej wskazywali na „przeciętne” dostosowanie). Zatem, pomimo przypisania generalnie wysokich ocen przez każdą z grup beneficjentów, oceny sformułowane przez beneficjentów Działania 3.1 są korzystniejsze.

Analizując czynniki wpływające na ocenę dopasowania interwencji do potrzeb finansowanych projektów, szczególną uwagę należy poświęcić dwóm z nich, tj. dopuszczalnemu okresowi realizacji projektu oraz elastyczności katalogu kosztów kwalifikowanych (ocenianej przez beneficjentów pod kątem specyfiki przedmiotu

⁶⁰ Należy jednak zaznaczyć, że w przypadku działań OP3. zrealizowana próba badawcza była stosunkowo nieliczna. Dlatego też, najczęściej wyniki badania prezentujemy zbiorczo dla obu analizowanych działań. Fakt ograniczonej liczebności próby trzeba mieć na uwadze przy interpretowaniu wyników badania.

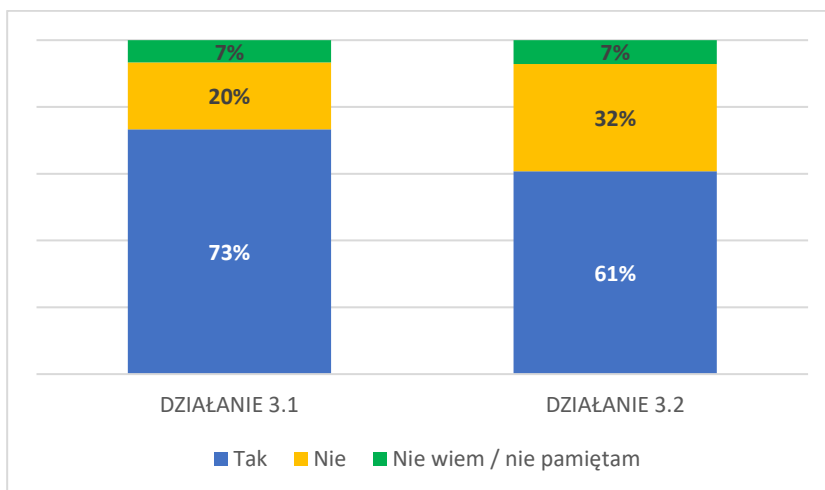
interwencji). Oba te parametry mają bardzo ważny wpływ na stronę praktyczną wdrażania projektów, zatem przyjąć można, że to one ukierunkowują ocenę ogólną w sprawie adekwatności instrumentu wobec specyfiki realizowanego przedsięwzięcia. Dane badawcze na ten temat prezentują dwa kolejne wykresy: Wykres 24 (dopuszczalny okres realizacji projektu) oraz Wykres 25 (adekwatność katalogu kosztów kwalifikowanych).

Wykres 24. Okres realizacji projektu (pyt. „Czy maksymalnie dopuszczalny okres realizacji projektu jest / był wystarczający biorąc pod uwagę zakres Państwa projektu?”)

Źródło: CAWI / CATI (mix) z beneficjentami OP3.: Dz. 3.1 n=15 i Dz. 3.2 n=28.

Wykres 25. Adekwatność katalogu kosztów kwalifikowanych (pyt. „Czy w przypadku Państwa projektu możliwe jest / było uwzględnienie w ramach dopuszczalnych wydatków kwalifikowalnych wszystkich kluczowych dla powodzenia projektu wydatków?”)

Źródło: CAWI / CATI (mix) z beneficjentami OP3.: Dz. 3.1 n=15 i Dz. 3.2 n=28.

Informacje z badania prezentowane na obu powyższych wykresach, pokazują wyraźną przewagę opinii wskazujących na odpowiednią konfigurację parametrów wsparcia, jeśli chodzi o dopuszczalny okres realizacji projektów, jak i adekwatność katalogu kosztów kwalifikowanych.

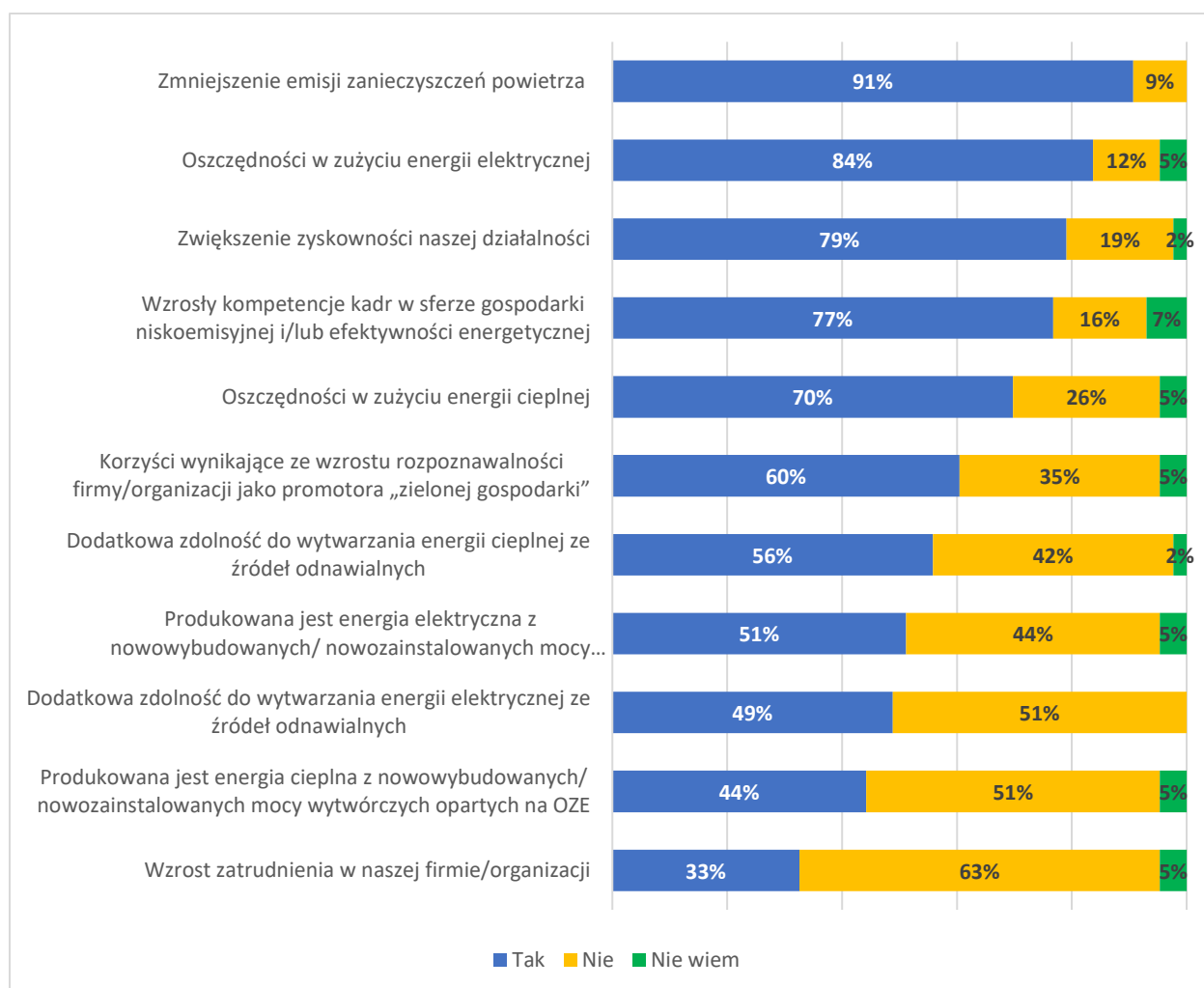
Wśród beneficjentów wsparcia zdecydowanie przeważają pozytywne oceny, dotyczące dopuszczalnego czasu realizacji projektów, przy czym występują one częściej wśród beneficjentów Działania 3.1. Ponadto, w przypadku beneficjentów Działania 3.2 występuje

mniejszy udział stanowisk, wskazujących na odpowiednią elastyczność katalogu kosztów kwalifikowanych, choć i w tym przypadku dominuje ocena pozytywna (73% ocen pozytywnych w Działaniu 3.1 i 61% w Działaniu 3.2). Zapewne jest to wynikiem specyfiki projektów realizowanych w sferze racjonalizacji zużycia energii w procesach produkcyjnych. Zagadnienie to jest oczywiście pojemne i może wiązać się z bardzo szczególnymi sytuacjami, co w konsekwencji może powodować występowanie trudności w rezultacie ograniczeń dotyczących uznawania wydatków za kwalifikowalne.

4.2.2 Ocena rezultatów wsparcia

Beneficjenci analizowanych działań OP3. poproszeni zostali o ocenę efektów pozyskanego wsparcia, które już obecnie (w momencie badania) można lub będzie można w niedalekiej przyszłości zaobserwować jako rezultat projektu.

Wykres 26. Jakie efekty można / będzie można zaobserwować jako rezultat projektu?
(beneficjenci Działania 3.1 i 3.2)

Źródło: CAWI / CATI (mix) z beneficjentami OP3., n=43 (Dz. 3.1 i 3.2).

W zasadzie wszystkie wskazane efekty nawiązują wprost do logiki interwencji działań 3.1 i 3.2.

Na liście efektów z najwyższym stopniem realizacji (pięć najczęściej występujących wskazań) pojawiają się: efekt zasadniczy, związany z redukcją obciążeń dla środowiska naturalnego, w tym klimatu, jak również efekty ekonomiczne tj. oszczędności w zużyciu energii elektrycznej (w nieco mniejszym stopniu energii cieplnej – szósta pozycja w rankingu), prowadzące do wzrostu zyskowności⁶¹. Wreszcie, za interesujący i bardzo korzystny efekt uznać należy często wskazywany wzrost kompetencji kadr w zakresie problematyki gospodarki niskoemisyjnej lub efektywności energetycznej – to efekt o charakterze „miękkim”, ale niewątpliwie równie istotny, jak pozostałe efekty o wymiernym charakterze. Oczywiście, podkreślany tu przyrost kompetencji będzie korzystnie oddziaływał długookresowo, ułatwiając beneficjentom „poruszanie się” w świecie zagadnień związanych ze sprawami inwestowania w OZE (np. ułatwi podejmowanie kolejnych przedsięwzięć tego rodzaju), jak i efektywności energetycznej w przedsiębiorstwach.

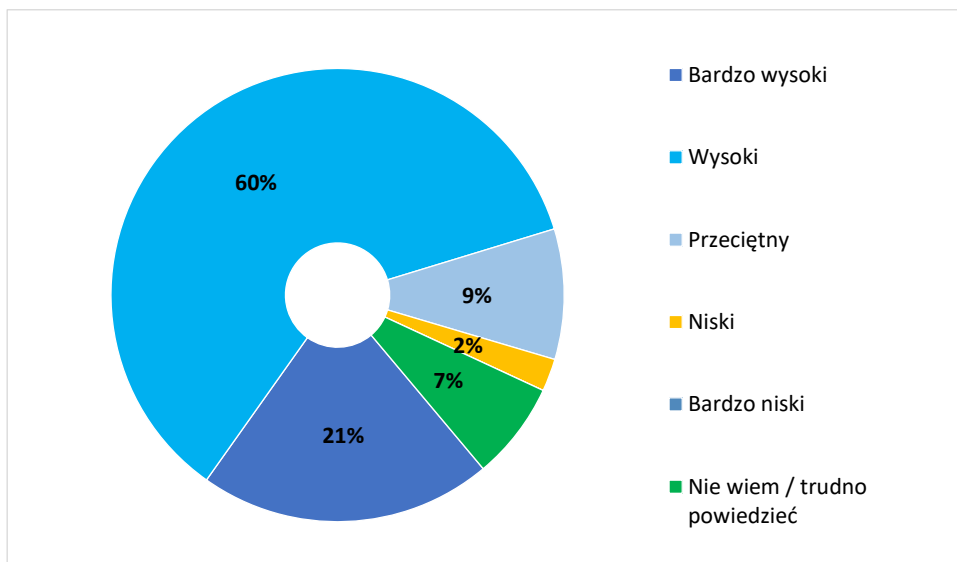
Opinie na temat występowania określonych efektów już obecnie, wynikających z realizowanych projektów, jak i dotyczące efektów planowanych, stanowią podstawę do ogólnej oceny obecnego stopnia realizacji celów projektów (Wykres 27).

W przypadku analizowanych działań OP3., tego rodzaju całościowa ocena wypada bardzo dobrze (warto dodatkowo podkreślić, że jest ona korzystniejsza niż analogiczna, wyrażona przez beneficjentów wsparcia w ramach OP1. – por. Wykres 13, s. 84; w przypadku analizowanych działań OP1. sumaryczny udział dwóch najwyższych ocen wyniósł 64%, tj. o 17 p.proc. mniej, a udział oceny najwyższej 12%, a więc o 9 p.proc. mniej niż w przypadku OP3.).

Biorąc pod uwagę charakter oczekiwanych, szczegółowych rezultatów wsparcia w zakresie tematycznym działań 3.1 i 3.2, można wnioskować o prawidłowym wpływie interwencji, odpowiadającym celom, zarówno na poziomie poszczególnych działań, jak i całej osi priorytetowej, a ostatecznie również w odniesieniu do ogólnego celu całego Programu.

⁶¹ Występowanie tego rodzaju efektów udało się pozytywnie zweryfikować w ramach wywiadów jakościowych z przedstawicielami beneficjentów Działania 3.1 (elektrownia fotowoltaiczna) oraz 3.2 (niepubliczna zakład opieki medycznej – specjalistyczne usługi medyczne). Jeden z respondentów podkreślił również, że w przypadku jego jednostki, głównym efektem projektu jest jego bezsprzecznie pozytywny wpływ na środowisko naturalne (jest to zdaniem respondenta oczywisty efekt bezpośredni), ale również całe przedsięwzięcie oddziałuje pośrednio, stanowiąc doskonały, lokalny przykład, uświadamiający mieszkańcom gminy potrzebę dbałości o najbliższe otoczenie, uświadamia także istnienie wyzwań wynikających ze zmian klimatycznych, a także pokazuje możliwe w tym zakresie rozwiązania.

Wykres 27. Całościowa ocena stopnia osiągnięcia zakładanych efektów projektów (pyt. „Jak całościowo oceniacie Państwo obecny stopień realizacji zakładanych efektów projektu, na który pozyskaliście Państwo dofinansowanie z RPO WD 2014-2020? Stopień ten jest:”)

Źródło: CAWI / CATI (mix) z beneficjentami OP3., n=43 (Dz. 3.1 i 3.2).

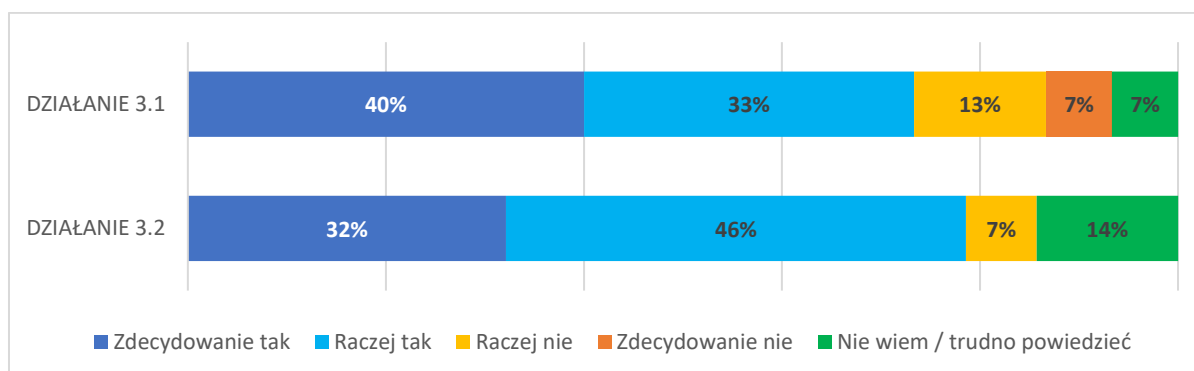
4.2.3 Trwałość i kontynuacja dofinansowanych projektów

Opinie beneficjentów działań 3.1 i 3.2 wskazują, iż w większości przypadków są oni zdeterminowani do kontynuowania przedsięwzięć, podobnych do tych, na które pozyskane zostało wsparcie, lub też dalszego rozwijania dofinansowanych już projektów⁶² (Wykres 28, poniżej). „Zdecydowane” i „raczej” zdecydowane stanowiska co do kontynuacji przedsięwzięć wyraziło ponad 70% beneficjentów Działania 3.1 i blisko 80% beneficjentów Działania 3.2. Warto również zauważyć wysoką gotowości wnioskowania o wsparcie w przyszłości, wyrażaną przez nieskutecznych wnioskodawców w obu działaniach – ponad połowa z nich, pomimo wcześniejszego niepowodzenia w pozyskaniu wsparcia, jest zainteresowana wnioskowaniem o nie w przyszłości).

Stanowiska beneficjentów analizowanych tu działań OP3. wynikają zapewne z wysokiej oceny użyteczności pozyskanego wsparcia, które pozwoliło na zgromadzenie określonych, pozytywnych doświadczeń. Obecnie doświadczenia te przemawiają za dalszym zainteresowaniem tego typu przedsięwzięciami. Jest to niewątpliwie korzystny prognostyk dla wdrażania podobnych działań w przyszłości, np. w ramach nowej perspektywy finansowej RPO WD (za bardzo dobry przykład takiej sytuacji posłużyć tu może przywołany już wcześniej wywiad indywidualny z beneficjentem Działania 3.1, który zrealizował inwestycję, polegającą na budowie elektrowni fotowoltaicznej).

⁶² Z badań jakościowych z przedstawicielem jednego z beneficjentów Działania 3.1 wynika, że posiada on już plan rozszerzenia projektu „pierwotnego”, który (początkowo) udało się zrealizować dzięki wsparciu z RPO WD. Chodzi o zwiększenie mocy uruchomionej już elektrowni fotowoltaicznej.

Wykres 28. Plany dotyczące kontynuacji realizowanych projektów (pyt. „Czy w ciągu najbliższych 2-3 lat zamierzacie Państwo nadal rozwijać przedsięwzięcie, na które pozyskaliście Państwo wsparcie /.../?

Źródło: CAWI / CATI (mix) z beneficjentami OP3.: Dz. 3.1 n=15 i Dz. 3.2 n=28.

4.2.4 Efekt jałowej straty

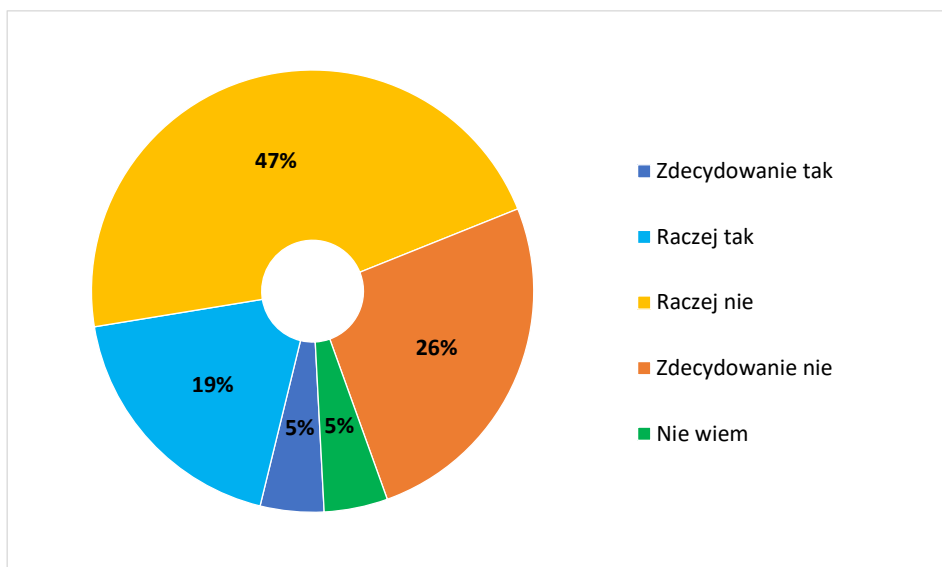
Wyniki badania (Wykres 29) nie ujawniają wysokiego ryzyka wystąpienia efektu jałowej straty (de facto jest ono tu jeszcze mniejsze niż w przypadku projektów analizowanych w ramach OP1. – por. Wykres 17, s. 87).

Mianowicie, okazuje się, że w przypadku braku dofinansowania ze środków publicznych, większość projektów (w podobnym stopniu w obu działaniach) na pewno lub raczej nie zostałyby zrealizowane. Prezentowany na wykresie udział opinii na ten temat: „zdecydowanie nie” i „raczej nie” – stanowi blisko $\frac{3}{4}$. Odwołując się do danych szczegółowych zauważamy, że wśród opinii pochodzących od przedstawicieli beneficjentów Działania 3.1 nie pojawiło się żadne stanowisko, wskazujące, że projekt zostałby zrealizowany zgodnie z jego pierwotnymi założeniami. Podobne stanowiska reprezentowali przedstawiciele wnioskodawców nieskutecznych. Spośród podmiotów o takim statusie w badaniu (w sumie 22), przedstawiciele 14 (a więc blisko $\frac{2}{3}$) poinformowało o rezygnacji z realizacji projektu, a kilku kolejnych, że jeszcze nie zdecydowano o dalszych losach tych przedsięwzięć (w sumie, obie te sytuacje odpowiadają za większość opinii w tej sprawie wyrażonych przez nieskutecznych wnioskodawców⁶³).

Ponadto, część beneficjentów deklarujących realizację projektów nawet w sytuacji braku wsparcia publicznego podkreślała, że projekty te byłyby realizowane z opóźnieniem i zapewne w mniejszej skali (przy czym, połowa spośród respondentów wyraziła przekonanie, że zakres ten byłby „zdecydowanie mniejszy”).

⁶³ Tylko dwóch przedstawicieli wnioskodawców nieskutecznych poinformowało, że projekt jest realizowany, przy czym źródło finansowania stanowią zarówno środki własne, jak i zewnętrzne (dłużne).

Wykres 29. Realizacja projektów w sytuacji braku wsparcia ze środków publicznych (pyt. „W sytuacji braku dofinansowania, czy mimo wszystko zdecydowałibyscie się Państwo na realizację projektu?”)

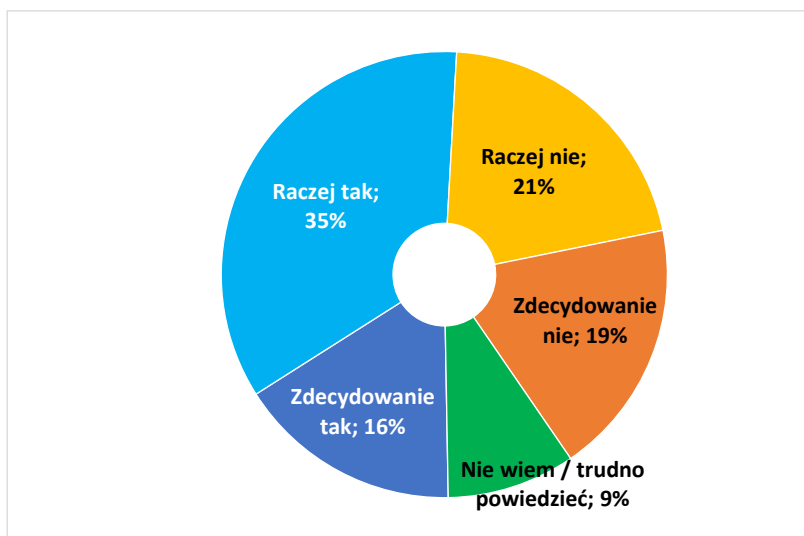
Źródło: CAWI / CATI (mix) z beneficjentami OP3., n=43 (Dz. 3.1 i 3.2).

4.2.5 Formy wsparcia projektów

Beneficjenci Działania 3.1 i 3.2 korzystali ze wsparcia udzielonego w formie bezzwrotnej (dotacji). Jednocześnie, w sferze tematycznej analizowanych działań OP3. w ramach Programu uruchomiono instrumenty finansowe, skierowane na finansowanie przedsięwzięć mających na celu produkcję energii elektrycznej i/lub ciepłej, polegających na budowie oraz modernizacji infrastruktury służącej do wytwarzania energii w oparciu o źródła odnawialne (Działanie 3.1 schemat D), jak również zapewniające finansowanie dla MŚP w zakresie wdrażania rozwiązań zapewniających wzrost efektywności energetycznej procesów produkcyjnych, w tym zastosowanie efektywnych energetycznie technologii (Działanie 3.2 schemat D).

W ramach badania beneficjentów analizowanych tu działań poproszono o wyrażenie opinii w sprawie zastępowalności dotacji finansowaniem zwrotnym, w odniesieniu do projektów mieszczących się w spektrum interwencji działań 3.1 i 3.2. Podsumowanie zebranych na ten temat opinii prezentuje kolejny wykres.

Wykres 30. Preferowane formy finansowania projektów badawczo-rozwojowych i innowacyjnych (pyt. „Czy w przyszłości właściwsze dla podobnego projektu mogłoby być skorzystanie z instrumentu zwrotnego (np. kredytu / pożyczki)?”)

Źródło: CAWI / CATI (mix) z beneficjentami OP3., n=43 (Dz. 3.1 i 3.2).

Jak widać, zdania na temat zastępowalności dotacji instrumentami finansowymi są mniej więcej równo podzielone (również w podziale na przedstawicieli typów projektów, odpowiadających zakresowi analizowanych działań). Wskazania „zdecydowanie nie” vs. „zdecydowanie tak” są podobne, natomiast przeważa udział stanowisk oceniających, że „raczej” zastępowalność taka występuje.

Wyniki niniejszego badania w części dotyczącej form finansowania można uzupełnić ustaleniami „Aktualizacji ex-ante instrumentów finansowych /.../”⁶⁴ dla województwa dolnośląskiego.

W ramach RPO WD były wdrażane dwa instrumenty finansowe, związane z odnawialnymi źródłami energii oraz efektywnością energetyczną w przedsiębiorstwach (MŚP):

- Od końca 2018 jest oferowana, przez doświadczonego pośrednika finansowego (TISE S.A.), pożyczka na produkcję i dystrybucję energii z OZE. Finansowane projekty polegają głównie na instalacji i produkcji energii elektrycznej przy pomocy paneli fotowoltaicznych. Wdrażanie pożyczki przebiega dość powoli, ale ostatecznie ocenia się, że powinno się udać zaangażować całą alokację.
- Drugim instrumentem jest pożyczka na efektywność energetyczną wspierająca głęboką termomodernizację obiektów oraz bardziej wydajną energetycznie produkcję w MŚP. Zakres inwestycji finansowanych przez pożyczkę obejmuje ocieplenie przegród budowlanych, wymianę źródeł ciepła, inwestycje w systemy grzewcze, chłodzące oraz oświetleniowe, a także odzysk ciepła odpadowego i modernizację i rozbudowę linii produkcyjnych na bardziej

⁶⁴ „Aktualizacja analizy ex-ante /.../”, op. cit.

efektywne energetycznie. Pożyczka stawia także wymóg podniesienia efektywności energetycznej o przynajmniej 25% oraz 30% redukcji CO₂ „w przypadku przejścia na inne paliwo; likwidacja źródła ciepła musi skutkować instalacją nowego urządzenia”.

W celu wdrażania pożyczki na efektywność energetyczną Bank Gospodarstwa Krajowego podpisał w 2018 roku umowy z TISE oraz konsorcjum Funduszu Regionu Wałbrzyskiego / Wrocławskiej Agencji Rozwoju Regionalnego. Wdrażanie pożyczki przebiega sprawnie, choć pojawiają się pewne opóźnienia. Zasadniczym problemem jest konkurencja pożyczki rozwojowej, oferowanej w ramach Działania 1.5, której parametry są generalnie zbliżone, ale w ramach której nie ma konieczności prowadzenia audytu energetycznego i osiągnięcia progu co najmniej 25% oszczędności energii.

4.2.6 Postęp rzeczowy

Poziom realizacji poszczególnych wskaźników programowych w działaniach 3.1 i 3.2 jest silnie zróżnicowany i generalnie wysoki. Nieliczne są przypadki niepełnego prognozowanego osiągnięcia wskaźników, opartego o założenia przedstawione w umowach o dofinansowanie. W Działaniu 3.1 realizacja wskaźnika „Dodatkowa zdolność wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych” (wyrażanego w megawatach) jest szacowana tylko na 58% i to pomimo bardzo wysokiego stopnia osiągnięcia wskaźników „Liczba jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE” oraz „Liczba jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE”. Z kolei w Działaniu 3.2 niska, w stosunku do założeń, jest liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie, natomiast w tym przypadku wartość wskaźnika wynikająca z kontraktacji jest bliska założonemu celowi i wynosi 83%.

Tabela 28. Wskaźniki programowe w analizowanych działaniach OP3. (stan na 30 kwietnia 2020)

Wskaźnik	Jednostka	Wartość prognozowana, zgodnie z umową dofinansowania	Wartość osiągnięta, zgodnie z wnioskami o płatność	Wartość docelowa (2023 r.)	Poziom realizacji – wartość prognozowana	Poziom realizacji – wartość osiągnięta
Działanie 3.1.						
Liczba jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE (produkt)	szt.	1 595	1 064	5	31 900%	21 280%
Liczba jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE (produkt)	szt.	571	341	32	1 784%	1 066%
Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CI 34)	tony równoważnika	17 197	8 223	9 410	183%	87%

Wskaźnik	Jednostka	Wartość prognozowana, zgodnie z umową dofinansowania	Wartość osiągnięta, zgodnie z wnioskami o płatność	Wartość docelowa (2023 r.)	Poziom realizacji – wartość prognozowana	Poziom realizacji – wartość osiągnięta
(rezultat)	CO ₂					
Dodatkowa zdolność wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych (CI 30) (rezultat)	MW	34	6	59	58%	10%
Działanie 3.2						
Powierzchnia użytkowa budynków poddanych termomodernizacji (produkt)	m ²	167 tys.	72 tys.	147 tys.	114%	49%
Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CI 1) (produkt)	Przedsiębiorstwa	166	62	201	83%	31%
Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CI 34) (rezultat)	tony równoważnika CO ₂	7 748	6 638	1 980	391%	335%

Źródło: Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, RPO WD 2014-2020 Wskaźniki produktu i rezultatu bezpośredniego.

4.3 Interwencja w sferze rynku pracy

Niniejsza ewaluacja dotyczyła dwóch, finansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, działań, oferujących finansowanie w formie bezzwrotnej, skierowane do przedsiębiorców oraz ich pracowników. Ogólny opis obu działań zaprezentowaliśmy we wcześniejszych rozdziałach. Chodzi o dwa finansowane ze środków EFS działania, skierowane do przedsiębiorców oraz ich pracowników. Są to: Działanie 8.5 „Przystosowanie do zmian zachodzących w gospodarce w ramach działań outplacementowych” oraz Działanie 8.6 „Zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstw i przedsiębiorców z sektora MMŚP”. Za wdrażanie obu działań odpowiadał Dolnośląski Wojewódzki Urząd Pracy, pełniąc funkcję Instytucji Pośredniczącej. Poniżej opisujemy główne wnioski, związane z wdrażaniem obu działań.

4.3.1 Przystosowanie do zmian zachodzących w otoczeniu gospodarczym

Celem Działania 8.5 „Przystosowanie do zmian zachodzących w gospodarce w ramach działań outplacementowych” była poprawa zdolności adaptacyjnych pracowników do zmian zachodzących w gospodarce w ramach działań outplacementowych. Ideą realizacji tego Działania była pomoc pracownikom i – pośrednio – pracodawcom zwalnającym pracowników, częściowo jeszcze na etapie zanim dojdzie do zwolnienia. Pomoc generalnie

polegała na przygotowaniu zwalnianych osób do podjęcia nowej pracy, udzieleniu wsparcia w znalezieniu takiej pracy bądź też w rozpoczęciu działalności gospodarczej.

W sferze realizacji Działania ogłoszono 3 konkursy na wybór projektodawców, którzy następnie realizowaliby odpowiednie projekty.

Alokacja na realizację Działania ze środków europejskich wynosiła 8 mln euro. Pierwszy konkurs został zakończony w kwietniu 2016 roku, drugi we wrześniu 2017 roku, w ramach ostatniego trwa jeszcze ocena wniosków.

Bezpośrednim beneficjentem (projektodawcą) Działania 8.5 jest Dolnośląska Agencja Współpracy Gospodarczej, występująca w partnerstwie z: ARLEG S.A., AGROREG S.A. oraz Karkonoską Agencją Rozwoju Regionalnego S.A. (w II edycji partnerem jest także Dolnośląski Park Innowacji i Nauki S.A.). W ostatnim konkursie (wniosek znajduje się jeszcze w trakcie oceny) projekt złożyło także zbliżone konsorcjum, przy czym zamiast AGROREG S.A. jednym z partnerów jest Wrocławska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.

W Działaniu 8.5 udzielane jest wsparcie finansowe na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej i wsparcie szkoleniowo-doradcze. Wsparcie finansowe jest skierowane w pierwszej kolejności do osób zwolnionych z przyczyn nie dotyczących pracownika, a także do pracowników, znajdujących się w okresie wypowiedzenia stosunku pracy lub stosunku służbowego. Pierwszy projekt był realizowany w okresie od lipca 2016 roku do końca listopada 2018 roku, drugi zaś jest realizowany od początku października 2018 roku, realizacja trzeciego projektu się jeszcze nie rozpoczęła, nastąpi to zapewne dopiero po zakończeniu drugiego projektu i wykorzystaniu dostępnej alokacji środków.

Specyfiką obu projektów było to, że pierwszy projekt był realizowany w całości w okresie generalnie bardzo dobrej sytuacji na rynku pracy w kraju i w regionie, drugi zaś w znacznej części w takiej sytuacji (choć sytuacja na rynku pracy zaczęła się zasadniczo zmieniać od marca 2020 roku, wskutek pandemii COVID-19, zmiany te na pewno będą narastać). Można jednak przyjąć, że końcówka drugiego projektu oraz trzeci projekt będą realizowane już w całkowicie innej sytuacji społeczno-gospodarczej. Z całą pewnością można też przewidzieć, że potrzeba realizacji tego typu projektów i popyt na oferowane w ich ramach usługi bardzo znacząco wzrosnie. Z drugiej jednak strony ich realizacja będzie znacznie trudniejsza, nie będzie wprawdzie zapewne problemów w rekrutacji uczestników, mogą się one jednak pojawić w kontekście ułatwienia znalezienia nowej pracy lub też udanego założenia i prowadzenia działalności gospodarczej; w trakcie oczekiwanej recesji o jedno i drugie może być stosunkowo trudno.

Na generalną skuteczność wsparcia i dobre przygotowanie projektów wskazują niżej omówione wyniki badań jakościowych i ilościowych. Zdaniem przedstawicieli wykonawców obu projektów, generalnie projekty były realizowane bez większych problemów, chociaż w przypadku pierwszego z nich nie udało się osiągnąć jednego z zakładanych wskaźników. Wynikało to zarówno z opisanej stosunkowo dobrej sytuacji na rynku pracy (wiele zwalnianych osób było w stanie samodzielnie znaleźć sobie pracę) i niewielkiej liczby

likwidowanych firm / zwolnień pracowników, jak i konkurencji wsparcia w ramach Działania 8.3 RPO WD⁶⁵, naturalnie przede wszystkim w jego dotacyjnej formie.

Z punktu widzenia dotarcia do odpowiednich firm oraz zwalnianych pracowników, bardzo ważne było to, że oba projekty Działania 8.5 były realizowane przez konsorcjum doświadczonych instytucji otoczenia biznesu, ulokowanych w poszczególnych subregionach województwa. Dodatkowo, część z tych instytucji realizowała zbliżone projekty w przeszłości, co ułatwiało dobre przygotowanie i dotarcie do potencjalnych ostatecznych odbiorców.

Z badań jakościowych wynika także, że naturalnym wyzwaniem była zróżnicowana sytuacja w poszczególnych podregionach województwa, związana przede wszystkim z sytuacją na lokalnym rynku pracy, ale także z podejściem pracowników powiatowych urzędów pracy do współpracy z konsorcjum realizującym projekt. Z tego punktu widzenia ważne było to, że w skład konsorcjum, realizującego oba projekty wchodziły instytucje z doświadczeniem i kontaktami w poszczególnych subregionach. Na szczęście współpraca z powiatowymi służbami zatrudnienia przebiegała w większości przypadków dobrze: poszczególne urzędy pracy przekazywały konsorcjum realizującemu projekt informację o planowanych lub już realizowanych masowych zwolnieniach w danym zakładzie pracy, a następnie przedstawiciele obu instytucji wspólnie udawali się do danej firmy, rozmawiając z jej przedstawicielami i pracownikami i przedstawiając ofertę pomocy w ramach realizowanego projektu. Niestety, podejście pracodawców było bardzo zróżnicowane: od pełnej współpracy do zdecydowanej niechęci. Stąd też wydaje się, że trafne było rozwiązanie, zgodnie z którym oferta w ramach projektu była kierowana głównie do osób fizycznych, a pracodawcy pełnili w jego ramach tylko wspomagającą rolę.

Właśnie współpraca z PUP oraz samorządami lokalnymi (materiały o projekcie były często udostępniane w urzędach gmin i miast), a także kontakty i strony internetowe partnerów konsorcjum (oraz strona internetowa projektu) były głównymi źródłami informacji o jego ofercie. Z badań ilościowych wynika, że najwięcej badanych ostatecznych odbiorców pozyskało informację ze strony internetowej projektu (34%), znacząca grupa pozyskała tę informację od osób znanych (20%), nieco mniejsze grupy zaś ze strony internetowej Dolnośląskiego Wojewódzkiego Urzędu Pracy lub Dolnośląskiej Instytucji Pośredniczącej (14%) oraz od ówczesnego pracodawcy (11%). Generalnie, działania promocyjne były realizowane przede wszystkim przez realizatorów projektu.

Zdaniem przedstawicieli konsorcjum realizującego projekt⁶⁶, oba projekty zostały generalnie trafnie zaplanowane. W przyszłości, w razie realizacji tego typu projektów warto by natomiast, ich zdaniem, brać pod uwagę następujące kwestie:

⁶⁵ Szczególnie, że w ramach Działania 8.3 było oferowane tzw. wsparcie pomostowe, które w pierwszej edycji projektu w ramach Działania 8.5 nie było dostępne, pojawiło się natomiast w ramach drugiej edycji.

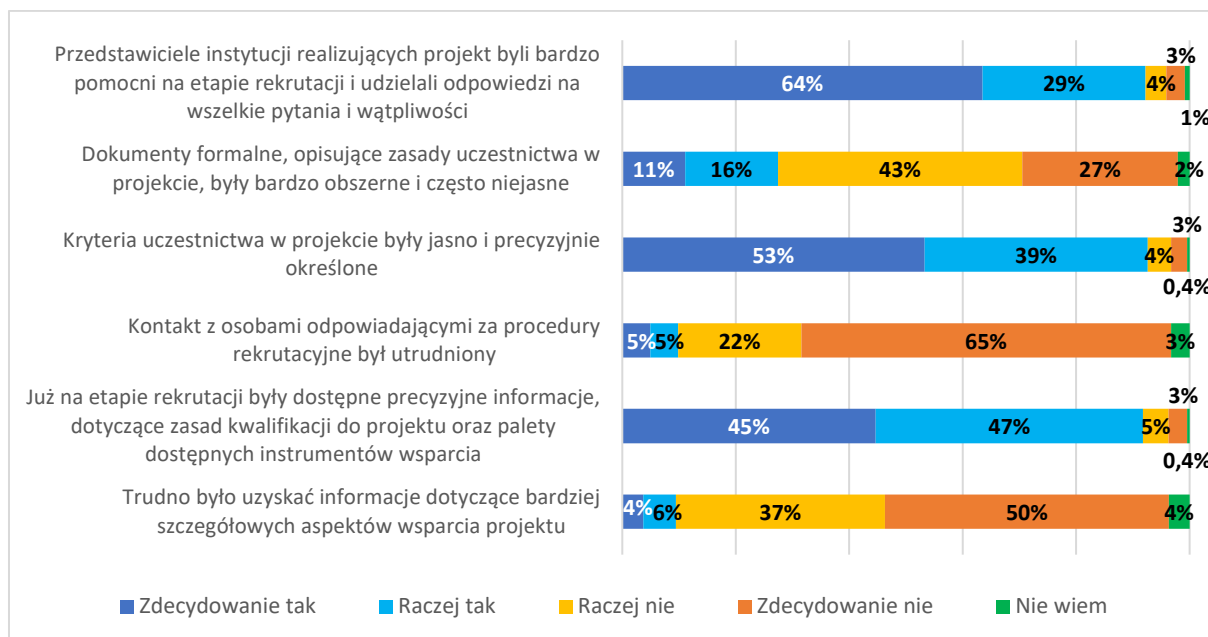
⁶⁶ Przedstawiciele DWUP podzielali tę opinię.

- należałoby utrzymać rozwiązanie, zgodnie z którym podział środków przeznaczonych na poszczególne formy wsparcia można było zmieniać, w uzasadnionych sytuacjach, za zgodą właściwej instytucji pośredniczącej; trudno jest bowiem precyzyjnie zaplanować popyt na dane formy wsparcia,
- na etapie przygotowania projektu celowa byłaby, ze względu na jego złożoność, konsultacja jego założeń z potencjalnymi projektodawcami,
- w przypadku oferowania dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej, należałoby bardzo precyzyjnie zaplanować demarkację tego instrumentu z innymi instrumentami wsparcia w tej sferze, aby wsparcie ze środków publicznych nie konkurowało z innym wsparciem z tych samych środków.

Od strony formalnej warto byłoby też spróbować znaleźć sposób na rozwiązanie pewnego specyficznego problemu, jakim była konieczność stosowania konkurencyjnego wyboru usługodawców, świadczących wsparcie ostatecznym odbiorcom. Jeżeli bowiem konkretna osoba wspierana w ramach projektu miała mieć zapewnione szkolenie w danej sferze (i nie było możliwości stworzenia większej grupy), to aby zakupić takie szkolenie realizator projektu (ze względu na procedurę kumulacji wartości zamówień w ramach projektu) musiał dokonywać wyboru wykonawcy w trybie konkurencyjnym, co oczywiście z jednej strony było bardzo czasochłonne, z drugiej zaś powodowało, że część wykonawców nie była zainteresowana składaniem ofert, bo na przykład zainteresowana danym szkoleniem była tylko jedna albo dwie osoby. Wydaje się, że w kolejnej perspektywie celowe byłoby znaczące uproszczenie procedur w tego typu sytuacjach.

Z kolei uczestników projektów, realizowanych w ramach Działania 8.5 RPO WD zapytano o ich ocenę przejrzystości reguł, dotyczących uczestnictwa w projekcie, a także wsparcia informacyjnego na etapie rekrutacji. Oceny w tej sferze są generalnie bardzo pozytywne, co obrazuje poniższy wykres.

Wykres 31. Ocena pomocy oferowanej na etapie rekrutacji do projektu w ramach Działania 8.5

Źródło: CAWI z ostatecznymi odbiorcami Działania 8.5 RPO WD, n=244.

Jak widać, aż 93% badanych zdecydowanie lub raczej zgadza się z opinią, zgodnie z którą przedstawiciele instytucji realizujących projekt byli bardzo pomocni na etapie rekrutacji i udzielali odpowiedzi na wszelkie pytania i wątpliwości, 92% potwierdza, że kryteria uczestnictwa w projekcie były jasno i precyzyjnie określone, także 92% deklaruje, że na etapie rekrutacji były dostępne precyzyjne informacje, dotyczące zasad kwalifikacji do projektu oraz palety dostępnych instrumentów wsparcia. Analogicznie, ze stwierdzeniami krytycznie oceniającymi jakość przekazywanych informacji, zgadza się znacząca mniejszość badanych (przeważnie 10%). Jedynym wyjątkiem jest stwierdzenie, zgodnie z którym dokumenty formalne, opisujące zasady uczestnictwa w projekcie, były bardzo obszerne i często niejasne. Zgadza się z nim 27% badanych, jednakże większość (70%) jest przeciwnego zdania.

Uczestnicy projektów dobrze oceniali jakość i użyteczność obligatoryjnych form wsparcia w ramach projektu, czyli doradztwa, świadczonego przez doradcę zawodowego oraz usługi pośrednictwa pracy. 84% badanych oceniło je bardzo dobrze lub dobrze, 10% zaś przeciętnie. Oceny negatywne zaś wystawiały tylko pojedyncze osoby (6 osób – 2,4% badanych).

W ramach nieobligatoryjnych form wsparcia (Tabela 30, poniżej) największą popularnością cieszyły się dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej (korzystało z nich 50% badanych), wsparcie pomostowe (33%), szkolenia z zakresu prowadzenia działalności gospodarczej (30%) oraz indywidualne usługi doradcze przed rozpoczęciem działalności gospodarczej (18%).

Warto przy okazji wskazać, na podstawie badań jakościowych, że jeżeli chodzi o ofertę, najbardziej popularnych dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej, w ramach pierwszego projektu poważnym wyzwaniem była konkurencja dotacji oferowanych w ramach Działania 8.3 RPO WD. Były one znacznie bardziej atrakcyjne, gdyż nie był wymagany udział własny ostatecznego odbiorcy (podczas, gdy w przypadku opisywanego projektu był wymagany 10% udział własny), ponadto, w pierwszej edycji projektu nie było oferowane tzw. wsparcie pomostowe, a było oferowane w ramach Działania 8.3 (pojawilo się ono natomiast w ramach drugiej edycji).

Tabela 29. Udział ostatecznych odbiorców w ramach Działania 8.5, korzystających z poszczególnych nieobligatoryjnych form wsparcia

Forma wsparcia	Udział uczestników korzystających z formy wsparcia
Wsparcie finansowe na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej	50,0%
Wsparcie pomostowe	33,2%
Szkolenia z zakresu prowadzenia działalności gospodarczej	30,3%
Indywidualne usługi doradcze przed rozpoczęciem działalności gospodarczej	18,4%
Studia podyplomowe	15,6%
Poradnictwo psychologiczne.	13,1%
Stáže zawodowe (w tym: stypendia stáže oraz pozostałe koszty związane z odbywaniem stáže)	13,1%
Szkolenia zawodowe (w tym: stypendia szkoleniowe dla uczestników szkoleń)	11,5%
Indywidualne usługi doradcze w zakresie efektywnego wykorzystania dotacji	11,1%
Dodatek relokacyjny	4,1%
Żadne z powyższych	7,8%
Nie wiem/trudno powiedzieć	4,5%

Źródło: CAWI z ostatecznymi odbiorcami Działania 8.5 RPO WD, n=244.

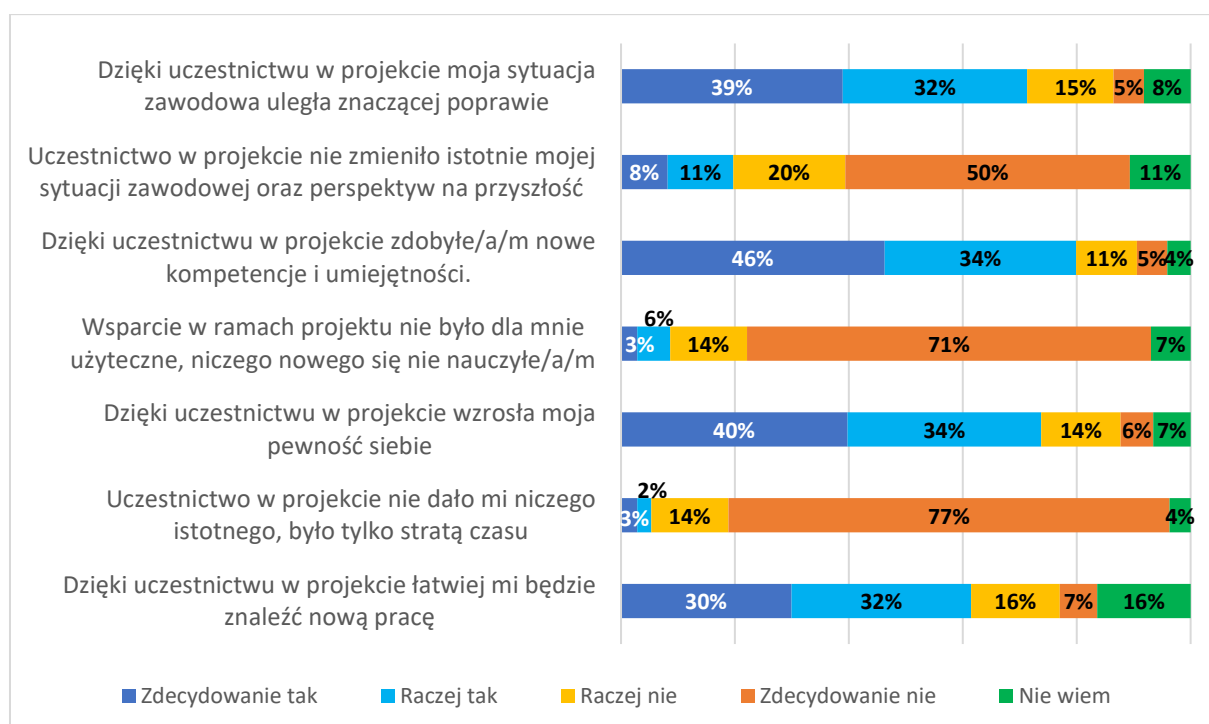
Użyteczność form wsparcia, z których korzystali poszczególni ostateczni odbiorcy, jest generalnie oceniana wysoko. Najwyżej, co zrozumiałe, było oceniane wsparcie finansowe: 100% osób z niego korzystających oceniało dobrze lub bardzo dobrze przydatność dodatku relokacyjnego (choć grupa korzystająca z tej formy wsparcia była dość ograniczona), z kolei po 97,5% badanych korzystnie oceniało wsparcie pomostowe i wsparcie finansowe na rozpoczęcie działalności gospodarczej. Także jednak inne, niefinansowe, formy wsparcia były oceniane zdecydowanie pozytywnie: udział ocen pozytywnych kształtował się od 78%

do 90% – najwyżej oceniono szkolenia z zakresu prowadzenia działalności gospodarczej (90,5% ocen dobrych i bardzo dobrych).

Bardzo pozytywnie są też oceniane skutki uczestnictwa w projekcie, co obrazuje poniższy wykres (warto przy tym pamiętać, że 36% badanych osób jeszcze nie zakończyło swojego uczestnictwa w projekcie).

Badani najczęściej wskazywali na, wynikającą z uczestnictwa w projekcie, znaczącą poprawę sytuacji zawodowej (71% badanych), zdobycie nowych kompetencji i umiejętności (80%), zwiększenie pewności siebie, a także (choć nieco rzadziej) zapewne łatwiejsze znalezienie nowej pracy (60%). Udział osób negatywnie oceniających skutki uczestnictwa w projekcie jest niewielki – rzędu 5-9% badanych, jedynie w sferze związanej z obecną i przyszłą sytuacją zawodową większy udział osób (rzędu 19-23% badanych) jest bardziej sceptyczny, co do oceny wpływu projektu. Jest to jednak zrozumiałe, biorąc pod uwagę mające na to wpływ i niezależne od projektu czynniki zewnętrzne (takie jak sytuacja rodzinna danej osoby, w tym możliwości relokacji, sytuacja na lokalnym rynku pracy itp.).

Wykres 32. Ocena rezultatów uczestnictwa w projekcie w ramach Działania 8.5

Źródło: CAWI z ostatecznymi odbiorcami Działania 8.5 RPO WD, n=244.

Z kolei, w sumarycznej ocenie, ok. 90% badanych ocenia uczestnictwo w projekcie dobrze lub bardzo dobrze, a tylko 2,4% źle lub bardzo źle (pozostałe osoby nie mają zdania lub oceniają projekt przeciętnie). Wyniki te należy uznać za bardzo korzystne i potwierdzające trafność wsparcia i odpowiednią realizację projektów.

Warto też wskazać, że w ramach realizowanych projektów, już obecnie, zostały nie tylko osiągnięte, ale także przekroczone, zakładane wskaźniki, zarówno produktu, jak i rezultatu, co obrazuje poniższa tabela.

Tabela 30. Wskaźniki osiągnięte do dnia 30 kwietnia 2020 w ramach obu projektów realizowanych ze środków Działania 8.5

Wskaźnik	Jednostka	Wartość, zgodnie z ostatnim wnioskiem o płatność	Wartość docelowa (2023 r.)	Poziom realizacji
Liczba pracowników zagrożonych zwolnieniem z pracy oraz osób zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładu pracy objętych wsparciem w programie (produkt)	osoby	1 024	937	109,28%
Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie (rezultat)	%	59,08%	35%	168,81%
Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu (rezultat)	%	85,06%	20%	425,29%

Źródło: Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, RPO WD 2014-2020 Wskaźniki produktu i rezultatu bezpośredniego.

Warto także dodać, że w obszarze rynku pracy (CT8) w ramach priorytetu inwestycyjnego 8iii (Działanie 8.3) wdrażany był instrument finansowy o nazwie „Mikropożyczka”, mający częściowo komplementarny charakter wobec wsparcia udzielanego w Działaniu 8.5⁶⁷.

Wartość podpisanych umów z dwoma pośrednikami finansowymi (Polska Fundacja Przedsiębiorczości i Fundusz Regionu Wałbrzyskiego) wyniosła 9,14 mln zł, co stanowi 16,4% całkowitej alokacji dostępnej w Działaniu 8.3 na instrumenty zwrotne. Pierwszych pożyczek pośrednicy zaczęli udzielać w połowie 2018 r., a okres budowy portfela w obu umowach zakończył się na przełomie 2019 i 2020 roku. Ogółem, w tym okresie pośrednicy finansowi udzielili 125 pożyczek na łączną kwotę 7,68 mln zł (pożyczki wypłacone).

Ogółem, wdrażanie Mikropożyczki było relatywnie powolne. Wynikało to przede wszystkim z niskiego poziomu zainteresowania odbiorców ostatecznych. Niewątpliwie na taki stan rzeczy istotny wpływ miała bardzo znacząca poprawa sytuacji na rynku pracy, która oczywiście skończyła się w momencie rozpoczęcia pandemii COVID-19. Nie pomogło ukierunkowanie pożyczek na osoby znajdujące się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, które mają dość łatwy dostęp do środków dotacyjnych z PUP. Problemem była również dość niska wartość udzielanych pożyczek – średnio ok. 60 tys. zł. Wynikało ona

⁶⁷ Informacje na temat interwencji w formie instrumentów na rynku pracy podajemy, odwołując się odpowiednio do wyników opracowania „Aktualizacja analizy ex ante /.../”, op. cit., s. 86 i n.

częściowo z problematycznego ustalenia wartości docelowych wskaźników w Działaniu 8.3, które przy dostępnej alokacji ograniczały wartość udzielanych pożyczek.

Wyniki ankiety CATI przeprowadzonej wśród odbiorców Mikropożyczki pokazują, że faktycznie trafiała ona do osób pozostających bez pracy, w tym w dużej mierze do osób znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy, przy czym nieznaczną większość stanowili bezrobotni zarejestrowani w urzędzie pracy (55%), a resztę – osoby bez pracy niezarejestrowane w PUP. Spośród różnych grup osób znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy, najwięcej było osób z niskimi kwalifikacjami (64%) oraz kobiet (43%). Znacznie rzadziej wsparcie trafiało do długotrwale bezrobotnych, osób w wieku 50+ czy osób z niepełnosprawnościami.

Niemal wszyscy respondenci ankiety CATI (97%) stwierdzili, że Mikropożyczka była dobrze dostosowana do ich potrzeb (aż 80% twierdziła tak zdecydowanie). W przeprowadzonych wywiadach indywidualnych odbiorcy Mikropożyczki uznawali ją za bardzo dobry instrument, głównie ze względu na bardzo niskie oprocentowanie. Wśród innych zalet wymieniano zwłaszcza wyższą, niż w przypadku dotacji kwotę, a także możliwość karencji w spłacie kapitału pożyczki. Doceniano również znacznie łagodniejszą ocenę zdolności kredytowej – pożyczki otrzymywały osoby, które nie miały bieżących dochodów (bezrobotne i bierne zawodowo), co w banku było praktycznie niemożliwe. Pewnym wyzwaniem było jedynie zdobycie odpowiednich zabezpieczeń – szczególnie dla osób, które nie miały w swoim otoczeniu chętnych do poręczenia im pożyczki.

4.3.2 Podnoszenie konkurencyjności

Kolejnym analizowanym instrumentem interwencji było Działanie 8.6. „Zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstw i przedsiębiorców z sektora MMŚP”. Jego celem był wzrost konkurencyjności dolnośląskich mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw, poprzez usługi realizowane w ramach Bazy Usług Rozwojowych, pozwalające na rozwój przedsiębiorstwa i/lub jego pracowników, w szczególności poprzez nabycie lub potwierdzenie kwalifikacji, usprawnienie procesów lub obszaru działania przedsiębiorstwa, częściową lub całkowitą zmianę profilu działalności gospodarczej. W ramach Działania 8.6 RPO WD były realizowane dwa projekty „Partnerstwo na rzecz rozwoju dolnośląskich MMŚP i ich pracowników” – edycja 1 i edycja 2. Pierwszy projekt był realizowany od listopada 2016 roku do lipca 2019 roku, drugi jest realizowany od początku sierpnia 2019 roku. Oba projekty były wdrażane przez to samo konsorcjum w składzie Agencja Rozwoju Regionalnego ARLEG S.A. (Lider Projektu) w partnerstwie z Dolnośląską Agencją Współpracy Gospodarczej Sp. z o.o., Karkonoską Agencją Rozwoju Regionalnego S.A., Wrocławską Agencją Rozwoju Regionalnego SA, Dolnośląskim Parkiem Innowacji i Nauki S.A. oraz Agencją Rozwoju Regionalnego AGROREG S.A.

Wsparcie polegało na dofinansowaniu kosztów zakupu przez firmy tzw. usług rozwojowych (przede wszystkim szkoleń, ale także doradztwa) od firm, zarejestrowanych w tzw. Bazie Usług Rozwojowych (BUR), prowadzonej przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości⁶⁸. Warunkiem pozyskania dofinansowania była wcześniejsza rejestracja usługodawcy w BUR. Podstawowy udział dofinansowania wynosił 50% kwoty wydatków na zakup usługi rozwojowej. Mógł on jednak zostać zwiększony nawet do 80%, w sytuacji, gdy, na przykład, ze wsparcia korzystali uczestnicy o określonych cechach (np. osoby niepełnosprawne, czy też powyżej 50 roku życia) lub też firmy o określonych charakterystykach (np. prowadzące działalność badawczo-rozwojową, czy też działalność przyczyniającą się do rozwoju inteligentnych specjalizacji województwa). Wyższy poziom dofinansowania (70%) przysługiwał też, między innymi, przedsiębiorcom prowadzącym działalność gospodarczą na terenie miast średnich, a także mikro i małym przedsiębiorcom.

Zasadniczą cechą takiego systemu wspierania dostępu do szkoleń i doradztwa była konstatacja, zgodnie z którą system powinien nie mieć charakteru podażowego (tak jak miało to miejsce wcześniej, w ramach środków europejskich oferowanych w poprzednich okresach programowania – prowadziło to niekiedy do poważnego rozdźwięku między potrzebami firm a zakresem oferowanego wsparcia), ale powinien on mieć charakter popytowy – to same firmy powinny określać, z jakiego typu wsparcia chcą korzystać, a dostawcy usług (na tej podstawie) dostosowywać ofertę do ich potrzeb (do potrzeb strony „popytowej”). Tego typu wsparcie jest oferowane w całej Polsce, z wyjątkiem województw pomorskiego i mazowieckiego. System był uruchamiany stosunkowo powoli, ze względu na jego wysoki poziom skomplikowania, a także konieczność uzgadniania pewnych kwestii z Komisją Europejską.

W województwie dolnośląskim przyjęto, że maksymalna wartość dofinansowania w okresie realizacji projektu na jednego przedsiębiorcę nie powinna przekroczyć kwoty 25 000 zł (a w wyjątkowych przypadkach 50 000 zł). W porównaniu do innych regionów kwota ta była stosunkowo niewysoka, przykładowo, w województwach śląskim i wielkopolskim wynosiła 100 000 zł⁶⁹.

Jak wskazują wyniki badań jakościowych, początek realizacji pierwszego z projektów był stosunkowo trudny. Przede wszystkim przedsiębiorcy, a także firmy szkoleniowe i doradcze, nie znali systemu i założeń leżących u jego powstania, wypromowanie systemu i wyjaśnienie podstawowych jego zasad było dość czasochłonnym procesem, na szczęście te działania były wspomagane przez przedstawicieli PARP. Dodatkowo, pewnym wyzwaniem była pomoc w rejestracji w bazie dla przedsiębiorców i pracowników – w tym zakresie niezbędną była szeroko zakrojona pomoc przedstawicieli konsorcjum realizującego projekt. Warto też

⁶⁸ Zob. <https://uslugirozwojowe.parp.gov.pl/>

⁶⁹ Ewaluacja „Wpływ Bazy Usług Rozwojowych na jakość i dostępność usług rozwojowych świadczonych na rzecz przedsiębiorców i pracowników z uwzględnieniem oddziaływania Podmiotowego Systemu Finansowania”, Warszawa, grudzień 2017, konsorcjum Danae Sp. z o.o. i Realizacja sp. z o.o. na zlecenie PARP.

zauważyć, że sama strona internetowa BUR nie jest najbardziej przejrzysta i „przyjazna” dla potencjalnego usługobiorcy, na szczęście trwają prace nad jej modernizacją.

W pierwszym okresie realizacji projektu pojawiały się pewne problemy, które następnie częściowo się udało rozwiązać w ramach drugiej edycji. Do najważniejszych z nich można zaliczyć warunki dotyczące kwalifikowalności osób, które mogły korzystać z usług rozwojowych. W ramach pierwszej edycji mogły z nich korzystać wyłącznie osoby zatrudnione na umowach o pracę, co budziło szereg krytycznych komentarzy przedstawicieli firm – w wielu firmach znaczącą grupę stanowią osoby zatrudnione w inny sposób, nie w oparciu o umowy o pracę. W związku z tym, w ramach drugiej edycji projektu kwalifikowalność ostatecznych odbiorców została rozszerzona o: osoby zatrudnione na umowach cywilnoprawnych, właścicieli, pełniących funkcje kierownicze oraz o wspólników. W drugiej edycji projektu umożliwiono też dofinansowanie studiów podyplomowych.

Pewnym problemem było też to, że w pierwszym okresie w BUR było zarejestrowanych bardzo mało usługodawców, stąd też oferta szkoleniowo-doradcza była dość uboga, na szczęście później zaczęła ona znacząco przyrastać. Wyzwaniem było także to, że część firm miała dość specyficzne, niszowe potrzeby szkoleniowe i wśród firm zarejestrowanych w BUR nie były w stanie znaleźć odpowiadającej im oferty. Sposobem rozwiązania tego, niestety bardzo poważnego problemu, było tylko namawianie firm oferujących określone szkolenia lub doradztwo do rejestracji w BUR, co niekiedy się udawało, ale niestety nie zawsze.

Ważną cechą realizacji działania był zbliżony udział alokacji środków wsparcia na poszczególne subregiony województwa dolnośląskiego (wrocławski, wałbrzyski, jeleniogórski i legnicko-głogowski). W związku z tym alokacja najszybciej wyczerpywała się w subregionie wrocławskim, ze względu na bardzo dużą liczbę firm w aglomeracji wrocławskiej. Zaletą tego rozwiązania był nieco łatwiejszy dostęp do finansowania dla firm z pozostałych trzech subregionów, wadą bardzo utrudniony dostęp do dla firm z Wrocławia i okolic.

W sumie jednak, przyjęte rozwiązania uznajemy za trafne i wspomagające firmy położone poza stolicą województwa i jej okolicami, chociaż oczywiście można krytykować tego typu rozwiązanie. Nota bene, każdy z subregionów miał swoją specyfikę, przykładowo, specyfiką subregionu legnicko-głogowskiego był stosunkowo duży udział firm, które spełniały warunki klasyfikacji MŚP w sferze zatrudnienia, obrotu i sumy bilansowej, ale ze względu na powiązania kapitałowe z KGHM Polska Miedź S.A. nie można ich było zaklasyfikować do sektora MŚP, a więc ich pracownicy nie mogli korzystać ze wsparcia w ramach projektu.

Bardzo poważnym wyzwaniem był natomiast znaczący rozdźwięk między popytem na finansowanie, a podażą środków na poszczególne subregiony. W rezultacie konkursy dla subregionu wrocławskiego kończyły się przeważnie po kilkunastu minutach z powodu wyczerpania alokacji, w pozostałych subregionach zaś po kilku dniach lub po tygodniu. Dodatkowo, wnioski były składane w tradycyjnej papierowej formie, co – przynajmniej we Wrocławiu – owocowało dawno niewidzianymi tzw. komitetami kolejkowymi.

Przedstawiony problem alokacji kwot wsparcia pomiędzy subregiony oraz zgłaszanego z ich terenu nierównomiernego popytu wydaje się bardzo trudny do rozwiązania. Być może należałoby zmniejszyć atrakcyjność wsparcia (poprzez obniżenie jego intensywności) albo zawęzić typy finansowanych szkoleń. Takie opinie pojawiały się zresztą w ramach badań jakościowych – pojawiały się pomysły znaczącego zmniejszenia intensywności wsparcia na przykład dla bardzo popularnych szkoleń z umiejętności miękkich, takich jak szkolenia z prezentacji czy doskonalenia umiejętności komunikacyjnych i koncentracji na szkoleniach o stricte zawodowym, specjalistycznym charakterze. Do kwestii związanych z aplikowaniem o wsparcie w ramach tego Działania powrócimy zresztą jeszcze w rozdziale poświęconym systemowi zarządzania RPO WD.

Zwracano także uwagę, że – z punktu widzenia firm szkoleniowych, ale i samych przedsiębiorców, którzy niekiedy mają swoje oddziały w całym kraju – idealne byłoby, gdyby tego typu systemy dofinansowania szkoleń i doradztwa działały w jednolitej formie w całym kraju, co naturalnie wymagałoby zapewne zmiany źródła finansowania (z regionalnych programów operacyjnych na programy krajowe).

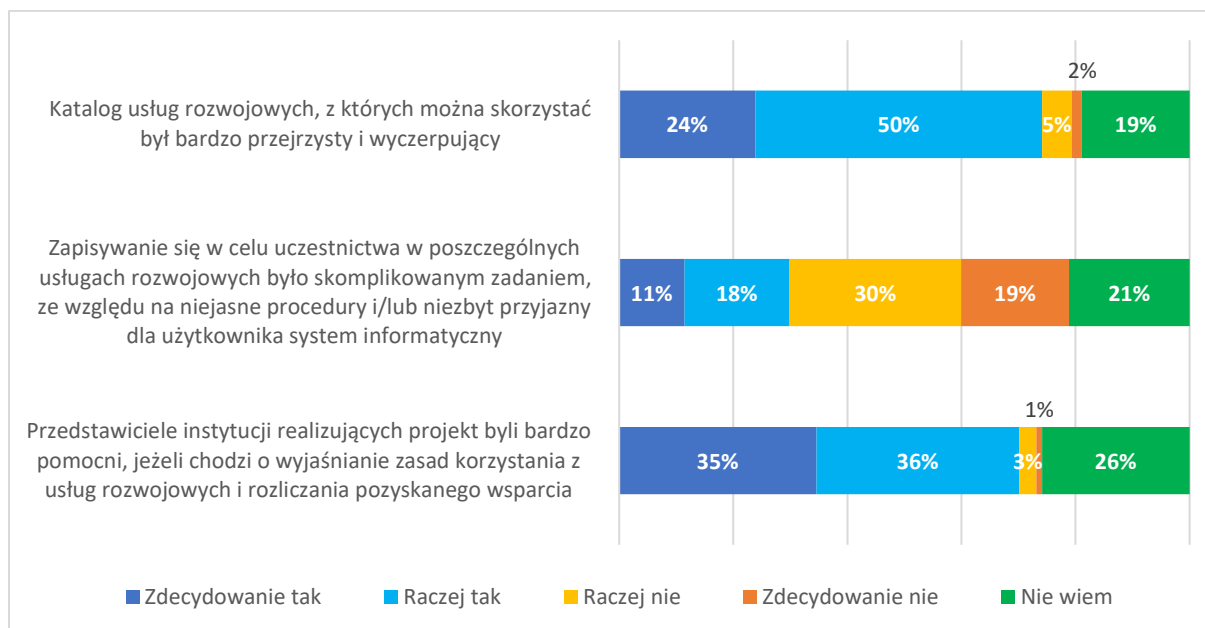
Ocena projektu ze strony osób uczestniczących w szkoleniach i innych formach usług rozwojowych jest generalnie bardzo pozytywna, podobnie jak i przedsiębiorców kierujących swoich pracowników i współpracowników na szkolenia, co prezentujemy na następujących stronach.

Pracownicy na ogół dowiadywali się o projekcie od swojego pracodawcy (72% badanych), drugim ważnym źródłem informacji była strona internetowa projektu (była ona głównym źródłem informacji dla 10% badanych).

Jeżeli chodzi o pracodawców, to 35% z nich dowiadywało się o projekcie od przedstawiciela konsorcjum realizującego projekt, 21% zaś pozyskiwało niezbędne informacje za pomocą strony internetowej projektu, kolejnych 12% zaś dzięki informacjom zamieszczonym na stronach Dolnośląskiego Wojewódzkiego Urzędu Pracy lub Dolnośląskiej Instytucji Pośredniczącej. Z badań jakościowych wynika z kolei, że bardzo ważnym źródłem informacji o ofercie projektu są informacje przekazywane przez innych przedsiębiorców, a także kontakty przedsiębiorców z przedstawicielami instytucji – członków konsorcjum, realizującego projekt. Realizujące bowiem projekt instytucje to w większości podmioty o długiej historii działalności, bardzo dobrze znane wśród przedsiębiorców.

Osoby, korzystające z usług rozwojowych, korzystnie oceniały ich katalog (74% osób zdecydowanie lub raczej zgadzało się z tezą, że był on bardzo przejrzysty i wyczerpujący, korzystnie oceniano też wsparcie przedstawicieli konsorcjum realizującego projekt (71% zgadzało się z tezą, że byli oni bardzo pomocni w wyjaśnianiu zasad korzystania z usług rozwojowych i rozliczania pozyskanego wsparcia). Sam proces zapisywania się w celu korzystania z poszczególnych usług nie był uznawany za szczególnie skomplikowany (uważało tak 49% badanych), choć jednak 29% odpowiadających było odmiennego zdania.

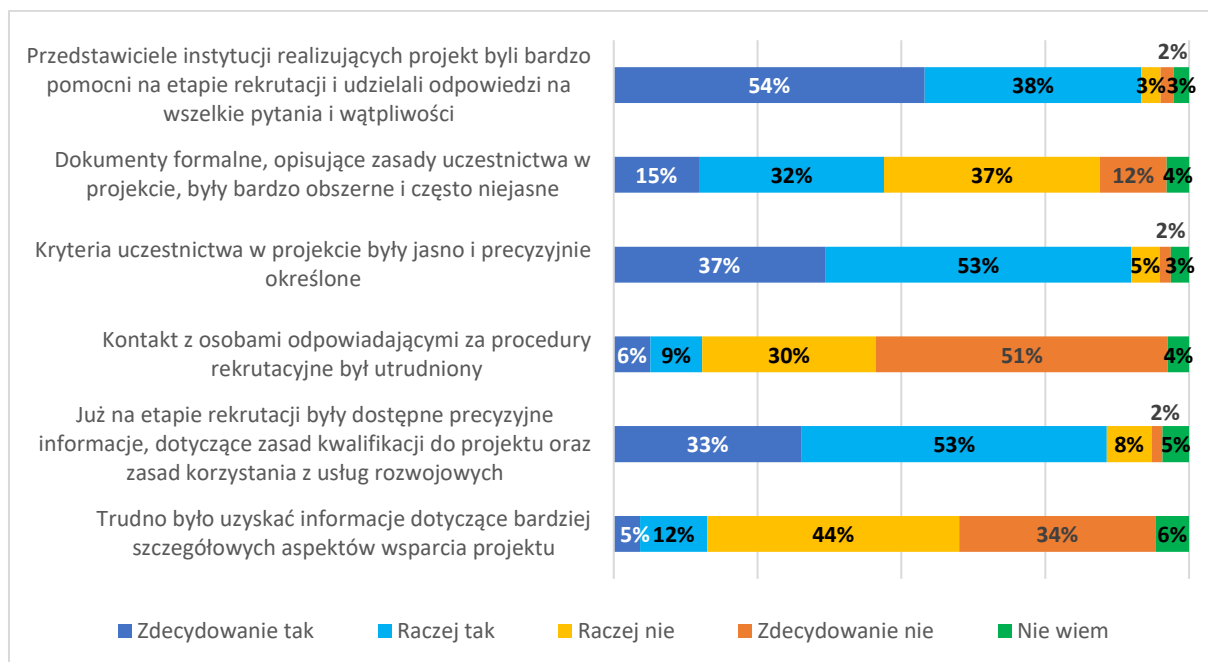
Wykres 33. Ocena wybranych elementów oferty Działania 8.6 przez osoby korzystające z finansowanych w jego ramach usług rozwojowych

Źródło: CAWI z ostatecznymi odbiorcami Działania 8.6 RPO WD, n=402.

Korzystnie oceniali także stronę organizacyjną rekrutacji do uczestnictwa w ofercie Działania 8.6 RPO WD przedsiębiorcy, kierujący swoich pracowników na szkolenia i inne usługi rozwojowe, co obrazuje Wykres 36, poniżej. Aż 92% badanych przedsiębiorców korzystnie oceniało wsparcie ze strony przedstawicieli konsorcjum realizującego projekt, 86% korzystnie ocenia dostępność precyzyjnych informacji o warunkach uczestnictwa w projekcie, 90% zgadzało się z tezą, że kryteria uczestnictwa w projekcie były jasno i precyzyjnie określone. Jedyną tezą, w stosunku do której opinie były nieco bardziej podzielone, była opinia o obszerności i częstej niejasności dokumentów formalnych, opisujących zasady uczestnictwa w projekcie: 47% badanych zgadzało się z taką opinią, a 49% było przeciwnego zdania. Swoją drogą, warto pamiętać, że znaczna część wymogów w żaden sposób nie zależała od realizatora projektu – z definicji bowiem złożone są regulacje dotyczące pomocy publicznej, szczegółowej definicji przynależności danej firmy do sektora MŚP; dodatkowo, pewne wymogi i preferencje zaproponowane przez IZ RPO WD także mogły powodować ocenę dokumentów jako skomplikowanych. Przykładowo, możliwość skorzystania z wyższej niż standardowa 50% intensywność wsparcia dotyczy aż dziesięciu różnych, szczegółowo opisanych kategorii firm.

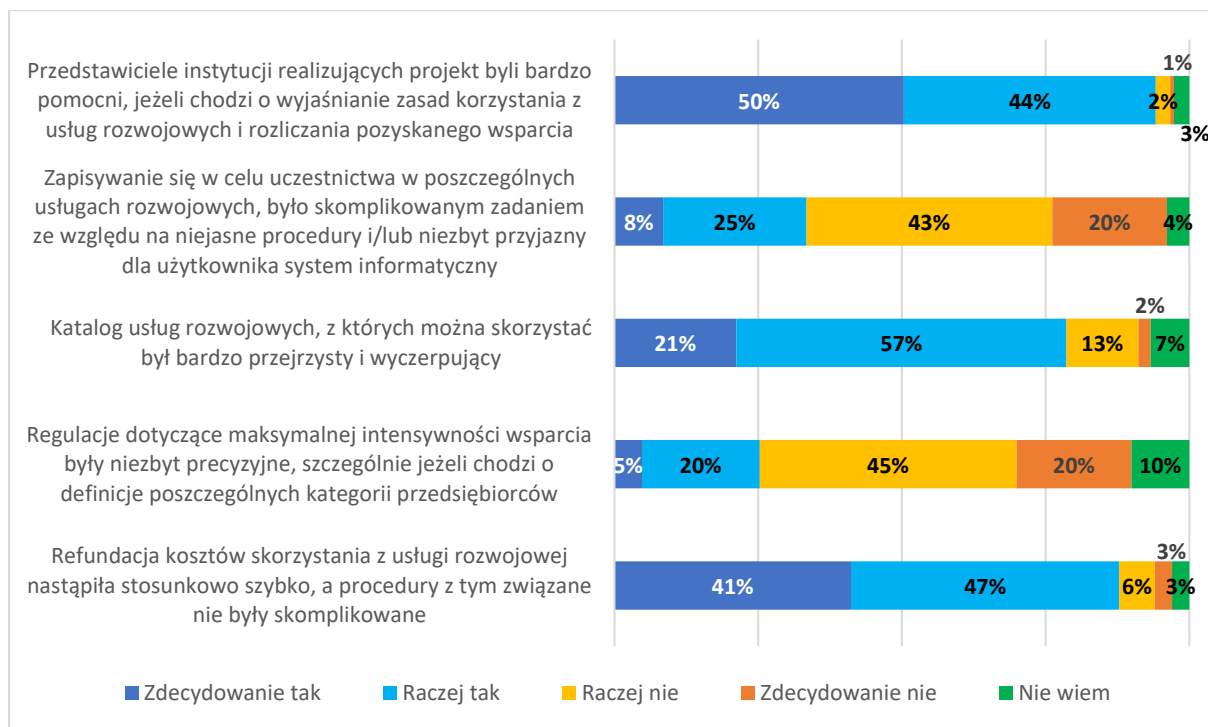
Wykres 34. Ocena Działania 8.6 przez przedsiębiorców, których pracownicy korzystają z usług rozwojowych – etap rekrutacji

Źródło: CAWI z przedsiębiorcami, korzystającymi z Działania 8.6 RPO WD, n=566.

Przedsiębiorcy bardzo korzystnie oceniają także etap realizacyjny Działania 8.6, co obrazuje poniższy wykres.

Wykres 35. Ocena Działania 8.6 przez przedsiębiorców, których pracownicy korzystają z usług rozwojowych – etap realizacji projektu

Źródło: CAWI z przedsiębiorcami, korzystającymi z Działania 8.6 RPO WD, n=566.

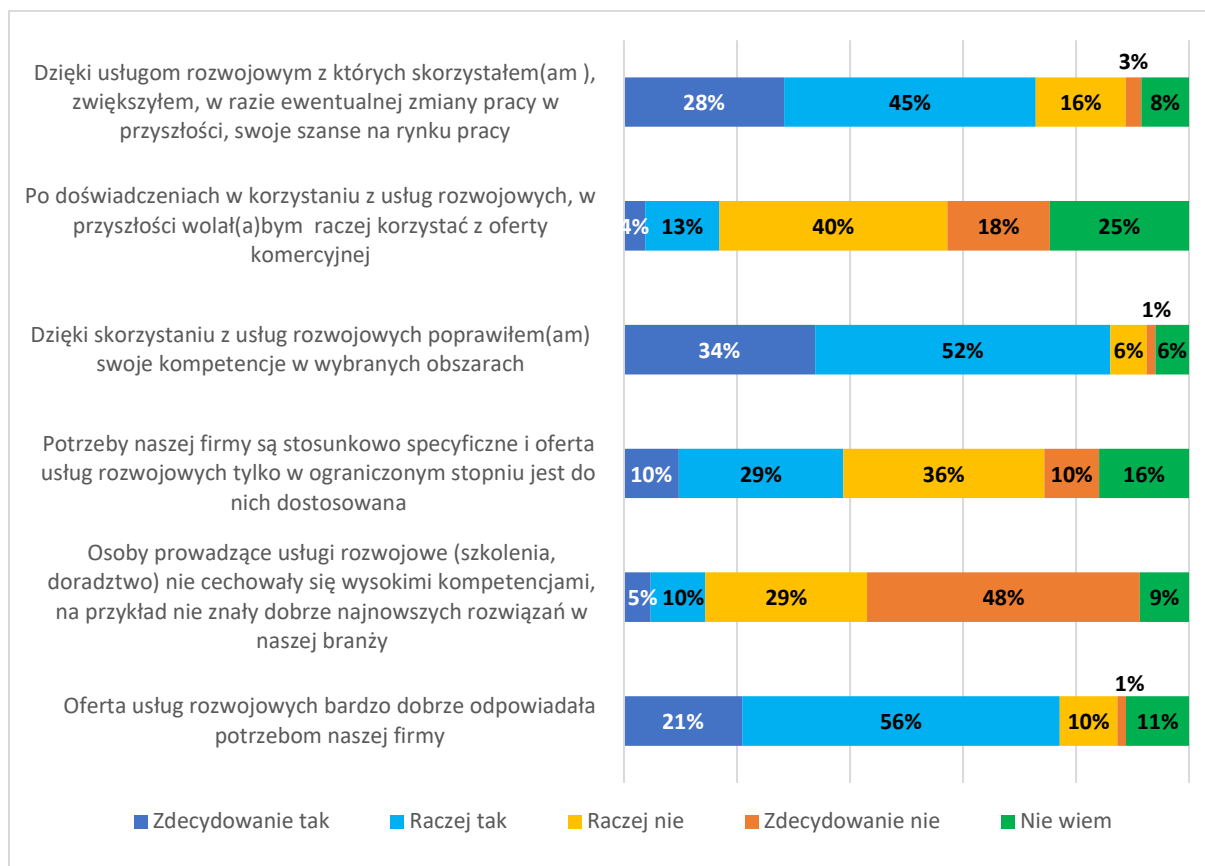
94% badanych przedsiębiorców chwali wsparcie ze strony przedstawicieli konsorcjum realizującego projekt, 78% ocenia katalog usług rozwojowych jako przejrzysty i wyczerpujący, 88% zgadza się z twierdzeniem, że refundacja kosztów usług nastąpiła stosunkowo szybko, a procedury z tym związane nie były skomplikowane. 33% badanych zgłasza pewne uwagi, co do procedur zapisywania się na szkolenia oraz jakości funkcjonowania, obsługującego proces, systemu informatycznego.

Jeżeli chodzi o nieco bardziej krytyczne uwagi, to zdaniem 25% (a więc wyraźnej grupy, jednak zdecydowanie mniejszościowej) nie do końca jasne były regulacje dotyczące maksymalnej intensywności wsparcia, biorąc pod uwagę rozmaite kategorie przedsiębiorców. Wydaje się, że tę opinię warto wziąć pod uwagę w kolejnym okresie programowania; naturalnie odpowiednia instytucja zarządzająca może (i wręcz powinna) określać preferencje, biorące pod uwagę priorytety polityki publicznej, jednakże warto pamiętać, aby w momencie, gdy mają one charakter operacyjny, były one jak najbardziej klarowne i zrozumiałe.

Bardzo korzystnie są też oceniane skutki skorzystania z dofinansowanych szkoleń i innych form wsparcia (Wykres 36). 73% badanych ostatecznych odbiorców zdecydowanie lub raczej uważa, że – dzięki usługom rozwojowym z których korzystali – zwiększyło, w razie zmiany pracy, swoje szanse na rynku pracy, a 86%, że zwiększyło swoje kompetencje. Jednocześnie tylko 17% badanych wskazywało, że po doświadczeniach z korzystania z usług rozwojowych preferowałoby korzystanie z usług komercyjnych. Stosunkowo duża, choć nadal mniejszościowa, grupa badanych, wskazywała, że ze względu na specyfikę danej firmy, oferta usług rozwojowych nie jest do niej do końca dostosowana.

Łącznie (w odpowiedzi na inne pytanie), aż 79,8% osób korzystających z usług rozwojowych oceniało ich jakość jako bardzo dobrą lub dobrą.

Wykres 36. Ocena skutków skorzystanie z oferty Działania 8.6 przez osoby korzystające z finansowanych w jego ramach usług rozwojowych

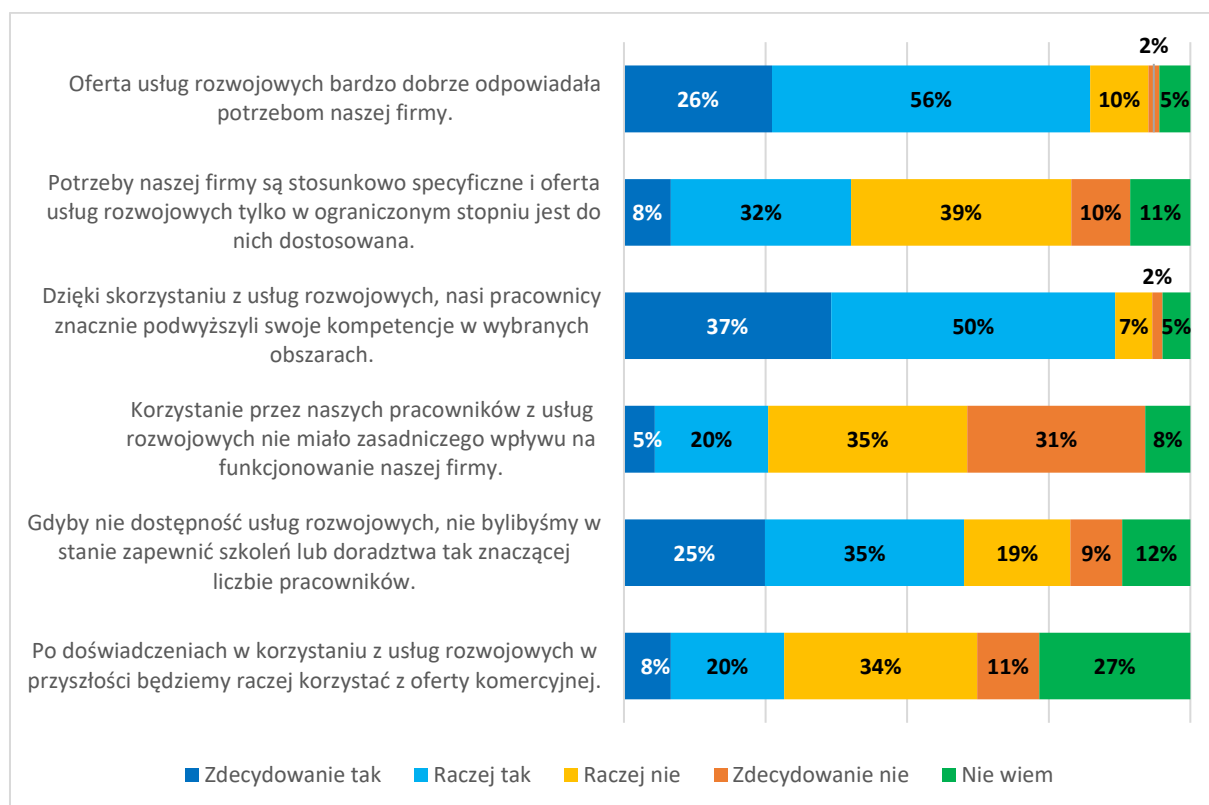
Źródło: CAWI z ostatecznymi odbiorcami Działania 8.6 RPO WD, n=402.

Podobnie, jak i w przypadku pracowników korzystających z usług rozwojowych, także opinia przedsiębiorców jest jednoznacznie pozytywna – 96% badanych zdecydowanie lub raczej uważa, że warto było skorzystać ze wsparcia na usługi rozwojowe.

W szczegółowych wymiarach (Wykres 37) badani w większości (82%) korzystnie ocenili dostosowanie oferty usług rozwojowych do potrzeb swojej firmy, a także, że – gdyby nie oferta usług rozwojowych – nie byłoby w stanie zapewnić szkoleń i doradztwa tak znacznej liczbie swoich pracowników (60%).

Jednak, aż 40% przedsiębiorców wskazuje, że ze względu na specyfikę firmy, oferta usług rozwojowych była tylko w ograniczonym stopniu dostosowana do potrzeb. Ta kwestia pozostaje poważnym wyzwaniem na przyszłość – czy i w jaki sposób zapewniać finansowanie usług rozwojowych przedsiębiorcom o specyficznych potrzebach i w sferach, w których oferta szkoleniowa jest ograniczona, właśnie ze względu na niszowość tematyki. Zresztą, trzeba podkreślić, że w odpowiedzi na inne pytanie, aż 84% badanych przedsiębiorców uważało, że powinna istnieć możliwość dostosowania zakresu oferowanych usług rozwojowych do potrzeb danej firmy.

Wykres 37. Ocena skutków skorzystanie z oferty Działania 8.6 RPO WD przez przedsiębiorców, których pracownicy korzystali z finansowanych w jego ramach usług rozwojowych

Źródło: CAWI z przedsiębiorcami, korzystającymi z Działania 8.6 RPO WD, n=566.

Warto jeszcze dodać, że niekiedy pojawiały się opinie wskazujące na możliwość sensownych udoskonaleń tego typu wsparcia w kolejnej perspektywie finansowej. W tym kontekście wskazywano przede wszystkim na umożliwienie zapisywania pracowników na szkolenia przez pracodawcę i ewentualną rezygnację z konieczności zakładania indywidualnych kont przez poszczególnych pracowników kierowanych na szkolenia. Dotyczyło to szczególnie sytuacji, gdy na szkolenia byli kierowani pracownicy o niskich kwalifikacjach, dla których założenie kont i wypełnianie odpowiednich dokumentów było szczególnie czasochłonne i skomplikowane.

Niektórzy badani zwracali także uwagę na to, że (co niestety bywa częstym efektem ubocznym wsparcia dotacyjnego), szkolenia oferowane w ramach BUR były niekiedy wyraźnie droższe niż identyczne szkolenia oferowane komercyjnie. Wydaje się niestety, że jedyną sensownym sposobem eliminacji takich praktyk jest zwiększanie liczb firm zarejestrowanych w BUR i stąd silniejsza konkurencja między nimi, mamy bowiem obawy, że metodami administracyjnymi problem ten będzie dosyć trudny do rozwiązania.

Bardzo korzystnie wygląda natomiast sytuacja, jeżeli chodzi o założone i osiągnięte wskaźniki produktu i rezultatu, co obrazuje poniższa tabela. Jak widać, wszystkie wskaźniki produktu

zostały już osiągnięte lub prawie osiągnięte, a w większości przypadków nawet przekroczone. Dodatkowo, poziom wskaźnika rezultatu wynosi już 224% wartości docelowej wskaźnika

Tabela 31. Wskaźniki osiągnięte do dnia 30 kwietnia 2020 w ramach obu projektów realizowanych ze środków Działania 8.6

Wskaźnik	Jednostka	Wartość, zgodnie z ostatnim wnioskiem o płatność	Wartość docelowa (2023 r.)	Poziom realizacji
Liczba mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw objętych usługami rozwojowymi w programie (produkt)	szt.	2 503	2 562	97,7%
Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, objętych wsparciem w programie (C) (produkt)	osoby	8 385	6 856	122,3%
Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie (produkt)	osoby	1 129	972	116,1%
Liczba osób pracujących o niskich kwalifikacjach objętych wsparciem w programie (produkt)	osoby	2 454	2 320	105,8%
Liczba mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw, które zrealizowały swój cel rozwojowy dzięki udziałowi w programie (rezultat)	szt.	2 300	1 025	224,4%

Źródło: Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, RPO WD 2014-2020 Wskaźniki produktu i rezultatu bezpośredniego.

5 System wdrażania interwencji RPO WD 2014-2020 – mocne i słabe strony

5.1 Ocena funkcjonowanie systemu instytucjonalnego wdrażania interwencji

System instytucjonalny wdrażania interwencji w ramach RPO WD był stosunkowo złożony, o czym już wspominaliśmy, ze względu na:

- Występowanie w systemie wdrażania mechanizmu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych i odpowiadających za ich wdrażanie odpowiednich instytucji pośredniczących. Dodatkowo, zakres obowiązków poszczególnych IP był zróżnicowany – przykładowo ZIT Aglomeracji Wałbrzyskiej, jak się wydaje, jako jedyny w Polsce, odpowiadał za całość wdrażania projektów na swoim terenie w wybranych sferach, w tym dotyczących wspierania przedsiębiorstw, a więc od ogłoszenia i przeprowadzenia naboru wniosków, poprzez wszystkie etapy oceny projektów, aż do podpisania umów dotacyjnych, a następnie nadzoru nad realizacją i rozliczeniem projektów.
- Fakt, że szereg schematów wsparcia było wdrażanych przez operatorów programów grantowych, na ogół instytucji otoczenia biznesu z terenu województwa.
- Dość złożoną strukturę i nazewnictwo wdrażanych działań i poddziałań. Obok standardowego podziału na działania i poddziałania były jeszcze (w ich ramach) tzw. schematy o niekiedy dość skomplikowanej numeracji – np. Schemat 1.2 Ca. Opinie na temat takiego podejście były dość zróżnicowane, z jednej strony część badanych podkreślała, że przedsiębiorcy nie mieli z tym większych problemów, po prostu zapamiętywali numer i nazwę schematu, którym się interesowali. Pojawiały się jednak także opinie odmienne (które wydają nam się zdecydowanie uzasadnione), zgodnie z którymi, nawet jeżeli de facto taka numeracja i nazewnictwo nie stwarzały bardzo wielkich problemów, to jednak były one skomplikowane i mało przejrzyste i w kolejnym okresie programowania należałoby podejść do tego w odmienny sposób.

Generalnie system instytucjonalnego wdrażania interwencji funkcjonował prawidłowo, chociaż na różnych etapach pojawiały się mniejsze i większe problemy.

Jako istotny problem, wskazywano także na bardzo długi czas rozliczania projektów i oczekiwania na refundację środków przez Dolnośląską Instytucję Pośredniczącą⁷⁰. Problem był, jak się wydaje, związany z niewystarczającymi zasobami kadrowymi DIP, a także okresowym kumulowaniem się różnych zadań (organizacja konkursów, ocena wniosków, rozliczanie projektów). Przedsiębiorcy zwracali również uwagę na bardzo długi okres

⁷⁰ Przykładowo, kwestia ta była poruszana na posiedzeniach grupy roboczej KM RPO WD ds. przedsiębiorstw i innowacji w dniach 23.11.2018 i 20.02.2019. Zresztą warto wskazać, że – co też wynika z badań jakościowych – tego typu problemy występowały także w przypadku programów krajowych.

oczekiwania na kontrolę ze strony DIP, której pozytywny wynik był warunkiem rozliczenia projektu. W znacznym stopniu wynikało to z przyjętego na początku wdrażania RPO WD rozwiązania, zgodnie z którym wszystkie kończone projekty powinny być objęte kontrolą na miejscu realizacji projektu, co wprawdzie było rozwiązaniem zasadniczo minimalizującym ryzyko niewykrucia jakichś poważnych nieprawidłowości, ale z drugiej strony było ono bardzo pracochłonne, co prowadziło do wspomnianych opóźnień. Dlatego też od pewnego momentu zdecydowano się na odstąpienie od niego i kontrolowanie tylko określonej próby projektów.

Problem długiego rozliczania pojawiał się też w projektach grantowych (de facto zresztą był także jedną z przyczyn opóźnień w rozliczeniach indywidualnych projektów przedsiębiorców). Mianowicie, rozliczanie swoich projektów przez operatorów projektów grantowych przebiegało tą samą drogą, co projektów dla przedsiębiorców, co powodowało znaczące opóźnienia w przekazywaniu środków przedsiębiorcom. Dodatkowo, ponieważ niektórzy operatorzy projektów grantowych byli operatorami większej liczby takich projektów (a ponadto niektóre z nich były realizowane w konsorcjach), rozliczenia kosztów zarządzania takimi projektami były (i to zarówno dla operatora projektu grantowego, jak i dla pracowników odpowiedniej instytucji pośredniczącej) bardzo trudnym i czasochłonnym zadaniem. Takie skomplikowane rozliczenia (na przykład dzielenie kosztów stałych danej instytucji na kilka projektów) stwarzały wielkie pole do błędów i nieporozumień, co dodatkowo opóźniało cały proces. Jako nieco kontrowersyjne rozwiązanie, badani uznawali także to, że DIP uzależniał możliwość wystąpienia o kolejną zaliczkę od rozliczenia poprzedniej zaliczki, co niekiedy trwało bardzo długo. Niezbyt szczęśliwym rozwiązaniem było też to, że rozliczanie elementu grantowego projektu (część projektu przekazywana w formie dotacji przedsiębiorcom) nie było oddzielone (w sensie sprawozdawczości finansowej) od części związanej z kosztami zarządzania projektem grantowym, stąd też opóźnienia w rozliczeniu kosztów zarządzania opóźniały ostatecznie przekazywanie środków przedsiębiorcom. Jak wskazują wyniki wywiadów, niektórzy przedsiębiorcy oczekiwali nawet po 4-5 miesięcy na refundację środków, co naturalne powodowało ich duże niezadowolenie. Dlatego też, na co wskazywała znacząca grupa badanych, w przyszłości (co zresztą już powoli jest wprowadzane) należy dążyć do rozliczania kosztów zarządzania operatorów projektów grantowych w formie ryczałtowej, bez konieczności przedstawiania stosownych dokumentów księgowych i rozliczeń.

Warto w tym kontekście wskazać, że idea projektów grantowych, realizowanych przede wszystkim przez ulokowane w regionie instytucje otoczenia biznesu, generalnie sprawdziła się, poza powyższymi problemami z przepływami finansowymi. O ile będzie to możliwe od strony formalnej w kolejnym okresie programowania, warto kontynuować taką formę wdrażania wsparcia w ramach RPO WD 2021-2027.

Co natomiast warto podkreślić i na co wskazywali badani przedsiębiorcy, to fakt, że, mimo znaczących i bolesnych z ich punktu widzenia opóźnień w rozliczaniu projektów, korzystnie

oceniano współpracę z personelem DIP, który w miarę możliwości i dostępnego czasu starał się wyjaśniać wątpliwości związane z rozliczaniem projektów.

Bardzo ważną kwestią, w której to jednak sferze trudno o jednoznaczne rekomendacje jest wykorzystywanie mechanizmu ZIT we wsparciu dla przedsiębiorców. W tym kontekście warto wskazać na kilka ważnych kwestii.

Generalnie pozytywnie należy oceniać (do czego jednak nie jest niezbędny mechanizm ZIT⁷¹) rozwiązanie, zgodnie z którym w części działań były wydzielone alokacje dla przedsiębiorców realizujących projekt na danym obszarze. Takie rozwiązanie pozwalało na uniknięcie sytuacji, w której olbrzymia większość zakwalifikowanych do finansowania projektów pochodziłaby z terenu aglomeracji wrocławskiej – na jej terenie jest bowiem ulokowanych najwięcej szybko rozwijających się przedsiębiorców. Wydaje się, że tego typu rozwiązanie należałoby zdecydowanie utrzymać w ramach RPO WD, wdrażanego w kolejnej perspektywie finansowej, naturalnie pod warunkiem, że będzie istniał znaczący popyt na realizację określonego typu projektów we wszystkich subregionach województwa. Jeżeli bowiem wsparcie będzie dotyczyć na przykład tylko projektów badawczo-rozwojowych, to raczej nie wydaje się zasadne tworzenie oddzielnych subregionalnych alokacji, bowiem popyt na tego typu wsparcie koncentruje się jednak głównie w aglomeracji wrocławskiej.

Druga kwestia jest związana z rolą odpowiednich instytucji pośredniczących, zarządzających poszczególnymi ZIT. W dwóch przypadkach (Aglomeracja Jeleniogórska i Wrocławski Obszar Funkcjonalny) bowiem rola tych jednostek w kontekście wsparcia kierowanego do przedsiębiorstw obejmowała udział w ogłoszeniu konkursu, udział w opracowaniu kryteriów oceny wniosków oraz ocenę wniosków pod kątem zgodności ze strategią danego ZIT. W jednym natomiast, wspomnianym wcześniej przypadku (Aglomeracja Wałbrzyska) odpowiednia instytucja pośrednicząca była odpowiedzialna za wszystkie elementy naboru wniosków, oceny i nadzoru nad realizacją projektów. W tym kontekście warto się zastanowić jakie są korzyści, a jakie ograniczenia, związane ze stosowaniem mechanizmu ZIT w ramach działań skierowanych do przedsiębiorców (tego typu kwestia pojawiała się w trakcie wywiadów, prowadzonych w ramach badań jakościowych, była też także przedmiotem analiz eksperckich). Kwestia ta wydaje się złożona i trudno o jej jednoznaczną ocenę.

Z jednej strony bowiem delegowanie części obowiązków na inne instytucje niż odpowiedzialna za nabór i ocenę wniosków Dolnośląska Instytucja Pośrednicząca, ma naturalnie znaczny sens, pozwala bowiem podzielić się obowiązkami. Formuła ZIT ułatwia także konsultacje założeń danego schematu wsparcia oraz kryteriów oceny z potencjalnymi beneficjentami⁷². Przekazanie pełnych kompetencji do ogłaszania naborów, oceny wniosków i nadzoru nad realizacją projektów może też mieć istotne znaczenie aktywizujące, na co wskazują wyniki badań jakościowych, więcej firm może być bowiem skłonnych do składania

⁷¹ Czego dowodem jest chociażby Działanie 8.6 RPO WD.

⁷² Naturalnie, kluczową rolę w tej sferze odgrywa Komitet Monitorujący oraz działająca w jego ramach Grupa Robocza.

wniosek. Takie rozwiązanie (jak w przypadku ZIT Aglomeracji Wałbrzyskiej) może też mieć wpływ na rozwój subregionu oraz poczucie identyfikacji z nim obywateli, w tym przedsiębiorców⁷³. Od strony wdrożeniowej sprawniej może też funkcjonować system oceny projektów i wyboru wniosków (dzięki mniejszej skali), chociaż wiele zależy od konkretnych rozwiązań⁷⁴.

Z drugiej strony rozbudowanie struktur wdrażania ma też pewne ograniczenia, mogą się bowiem pojawiać problemy z zatrudnieniem odpowiedniego, doświadczonego personelu, a także ograniczenia kosztowe (choć warto pamiętać, że instrument ZIT jest przede wszystkim wykorzystywany w innych sferach interwencji, niż wspieranie przedsiębiorstw).

Ocena, jakie rozwiązanie jest korzystniejsze, wykracza poza przedmiot niniejszego opracowania, dlatego też w jednej z rekomendacji proponujemy przeprowadzenie głębszej analizy wykorzystania mechanizmu ZIT w sferze wspierania przedsiębiorstw. Generalnie w naszej opinii decentralizacja wdrażania jest przeważnie korzystna, choć może (aczkolwiek nie musi) być bardziej kosztowna. Niezależnie od ostatecznych rozwiązań warto na pewno wzmacniać infrastrukturę informacyjno-doradczą w poszczególnych subregionach, tak, aby przedsiębiorcy byli w stanie pozyskać odpowiednie informacje bez konieczności podróży do stolicy województwa, w tym także załatwić odpowiednie formalności (na przykład na etapie realizacji projektu). Warto także doskonalić formy zdalnej komunikacji (także w kontekście doświadczeń pandemii COVID-19).

Dodatkowo, można się zastanawiać, na ile przy projektach realizowanych przez indywidualnych przedsiębiorców istotne znaczenie ma ocena wpisywania się danego projektu w strategię danego ZIT⁷⁵ (warto przy tym wskazać, że strategie te, z definicji, mają przeważnie dość ogólny charakter, chociaż oczywiście występują pewne różnice). Bardzo trudno jest odpowiedzieć na pytanie, na ile jednak wpisywanie się w strategię danego ZIT ma realne znaczenie z punktu widzenia ukierunkowania wsparcia na określone projekty. Wydaje się, że odpowiedzi na to pytanie powinni udzielić, na podstawie swoich dotychczasowych doświadczeń, przedstawiciele poszczególnych ZIT.

W kontekście zarządzania wsparciem w sferze przedsiębiorstw w ramach RPO WD, zwracano także uwagę na generalnie znaczną aktywność Grupy Roboczej Komitetu Monitorującego RPO WD ds. przedsiębiorstw i innowacji, a także samego Komitetu, jak również na dobrą

⁷³ Przykład ZIT Aglomeracji Wałbrzyskiej został zresztą opisany i korzystnie skomentowany jako dobra praktyka w ramach kompleksowej ewaluacji mechanizmu ZIT - zob. „Ewaluacja systemu realizacji instrumentu ZIT w perspektywie finansowej UE na lata 2014-2020”, EGO s.c., Wolański, czerwiec 2018. s. 43-45.

⁷⁴ Badani w badaniach ilościowych przedsiębiorcy, którzy składali wnioski do ZIT Aglomeracji Wałbrzyskiej, oceniają system bardzo korzystnie, z drugiej strony ich oceny nie odbiegają zasadniczo od ocen formułowanych przez przedsiębiorców uczestniczących w konkursach horyzontalnych, są one generalnie do siebie zbliżone.

⁷⁵ Uwaga ta nie dotyczy projektów sieciowych lub dotyczących infrastruktury związanej ze wspieraniem rozwoju przedsiębiorczości, w takich przypadkach konieczność badania ich zgodności ze strategią ZIT nie budzi najmniejszych wątpliwości.

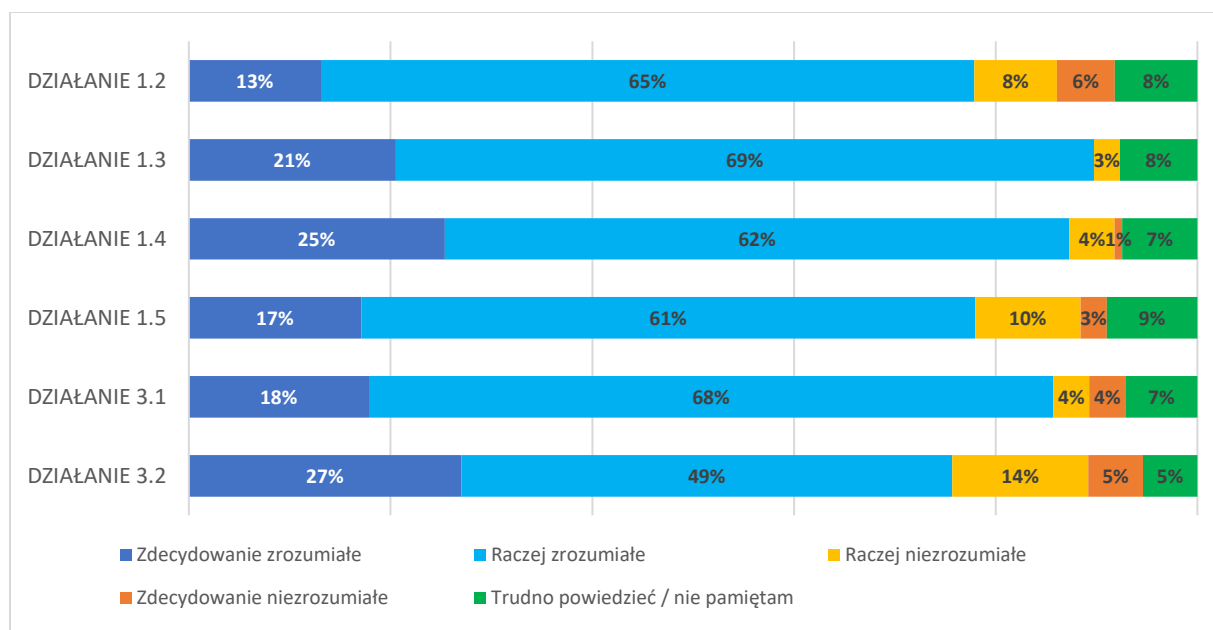
współpracę z instytucjami odpowiedzialnymi za wdrażanie RPO WD, a więc z przedstawicielami IZ RPO WD oraz odpowiednich instytucji pośredniczących.

5.2 Ocena funkcjonowania systemu wyboru projektów

W ramach badania zajmowaliśmy się także oceną systemu wyboru projektów w grupie interesujących nas działań. O wybranych problemach związanych z jego funkcjonowaniem (długi czas oceny w ramach niektórych konkursów) pisaliśmy już zresztą wcześniej. Dodatkowo, warto zauważyć, że funkcjonowanie systemu oceny w ramach całego RPO WD 2014-2020 było przedmiotem oddzielnej ewaluacji⁷⁶, znaczna część przedstawionych w jej ramach wniosków i rekomendacji jest zresztą głęboko zasadna.

Jeżeli chodzi o wyniki badań ilościowych, to generalnie ocena stosowanych w ramach poszczególnych działań kryteriów wyboru projektów jest stosunkowo pozytywna, co obrazuje poniższy wykres; warto dodać, że zaprezentowane na nim są opinie nie tylko beneficjentów, ale także, przeważnie znacznie bardziej krytycznych (ze zrozumiałych przyczyn) wobec kryteriów oceny, nieskutecznych wnioskodawców⁷⁷.

Wykres 38. Ocena zrozumiałości kryteriów oceny na etapie przygotowania wniosku o wsparcie (pyt. „Czy na etapie przygotowania wniosku o wsparcie obowiązujące kryteria oceny projektów były dla Państwa zrozumiałe?”)

Źródło: CAWI / CATI 9mix) z przedsiębiorcami – beneficjentami i nieskutecznymi wnioskodawcami w ramach powyższych działań RPO WD, n=706.

Jak widać, znaczna część badanych (w zależności od działania od 76% do 90%) uważa, że zastosowane kryteria oceny są raczej lub zdecydowanie zrozumiałe. Nieco wyższy od

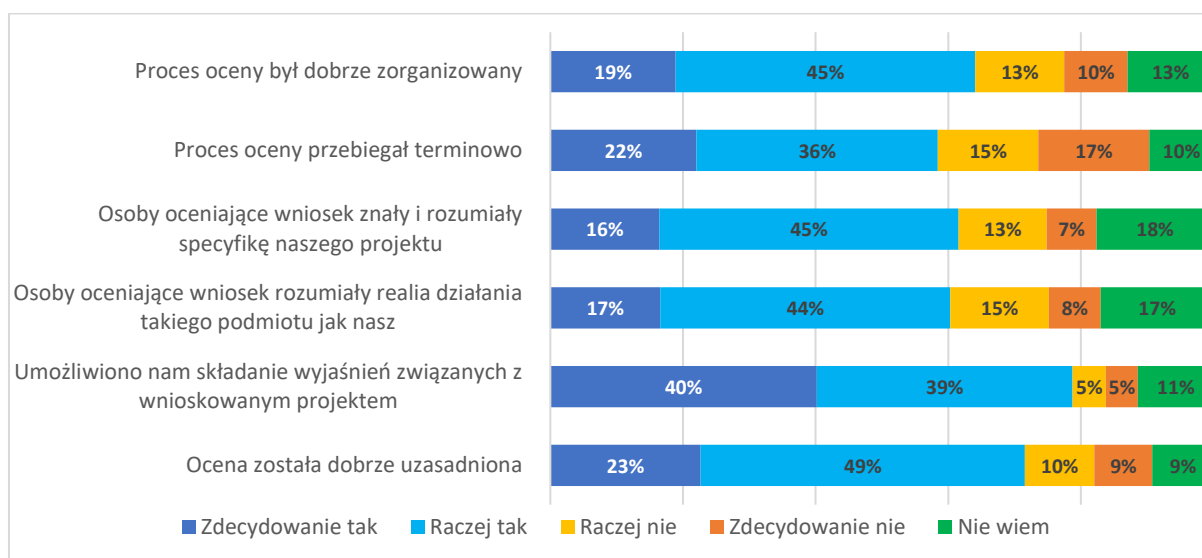
⁷⁶ „Ewaluacja bieżąca kryteriów i systemu wyboru projektów RPO WD 2014-2020”, Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Rynku Pracy „S-to-S”, październik 2017.

⁷⁷ Poniższe wyniki bazują na odpowiedziach 445 beneficjentów i 261 nieskutecznych wnioskodawców.

przeciętnej udział osób oceniających kryteria jako raczej lub zdecydowanie niezrozumiałe można tylko zidentyfikować w ramach Działania 3.2 (19% badanych ocenia krytycznie zrozumiałość zastosowanych kryteriów).

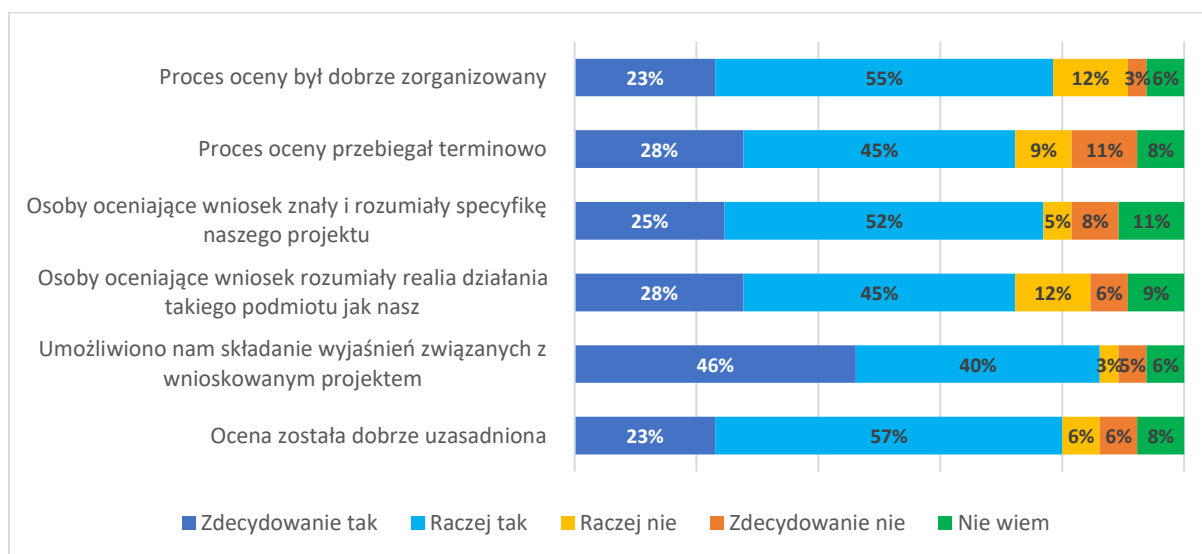
Poniżej prezentujemy ocenę procesu oceny w wybranych wymiarach, podobnie jak poprzednio, zarówno dla beneficjentów, jak i nieskutecznych wnioskodawców – tym razem w podziale na działania OP1. i OP3.

Wykres 39. Ocena wybranych elementów oceny – podmioty aplikujące w ramach OP1. (pyt. „Jak ogólnie rzecz biorąc ocenia Pan(i) proces oceny złożonego przez Państwa wniosku? Proszę ustosunkować się do każdego z poniższych stwierdzeń”)

Źródło: CAWI / CATI (mix) z przedsiębiorcami – beneficjentami i nieskutecznymi wnioskodawcami w OP1 RPO WD, n=641.

Wykres 40. Ocena wybranych elementów oceny – podmioty aplikujące w OP3. (działania 3.1 i 3.2) (pyt. j.w.)

Źródło: CAWI / CATI (mix) z przedsiębiorcami – beneficjentami i nieskutecznymi wnioskodawcami w OP3 RPO WD, n=65.

Jak widać, w większości przypadków proces oceny wniosków był uznawany za przebiegający prawidłowo. W zależności od danego wymiaru oceny udział osób zgadzających się z pozytywnymi ocenami jego różnych wymiarów sięgał, odpowiednio, od 58% do 86%. Wyraźnie bardziej krytycznie oceniano natomiast terminowość procesu oceny, szczególnie w ramach działań OP1. (32% oceniających, że proces raczej lub zdecydowanie nie przebiegał terminowo), do czego jeszcze powrócimy, a także jakość jego organizacji, przede wszystkim w ramach działań pierwszej osi (23% ocen krytycznych) i znajomość przez osoby oceniające realiów działania przedsiębiorcy, takiego jak wnioskodawca (analogicznie, 23% krytycznych ocen).

Kwestia systemu oceny projektów i kryteriów wyboru była także często poruszana w ramach badań jakościowych. Podobnie, jak i w badaniach ilościowych, jako bardzo poważny problem wskazywano bardzo długą ocenę projektów w ramach wybranych konkursów. Przykładowo, nabór w ramach konkursu w schemacie 1.2 Ca „Usługi dla przedsiębiorstw – profesjonalne usługi proinnowacyjne świadczone przez instytucje otoczenia biznesu – konkurs horyzontalny (340/19)” zakończył się 30 kwietnia 2019 roku, a listę projektów, które zostały pozytywnie ocenione merytorycznie opublikowano 11 marca 2020 roku, a więc po prawie 11 miesiącach⁷⁸. Jak wskazywali niektórzy badani, część, szczególnie większych firm, w związku z długim czasem oceny, aplikowała o wsparcie w programach krajowych, głównie w ramach PO IR w konkursach organizowanych przez PARP i NCBR, w których czas oceny był przeważnie znacznie krótszy. Stąd też ta kwestia powinna być przedmiotem głębszych analiza i udoskonalień, pod kątem RPO WD 2021-2027.

Część badanych zwracała także uwagę na to, że korzystną rolę przy modyfikacji projektów kryteriów oceny i ich dostosowaniu do specyfiki firm odgrywał Komitet Monitorujący, a w szczególności działająca w jego ramach Grupa Robocza.

Jako poważne wyzwanie, badani wskazywali także bardzo ograniczone wykorzystywanie ekspertów zewnętrznych do oceny wniosków. Zasadniczym powodem były niewystarczające środki przewidziane na ten cel w budżecie pomocy technicznej (wskutek czego oferowane wynagrodzenia byłyby całkowicie nieatrakcyjne), trudności, związane z identyfikacją oraz zbadaniem wiedzy kandydatów na ekspertów, a także z obsługą całego systemu oceny. W związku z tym, w większości przypadków, system oceny w znacznym stopniu opierał się na wykorzystaniu pracowników odpowiednich instytucji pośredniczących. O ile w przypadku prostszych, bardziej standardowych działań taki system sprawdzał się stosunkowo dobrze, to w przypadku wysoce innowacyjnych projektów, związanych z prowadzeniem prac badawczo-rozwojowych, kompetencje pracowników IP były przeważnie niewystarczające, o czym sami oni zresztą mówili. W związku z tym jakość i adekwatność oceny w tej sferze mogła być stosunkowo ograniczona.

⁷⁸ <http://www.dip.dolnyslask.pl/skorzystaj/zobacz-ogloszenia-i-wyniki-naborow-wnioskow/1206-1-2-ca-uslugi-dla-przedsiębiorstw-profesjonalne-uslugi-proinnowacyjne-swiadczone-przez-instytucje-otoczenia-biznesu-konkurs-horyzontalny-340-19.html>, dostęp 23.05.2020.

W związku z tym, w kolejnym okresie programowania należy zdecydowanie rekomendować korzystanie do oceny takich projektów z ekspertów zewnętrznych, naturalnie odpowiednio wynagradzanych. Dodatkowo, szczególnie dla najbardziej złożonych, innowacyjnych projektów warto zdecydowanie korzystać, na co również zwracało uwagę wielu badanych, z instrumentu panelu ekspertów, w ramach którego eksperci oceniający mogą dopytać wnioskodawcę o wybrane elementy planowanego projektu, co minimalizuje ryzyko niesprawiedliwej oceny, wynikającej z niewystarczająco precyzyjnego opisu projektu, bądź też niezrozumienia istoty projektu lub jego ważnych elementów przez ekspertów oceniających.

Z kolei w przypadku projektów zakładających stworzenie strategii wejścia na nowe rynki (abstrahując od sensowości finansowania przygotowywania takich dokumentów, o czym już wspominaliśmy), ocena takich wniosków była bardzo trudna, dodatkowo były one często przygotowywane przez firmy doradcze i niewiele różniły się między sobą.

Badanie zwracało też uwagę na to, że należałoby zintensyfikować wymianę doświadczeń w ocenie wniosków pomiędzy różnymi instytucjami systemu wdrażania Polityki Spójności 2014-2020, a także organizować więcej szkoleń dla osób oceniających wnioski (zarówno pracowników IP, jak i ekspertów zewnętrznych).

Odrębną, bardzo trudną kwestią było badanie zgodności ocenianego projektu z odpowiednią regionalną inteligentną specjalizacją. Zgodność projektu z przynajmniej jedną specjalizacją była warunkiem pozyskania wsparcia w ramach działań RPO WD służących realizacji Celu Tematycznego 1, w przypadku Celu Tematycznego 3 za wpisywanie się w odpowiednią specjalizację można było uzyskać w procesie oceny dodatkowe punkty. Niestety, z punktu widzenia osób oceniających, opis dziedzin i podobszarów dolnośląskich inteligentnych specjalizacji był nader lakoniczny⁷⁹ i zawierał tylko nazwy dziedzin oraz podobszarów danej specjalizacji. Ze względu na to, że przygotowujący wnioski, szczególnie firmy doradcze, byli w pełni świadomi tej sytuacji, w przygotowanym wniosku starali się udowodnić, że dany wniosek znakomicie wpisuje się w odpowiednią specjalizację. Osoba oceniająca, o ile nie była specjalistą w danym obszarze specjalizacji, stała w zasadzie na straconej pozycji, gdyż w razie negatywnej oceny i odwołania od jej wyników, musiałaby udowodnić, że faktycznie dany projekt nie wpisuje się w DIS; bez fachowej wiedzy było to bardzo trudne. Stąd też na przyszłość należałoby rozważyć opracowanie przewodnika do regionalnych specjalizacji, aby zoperacjonalizować poszczególne kategorie, ułatwiając ocenę, czy dany projekt wpisuje się, czy też nie wpisuje w daną RIS.

Powyższe opinie, dotyczące DIS, są zasadne i (co najważniejsze) są one zgodne z innymi wskazaniami w tym zakresie (przegląd dziedzin i podobszarów pod kątem aktualizacji, uszczegółowienie opisu, nacisk na wykorzystanie podejścia przedsiębiorczego odkrywania specjalizacji regionalnych), o których była już mowa w podrozdziale 3.1 (str. 47 i n.). Zatem,

⁷⁹ Zgodnie z dokumentem „Ramy strategiczne na rzecz inteligentnych specjalizacji Dolnego Śląska”, Wrocław 2015.

za uzasadnione uznajemy sformułowanie odpowiedniej rekomendacji. Ponadto, wydaje się, że mogłoby być również wskazane wzmocnienie roli DIS w mechanizmie selekcyjnym projektów, co byłoby naturalną konsekwencją podkreślenia ich znaczącej roli.

W kontekście realizowanych konkursów, jeden z badanych zwrócił uwagę na to, że – w przypadku działań zakładających możliwość realizacji znacznych wartościowo projektów – harmonogram ogłaszania konkursów powinien być znany z dużym (idealnie co najmniej rocznym, a najlepiej jeszcze dłuższym) wyprzedzeniem. Tylko w takiej sytuacji firmy są w stanie odpowiednio przygotować się finansowo i organizacyjnie do realizacji tego typu projektów. Naturalnie, w realiach wdrożeniowych bywa to bardzo trudne, ale warto o tym zasadnym postuluacie pamiętać.

5.3 Instytucje otoczenia biznesu jako element systemu wdrażania

Ważną kwestią, jeżeli chodzi o wspieranie przedsiębiorczości i innowacyjności w ramach RPO WD 2014-2020, jest rola instytucji otoczenia biznesu (IOB)⁸⁰, takich jak parki naukowo-technologiczne, agencje rozwoju regionalnego, czy inkubatory przedsiębiorczości.

Z całą pewnością fakt, że na Dolnym Śląsku działa znaczna liczba tego rodzaju podmiotów, o niekiedy długiej historii i pewnym potencjale, powoduje, że mogą być one pomocne we wdrażaniu szeregu projektów; potencjał ten jest na szczęście odpowiednio wykorzystywany – przykładem jest pełnienie roli operatorów projektów grantowych, opisywanych w ramach niniejszego raportu, a także projektów w ramach działań finansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (działania 8.5 i 8.6). Sytuację tę należy uznać za zdecydowanie korzystną, gdyż w ten sposób dobrze wykorzystywany jest potencjał regionalnych IOB.

Z drugiej jednak strony, jak wskazał jeden z badanych przedstawicieli IOB, ich słabością, podobnie zresztą jak i w całej Polsce, jest brak specjalizacji, olbrzymia większość instytucji zajmuje się, jak wskazał, „wszystkim i niczym” (choć od tej reguły są chlubne wyjątki). Stąd też bardzo niewiele jest instytucji, w których można otrzymać bardzo specjalistyczną usługę, bardzo dobrej jakości – IOB po prostu nie stać na zatrudnianie najlepszych specjalistów.

Ta niekorzystna sytuacja jest także związana z tym, że znaczna część instytucji dysponuje stosunkowo słabym potencjałem finansowym i aby funkcjonować musi ubiegać się o uczestnictwo w projektach finansowanych ze środków europejskich. Tymczasem warunki realizacji tych projektów są raczej ciągle mniej opłacalne, w sferze na przykład limitów kosztów zarządzania, czy też katalogu wydatków kwalifikowalnych, a także przez realokację kosztów do (limitowanych i raczej spadających) kosztów pośrednich. Dlatego, chociaż realizacja projektów pozwala raczej pokryć część bieżących kosztów funkcjonowania IOB, to

⁸⁰ Warto przy okazji wskazać, że nie istnieje ogólnie przyjęta definicja takich instytucji; w szerokim rozumieniu są to wszelkie instytucje, świadczące usługi przedsiębiorcom, my jednak pośrednio przyjmujemy węższą definicję, kładącą nacisk na świadczenie usług specjalistycznych, z udziałem finansowania ze środków publicznych.

jednak nie pozwala na długoterminowe budowanie potencjału i akumulację kapitału, szczególnie, że projekty mają charakter ograniczony czasowo i zazwyczaj nie ma pewności co do ich kontynuacji. W badaniu respondenci zwracali także uwagę na to (choć z tą opinią można dyskutować), że wiele firm zostało „zepsutych” bezpłatnym lub niskopłatnym doradztwem z udziałem środków publicznych i stąd wśród, szczególnie najmniejszych podmiotów, skłonność do płacenie za usługi doradcze jest bardzo ograniczona. W sumie, znaczna część instytucji działa zatem „od projektu do projektu”, co zresztą jest niestety zrozumiałą strategią w realiach takiego, a nie innego otoczenia.

Zdaniem badanych, poważnym problemem jest to, że chociaż poszczególne IOB oczywiście ze sobą współpracują (na przykład realizując wspólne projekty), to jednak w wielu przypadkach także konkurują, co wprawdzie nie jest samo w sobie niczym złym, ale powoduje, że chęć do głębszej współpracy i wzajemne zaufanie stale maleją. Pewnym ograniczeniem jest również znaczna liczba IOB z udziałem kapitałowym samorządu województwa – wprawdzie takie rozwiązanie ma swoje zalety, ale z drugiej strony może prowadzić do nawet nieświadomego faworyzowania „swoich” podmiotów (choć, gwoli ścisłości, to raczej wrażenie przedstawicieli niektórych IOB, niż konkretne fakty).

Badani wskazywali, że brakuje, w skali kraju czy regionu, systemu standaryzującego działalność instytucji otoczenia biznesu i stymulującego ich współpracę, takiego jak, mający określone wady, ale generalnie realizujący swoje cele, Krajowy System Usług dla MŚP koordynowany przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości.

Badani wskazywali, że być może dobrym rozwiązaniem byłoby zaprojektowanie i wdrożenie systemu akredytacji IOB – system taki funkcjonuje na przykład w województwie mazowieckim⁸¹.

Zdaniem przedstawicieli wybranych IOB w przyszłości bardzo korzystne byłoby także wsparcie zmierzające do specjalizacji poszczególnych instytucji i stworzenia kompleksowej oferty całej sieci dolnośląskich IOB, po to, aby klienci byli kierowani do instytucji dysponującej najlepszymi specjalistami w danej sferze⁸². Wszelkie działania sieciujące i wspierające specjalizację byłyby zatem wielce przydatne. Bardzo trudno będzie jednak tego dokonać bez wzmocnienia kapitałowego kluczowych IOB, co w czasach pandemii COVID-19 i ze względu na przepisy dotyczące pomocy publicznej nie wydaje się szczególnie realne.

⁸¹ <https://innowacyjni.mazovia.pl/dzialania/instytucje-otoczenia-biznesu/akredytacja-iob-2.html>

⁸² W szczególności wydaje się brakować IOB świadczących doradztwo technologiczne, ukierunkowanych na specjalistyczne wsparcie sektora przetwórstwa przemysłowego w regionie.

6 Podsumowanie – zestawienie rekomendacji

Tabela 32. Tabela rekomendacji.

Wniosek	Rekomendacja	Adresat	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia	Klasa	Obszar tematyczny	Program operacyjny
1. Ważnym elementem dystrybucji wsparcia z RPO WD stały się Dolnośląskie Inteligentne Specjalizacje, które pozwalają na określone, tematyczne koncentrowanie wsparcia zgodnie z wyznaczonymi DIS. Jednak, inteligentne specjalizacje określone zostały stosunkowo dawno (2015 r.) i dlatego wskazany byłby ich całościowy przegląd, realizowany w formie wyodrębnionego zadania projektowego, z wykorzystaniem podejścia tzw. przedsiębiorczego odkrywania. Przy okazji tej weryfikacji wskazane byłoby doprecyzowanie znaczenia pojęć charakteryzujących DIS – obecnie tak nie jest, co sprawia pewne trudności	W ramach procesu przedsiębiorczego odkrywania, przeprowadzenie kompleksowego przeglądu aktualnie obowiązujących dziedzin DIS, pod kątem odpowiedniego (ewentualnego) odzwierciedlenia zmian otoczenia społeczno-gospodarczego, prognoz i trendów, jak również w celu rozważenia / wypracowania zmian silniej nawiązujących do długookresowych wyzwań społeczno-gospodarczych. Doprecyzowanie pojęć / znaczenia / pojemności poszczególnych dziedzin DIS (i ich podobszarów), w celu uczynienia całego modelu narzędziem o walorach operacyjnych. Za szczególnie wskazane należy uznać również zaprojektowanie i wdrożenie	UMWD, IZ RPO WD 2021-2027 oraz grupy robocze ds. DIS	Podjęcie decyzji w sprawie projektu (a w konsekwencji jego uruchomienie), w ramach którego dojdzie do kompleksowego przeglądu katalogu DIS, ewentualnie weryfikacji / korekty obecnie obowiązujących dziedzin i podobszarów. Następnie wypracowanie opisów dziedzin DIS wraz ze wskazaniem co do sposobów ich identyfikacji. Opracowanie materiałów informacyjnych dla przedsiębiorców w sprawie kwalifikowania projektów z uwzględnieniem katalogu DIS. Publikacja (elektroniczna) i działania promocyjne, dotyczące wypracowanej koncepcji. Zaprojektowanie, zoperacjonalizowanie i uruchomienie systemu monitorowania DIS – jako	31 marca 2022	Pozasystemowa	Innowacyjność oraz badania i rozwój	-

Wniosek	Rekomendacja	Adresat	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia	Klasa	Obszar tematyczny	Program operacyjny
w ich operacyjnym wykorzystaniu. [str. 47-50, 97, 136]	systemu monitoringu funkcjonowania DIS, przewidującego cykliczne przeglądy, realizowane z uwzględnieniem zasady przedsiębiorczego odkrywania (udoskonalenie systemu obecnie funkcjonującego). [str. 49-50, 97, 136-137]		wyodrębnionego zadania dla wyłonionej w tym celu „podgrupy” zadaniowej, pracującej z udziałem doradców zewnętrznych (wyłonienie niezależnego doradcy).				
2. Z uwagi na znaczenie DIS wydaje się wskazane wzmocnienie ich roli w mechanizmie selekcyjnym projektów dofinansowywanych ze środków RPO WD (w praktyce chodzi tu o kolejną perspektywę finansową RPO WD), tak aby w portfolio wspieranych projektów występowała większa liczba przedsięwzięć wpisujących się w katalog specjalizacji (w sferze wspierania B+R+I). [str. 49-50, 97, 136]	W ramach działań dotyczących programowania wsparcia publicznego na szczeblu regionalnym (RPO WD) należy przyjąć rozwiązania zapewniające większą koncentrację wspieranych projektów na dziedzinach DIS. [str. 137]	IZ RPO WD 2021-2027	W toku ustalania szczegółów, dotyczących selekcji projektów do dofinansowania (kryteria wyboru projektów) należy wzmocnić znaczenie DIS – jako obligatoryjnych w sferze projektów dotyczących B+R, a także – przynajmniej w części konkursów, w których finansowane przedsięwzięcia nie będą musiały obejmować pierwiastka badawczo-rozwojowego (na wzór obecnego Działania 1.5 RPO WD) lub też wprowadzić wzmocnienie preferencji dla projektów wpisujących się w DIS.	30 czerwca 2022	Programowa operacyjna	System realizacji Polityki Spójności, przedsiębiorczość, innowacyjność oraz badania i rozwój	RPO WD 2021-2027

Wniosek	Rekomendacja	Adresat	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia	Klasa	Obszar tematyczny	Program operacyjny
<p>3. Konieczne jest dalsze aktywizowanie współpracy sektora przedsiębiorstw ze sferą instytucji naukowo-badawczych. Jeśli chodzi o zmiany w tym zakresie, to oczywiście sytuacja zmienia się na lepsze, ale wciąż jest daleka od ideału. W związku z tym wskazana jest kontynuacja wsparcia zorganizowanego w postaci interwencji na wzór obecnych działań 1.2, 1.5.</p> <p>Nadal formę interwencji stanowić powinny działania typu „bon na innowacje”, odpowiednio uatrakcyjnione i możliwie szeroko dostępne.</p> <p>Jednocześnie należy rozważyć rekonstrukcję instrumentów interwencji stosowanych w celu wspierania internacjonalizacji dolnośląskich MŚP.</p> <p>Konieczna jest również</p>	<p>W procesie programowania działań wspierających nowej edycji RPO WD należy przewidzieć interwencje o logice podobnej do wsparcia oferowanego w obecnym RPO WD – na wzór działań 1.2 i 1.5; z uwzględnieniem programów typu „bon na innowacje”, oferujących większe wartości dofinansowania (ewentualnie transzowanego zależnie od postępu w realizacji badań) oraz realizowanych (dostępnych) w sposób ciągły.</p> <p>Z drugiej strony dyskusyjne wydaje się kontynuowanie wsparcia na internacjonalizacji w formule obecnej do podobnej (wspieranie internacjonalizacji pozostaje istotne, jednak konieczne jest wypracowanie innego modelu wsparcia).</p> <p>[str. 94-97]</p>	IZ RPO WD 2021-2027, DIP	<p>Zadania szczegółowe realizowane w ramach funkcji programowania nowej perspektywy RPO WD w sferze interwencji dotyczących badań i rozwoju oraz innowacyjności.</p> <p>Wypracowanie nowej koncepcji wspierania internacjonalizacji dolnośląskich MŚP (np. jako wsparcia uzupełniającego działania związane z realizacją wdrożeń nowych wyrobów lub usług, a nie poprzestawania na tworzeniu dokumentacji planistycznej typu „Plan rozwoju eksportu”. W tym celu zasadne będzie zamówienie szczegółowej ekspertyzy obrazującej dobre praktyki europejskie / światowe skierowane na internacjonalizację MŚP).</p>	30 czerwca 2022	Programowa operacyjna	System realizacji Polityki Spójności, przedsiębiorczość, innowacyjność oraz badania i rozwój	RPO WD 2021-2027

Wniosek	Rekomendacja	Adresat	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia	Klasa	Obszar tematyczny	Program operacyjny
<p>zmiana formuły (podejścia) w zakresie wspierania internacjonalizacji – jest to nadal pożądanym kierunek interwencji, ale wspieranie tych procesów powinno być realizowane inaczej niż obecnie, gdyż zastosowany model wsparcia wydaje się wątpliwy (o ograniczonej efektywności).</p> <p>[str. 75-77, 79-80, 83-84, 89-90, 95-97]</p>							
<p>4. Wdrażanie niektórych schematów wsparcia za pośrednictwem operatorów programów grantowych (głównie instytucji otoczenia biznesu) okazało się być trafnym rozwiązaniem. Jedynym ograniczeniem i kwestią wymagającą korekty w kolejnym okresie programowania, wydaje się być rozliczanie wydatków i przekazywanie środków</p>	<p>W ramach RPO WD 2021-2027 należy, o ile będzie to możliwe ze względów formalnych, utrzymać możliwość zarządzania programami grantowymi dla firm przez zewnętrznych operatorów, jednocześnie jednak upraszczając rozliczanie kosztów zarządzania (idealnie powinno ono być realizowane w formie ryczałtowej) oraz projektując oddzielną, szybką ścieżkę rozliczania wydatków</p>	<p>IZ RPO WD 2021-2027, DIP</p>	<p>Podjęcie decyzji o realizacji wybranych schematów wsparcia za pomocą zewnętrznego operatora, określenie zasad i przeprowadzenie jego wyboru.</p> <p>Zaprojektowanie rozwiązań pozwalających na ryczałtowe rozliczanie kosztów zarządzania programami grantowymi, a także stworzenie szybkiej ścieżki rozliczania wydatków na granty oddzielnej od</p>	<p>31 marca 2022</p>	<p>Programowa operacyjna</p>	<p>System realizacji Polityki Spójności, przedsiębiorczość, innowacyjność oraz badania i rozwój</p>	<p>RPO WD 2021-2027</p>

Wniosek	Rekomendacja	Adresat	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia	Klasa	Obszar tematyczny	Program operacyjny
finansowych, w których to sferach niezbędne wydaje się wprowadzenie pewnych korekt. [str. 129-130]	grantowych [str. 130]		rozliczenia projektów indywidualnych przedsiębiorców.				
5. Rola mechanizmu ZIT i instytucji pośredniczących w ramach poszczególnych obszarów ZIT w sferze wspierania przedsiębiorstw powinna zostać przeanalizowana i przedyskutowana. O ile bowiem przeznaczenie określonych alokacji na wsparcie przedsiębiorców w ramach poszczególnych subregionów wydaje się trafnym rozwiązaniem, to korzyści wynikające z zastosowania mechanizmu ZIT wymagają głębszej analizy, chociaż z całą pewnością przyjęty mechanizm ma szereg	Należy głęboko rozważyć wady i zalety wdrażania wsparcia dla przedsiębiorców z zastosowaniem mechanizmu ZIT, biorąc także pod uwagę wpływ takiego rozwiązania na rozwój poszczególnych subregionów i na aktywizację sektora MŚP w subregionach. W sytuacji ewentualnej rezygnacji z takiego sposobu wdrażania określonych działań należy zaprojektować odpowiednie rozwiązania, ułatwiające składanie wniosków i realizację projektów przez przedsiębiorców ulokowanych w znacznej odległości od Wrocławia. [str. 131-132]	IZ RPO WD 2021-2027 DIP	Przeprowadzenie, pod kątem kolejnej perspektywy finansowej, analizy wskazującej na główne korzyści i ograniczenia związane z zastosowaniem mechanizmu ZIT w celu wsparcia przedsiębiorczości (w obu modelach zastosowanych w ramach RPO WD 2014-2020, czyli z delegacją wszelkich obowiązków do odpowiedniej instytucji pośredniczącej <model ZIT AW> i oceną wyłącznie w zakresie zgodności ze strategią danego ZIT <ZIT AJ i ZIT WrOF>). W przypadku rezygnacji z wykorzystania mechanizmu ZIT w sferze wspierania przedsiębiorstw, zaprojektowanie rozwiązań ułatwiających składanie	30 września 2021	Programowa operacyjna	System realizacji Polityki Spójności	RPO WD 2021-2027

Wniosek	Rekomendacja	Adresat	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia	Klasa	Obszar tematyczny	Program operacyjny
zalet. [str. 131-132]			wniosków i załatwianie odpowiednich spraw przez przedsiębiorców mających siedziby w dużej odległości od Wrocławia. Dodatkowo / alternatywnie, także w kontekście pandemii COVID-19, należy upowszechniać komunikację zdalną (nie tylko w formie elektronicznego przesyłania dokumentów, ale także telekonferencji z pracownikami IP), co oczywiście wymagałoby zapewnienia odpowiedniej infrastruktury (oprogramowanie, kamery etc.).				
6. Oceną merytoryczną projektów dla przedsiębiorców zajmowali się w większości pracownicy odpowiednich instytucji pośredniczących, nie zaś zewnętrzni eksperci ⁸³ .	W ramach RPO WD 2021-2027 rekomendujemy większe wykorzystanie zewnętrznych ekspertów, przede wszystkim do oceny najbardziej złożonych i wymagających największej wiedzy wysoce	Odpowiednie IP w ramach RPO WD 2021- 2027	Zaprojektowanie odpowiednich rozwiązań proceduralnych w ramach systemu oceny. Zapewnienie odpowiedniego budżetu w ramach pomocy technicznej, pozwalającego na sfinansowanie kosztów	31 marca 2022	Programowa operacyjna	System realizacji Polityki Spójności, innowacyjność oraz badania i rozwój	RPO WD 2021-2027

⁸³ Chociaż oczywiście nie dotyczyło to wszystkich instytucji. Przykładowo Instytucja Pośrednicząca Aglomeracji Wałbrzyskiej w organizowanych przez siebie konkursach korzystała ze wsparcia zewnętrznych ekspertów.

Wniosek	Rekomendacja	Adresat	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia	Klasa	Obszar tematyczny	Program operacyjny
<p>W rezultacie, szczególnie w przypadku projektów dotyczących sfery badawczo-rozwojowej projekty były niekiedy oceniane przez osoby nie dysponujące wystarczającą wiedzą merytoryczną. Dodatkowo, w zasadzie nie wykorzystywano formuły panelu ekspertów, spotykającego się z wnioskodawcą, która jest bardzo użyteczna, szczególnie do oceny najbardziej złożonych, innowacyjnych projektów. [str. 135-136]</p>	<p>innowacyjnych projektów oraz projektów badawczo-rozwojowych. Proponujemy także wykorzystanie (przede wszystkim dla takich właśnie projektów) instrumentu panelu ekspertów. [str. 135-136]</p>		<p>pracy ekspertów oraz kosztów organizacji paneli ekspertów. Zapoznanie się z doświadczeniami kluczowych instytucji krajowych (przed wszystkim PARP i NCBR), jeżeli chodzi o ocenę projektów w ramach PO IR, w miarę możliwości organizacja staży i szkoleń w tych instytucjach w celu przygotowania personelu IZ oraz odpowiednich IP.</p>				
<p>7. Wsparcie, skierowane do przedsiębiorców w ramach odpowiednich działań, finansowanych ze środków EFS w ramach Działania 8.5 i 8.6 jest oceniane bardzo korzystnie i odpowiada na potrzeby przedsiębiorców i ich</p>	<p>W kolejnym okresie programowania warto rozważyć, o ile będzie to możliwe, biorąc pod uwagę postanowienia Umowy Partnerstwa 2021-2027, kontynuację wsparcia w formie zbliżonej do tej w ramach obu opisywanych działań. W projektowaniu</p>	<p>IZ RPO WD 2021-2027</p>	<p>Zaprojektowanie i wynegocjowanie z przedstawicielami Komisji Europejskiej odpowiednich schematów wsparcia w ramach RPO WD 2021-2027, z uwzględnieniem opisywanych kwestii.</p>	<p>30 czerwca 2021</p>	<p>Programowa operacyjna</p>	<p>Przedsiębiorczość, rynek pracy</p>	<p>RPO WD 2021-2027</p>

Wniosek	Rekomendacja	Adresat	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia	Klasa	Obszar tematyczny	Program operacyjny
pracowników. [str. 112-118, 120-128]	zasad wsparcia warto tylko wziąć pod uwagę poważne zmiany na rynku pracy (dla kontynuacji Działania 8.5) oraz zaprojektowanie rozwiązań (np. poprzez zmniejszenie intensywności wsparcia, ograniczenie typów finansowanych szkoleń, czy też katalogu beneficjentów) przeciwdziałających, szczególnie w subregionie wrocławskim, znaczącej dysproporcji między popytem na wsparcie a możliwościami jego sfinansowania (dla kontynuacji Działania 8.6). [str. 112-118, 120-128]						

7 Załączniki (zestawienie)

#	Tytuł	Str.
7.1	Studia przypadku	148
7.2	Spis literatury	162
7.3	Spis tabel, wykresów, schematów	164
7.4	Lista respondentów wywiadów jakościowych	169
7.5	Sprawozdanie z badań ilościowych	172

7.1 Studia przypadku

Studium nr 1.

Tytuł projektu	Opracowanie innowacyjnego systemu transportowego z zastosowaniem pojazdów autonomicznych
Beneficjent	OCTANT Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością
Cel wsparcia	Działalność badawczo-rozwojowa
Adres strony internetowej	https://www.octant.pl/
Numer wniosku o dofinansowanie	RPDS.01.02.02-02-0027/17

Beneficjent – informacje podstawowe

OCTANT jest spółką z ograniczoną odpowiedzialnością powstałą w listopadzie 2016 roku. Firma prowadzi „Działalność w zakresie inżynierii i związane z nią doradztwo techniczne” (PKD 71.12.Z). Firma dysponuje z tytułu najmu laboratorium na terenie Wrocławia.

Podstawą do założenia i uruchomienia tej innowacyjnej w działaniu i zamierzeniach spółki była wiedza i doświadczenie jej prezesa zarządu. Ukończył on w 2011 roku studia magisterskie w dwóch specjalnościach na Wydziale Mechanicznym Politechniki Wrocławskiej: Automatykacja Maszyn i Procesów Roboczych oraz Inżynieria Materiałów Konstrukcyjnych. W latach 2012-2016, jako współwłaściciel i dyrektor firmy integratorskiej zajmującej się projektowaniem i wykonawstwem prototypowych maszyn i urządzeń, zaprojektował, zaprogramował i wdrożył kilkanaście zaawansowanych systemów sterowania urządzeniami produkcyjnymi. Ma również doświadczenie w realizacji projektów unijnych jako wykonawca.

W okresie poprzedzającym założenie i uruchomienie spółki OCTANT jej właściciel rozwinął szerokie kontakty z sektorem firm produkcyjnych w Polsce, dokonał analizy ich potrzeb systematycznego obniżania kosztów produkcji, przy jednoczesnym zapewnienia wzrostu wydajności i jakości. Przeprowadzona została także analiza oferowanych na rynku rozwiązań pod kątem oceny konkurencyjności planowanego opracowania i uruchomienia innowacyjnego systemu transportu wewnętrznego w firmach produkcyjnych z zastosowaniem pojazdów autonomicznych.

Analiza ekonomiczna i funkcjonalna dwóch najbardziej zbliżonych, istniejących systemów transportu wewnętrznego, wskazała na potencjalne przewagi konkurencyjne planowanego produktu firmy. Ponadto, istniejące systemy wykazywały pewne braki i ograniczenia, na które zwracali uwagę potencjalni i faktyczni ich użytkownicy, a które zamierzała usunąć spółka OCTANT.

Na sytuację firmy mają też pozytywny wpływ kontakty handlowe z jednym z głównych dystrybutorów i przedstawicieli, liczących się na rynku europejskim producentów komponentów w branży automatyki przemysłowej (Balluff i Leuze), który już na etapie uruchamiania spółki wyraził w formie listu intencyjnego wolę współpracy w zakresie:

- promowania innowacyjnego systemu autonomicznych pojazdów transportowych wśród potencjalnych klientów spółki OCTANT,
- wsparcia technicznego przy wyborze komponentów systemowych oraz ich zastosowaniu w pojazdach.

Spółka OCTANT, oprócz właściciela i głównego pomysłodawcy, zatrudnia dwie osoby z wyższym wykształceniem: konstruktora i informatyka.

Opis projektu

Informacje przedstawione w poprzednim rozdziale w dużej mierze stanowią o genezie zrealizowanego, w ramach działania 1.2 RPO WD na lata 2014-2020, projektu.

Celem projektu i jednocześnie rezultatem końcowym było opracowanie innowacji produktowej – prototypu systemu automatycznego transportowania z wykorzystaniem pojazdów autonomicznych, wyposażonych w innowacyjny układ jezdny w technologii kół wielokierunkowych wraz z modelami optymalizacyjnymi ułatwiającymi projektowanie systemów dostosowanych do potrzeb różnych odbiorców, aby odpowiedzieć na zgłoszone i przyszłe zapotrzebowanie rynkowe. System przeznaczony jest do transportowania podzespołów / półproduktów / towarów w procesie produkcji i magazynowania.

System autonomicznego transportu firmy OCTANT, źródło: <https://www.octant.pl/>

W ramach projektu przeprowadzono cykl prac badawczo-rozwojowych, których celem było opracowanie prototypu systemu automatycznego transportowania, nadającego się do zastosowania we wszelkiego rodzaju zakładach produkcyjnych. Powstały prototypowy system składa się z: dwóch pojazdów autonomicznych, dwóch platform transportowych, stacji załadunku towarów i ładowania energii oraz zaawansowanego układu zdalnego sterowania. Głównym założeniem prac B+R było stworzenie bardziej wydajnych rozwiązań logistyki wewnętrznej w przedsiębiorstwach niż te, które były dostępne na rynku na etapie opracowywania wniosku o dotację tj. w 2017 roku. Przez większą wydajność rozumie się

większe możliwości transportowe (większa siła pociągowa), zwiększenie szybkości transportu, zmniejszenie zużycia energii potrzebnej do transportu, zmniejszenie kosztów obsługi transportu poprzez zaawansowaną automatyzację, zwiększenie elastyczności systemów oraz łatwiejsze dopasowanie do ewentualnych zmian w produkcji lub sposobie magazynowania, a także zwiększenie możliwości reagowania systemu na sytuacje nieprzewidziane przy utrzymaniu automatyzacji rozwiązania. System został wyposażony w narzędzia umożliwiające jego optymalizację oraz elastyczne dopasowanie do każdego rodzaju działalności produkcyjnej lub magazynowej. Powyżej przedstawione cechy wyróżniające powstały system transportowy firmy OCTANT, w stosunku do produktów konkurencji, stanowią zestaw korzyści dla klienta, na których koncentruje się promocja tego rozwiązania.

Projekt, o wartości kosztów kwalifikowanych ok. 500 tys. zł został zrealizowany w trzech etapach:

- Etap 1: stworzenie optymalnych komponentów technologicznych i systemowych, umożliwiających elastyczne dopasowanie systemu do potrzeb klienta,
- Etap 2: opracowanie technologii optymalnego zarządzania systemem,
- Etap 3: stworzenie prototypu systemu oraz testowanie.

Całkowita wartość projektu przekroczyła 517 tys. zł przy dotacji 367,5 tys. zł i wkładzie własnym rządu 150 tys. zł. Dotacja stanowiła ok. 71% wartości projektu.

W celu realizacji projektu wykorzystane zostały również własne środki finansowe wnioskodawcy i właściciela firmy zarazem.

Ocena instrumentu wsparcia, z którego skorzystała firma

Zarówno typ projektu, jak i rodzaj działalności gospodarczej Spółki OCTANT dopasowany był do zastosowanego instrumentu wsparcia oferowanego w działaniu 1.2 RPO WD na lata 2014-2020. Katalog kosztów kwalifikowanych dla tego schematu pozwalał na rozliczenie wszystkich niezbędnych do realizacji projektu wydatków.

W trakcie realizacji projektu występowały pewne trudności związane z dość powolnym rozpatrywaniem wniosków o płatność, a także często z koniecznością ich poprawiania bądź uzupełniania, po czym 30-dniowy okres rozpatrywania tak poprawionego wniosku biegł od nowa. Powodowało to pewne zatory w płatnościach, ale na szczęście realizator projektu zdołał je pokonać i projekt udało się zrealizować w zakładanym terminie.

Skutki pozyskania finansowania

Dzięki pozyskaniu dofinansowania projektu, udało się go zrealizować w stosunkowo krótkim czasie i w zakładanym zakresie. Brak takiego dofinansowania skutkowałby znacznym wydłużeniem procesu badawczo-wdrożeniowego, co w przypadku innowacyjnych produktów, mogło zniweczyć cały efekt.

Dla przyszłych klientów firmy pojawienie się w pełni zautomatyzowanego systemu transportu wewnętrznego oznacza możliwość odpowiedzi na coraz większe wyzwania konkurencyjne oraz złagodzenie skutków, takich czynników jak: rosnące koszty zatrudnienia pracowników, coraz większe problemy z zatrudnieniem pracowników o odpowiednich kwalifikacjach oraz stała presja na wzrost wydajności i obniżkę kosztów. Ponadto, system ze względu na wykorzystywanie energii elektrycznej jest bardziej przyjazny środowisku naturalnemu i środowisku pracy wobec ewentualnego wykorzystywania spalinowych wózków widłowych.

Obecnie firma OCTANT posiada prototypowy system wózków transportowych opisany w rozdziale „Opis projektu” i pracuje nad rozwinięciem systemu zarządzania większą ilością wózków i platform transportowych.

Perspektywy rozwoju firmy

Wprowadzenie prototypu systemu platform transportowych do produkcji seryjnej pozwoli firmie na obniżenie kosztów operacyjnych. Aktualnie firma OCTANT dopracowuje informatyczny system zarządzania większą ilością autonomicznych wózków transportowych i nie rozpoczęła jeszcze sprzedaży.

Właściciel, a zarazem osoba budująca strategię firmy, posiada szerokie kontakty z przemysłem i wysoko ocenia perspektywy sprzedaży powstałego systemu, głównie ze względu na potencjalne korzyści, które wdrożenie może przynieść klientowi. Firma do tej pory skupiała się głównie na pracach badawczo-rozwojowych, które doprowadziły do stworzenia prototypowego systemu. Obecnie musi skupić się na dopracowaniu oferty i komercjalizacji powstałego produktu.

Strategia firmy przewiduje oferowanie systemów wózków elektrycznych dostosowanych do indywidualnych potrzeb klientów, wraz z usługą wdrażania i testowania ich w firmach klientów. Końcowy etap malowania i nanoszenia indywidualnych znaków dla klienta, takich jak np. logo firmy klienta, nie nadaje się do produkcji seryjnej i będzie wymagał zatrudnienia dodatkowego pracownika.

Niewielki, dobrze rozumiejący się zespół ludzi oraz pozyskany w wyniku realizacji projektu sprzęt badawczo-rozwojowy sprzyja dalszym potencjalnym rozwojem wypracowanego produktu lub stworzeniu nowych rozwiązań z zakresu automatyki produkcji – podstawowej kompetencji właściciela spółki OCTANT.

Podsumowanie i ocena

Projekt został zrealizowany w pełni zgodnie z wnioskiem o dofinansowanie. Wnioskodawca wskazywał jednak na fakt, że w tego typu projektach badawczo-rozwojowych trudne lub wręcz niemożliwe jest przewidzenie wszystkich niezbędnych elementów wyposażenia czy materiałów, które na etapie wnioskowania są wymagane do ujęcia w planie finansowym, aby można je było później rozliczyć. W trakcie realizacji projektu o charakterze B+R może się okazać, że pewne założenia się nie sprawdzają i trzeba je zastąpić innymi. Takie zmiany

wymagają uzgodnień i aneksowania umowy dofinansowania, co znacznie wydłuża czas realizacji projektu. Czas jest w przypadku projektów mających na celu stworzenie innowacyjnego produktu lub rozwiązania jest czynnikiem krytycznym, decydującym o jego powodzeniu albo porażce.

Wnioskodawca sugeruje, że w przyszłości w instrumentach wsparcia dla projektów o charakterze badawczo-rozwojowym powinno się wymagać określenia rezultatów i innych wskaźników produktu dla projektu przy założonym budżecie, ale pozostawić większą elastyczność w zakresie szczegółowego wykorzystania tego budżetu.

Reasumując:

- Realizacja projektu przyczyniła się do stworzenia innowacyjnego na rynku krajowym systemu wewnętrznej organizacji transportu towarów i podzespołów przy jednoczesnym zachowaniu konkurencyjności cenowej w stosunku do istniejących rozwiązań, z których każde wykazuje niepełną funkcjonalność w stosunku do produktu firmy OCTANT,
- Firma wybrała optymalne działanie spośród oferowanych w ramach RPO WD na lata 2014-2020 na zrealizowany projekt, dzięki czemu można było rozliczyć wszystkie zakładane w projekcie koszty,
- Realizacja projektu była możliwa dzięki gruntownemu przygotowaniu, zaplanowaniu działań oraz szerokim kompetencjom zespołu badawczo-rozwojowego,
- O dalszym rynkowym sukcesie produktu zrealizowanego w ramach projektu badawczo-rozwojowego zadecyduje etap wdrożenia prototypu na rynek. Z uwagi na biznesowo-naukowe doświadczenie pomysłodawcy rozwiązania oraz jego szerokie kontakty z przemysłem można zakładać, że dalszy komercyjny sukces firmy jest dość prawdopodobny.

Studium nr 2.

Nazwa projektu	Wdrożenie innowacyjnej technologii w zakresie zaawansowanej nieinwazyjnej diagnostyki chorób oczu i zabiegów w okulistyce
Beneficjent	APFEL BAUM Maciej Jabłoński
Cel wsparcia	Innowacyjność
Adres strony internetowej	http://abmedical.com.pl/
Numer wniosku o dofinansowanie	RPDS.01.05.01-02-0013/18

Beneficjent – informacje podstawowe

Firma APFEL BAUM Maciej Jabłoński działa jako jednoosobowa działalność gospodarcza od dnia 19.01.2010 roku. Od początku swego istnienia podstawowym obszarem działalności firmy jest leczenie chorób oczu: jaskry, zwyrodnienia plamki żółtej (AMD), zaćmy (katarakty), zapalenia spojówek, zespołu suchego oka, alergii oczu.

Przychodnia okulistyczna znajduje się w Świeradowie-Zdroju przy ul. Piłsudskiego 6 i zlokalizowana jest w budynku o powierzchni użytkowej 180 m². Działalność firmy jest związana z wykształceniem i doświadczeniem biznesowym jej właściciela. Pan Maciej Jabłoński ma wyższe wykształcenie ze specjalizacją w kierunku optometria oraz posiada dwudziestoletnie doświadczenia na rynku farmaceutycznym. Równocześnie z działalnością firmy AB, Maciej Jabłoński zarządza jako prezes zarządu spółką AB PHARM sp. z o.o.

Obecnie przychodnia okulistyczna, po wprowadzeniu innowacji produktowej (nowe innowacyjne usługi z wykorzystaniem sprzętu o najwyższych standardach rynkowych) i procesowej, w wyniku realizacji projektu w ramach działania 1.5 RPO WD na lata 2014-2020, oprócz zaawansowanej nieinwazyjnej diagnostyki chorób oczu, może wykonywać zabiegi okulistyczne. Dzięki dofinansowanemu przedsięwzięciu doszło więc do rozszerzenia zakresu świadczonych usług.

W zakresie diagnostyki poradnia oferuje: badanie HRT, badanie OCT/SOCT, badanie USG, perymetrię komputerową, pachymetrię, pomiar ciśnienia wewnątrzgałkowego, autorefraktometrię i jako nowość – nieinwazyjną angiografię bezkontrastową (innowacja produktowa / usługowa w zakresie diagnostyki).

Jako absolutną nowość gabinet okulistyczny oferuje zabiegi przy użyciu laserów (innowacja produktowa / usługowa w obszarze zabiegów okulistycznych):

- Laser mikropulsacyjny EasyRet Technologia lasera światłowodowego 577 nm SingleSpot, MultiSpot i Subliminal do siatkówki,
- Laser YAG do kapsulotomii i irydotomii,
- Laser SLT/MLT.

Angiograf bezkontrastowy nieinwazyjny, źródło:
<http://abmedical.com.pl/>

Laser mikropulsacyjny 577nm, źródło:
<http://abmedical.com.pl/>

Większość usług nakierowana jest głównie na pacjentów z grupy wiekowej 50+. Poradnia oferuje diagnostykę i leczenie chorób okulistycznych, towarzyszących różnym innym chorobom, m.in.: cukrzycy, nadciśnieniu czy chorobie reumatycznej. Ponieważ nie wszystkie przychodnie okulistyczne podejmują się leczenia pacjentów z takimi chorobami towarzyszącymi, APFEL BAUM uzyskuje w tym obszarze przewagę konkurencyjną.

Opis analizowanego projektu

Celem realizacji projektu z działania 1.5 RPO WD był rozwój firmy poprzez inwestycję w nową technologię i wprowadzenie do oferty rynkowej nowych usług, które na rynku polskim były znane i stosowane nie dłużej niż 3 lata.

W ramach projektu, w drodze zorganizowanych przez firmę przetargów zakupiono: laser mikropulsacyjny, angiograf do nieinwazyjnych i bezkontrastowych badań oraz ultrasonograf okulistyczny.

Technologia jaką APFEL BAUM dysponował przed realizacją projektu pozwalała jedynie na standardowe badanie oczu pod kątem takich chorób jak: jaskra, zwyrodnienie plamki żółtej (AMD), zaćma (katarakta), zapalenie spojówek, zespół suchego oka, alergię oczu z wykorzystaniem aparatu USG i tomografu okulistycznego z pachymetrią. Główną motywacją do podjęcia projektu było podniesienie jakości świadczonych usług, a poprzez zwiększenie dokładności badań diagnostycznych i możliwość wcześniejszego wykrycia określonych chorób również wpływa na profilaktykę zdrowotną.

82% ludzi w wieku powyżej 50 lat boryka się z jakimiś chorobami oczu. Liczba osób z problemami okulistycznymi, jak i odsetek, rosną na świecie z roku na rok, a wiele z tych chorób może doprowadzić do utraty wzroku. Głównymi przyczynami całkowitej lub stopniowej utraty wzroku są: zaćma, jaskra i zwyrodnienie plamki żółtej. Profilaktyka i wczesne ich wykrywanie są podstawą ograniczenia utraty wzroku, szczególnie w grupie

osób starszych. Badaniom i zabiegom okulistycznym sprzyja szybki, ale jednostkowo dość kosztowny rozwój technologii, a konkurencja na rynku wymusza rozwój technologiczny świadczeń okulistycznych.

Całkowita wartość projektu wyniosła blisko 538 tys. zł przy dotacji około 208,5 tys. zł i wkładzie własnym ponad 329 tys. zł. Dotacja stanowiła ok. 39% wartości projektu.

Ocena instrumentu wsparcia, z którego skorzystała firma

Zarówno typ projektu, jak i rodzaj działalności gospodarczej firmy APFEL BAUM, dopasowane były do zastosowanego instrumentu wsparcia oferowanego w działaniu 1.5 RPO WD. Katalog kosztów kwalifikowanych dla tego schematu pozwalał na rozliczenie zakupu nowoczesnego sprzętu do diagnostyki i zabiegów okulistycznych, który umożliwił firmie wdrożenie nowej, innowacyjnej usługi. Usługi takie na rynku polskim na etapie aplikowania do projektu znane i stosowane były nie dłużej niż od 3 lat, dlatego możemy mówić, w myśl założeń instrumentu wsparcia, o innowacyjności usługowej i procesowej wdrożonej przez firmę.

Projekt został zrealizowany w dość krótkim, kilkumiesięcznym okresie, zgodnie z założonym harmonogramem i zakresem. Rozliczanie wniosków o płatność odbywało się na tyle płynnie, że nie wystąpiły w projekcie żadne zatory płatnicze.

Skutki pozyskania finansowania

Uzyskanie dofinansowania unijnego do projektu przyczyniło się do szybkiej i pełnej jego realizacji. Właściciel firmy był zdeterminowany do dokonania skoku technologicznego swojej firmy, dlatego nawet w przypadku braku dofinansowania, projekt byłby zrealizowany, ale zapewne musiałyby być rozłożony w czasie, a zakupy sprzętu zostałyby dokonane stopniowo lub z wykorzystaniem zwrotnych instrumentów finansowych.

Należy zwrócić uwagę na fakt, że realizacja projektu przyczyniła się nie tylko do rozszerzenia zakresu usług diagnostyczno-zabiegowych, ale przyczyniła się również do obniżenia kosztów wynikających ze zużycia energii elektrycznej. Wnioskodawca wykazał to na przykładzie choćby jednego z zakupionych, nowoczesnych urządzeń – lasera, który w porównaniu do typowego lasera argonowego daje oszczędności rzędu 92% (72 kWh zużytej energii rocznie przez nowoczesny laser wobec 900 kWh zużytej energii przez laser starego typu, przy tych samych parametrach czasu pracy).

Najistotniejsze jednak wydają się skutki wdrożenia projektu dla pacjentów:

- zredukowanie bólu – dzięki zastosowaniu technologii podprogowej w trybie mikropulsów, zabiegi są w 100% bezbolesne w porównaniu do stosowanej zwykłej fotokoagulacji,
- zmniejszenie ryzyka obrzęku siatkówki po zabiegu o około 80% w zależności od doświadczenia lekarza w porównaniu do standardowej fotokoagulacji,
- zmniejszenie oślepienia światłem podczas leczenia – dzięki zastosowaniu lampy LED z filtrem światła niebieskiego zredukowane zostało ryzyko fototoksyczności światła docierającego do siatkówki oka,

- krótsze sesje terapeutyczne o 66-86% dzięki zastosowaniu stymulacji do 25 punktów na siatkówce podczas jednego uruchomienia lasera,
- znacząco mniejszy odsetek działań niepożądanych podczas odzyskiwania wzroku.

Projekt został zrealizowany tuż przed wybuchem pandemii koronawirusa na świecie i ograniczeń pracy lekarskich przychodni specjalistycznych, tak więc na pełne skutki wdrożenia nowych technologii w firmie trzeba będzie jeszcze poczekać.

Perspektywy rozwoju firmy

Perspektywy rozwoju firmy zależą w dużej mierze od nowego kontraktu, jaki uda się wynegocjować firmie z NFZ, gdyż w wersji komercyjnej usługi poradni są dość kosztowne dla pacjentów, co w znacznej mierze ogranicza popyt na nie, mimo rosnących potrzeb w zakresie diagnostyki i leczenia chorób oczu. Dokonując jednak inwestycji w nowoczesne technologie, firma zwiększa swoje szanse i pozycję negocjacyjną z NFZ, a bliskość rynku niemieckiego może wpłynąć na uzupełnienie pakietu klientów komercyjnych.

Podsumowanie i ocena

Projekt został zrealizowany w pełni zgodnie z wnioskiem o dofinansowanie. Firma w zrealizowała swoje plany rozwojowe. Podejmowaniu odpowiednich decyzji sprzyja fakt, że właściciel firmy doskonale orientuje się w potrzebach rozwojowych branży, w jakiej firma działa. Firma dokonała trafnego wyboru instrumentu finansowania projektu, a uzyskane środki unijne wpłynęły na sprawną i pełną realizację procesu inwestycyjno-rozwojowego.

W chwili obecnej firma świadczy usługi telefonicznej porady specjalistycznej, chociaż jest przygotowana do bezpiecznego przyjmowania pacjentów, wdrażając odpowiednie procedury.

Reasumując:

- Realizacja projektu przyczyniła się do wdrożenia innowacji usługowej w zakresie diagnostyki (nowoczesne urządzenia pozwalają na bardziej precyzyjne i komfortowe, z punktu widzenia pacjenta, badania okulistyczne) oraz wdrożenia nowych innowacyjnych usług w zakresie zabiegów okulistycznych,
- Firma wybrała optymalne działanie spośród oferowanych w ramach RPO WD na lata 2014-2020 na zrealizowany projekt, dzięki czemu można było rozliczyć zakupy trzech nowoczesnych urządzeń wykorzystywanych w okulistyce,
- Realizacja projektu była możliwa dzięki gruntownemu przygotowaniu i świadomości potrzeby rozwoju firmy, reprezentowanych przez właściciela firmy,
- Moment zakończenia realizacji projektu zbiegł się z administracyjnymi ograniczeniami działania dla przychodni lekarskich, wprowadzonymi w związku z wybuchem pandemii koronawirusa,

- O dalszym rynkowym sukcesie firmy i korzyściach z realizacji projektu, zadecyduje zniesienie restrykcji związanych z pandemią oraz w dalszej perspektywie, decyzja NFZ o zwiększeniu zakresu refundowanych usług oferowanych przez firmę APFEL BAUM,
- W przypadku niepełnego wykorzystania potencjału do ilości badań diagnostycznych i zabiegów okulistycznych (poziom kontraktu z NFZ) firma ze względu na jakość i zakres oferowanych usług, może w dalszym ciągu rozwijać grupę klientów komercyjnych (w przychodni sporadycznie pojawiają się tacy klienci, głównie z Niemiec).

Studium nr 3.

Nazwa projektu	Zwiększenie potencjału eksportowego Boxmet Medical poprzez udział w imprezach wystawienniczych
Beneficjent	BOXMET MEDICAL Sp. z o. o.
Cel wsparcia	Internacjonalizacja
Adres strony internetowej	https://www.boxmetmedical.pl/
Numer wniosku o dofinansowanie	RPDS.01.04.01-02-0065/17

Beneficjent – informacje podstawowe

BOXMET MEDICAL jest średniej wielkości spółką z ograniczoną odpowiedzialnością zarejestrowaną 31 lipca 2007 roku. Jest produkcyjną spółką córką spółki Boxmet Ltd. działającej na polskim rynku od 1992 roku, dostarczającej na rynek zestawy do udzielania pierwszej pomocy oraz jest importerem i dystrybutorem sprzętu ratownictwa medycznego.

Głównymi produktami firmy są:

- artykuły ratownictwa medycznego (ampulatoria do karetek, nesesery pielęgnarskie, nosze transportowe, plecaki ratownika medycznego),
- artykuły dla przemysłu (przenośne zestawy pierwszej pomocy, punkty i apteczki pierwszej pomocy, apteczki samochodowe),
- artykuły dla straży pożarnych (plecak na zestaw ratownictwa medycznego, torba na ekwipunek, zestawy ratownicze),
- artykuły związane ze sportem i rekreacją (inhalator tlenowy, przenośny zestaw pierwszej pomocy, zestaw ratownictwa medycznego WOPR).

Komora izolacyjna Bio-Bag EBV 30/40, źródło: <https://www.boxmetmedical.pl/>

Ponadto, firma produkuje linię odzieży koszarowej dla straży pożarnej i inne ubrania certyfikowane przez Centrum Naukowo-Badawcze Ochrony Przeciwożarowej – Państwowy Instytut Badawczy. Jest też jednym z czołowych producentów i dostawców zestawów medycznych, opakowań systemów ewakuacyjnych dla wojska. Produkty te spełniają wymagania NATO.

BOXMET MEDICAL jest autoryzowanym dystrybutorem amerykańskich firm światowych marek: North American Rescue oraz Iron Duck. Jako importer posiada zapasy magazynowe co pozwala im spełniać warunki magazynu w Europie i zapewnienia szybki dostęp do produktów odbiorcom.

Na rynku krajowym firma współtworzyła standardy zestawów ratownictwa medycznego dla straży pożarnej w Polsce w zakresie organizacji i wyposażenia. Na standardach tych wzorują się takie kraje jak Ukraina i Rumunia. Wszystkie produkty posiadają certyfikaty CE oraz spełniają standardy NATO, dlatego też nie ma bariery wejścia w postaci dodatkowej certyfikacji, czy w spełnieniu wymagań jakościowych na rynkach zagranicznych. Oczywiście, sytuacja ta stwarza duże możliwości rozwoju eksportu.

Równocześnie z opisywanym projektem firma realizuje również inny projekt finansowany w ramach działania 1.4 RPO WD na lata 2014-2020: „Długoterminowa strategia rozwoju Boxmet Medical”. Oba projekty w pewnym sensie uzupełniają się. W 2012 roku firma realizowała 2 projekty także mające na celu internacjonalizację działalności firmy poprzez udział w dwóch imprezach targowych: Targi SALMED 2012 oraz Targi SAWO 2012. Oba projekty otrzymały dofinansowanie unijne w ramach RPO WD na lata 2007-2013.

Firma zlokalizowana jest w Piskorzowie (pow. Dzierżoniowski).

Opis analizowanego projektu

Mimo systematycznego wzrostu obrotów przedsiębiorstwa, wielkość sprzedaży eksportowej przed realizacją projektu w 2017 roku utrzymywała się na poziomie ok. 1% (incydentalnie w 2015 roku wskaźnik przekroczył 2,5%). W 2016 roku firma zdiagnozowała, że dalszy dynamiczny rozwój może się odbyć poprzez zwiększenie sprzedaży na rynki eksportowe. Założono uzyskanie udziału sprzedaży eksportowej na poziomie 2% w latach 2018-2019 oraz konsekwentny wzrost w kolejnych 2 latach do poziomu ok. 5%. Wraz ze wzrostem udziału sprzedaży eksportowej projekt zakładał zwiększenie listy krajów, do których realizowany będzie eksport.

Zwiększenie wolumenu sprzedaży eksportowej miało również za zadanie podniesienie pozycji rynkowej firmy na rynku krajowym.

Cele szczegółowe projektu określono jako:

- zmiany procesowe i organizacyjne poprzez uruchomienie dedykowanej strony internetowej w języku angielskim,
- zmiany marketingowe poprzez uruchomienie sklepu internetowego, obsługiwanego w języku angielskim,

- promocja oferty wśród potencjalnych kontrahentów na targach o zasięgu międzynarodowym w Polsce.

W ramach projektu firma wzięła udział w dwóch imprezach wystawienniczych w Polsce o charakterze międzynarodowym w roku 2017. Były to:

- Międzynarodowe Targi Sprzętu i Wyposażenia Straży Pożarnej i Służb Ratowniczych KIELCE IFRE-EXPO, Kielce. Targi IFRE, które odbyły się w dniach 8-10.06.2017 były następcą poprzednich edycji targów EDURA, w których firma już uczestniczyła. Targi te odwiedzają przedstawiciele państwowych służb ratowniczych oraz organizacji ratowniczych o charakterze społecznym. Jest to bezpośrednia grupa docelowa firmy, dlatego udział w tych targach pozwolił firmie na zaoferowanie produktów zarówno bezpośrednio służbom krajowym, jak i ich odpowiednikom z innych państw.
- Międzynarodowy Salon Przemysłu Obronnego MSPO, Kielce. Impreza odbyła się w dniach 5-8.09.2017 i miała na celu zaprezentowanie najnowocześniejszych technologii i rozwiązań dla branży zbrojeniowej. Prezentowano zarówno uzbrojenie jak i umundurowanie, środki ratownicze, wyposażenie osobiste żołnierzy ratujące życie. Targi stanowią ważną imprezę w skali międzynarodowej z szerokim oddziaływaniem na rynki europejskie.

Całkowita wartość projektu przekroczyła 144 tys. zł przy dotacji 99,5 tys. zł i wkładzie własnym 44,5 tys. zł. Dotacja stanowiła ok. 69% wartości projektu.

Ocena instrumentu wsparcia, z którego skorzystała firma

Zarówno typ projektu jak i rodzaj działalności gospodarczej Spółki BOXMET MEDICAL dopasowany był do zastosowanego instrumentu wsparcia oferowanego w działaniu 1.4 RPO WD. Katalog kosztów kwalifikowanych dla tego schematu pozwalał na rozliczenie wszystkich niezbędnych do realizacji projektu wydatków, takich jak m.in. opłaty targowe, koszty modernizacji strony internetowej, produkcja materiałów promocyjnych w języku angielskim czy uruchomienie sklepu internetowego. Obecnie firma systematycznie poświęca część środków finansowych na te cele z dochodów własnych.

Skutki pozyskania finansowania

W wyniku pozyskania dofinansowania zewnętrznego projektu, firma zrealizowała wszystkie cele projektu. Poprzez udział w krajowych imprezach targowych, o zasięgu międzynarodowym, stworzenie materiałów informacyjnych w języku angielskim oraz przebudowę strony internetowej (wprowadzenie angielskiej wersji językowej oraz uruchomienie sklepu internetowego), firma uzyskała znaczny wzrost sprzedaży eksportowej i nawet przy ogólnym wzroście obrotów firmy, zwiększył się procentowy udział sprzedaży na eksportowej do ok. 3,5%, przy stałej tendencji wzrostowej. Przed realizacją projektu firma eksportowała głównie do Czech, a sporadycznie do Niemiec, Łotwy czy Francji. Dziś oprócz tych rynków posiada ma odbiorców z takich krajów jak: Ukraina, Rumunia, Słowacja, Węgry, Grecja, Belgia czy Holandia. Wzrostowi liczby krajów – importerów sprzyja możliwość

dokonywania zakupów drogą internetową. Brak dofinansowania skutkowałby rozłożeniem zaplanowanych w projekcie zadań na dłuższy okres i być może rezygnacją z części zrealizowanych zadań.

Perspektywy rozwoju firmy

Utrwalenie wizerunku firmy BOXMET MEDICAL poprzez udział na licznie odwiedzanych międzynarodowych targach specjalistycznych związanych z branżą, poskutkowało podpisaniem szeregu umów handlowych z kontrahentami zagranicznymi, a także zwiększyło sprzedaż eksportową z wykorzystaniem platformy internetowej. Wizerunek firmy aktywnie działającej na rynkach zagranicznych wpłynął również na lepsze postrzeganie firmy na rynku krajowym. Od czasu realizacji projektu firma stale zwiększa swoje obroty.

Bardzo istotnym elementem sprzedaży na rynkach zagranicznych jest posiadanie przez firmę certyfikatów CE na swoje produkty, a także zgodność z wymaganymi standardami obowiązującymi w takich organizacjach jak NATO.

Podsumowanie i ocena

Projekt został zrealizowany w pełni zgodnie z wnioskiem o dofinansowanie. Wnioskodawca nie miał żadnych uwag, co do sposobu rozliczania wniosków o płatność przez Instytucję Zarządzającą. Wnioskodawca poprzez złożenie wniosku o wsparcie i dzięki otrzymanemu dofinansowaniu (działanie 1.4, schemat 1.4.B „Zwiększenie międzynarodowej ekspansji MŚP poprzez wdrożenie nowych modeli biznesowych oraz zwiększenia ekspansji na rynki zewnętrzne”) w pełni zrealizował swoje cele biznesowe.

Reasumując:

- Realizacja projektu przyczyniła się do wzrostu poziomu internacjonalizacji firmy. Wzrost udziału sprzedaży eksportowej z poziomu ok. 1% w 2016 roku do ok. 3,5% obecnie, dokonał się przy ogólnym systematycznym wzroście sprzedaży,
- Firma wybrała optymalny instrument interwencji spośród oferowanych w ramach RPO WD na lata 2014-2020, dzięki czemu można było sprawnie i bezproblemowo rozliczyć koszty udziału w międzynarodowych targach branżowych, modernizacji strony internetowej (dodanie angielskiej wersji językowej wraz z uruchomieniem sklepu internetowego),
- Realizacja projektu jest elementem wybranej przez firmę strategii rozwoju, polegającej na wzroście udziału sprzedaży eksportowej oraz podejmowaniu prób udziału w przetargach zagranicznych (podjęto taką próbę w przetargu organizowanym przez duńską instytucję, lecz oferta firmy okazała się nieznacznie droższa od zwycięskiej),
- Wzrosła liczba krajów, do których firma sprzedaje swoje wyroby,
- Poczynione w ostatnich latach inwestycje w zasoby materialne i ludzkie skutkują wzrostem zainteresowania wyrobami firmy w kraju i za granicą.

7.2 Spis literatury

Dokumenty programowe, strategiczne i uzupełniające:

- Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020,
- Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych RPO WD wraz z załącznikami,
- Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 i Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030,
- Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2011-2020 wraz z załącznikiem „Ramy strategiczne na rzecz inteligentnych specjalizacji Dolnego Śląska”,
- Przewodnik Strategii Badań i Innowacji na Rzecz Inteligentnej Specjalizacji [Przewodnik RIS3], Komisja Europejska, Platforma Inteligentnej Specjalizacji Wspólnego Centrum Badawczego (JRC).

Regulacje dotyczące trybu wyboru projektów, w szczególności regulaminy naborów wniosków w ramach analizowanych działań RPO WD, kryteria wyboru projektów, a także dane dotyczące wyników oceny wniosków.

Wybrane regulacje prawne szczebla unijnego i krajowego, w szczególności:

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013,
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1300/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.,
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1301/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.
- Ustawa z 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020, a także odpowiednie
- wytyczne Komisji Europejskiej, Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju oraz IZ RPO WD, związane z przedmiotem ewaluacji.

Sprawozdania roczne z realizacji RPO WD oraz protokoły z posiedzeń Komitetu Monitorującego Programu, a także sprawozdanie z postępów we wdrażaniu Umowy Partnerstwa w 2018 roku.

Raporty, ekspertyzy, publikacje dotyczące RPO WD i innych programów operacyjnych:

- „Ewaluacja ex-ante projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020”, Wrocławska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A., Ecorys Polska Sp. z o.o., listopad 2014.
- „Ewaluacja bieżąca kryteriów i systemu wyboru projektów RPO WD”, Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Rynku Pracy „S-to-S”, 2017.
- „Ewaluacja mid-term postępu rzeczowego RPO WD dla potrzeb przeglądu śródkresowego w tym realizacji zapisów ram wykonania”, EU-CONSULT Sp. z o.o., Grupa BST – badania, Gdańsk, 2019.

- „Barometr Innowacyjności. Program Operacyjny Inteligentny Rozwój. Raport roczny”, wyniki II rundy badania, grudzień 2018, konsorcjum MCM Institute, Fundacja IDEA Rozwoju, IDEA Instytut, Exacto, Realizacja.
- „Komplementarność i synergia wsparcia przedsiębiorstw makroregionu w ramach Programu Operacyjnego Polska Wschodnia 2014-2020, Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój 2014-2020 oraz 5 Regionalnych Programów Operacyjnych 2014-2020 województw lubelskiego, podkarpackiego, podlaskiego, świętokrzyskiego i warmińsko-mazurskiego”, Fundacja Idea Rozwoju, Warszawa, marzec 2019 r.
- Ewaluacja „Wpływ Bazy Usług Rozwojowych na jakość i dostępność usług rozwojowych świadczonych na rzecz przedsiębiorców i pracowników z uwzględnieniem oddziaływania Podmiotowego Systemu Finansowania”, Danae sp. z o.o. Realizacja sp. z o.o., Warszawa, grudzień 2017.
- „Ewaluacja systemu realizacji instrumentu ZIT w perspektywie finansowej UE na lata 2014-2020”, Wolański, EGO sp. z o.o., czerwiec 2018.
- Raporty z badania ewaluacyjnego pomocy publicznej udzielanej w ramach Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie warunków i trybu udzielania pomocy publicznej i pomocy de minimis za pośrednictwem Narodowego Centrum Badań i Rozwoju (B+Radar), w szczególności Raport Mid-term 2018, Konsorcjum: Fundacja IDEA Rozwoju, IMAPP Sp. z o.o., Policy & Action Group Uniconsult Sp. z o.o., Uniwersytet Jagielloński - Centrum Ewaluacji i Analiz Polityk Publicznych.
- „Aktualizacja analizy ex ante w zakresie możliwości zastosowania instrumentów finansowych w województwie dolnośląskim w okresie 2014-2020”, PAG Uniconsult, Imapp Consulting, marzec 2020.
- „Ewaluacja Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2011-2020”, ECORYS, 2019 (Ewaluacja RSI WD),
- M. Piątkowski i in. „W kierunku innowacyjnej Polski: proces przedsiębiorczego odkrywania i analiza potrzeb przedsiębiorstw w Polsce”, World Bank Group, Warszawa 2015.
- „Diagnoza ośrodków innowacji w Polsce”, PAG Uniconsult, Taylor Economics, Warszawa 2020
- „Poradnik kwalifikowania zadań w projektach B+R o charakterze społeczno-ekonomicznym (do definicji ustawy o zasadach finansowania nauki”, NCBR, Warszawa 2018 r.

7.3 Spis tabel, wykresów, schematów

Spis wykresów

Wykres 1.	Wartość zawartych umów (działania: 1.2, 1.4 i 1.5) w przeliczeniu na jeden podmiot gospodarki narodowej w rejestrze REGON, w podziale na założone miejsce realizacji (powiat) projektu (dane w tys. zł).....	43
Wykres 2.	Kontraktacja (relacja wkładu UE w umowach dofinansowania do alokacji) w analizowanych działaniach RPO WD 2014-2020 – stan na 30.04.2020 r....	46
Wykres 3.	Odsetek umów wsparcia wpisujących się w DIS.....	54
Wykres 4.	Rozkład DIS w umowach RPO WD (nierozwiązanych)*	57
Wykres 5.	Natężenie występowania wskazań na podobszary DIS w dofinansowanych projektach RPO WD (według liczby wskazań)*	60
Wykres 6.	Dostosowanie wsparcia do potrzeb związanych z tematyką realizowanego projektu (ocena zbiorcza na poziomie OP1.) (dostosowanie w stopniu)	74
Wykres 7.	Dostosowanie wsparcia do potrzeb związanych z tematyką realizowanego projektu (pyt. „W jakim stopniu wsparcie pozyskane z RPO WD odpowiadało na Państwa potrzeby w obszarze związanym z tematyką projektu?)	75
Wykres 8.	Okres realizacji projektu (pyt. „Czy maksymalnie dopuszczalny okres realizacji projektu jest / był wystarczający biorąc pod uwagę zakres Państwa projektu?).....	75
Wykres 9.	(Ocena łączna dla analizowanych działań OP1.) Adekwatność katalogu kosztów kwalifikowanych (pyt. „Czy w przypadku Państwa projektu możliwe jest / było uwzględnienie w ramach dopuszczalnych wydatków kwalifikowalnych wszystkich kluczowych dla powodzenia projektu wydatków?”)	76
Wykres 10.	(Ocena w podziale na instrumenty interwencji OP1) Adekwatność katalogu kosztów kwalifikowanych (pyt. j.w.)	76
Wykres 11.	Bariery ograniczające użyteczność wsparcia na etapie wdrażania projektów („Proszę ocenić znaczenie poniższych barier, ograniczających użyteczność pozyskanego wsparcia, dotyczących etapu wdrażania Państwa projektu”) ..	78
Wykres 12.	(Ocena łączna dla analizowanych działań OP1) Całościowa ocena osiągnięcia zakładanych efektów projektu (stopień wystąpienia efektu).....	80
Wykres 13.	(Ocena łączna dla analizowanych działań OP1.) Całościowa ocena stopnia osiągnięcia zakładanych efektów projektów (pyt. „Jak całościowo oceniacie Państwo obecny stopień realizacji zakładanych efektów projektu, na który pozyskaliście Państwo dofinansowanie z RPO WD 2014-2020? Stopień ten jest:”).....	84
Wykres 14.	(Ocena w podziale na instrumenty interwencji OP1) Całościowa ocena stopnia osiągnięcia zakładanych efektów projektów (pyt. j.w.).....	84
Wykres 15.	Poziom innowacyjności rezultatów projektów, realizowanych w ramach Działania 1.2 i 1.5 (pyt. „Jak Państwo oceniacie poziom innowacyjności rezultatów wspartego w ramach RPO WD 2014-2020 projektu, biorąc pod	

	uwagę wypracowane w jego ramach nowe / ulepszone wyroby / usługi lub technologie?)	85
Wykres 16.	Plany dotyczące kontynuacji realizowanych projektów (pyt. „Czy w ciągu najbliższych 2-3 lat zamierzacie Państwo nadal rozwijać przedsięwzięcie, na które pozyskaliście Państwo wsparcie /.../?	86
Wykres 17.	Realizacja projektów w sytuacji braku wsparcia ze środków publicznych (pyt. „W sytuacji braku dofinansowania, czy mimo wszystko zdecydowałibyscie się Państwo na realizację projektu?”)	87
Wykres 18.	Zakres projektów w przypadku braku wsparcia ze środków RPO WD byłby:..	88
Wykres 19.	Czas realizacji projektów w przypadku braku wsparcia ze środków RPO WD; projekty zostałyby zrealizowane:.....	88
Wykres 20.	Losy projektów, na które nie pozyskano dofinansowania z RPO WD (pytanie wielokrotnego wyboru).....	89
Wykres 21.	Ocena konsekwencji nie uzyskania dofinansowania ze środków OP1. (pyt. „Jakie były skutki braku realizacji Państwa projektu w oparciu o środki RPO WD 2014-2020? Proszę się odnieść do poniżej zaprezentowanych stwierdzeń:”).....	90
Wykres 22.	Preferowane formy finansowania projektów badawczo-rozwojowych i innowacyjnych (pyt. „Czy w przyszłości właściwsze dla podobnego projektu mogłoby być skorzystanie z instrumentu zwrotnego (np. kredytu / pożyczki)?”)	91
Wykres 23.	Dostosowanie wsparcia do potrzeb związanych z tematyką realizowanego projektu (ocena zbiorcza na poziomie OP3.)	102
Wykres 24.	Okres realizacji projektu (pyt. „Czy maksymalnie dopuszczalny okres realizacji projektu jest / był wystarczający biorąc pod uwagę zakres Państwa projektu?”).....	103
Wykres 25.	Adekwatność katalogu kosztów kwalifikowanych (pyt. „Czy w przypadku Państwa projektu możliwe jest / było uwzględnienie w ramach dopuszczalnych wydatków kwalifikowalnych wszystkich kluczowych dla powodzenia projektu wydatków?”).....	103
Wykres 26.	Jakie efekty można / będzie można zaobserwować jako rezultat projektu? (beneficjenci Działania 3.1 i 3.2)	104
Wykres 27.	Całościowa ocena stopnia osiągnięcia zakładanych efektów projektów (pyt. „Jak całościowo oceniacie Państwo obecny stopień realizacji zakładanych efektów projektu, na który pozyskaliście Państwo dofinansowanie z RPO WD 2014-2020? Stopień ten jest:”)	106
Wykres 28.	Plany dotyczące kontynuacji realizowanych projektów (pyt. „Czy w ciągu najbliższych 2-3 lat zamierzacie Państwo nadal rozwijać przedsięwzięcie, na które pozyskaliście Państwo wsparcie /.../?	107

Wykres 29.	Realizacja projektów w sytuacji braku wsparcia ze środków publicznych (pyt. „W sytuacji braku dofinansowania, czy mimo wszystko zdecydowałibyscie się Państwo na realizację projektu?”).....	108
Wykres 30.	Preferowane formy finansowania projektów badawczo-rozwojowych i innowacyjnych (pyt. „Czy w przyszłości właściwsze dla podobnego projektu mogłoby być skorzystanie z instrumentu zwrotnego (np. kredytu / pożyczki)?”)	109
Wykres 31.	Ocena pomocy oferowanej na etapie rekrutacji do projektu w ramach Działania 8.5	115
Wykres 32.	Ocena rezultatów uczestnictwa w projekcie w ramach Działania 8.5.....	117
Wykres 33.	Ocena wybranych elementów oferty Działania 8.6 przez osoby korzystające z finansowanych w jego ramach usług rozwojowych	123
Wykres 34.	Ocena Działania 8.6 przez przedsiębiorców, których pracownicy korzystają z usług rozwojowych – etap rekrutacji	124
Wykres 35.	Ocena Działania 8.6 przez przedsiębiorców, których pracownicy korzystają z usług rozwojowych – etap realizacji projektu	124
Wykres 36.	Ocena skutków skorzystanie z oferty Działania 8.6 przez osoby korzystające z finansowanych w jego ramach usług rozwojowych	126
Wykres 37.	Ocena skutków skorzystanie z oferty Działania 8.6 RPO WD przez przedsiębiorców, których pracownicy korzystali z finansowanych w jego ramach usług rozwojowych	127
Wykres 38.	Ocena zrozumiałości kryteriów oceny na etapie przygotowania wniosku o wsparcie (pyt. „Czy na etapie przygotowania wniosku o wsparcie obowiązujące kryteria oceny projektów były dla Państwa zrozumiałe?").....	133
Wykres 39.	Ocena wybranych elementów oceny – podmioty aplikujące w ramach OP1. (pyt. „Jak ogólnie rzecz biorąc ocenia Pan(i) proces oceny złożonego przez Państwa wniosku? Proszę ustosunkować się do każdego z poniższych stwierdzeń”)	134
Wykres 40.	Ocena wybranych elementów oceny – podmioty aplikujące w OP3. (działania 3.1 i 3.2) (pyt. j.w.)	134

Spis tabel

Tabela 1.	Instrumenty interwencji RPO WD uwzględnione w ewaluacji	21
Tabela 2.	Zestawienie technik badawczych.....	23
Tabela 3.	Nabory w analizowanych działaniach OP1. – stan na 30.04.2020 r.	39
Tabela 4.	Zawarte umowy w analizowanych działaniach RPO WD 2014-2020 – stan na 30.04.2020 r.	40
Tabela 5.	Liczba umów dotyczących bezpośredniego wsparcia przedsiębiorstw, realizowanych w ramach OP1. na terenie powiatów województwa dolnośląskiego – stan na 30.04.2020 r.....	41
Tabela 6.	Wartość umów dotyczących bezpośredniego wsparcia przedsiębiorstw, realizowanych w ramach OP1. – stan na 30.04.2020 r. (dane w mln zł).....	42
Tabela 7.	Postęp finansowy w analizowanych działaniach RPO WD 2014-2020 – stan na 30.04.2020 r.	45
Tabela 8.	Umowy RPO WD analizowane pod kątem zgodności z DIS	52
Tabela 9.	Analizowane umowy RPO WD według statusu (rozwiązane vs. nierozwiązane)	52
Tabela 10.	Umowy RPO WD (nierozwiązane) wpisujące oraz nie wpisujące się w DIS ...	53
Tabela 11.	Umowy RPO WD (rozwiązane) wpisujące oraz nie wpisujące się w DIS.....	55
Tabela 12.	Umowy RPO WD (nierozwiązane) pod kątem wpisywania się w zakres tematyczny poszczególnych dziedzin DIS*	56
Tabela 13.	Wartość umów RPO WD według zakresu tematycznego DIS projektach.....	58
Tabela 14.	Umowy RPO WD według miejsca realizacji projektu oraz zakresu tematycznego DIS (liczba wskazań na DIS)	62
Tabela 15.	Umowy RPO WD według miejsca realizacji projektu oraz zakresu tematycznego DIS (wartość umów, w których wskazano DIS, w mln zł).....	63
Tabela 16.	Umowy RPO WD według miejsca realizacji projektu oraz zakresu tematycznego DIS (średnia wartość przypadająca na wskazanie DIS, w mln zł)	64
Tabela 17.	Liczba i wartość wsparcia przypadającego na poszczególne DIS wg wielkości przedsiębiorstwa (beneficjenta)	66
Tabela 18.	Liczba i wartość umów partnerskich wg zakresu tematycznego DIS*	67
Tabela 19.	Liczba i wartość projektów według rodzaju prac B+R i zakresu tematycznego DIS*	68
Tabela 20.	Liczba i wartość projektów.....	70
Tabela 21.	Liczba i wartość projektów według typów (umowy nierozwiązane)	71
Tabela 22.	Liczba i wartość projektów według typu projektu i dziedziny DIS.....	72
Tabela 23.	Liczba i wartość projektów wspomagających DIS według miejsca realizacji (w układzie powiatów)	72
Tabela 24.	Jakie efekty można / będzie można zaobserwować jako rezultat projektu – beneficjenci Działania 1.2	80

Tabela 25.	Jakie efekty można / będzie można zaobserwować jako rezultat projektu – beneficjenci Działania 1.5	81
Tabela 26.	Jakie efekty można / będzie można zaobserwować jako rezultat projektu – beneficjenci Działania 1.4	82
Tabela 27.	Wskaźniki programowe w OP1. (stan na 30 kwietnia 2020)	98
Tabela 28.	Wskaźniki programowe w analizowanych działaniach OP3. (stan na 30 kwietnia 2020).....	110
Tabela 29.	Udział ostatecznych odbiorców w ramach Działania 8.5, korzystających z poszczególnych nieobligatoryjnych form wsparcia	116
Tabela 30.	Wskaźniki osiągnięte do dnia 30 kwietnia 2020 w ramach obu projektów realizowanych ze środków Działania 8.5	118
Tabela 31.	Wskaźniki osiągnięte do dnia 30 kwietnia 2020 w ramach obu projektów realizowanych ze środków Działania 8.6	128
Tabela 32.	Tabela rekomendacji.....	139
Tabela 33.	Realizacja prób w poszczególnych komponentach i podkomponentach badawczych	173
Tabela 34.	Realizacja prób w poszczególnych komponentach i podkomponentach badawczych	174
Tabela 35.	Statystyki kontaktów (badanie CAWI) – działanie 8.5 i 8.6 RPO WD 2014-2020.....	176
Tabela 36.	Statystyki realizacji badania CATI z beneficjentami i wnioskodawcami RPO WD 2014-2020 (działanie 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 3.1, 3.2).....	177

Spis schematów

Schemat 1.	Przedmiot ewaluacji – wybrane instrumenty interwencji RPO WD	17
Schemat 2.	Oś priorytetowa 1. – logika interwencji	31
Schemat 3.	Działania 3.1 i 3.2 – logika interwencji.....	34
Schemat 4.	Działania 8.5 i 8.6 – logika interwencji.....	36
Schemat 5.	Inteligentne specjalizacje Dolnego Śląska.....	48

Spis map

Mapa 1.	Projekty RPO WD według miejsca realizacji projektu oraz zakresu tematycznego.....	65
----------------	---	----

7.4 Lista respondentów wywiadów jakościowych

Lp.	Perspektywa	Grupa	Instytucja	Respondent
1.	systemowa i wdrożeniowa	Instytucja Zarządzająca RPO WD	Departament Funduszy Europejskich - Wydział Zarządzania RPO	Kierownik Działu Zarządzania EFRR, Wydział Zarządzania RPO
2.	systemowa i wdrożeniowa	Instytucja Zarządzająca RPO WD	Departament Funduszy Europejskich - Wydział Wdrażania RPO	Główny Specjalista w Dziale Zarządzania EFRR, Wydział Zarządzania RPO
3.	systemowa i wdrożeniowa	Instytucja Zarządzająca RPO WD	Departament Gospodarki - Wydział Rozwoju Gospodarczego	Dyrektor Wydziału Rozwoju Gospodarczego Departament Gospodarki, Wydział Rozwoju Gospodarczego
4.	systemowa i wdrożeniowa	Instytucja Zarządzająca RPO WD	Departament Gospodarki - Wydział Rozwoju Regionalnego	Zastępca Dyrektora Wydziału Rozwoju Regionalnego Departament Gospodarki
5.	systemowa i wdrożeniowa	Dolnośląska Instytucja Pośrednicząca	Dolnośląska Instytucja Pośrednicząca	Kierownik Działu Kontraktacji, kierownik oceny wniosków
6.	systemowa i wdrożeniowa	Dolnośląska Instytucja Pośrednicząca	Dolnośląska Instytucja Pośrednicząca	Przedstawiciel Działu Wdrażania RPO WD, ekspert oceniający wnioski
7.	systemowa i wdrożeniowa	Dolnośląski Wojewódzki Urząd Pracy	Dolnośląski Wojewódzki Urząd Pracy	Kierownik Oddziału, Wydział Oceny Wniosków Konkursowych
8.	systemowa i wdrożeniowa	Dolnośląski Wojewódzki Urząd Pracy	Dolnośląski Wojewódzki Urząd Pracy	Przedstawiciel Wydział Oceny Wniosków Konkursowych
9.	systemowa i wdrożeniowa	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego (ZIT WrOF)	Przedstawiciel Zespołu ds. Programowania i Wdrażania ZIT WrOF
10.	systemowa i wdrożeniowa	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne Aglomeracji Wałbrzyskiej (ZIT AW)	Kierownik Działu Kontraktacji Osi Priorytetowych RPO nr 1, 6, 8, 9 ZIT AW
11.	systemowa i wdrożeniowa	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne Aglomeracji Jeleniogórskiej (ZIT AJ)	Przedstawiciel Wydziału Zarządzania ZIT AJ
12.	eksperska	Eksperti oceniający wnioski	Ekspert zewnętrzny	Ekspert zewnętrzny
13.	eksperska	Eksperti oceniający wnioski / pracownicy instytucji	Dolnośląski Wojewódzki Urząd Pracy	Pracownik DWUP, ekspert oceniający wnioski
14.	eksperska	Eksperti oceniający wnioski pracownicy instytucji	Instytucja Pośrednicząca Aglomeracji Wałbrzyskiej (IPAW)	Pracownik IPAW z działu Kontraktacji Osi Priorytetowych RPO WD
15.	eksperska	Eksperti oceniający wnioski	Ekspert zewnętrzny	Ekspert zewnętrzny
16.	eksperska	Eksperti oceniający wnioski pracownicy	Dolnośląska Instytucja Pośrednicząca	Pracownik DIP, ekspert oceniający wnioski

Lp.	Perspektywa	Grupa	Instytucja	Respondent
		instytucji		
17.	ekspercka	Komitet Monitorujący RPO WD (strona partnerów społ.-gosp.)	Konfederacja Lewiatan	Przedstawiciel Komitetu Monitorującego RPO WD z ramienia Konfederacji Lewiatan
18.	ekspercka	Komitet Monitorujący RPO WD (strona partnerów społ.-gosp.)	Sudecka Izba Przemysłowo- Handlowa	Przedstawiciel Komitetu Monitorującego RPO WD z ramienia Sudeckiej Izby Przemysłowo- Handlowej
19.	ekspercka	Komitet Monitorujący RPO WD (strona partnerów społ.-gosp.)	Konfederacja Lewiatan	Przedstawiciel Komitetu Monitorującego RPO WD z ramienia Konfederacji Lewiatan
20.	beneficjentów	Przedstawiciele beneficjentów - działanie 1.1 RPO WD 2014-2020	Politechnika Wrocławska	Pracownik Sekcja Monitoringu Projektów
21.	beneficjentów	Przedstawiciele beneficjentów- działanie. 1.2 RPO WD 2014-2020	Zakład Produkcji Automatyki Sieciowej S.A.	Kierownik Działu B+R
22.	beneficjentów	Przedstawiciele beneficjentów- działanie 1.4 RPO WD 2014-2020	PIASMAR /.../	Współwłaściciel
23.	beneficjentów	Przedstawiciele beneficjentów– działanie 1.5 RPO WD 2014-2020	Przedsiębiorstwo Wdrażania Postępu Organizacyjno- Technicznego PROMONT Sp. z o.o.	Kierownik Biura Projektowego
24.	beneficjentów	Przedstawiciele beneficjentów działanie 1.3 RPO WD 2014-2020	Gmina Ścinawa	Kierownik referatu funduszy pozabudżetowych i inicjatyw obywatelskich
25.	beneficjentów	Przedstawiciele beneficjentów- działanie 1.3 RPO WD 2014-2020	Fundacja Na Rzecz Rozwoju Masywu Śnieżnika	Prezes Zarządu
26.	beneficjentów	Przedstawiciele beneficjentów działanie 3.1 RPO WD 2014-2020	TBFV Sp. z o.o.	Prezes Zarządu
27.	beneficjentów	Przedstawiciele beneficjentów - działanie 3.2 RPO WD 2014-2020	Poliklinika Panaceum /.../	Przedstawiciel firmy odpowiedzialny za przygotowanie i rozliczenie wniosku
28.	beneficjentów	Przedstawiciele beneficjentów - działanie 8.5	Laboratorium Projektów Innowacyjnych Sp. z O.O.	Prezes Zarządu
29.	beneficjentów	Przedstawiciele beneficjentów - działanie 8.6 RPO WD 2014-2020	PROFESTAL	Właściciel
30.	beneficjentów	Przedstawiciele operatorów lub beneficjentów projektów - działanie 1.3 RPO WD 2014-2020	Sudecka Izba Przemysłowo- Handlowa	Wiceprezydent SIPH
31.	beneficjentów	Przedstawiciele operatorów lub beneficjentów projektów -	Dolnośląski Fundusz Gospodarczy Sp. z o.o.	Przedstawiciel

Lp.	Perspektywa	Grupa	Instytucja	Respondent
		działanie 1.3 RPO WD 2014-2020		
32.	beneficjentów	Przedstawiciele operatorów lub beneficjentów projektów - działanie 1.3 RPO WD 2014-2020	Uniwersytet Ekonomiczny	Specjalista ds. finansowych z Biura Centrum Zarządzania Projektami
33.	beneficjentów	Przedstawiciele operatorów lub beneficjentów projektów - działanie 1.2 RPO WD 2014-2020	Prometeia Capital Sp. z o. o.	Koordynator projektu
34.	beneficjentów	Przedstawiciele operatorów lub beneficjentów projektów - działanie 8.5 RPO WD 2014-2020	Dolnośląska Agencja Współpracy Gospodarczej Sp. z o.o.	Kierownik Działu Projekty Europejskie
35.	beneficjentów	Przedstawiciele operatorów lub beneficjentów projektów - działanie 8.6 RPO WD 2014-2020	Agencja Rozwoju Regionalnego "ARLEG" S.A.	Przedstawiciel

7.5 Sprawozdanie z badań ilościowych

Metodologia badania zakładała uwzględnienie szerokiego wachlarza technik badawczych – poza technikami jakościowymi, w ewaluacji wykorzystane zostały także badania ilościowe. Moduł badań ilościowych składał się z trzech komponentów badawczych:

- 1) Badanie CAWI / CATI z beneficjentami RPO WD, którzy zrealizowali już swoje projekty.
- 2) Badanie CAWI / CATI z wnioskodawcami RPO WD – wnioskodawcami nieskutecznymi oraz wnioskodawcami – beneficjentami wsparcia będącymi w trakcie realizacji projektów.
- 3) Badanie CAWI / CATI z przedstawicielami przedsiębiorstw objętych wsparciem i uczestnikami projektów (działania 8.5 i 8.6) RPO WD.

Jako pierwszy, w marcu 2020 r. został zrealizowany trzeci komponent, składający się z 3 podkomponentów:

- badania ilościowego z pracownikami zagrożonymi zwolnieniem z pracy oraz osobami zwolnionymi z przyczyn niedotyczących zakładu pracy, objętych wsparciem w ramach działania 8.5 RPO WD 2014-2020,
- badania ilościowego z mikro, małymi i średnimi firmami objętymi usługami rozwojowymi w ramach działania 8.6 RPO WD 2014-2020,
- badania ilościowego z pracownikami firm oraz osobami prowadzącymi działalność na własny rachunek korzystającymi ze wsparcia w ramach działania 8.6 RPO WD 2014-2020.

W ramach badania do respondentów wysłano wiadomość mail z linkiem do ankiety CAWI oraz informacją o celu i zakresie wywiadu oraz z listem polecającym wystawionym przez Zamawiającego ewaluację. W wysłanej wiadomości został wskazany również kontakt mailowy i telefoniczny do osoby, u której można było zasięgnąć informacji i wyjaśnić ewentualne wątpliwości, związane z wypełnianiem kwestionariusza. W toku realizacji badania na bieżąco monitorowana była liczba wypełnionych ankiet, wysyłane były również monity o konieczności wypełnienia kwestionariusza w celu realizacji pełnej próby badawczej. Ostatecznie osiągnięty został satysfakcjonujący *response rate* na poziomie odpowiednio 133%, 270% i 131 %.

Po zakończeniu procesu przygotowania skryptu kwestionariuszy, realizację pozostałych komponentów w formie CAWI zaplanowano w połowie marca. Niestety w tym samym czasie rozpoczęła się w Polsce epidemia COVID-19 -zalecenia dotyczące samoizolacji, konieczność zdalnej pracy, a w wielu wypadkach ograniczenia czy wręcz zamrożenie działalności wielu przedsiębiorstw miały wpływ na bardzo niski poziom odpowiedzi na kierowane do przedsiębiorców ankiety. Pomimo wysyłanych monitów, realizacja prób badawczych na początku kwietnia wynosiła ok. 20%, podczas, gdy przed rozprzestrzenieniem się pandemii (koniec lutego / pierwsza dekada marca) inny komponent badania został zrealizowany w 100% (stan realizacji prób badawczych w kwietniu zaprezentowano w tabeli 2). Brak chęci do udziału w badaniach w czasie pandemii jest zupełnie zrozumiały - przedsiębiorcy mają inne

priorytety i koncentrują się głównie na sprawach bieżącego utrzymania swoich firm. Ponieważ na kwiecień zaplanowano fazę podsumowania badania i kompilacji wniosków badawczych, w związku z terminem wstępnego raportu końcowego, a zgromadzony materiał badawczy nie pozwalał na formułowanie rzetelnych wniosków, został skierowany do Zamawiającego wniosek o przedłużenie umowy, w ramach możliwości, jakie stwarzają regulacje w sprawie szczególnych rozwiązań, związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem pandemii.

Dążąc do realizacji celów badania wdrożono środki zaradcze - zdecydowano o 2-torowej realizacji badania - w formie badania ankietowego CAWI i realizacji kwestionariuszowych wywiadów telefonicznych CATI, uzupełniono również bazę beneficjentów RPO WD 2014-2020 o odbiorców ostatecznych wsparcia w ramach programów *Bon na innowacje* i *Granty na usługi doradcze*.

Powyższe działania oraz powolne łagodzenie ograniczeń wpływających na funkcjonowanie przedsiębiorstw, spowodowały wzrost udziału respondentów w badaniu. Ostatecznie zrealizowano próbę badawczą w komponentach 1 i 2 na poziomie 71%, w komponentach 3 173%, a całego badania na poziomie **113%**, zgodnie z poniższą tabelą.

Tabela 33. Realizacja prób w komponentach i podkomponentach badawczych

Respondenci	Próba zakładana	Próba zrealizowana	% realizacji
Beneficjenci RPO WD 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 3.1, 3.2 (projekty zrealizowane)	355	354	100%
Beneficjenci RPO WD 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 3.1, 3.2 (projekty w toku)	245	91	37%
Nieskuteczni RPO WD 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 3.1, 3.2	400	261	65%
Razem komponent 1 i 2	1 000	706	71%
Osoby fizyczne, objęte wsparciem w programie (pracownicy zagrożeni zwolnieniem lub poddani zwolnieniom) – Działanie 8.5 RPO WD 2014-2020	184	244	133%
Mikro-, małe i średnie przedsiębiorstwa objęte usługami rozwojowymi w programie – Działanie 8.6 RPO WD 2014-2020	210	566	270%
Osoby fizyczne, objęte wsparciem w programie (pracownicy i osoby prowadzące działalność gospodarczą na własny rachunek) – Działanie 8.6 RPO WD 2014-2020	306	402	131%
Razem komponent 3	700	1 212	173%
Razem komponent 1, 2 i 3	1 700	1 918	113%

Źródło: opracowanie własne na potrzeby sprawozdania z realizacji badań ilościowych.

Tabela 34. Realizacja prób w poszczególnych komponentach i podkomponentach badawczych

Respondenci	Próba założona	Próba zrealizowana, stan na							Poziom realizacji próby						
		1.04	2.04	7.04	24.04	29.04	13.05	22.05	1.04	2.04	7.04	24.04	29.04	13.05	22.05
1.2 ZAKOŃCZONE	23	5	10	11	20	22	28	34	22%	43%	48%	87%	96%	122%	148%
1.3 ZAKOŃCZONE	4	2	4	7	8	8	8	17	50%	100%	175%	200%	200%	200%	425%
1.4 ZAKOŃCZONE	126	13	23	28	69	77	96	96	10%	18%	22%	55%	61%	76%	76%
1.5 ZAKOŃCZONE	166	18	40	47	135	147	166	166	11%	24%	28%	81%	89%	100%	100%
3.1 ZAKOŃCZONE	13	0	0	0	8	9	15	15	0%	0%	0%	62%	69%	115%	115%
3.2 ZAKOŃCZONE	23	0	0	0	12	18	26	26	0%	0%	0%	52%	78%	113%	113%
Beneficjenci RPO WD 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 3.1, 3,2 (projekty zrealizowane)	355	38	77	93	252	281	339	354	11%	22%	26%	71%	79%	95%	100%
1.2 W TOKU	50	8	8	10	19	19	23	23	16%	16%	20%	38%	38%	46%	46%
1.3 W TOKU	12	0	6	8	11	11	12	12	0%	50%	67%	92%	92%	100%	100%
[4 W TOKU	39	0	1	1	3	4	8	8	0%	3%	3%	8%	10%	21%	21%
1.5 W TOKU	118	5	15	17	38	38	47	46	4%	13%	14%	32%	32%	40%	39%
3.1 W TOKU	18	0	0	0	0	0	-	-	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
3.2 W TOKU	8	0	0	0	0	0	2	2	0%	0%	0%	0%	0%	25%	25%
Beneficjenci RPO WD 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 3.1, 3,2 (projekty w toku)	245	13	30	36	71	72	92	91	5%	12%	15%	29%	29%	38%	37%
1.2 ODRZUCONE	81	7	22	29	51	55	65	65	9%	27%	36%	63%	68%	80%	80%
1.3 ODRZUCONE	14	4	5	5	9	10	10	10	29%	36%	36%	64%	71%	71%	71%
1.4 ODRZUCONE	66	2	3	5	24	27	30	30	3%	5%	8%	36%	41%	45%	45%
1.5 ODRZUCONE	200	9	19	23	98	109	135	134	5%	10%	12%	49%	55%	68%	67%
3.1 ODRZUCONE	23	0	0	0	9	9	13	13	0%	0%	0%	39%	39%	57%	57%
3.2 ODRZUCONE	16	0	0	0	6	8	9	9	0%	0%	0%	38%	50%	56%	56%
Nieskuteczni wnioskodawcy RPO WD 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 3.1, 3,2	400	22	49	62	197	218	262	261	6%	12%	16%	49%	55%	66%	65%
Komponent 1 i 2	1 000	73	156	191	520	571	693	706	7%	16%	19%	52%	57%	69%	71%

Źródło: opracowanie własne na potrzeby sprawozdania z realizacji badań ilościowych.

Kontrola badań ilościowych CAWI/CATI

Przed rozpoczęciem realizacji badań CAWI i CATI – wnikliwej analizie poddano narzędzia badawcze oraz założenia dotyczące prób, pod kątem oceny ewentualnych trudności realizacyjnych. Zwrócono uwagę m.in. na trudne dla respondentów sformułowania czy trudne stylistycznie dla ankierów treści pytań itp. Wprowadzono nieznaczne zmiany, które zoptymalizowały proces realizacji – sprawiły, iż ankiety stały się bardziej przyjazne i zrozumiałe dla respondentów. Przygotowanie narzędzi w formie elektronicznej składało się z kilku etapów, które obejmowały:

- trzykrotną kontrolę skryptów pod kątem poprawności reguł przejść i filtrów,
- kontrolę poprawności testowego zbioru,
- kontrolę kwestionariuszy CAWI pod kątem wizualnym (czy wszystkie elementy są widoczne i czytelne na ekranie),
- kontrolę kwestionariuszy CAWI pod kątem zrozumiałości oraz łatwości wypełniania dla respondentów.
- szkolenie osób nadzorujących realizację badań ilościowych (CAWI oraz CATI) oraz ankierów (w przypadku badań CATI); w przypadku każdego komponentu badawczego dokładnie zostały omówione cele badania, próby, przebieg ankietyzacji, sposoby dotarcia do respondentów oraz przewidywane pojawienie się trudności i sposoby przeciwdziałania im.

Badania CAWI realizowane były w systemie CADAS. Istotą tej techniki jest samodzielnie wypełnienie przez respondenta ankiety przy wykorzystaniu komputera, telefonu, tabletu. Rzetelność realizacji zagwarantowana została przede wszystkim przez szereg działań mających na celu dotarcie z ankietą do właściwych osób, ułatwienie respondentom wypełnienia ankiety oraz minimalizację popełnianych przez nich błędów. W tym celu w komponentach CAWI zastosowano następujące działania z obszaru kontroli:

- interfejs ankiety został zaprojektowany w sposób graficznie przyjazny i intuicyjny,
- do respondentów został wysłany mail z wyjaśnieniem celów badania oraz z informacjami uwiarygadniającymi badanie – listem polecającym i informacją o przetwarzaniu danych osobowych,
- została uruchomiona infolinia dla respondentów,
- osoby odpowiedzialne za kwestie merytoryczne i techniczne na bieżąco reagowały na prośby i wątpliwości zgłaszane przez respondentów drogą mailową lub telefoniczną,
- zindywidualizowano linki z ankietami dla każdego rekordu z baz, co powodowało, że na jednym linku mogła być wypełniona tylko jedna ankietą,
- wyraźnie zaznaczono w treści maila oraz w kwestionariuszu do jakiego podmiotu skierowana jest ankietą,
- zagwarantowano respondentom możliwości przerywania ankiety i powrócenia do niej (po ponownym otwarciu przeglądarki) w miejscu, w którym skończono wypełnienie

- w trakcie realizacji badania na bieżąco był kontrolowany postęp realizacji oraz czas trwania wywiadów.

W przypadku badań CATI, w czasie rzeczywistym osoby nadzorujące badanie słuchały, jak ankieterzy rozmawiają z respondentami oraz podglądały, jakie zaznaczają odpowiedzi w ankiecie. Proces kontroli realizacji był prowadzony na bieżąco. Kontrola prowadzona była w formie obserwacji prawidłowej realizacji ankiet bezpośrednio przy stanowisku ankieterskim oraz poprzez odsłuch nagrań po zakończeniu wywiadów. Standardowo, procedurze kontroli podlegały wywiady ponadprzeciętnie krótkie lub długie. Szczególną uwagę podczas kontroli zwracano na:

- aranżację wywiadu: postępowanie zgodne z procedurą aranżacji, efektywność i profesjonalne wyjaśnianie wątpliwości respondentów,
- proces rekrutacji: zgodność udzielonych odpowiedzi w pytaniach rekrutacyjnych z zaznaczonymi przez ankietera odpowiedziami w skrypcie ankiety,
- proces realizacji wywiadu: odczytywanie treści pytań, zaznaczanie odpowiedzi, jakość notowania wypowiedzi otwartych, niesugerowanie odpowiedzi, dostosowanie tempa prowadzenia wywiadu do tempa wypowiedzi respondenta, umiejętność podtrzymywania rozmowy w celu efektywnego zakończenia wywiadu, uszanowanie woli respondenta, uprzejmość i profesjonalizm.

Dodatkowo, na każdym etapie, postęp realizacji był także monitorowany na poziomie systemowym. Dokumentację badania stanowiły raporty generowane w systemie CADAS, zawierające informacje o podstawowych parametrach realizacji badania, takich jak: liczba połączeń, liczba wywiadów nieefektywnych (przerwanych), odmów (przyczyny odmów), liczba błędnych numerów w bazie, liczbie ankieterów realizujących badanie, postęp realizacji w czasie, czasy trwania wywiadów, średni czas trwania wywiadów itp.

Statystyki kontaktów w badaniach CAWI/CATI

Tabela 35. Statystyki kontaktów (badanie CAWI) – Działanie 8.5 i 8.6 RPO WD 2014-2020

Statystyki	Działanie 8.5	Działanie 8.6 (firmy)	Działanie 8.6 (osoby fizyczne)
Ilość rekordów	814	2 151	4 643
Ilość zrealizowanych wywiadów (efektywnych)	244	566	402
Ilość monitów	11	11	21
Ilość wywiadów przerwanych	28	78	160
Ilość wywiadów nieefektywnych	1	-	1
Ilość rekordów niepoprawnych (niedostarczonych wiadomości)	-	169	837

Źródło: opracowanie własne na potrzeby sprawozdania z realizacji badań ilościowych.

Tabela 36. Statystyki realizacji badania CATI z beneficjentami i wnioskodawcami RPO WD 2014-2020 (Działanie 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 3.1, 3.2)

Końcowy status	Liczba rekordów w bazie	Liczba kontaktów	Średnia liczba kontaktów na status
Ogółem	1478	8 097	5,48
Efektywny	692	2 354	3,40
Umówiony	108	1 009	9,34
Odmowa	208	894	4,30
Zajęty	31	339	10,94
Nie odbiera	228	2 321	10,18
Zły numer/brak numeru	130	335	2,58
Nieefektywny	1	7	7,00
Poczta głosowa	18	225	12,50
Sekretarka automatyczna	49	492	10,04
Połączenie nieudane	12	115	9,58
Faks	1	6	6,00

Źródło: opracowanie własne na potrzeby sprawozdania z realizacji badań ilościowych.